hinduïzm

Swami
Nikhilananda

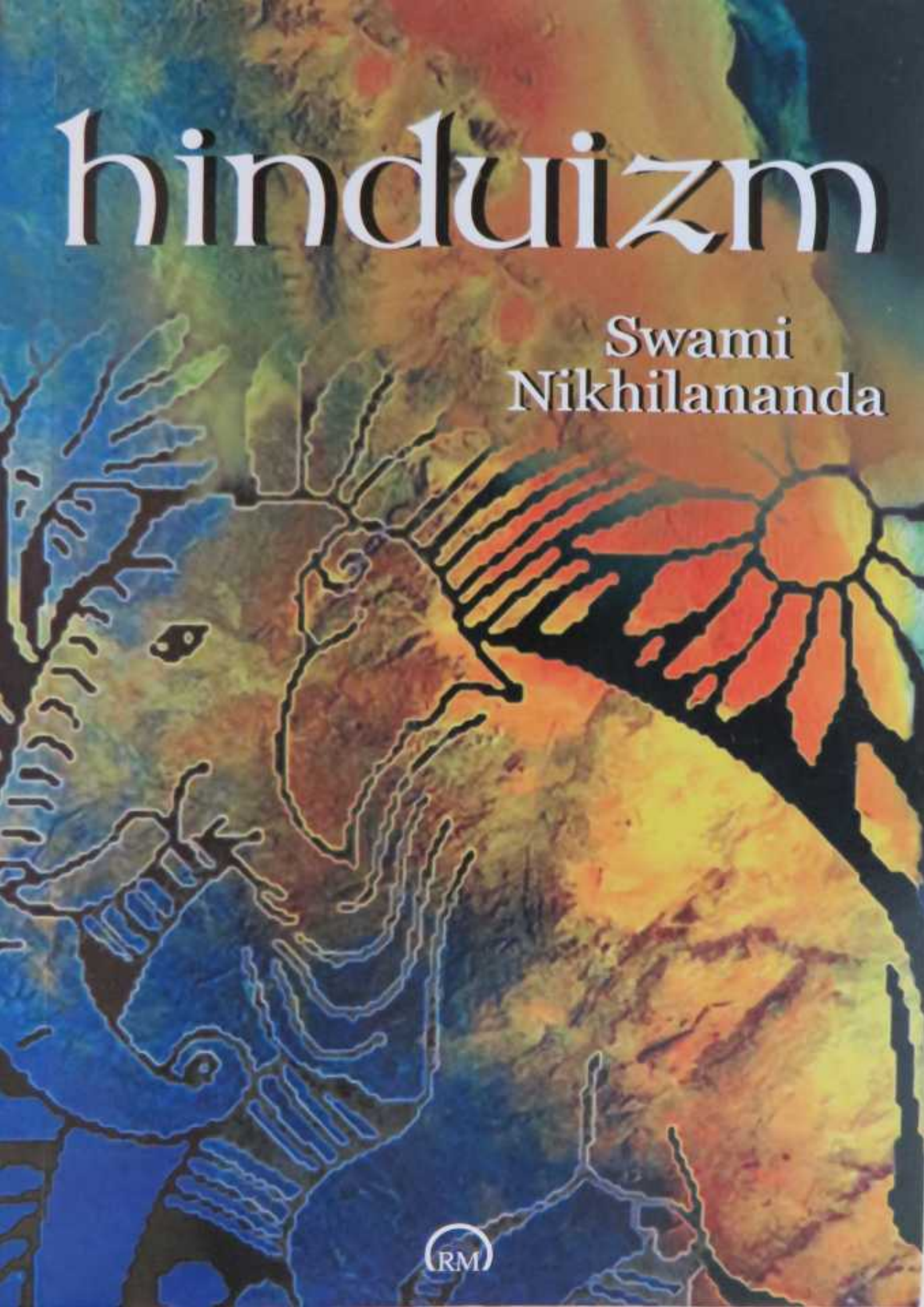

RM

SWAMİ NİHİLANANDA

HİNDUİZM

Ruhun Özgürleşmesindeki Anlamı

Türkçesi Aslı Özer

Ruh ve Madde Yayınları

HINDUISM: ITS MEANING FOR THE LIBERATION OF THE SPIRIT, Swatni Nikhilananda

Ramakrishna Vivekananda Center of NeW York tarafından basılmıştır © 1958, Swami Nikhilananda

Bu Kitabın Yayın Hakkı

İnsanlığı Birleştiren Bilgiyi Yayma (BİLYAY) Vakfı'nm bir kuruluşu olan

Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A.Ş/ne aittir.

Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A.Ş/nden yazılı izin alınmadan hiçbir alıntı yapılamaz ©

İstanbul, Haziran 2003 ISBN 975-8007-96-3

Baskı

Kurtiş Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Küçük Ayasofya Cad. Akbıyık Değirmeni Sok.

Kapıağası İşhanı 33/6 Sultanahmet / İstanbul Tel: (0.212) 518 11 28 • Faks: (0.212) 517 40 10

Yayın

Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A.Ş.

Hasnun Galip Sok. Pembe Çıkmazı No: 4, D: 6 80060 Beyoğlu/İSTANBUL

Tel: (0.212) 243 18 14 - 249 34 45 • Faks: (0.212) 252 07 18 http: www.ruhvemadde.com e-ma il: info@ruhvemadde.com

SUNUŞ

Kökeni binlerce yıllık kutsal Doğu metinlerine dayanan Hinduizm tarihsel, dinsel ve toplumsal anlamıyla dünya kültürünün en önemli parçalarından birini oluşturmaktadır. Öyle ki, Ortadoğu kökenli inanç sistemlerinin temelini oluşturan başlıca düşünce ve kavramların ilk biçimleri, Hinduizm'in dayandığı kadim kutsal metinler olan Upa-nişadlar'da ve Bagavatgita'da üst düzeyde bir metafizik felsefe şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Yazarın da belirttiği üzere Hinduizm'in temel kavram ve uygulamaları, geçen yüzyıllar boyunca Hindu olma-yanlarca çoğu kez yanlış algılanmış, önyargılarla değerlendirilmiştir. Bu durum, geçtiğimiz yüzyılın başlarında Dünya insanının eliyle siyasal ve toplumsal olgularla da birleştirilince, Hinduizm'in ve tüm öteki inanç sistemlerinin de ilahi özüne aykırı biçimde dinler arası çatışmalar başgöstermiştir. Oysa objektif olarak bakıldığında Hinduizm'in de öteki büyük öğretiler gibi, en ilkelinden en şuurlusuna dek yeryüzündeki tüm canlılığa dair sevgiyi, hoşgörüyü öne çıkaran ve Nihai Hakikat'e doğru insanlığı birleştirici yüksek nitelikler taşıdığı görülecektir.

Yazar, elinizdeki kitabın ilk kez yayımlandığı yıl olan 1958'de şöyle bir saptama yapmış: "Bugün tüm dünya, bilimin ve teknolojinin hızlı gelişimiyle ortaya çıkan bir 'diinyasal-laşma'nın meydan okuyuşuyla karşı karşıya bulunmaktadır. Bilim ve teknoloji, öyle görünüyor ki, yalnızca insan kanı dökerek doyuma ulaşan bir gücü uyandırmıştır, fakat bu kaçınılmazdı..."

Swami Nikhilananda'nm, günümüzden tam kırk beş yıl önce yayımlanmış, ancak içinde bulunduğumuz Yeni Çağ koşullarında olanca dikkat çekiciliği ve uyarıcılığı ile güncelliğini koruyan bu yapıtı, dileriz ki insanlığın bireysel ve toplumsal olarak içinde bulunduğu türlü zorlukları aşmasına küçük de olsa bir katkıda bulunur. Çünkü Yeni Çağ Şuuru'nda sevgiye, hoşgörüye, bağışlamaya ve nihayet başlarımızı aşağıdan Yukarı'ya çevirmeye her zamankinden çok daha fazla ihtiyacımız var.

İlk baskısını 1968 yılında Almanca'dan çevirerek yaptığımız bu kitabın İngilizce aslından yeni çevirisinde, çeşitli kaynakları tarayarak metni dipnotlarla zenginleştiren ve büyük özen gösteren Sayın Aslı Özeı'e teşekkür ederiz.

Ruh ve Madde Yayınları

İÇİNDEKİLER

Teşekkür 8
Önsöz 9

Hinduizm'in Ruhu 14
Tanrı ve Yaratılış 27
Ruh ve Ruhun Kaderi 53
Hindu Ahlakı 78
Ruhsal Disiplinler - I (Karma Yoga) 113
Ruhsal Disiplinler - II (Bakti Yoga) 129
Ruhsal Disiplinler - III (Jnana Yoga) 148
Ruhsal Disiplinler - IV (Raja Yoga) 161
Tantra: Gerçeği Algılamanın Bir Yolu 180
Hinduizm'in Günlük Yaşama Uyarlanması 201
Dinler Arası İlişkilerde Hindu Tutumu 216

TEŞEKKÜR

Yazar Essays in East-West P/n7osop/zy(1951)(Doğu-Batı Felsefesi üstüne Denemeler) adlı kitapta yer alan "Hint Felsefesindeki Yöntemler Olarak

Konsantrasyon ve Meditasyon" başlıklı makalesinden bu kitabın raja yoga ile ilgili bölümünü hazırlarken yararlanabilmesi için bölümler alma izni veren Hawaii Üniversitesi Basımevine; The Cultural Heritage of India Vol.11(1937) (Hindistan'ın Kültürel Mirası Cilt 2) adlı eserde yer alan ve Pramathanath Mukhopadhyaya tarafından yazılan "Tantra: Gerçeği Algılamanın Bir Yolu" adlı makaleden bu kitabın Tantra ile ilgili bölümünü hazırlarken yararlanmasına izin veren Sri Ramakrishna Komitesi, Belur Math, Kalküta'ya şükranlarını sunar. Ayrıca metni okuyup düzelten ve değerli önerilerini esirgemeyen Dr. Nelson S. Bushnell ve Brahmachari Yogatmachaitanya'ya ve bu metni dizen W.E. Bankert ve Çora VVashburn'e teşekkürlerini sunar.

ÖNSÖZ

Bu kitapta Hinduizm'i teorik ve pratik görünümleriyle kısaca açıklamaya çalıştım. Kitap, bana göre, Hindistan'ın mistik içgörüşünün ve felsefi kurgularının en yüksek başarısı ve dünya kültürüne sağladığı en önemli katkısı olan "düalist olmayan" dinsel felsefenin bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Düalist (ikici) olmayan felsefe, nihai gerçek olarak varlığın birliğine inanmaktadır. Buradaki başlıca yaklaşım, bilginin, özne ve nesne özdeşliğini bir kez ortaya çıkardıktan sonra artık daha ileriye gidemeyeceğidir. Bu bakımdan bilgi, duyurduğu gerçeğin çelişkilerden arınmış bütün bir gerçek olduğunu öne sürmektedir çünkü ancak değişen bir gerçeklik karşısında çelişkiye düşülebilir. Aynı nedenle, düalist olmayan felsefe, öteki düşünce sistemlerine karşı da hoşgörüsüz değildir ve birbirine aykırı felsefi öğretileri birbirleriyle uyumlamakta ve bütün varlıkların iyiliğine hizmette bulunmaktadır.

Hinduizm'e ilişkin olarak, Hindu olmayanlarca sık sık yanlış ve yanıltıcı tanımlar yapılmıştır. Dışarıda bulunan bir kimsenin, içerisinde eğitilmediği bir dinin ruhuna nüfuz etmesi hemen hemen olanaksızdır. Ve aynı yaklaşım

Hinduizm öğretisi üzerine gerçek bir duyguya sahip olmayan ve yalnızca bir rastlantıyla Hindu olarak doğmalarından ötürü kendilerine Hindu denilen insanlar tarafından yapılan yorumlar için de geçerlidir. Yazar, bu kitabının, iyi bir Hindunun kendi dini ve felsefesi üzerine düşüncelerini dile getirdiği umudundadır. Dahası, Hinduizmin Tanrı'nm niteliği, ruh, yaratılış, ahlak, ruhsal terbiye, genel dinsel uygulamalar ve dinler arasındaki ilişkiler üzerine burada açıklanan çeşitli görüşlerinin birbirleriyle bağdaşımlı olduklarını belirtmekte; hayatın, görüntüler dünyasına girişten 'yolculuğun sonu'na

kadarki aşamasının eksiksiz bir görüşünü kazandırdığını göstermek istemektedir.

Hinduizmin genellikle Hindu toplumundaki adaletsizliğin ve bencilliğin sorumluluğunu büyük ölçüde taşıdığı görüşü ileri sürülmüştür. Muhakkak ki bu toplumda adaletsizlik ve bencillik vardır ama bunun suçunu Hinduizmin ana kaynakları Upanişadlar'ın ve Bagavatgita'nın öğretilerine yüklemek doğru değildir. Nasıl ki Hıristiyan toplumlarında gözlemlenen, diğer kişilerin haklarına saygı ve alçakgönüllülük eksikliğinden İsa'nın öğretisi sorumlu tutulamazsa, bu da böyledir. Hiç kimse, Hindistan'ın şimdiki yoksulluğundan ve geri kalmışlığından ötürü Hinduizmi mahkum edemez. Tıpkı İsa'yı, onun barışın, hoşgörünün ve evrensel sevginin ideallerini içeren önemli öğütlerini, kavgacı bir Hıristiyan kilisesinin meydana çıkardığı savaşın sorumlusu olarak kabul edemeyeceğimiz gibi... Asıl suç, kendi dinsel ana ilkelerini yanlış yorumlayan ve kötüye kullanan insanlardadır. Ne yazık ki insanın doğasında bulunan bir saptırma özelliği, modern toplum düzeniyle birlikte çalışıyor ve ideallerin gerçekleştirilmeleri açısından bir uçurumun doğmasına yol açıyor.

Yaygın görüşlerin tersine, Hinduizm dünyayı aşağılamaz, toplumsal değerleri yadsımaz ve gerekli zevklerden alınan hoşnutluğu yasaklamaz. Hinduizm gerek bu yaşamda, gerekse sonrasında ebedi mutluluğa götüren yolu ve en yüksek yararların elde ediliş yolunu gösterir. Hindistan'ın tarihi, bu ülkenin manevi büyüme çağlarında maddi bakımdan başarılı ve kültür yönünden yaratıcı durumda olduğunu göstermektedir. Hinduizm rasyonel (akılcı) düşünmeye de karşı değildir. Hindulaöın en çok bilinen dualarından biri "duru zihin" dileğidir. Dahası, Upanişadlar, öğrencileri hem olağan bilim hem de olağan olmayan bilim üzerinde; diğer deyişle "aşağı bilgi" ve "yüksek bilgi" üzerinde çalışmaya özendirmektedir. Böylelikle bir insan yoksulluğun, hastalığın ve ölümün üstesinden gelebilecek ve nihayet ölümsüzlüğe erişebilecektir. Kutsal yazılarda, bilginin bu iki türünün de "kuşkuyu dağıtmak ve yüreğin düğümlerini çözmek için gerekli oldukları" belirtilmektedir.

Hint kültürü belirli ruhsal kavramlarla yaratılmış ve desteklenmiştir, bunlar bu kitapta ele alınacaktır. Bu kavramlara olan bağlılığı Hindu toplumunu, diğer ülkelerde yerli kültürü yok eden yabancı egemenliği altında kaldığı yüzyıllar boyunca hayatta tutmuştur. Hindistan'ın bugün hala ayakta durduğu ve dinamizmle dolu olduğu ortadadır; nitekim son yıllarda verilen başarılı bir bağımsızlık mücadelesiyle [1947] bu açıkça ortaya konulmuştur. İnsanın, bir ağacın gövdesindeki özsuyun işleyişini saptamak için onun kabuğunu kesip açması gereksizdir. Bir yüzyıldan fazla bir süredir Hindistan bir ruhsal

rönesans sürecinden geçmiştir, ki bu da şu anda [1958] siyasal özgürlüğünü kazanmasıyla doruk noktasına ulaşmıştır. Hindistan'ın Ram Mohan Roy'dan Gandi'ye, Vivekananda'dan

Tilak'a, Aurobindo Ghosh'a ve Subhas Bose'ye kadar tüm ulusal liderleri, Batı'yla kurdukları ilişkilerden etkilenmelerine karşın, Hinduizm uğruna mücadele etmişlerdir. Sözgelimi, Mohandas K. Gandi Hindistan'ın yabancılar tarafından yönetimine son vermek adına tipik dinsel bir disiplinle davranmıştır.

Din, Hindistan'daki yaşamın odağında bulunmaktadır; bu da Hindistan'ın yeryüzündeki misyonudur. Hinduizm anlaşılmazsa Hindistan da anlaşılamaz. Hindistan dinini bırakarak geleceğini biçimlendirmek için büsbütün politikaya, bilime ve teknolojiye yönelirse felaketini hazırlamış olur. Hindistan'ın bütün ulusal çabaları dininden esinlen-melidir. Çünkü bu, onun geçmişinden bugüne taşıdığı bir görevdir.

Bugün [1958] tüm dünya, bilimin ve teknolojinin hızlı gelişimiyle ortaya çıkan bir "dünyasallaşma"nın meydan okuyuşuyla karşı karşıya bulunmaktadır. Bilim ve teknoloji, öyle görünüyor ki, yalnızca insan kanı dökerek doyuma ulaşan bir gücü uyandırmıştır; fakat bu kaçınılmazdı. Dinlerin de bağlı olduğu evrensel yasalara bağlı olan fizik bilimler, ruhsal ideallerle beslendiklerinde daha güzel bir dünyanın yaratılmasına yardımcı olurlar. Dinler ancak usavurumun (rasyonalize etmenin) ve deneyselciliğin bilimsel ruhuyla ele alınırlarsa batıl inançlardan ve dogmatizmden kurtulabilirler. Teknolojinin yardımı olmazsa, ruhun tanrısallığı ve insanların kardeşliği gibi dinlerin özünde bulunan olgular, öylesine soyut kuramlar olarak kalacaklardır. Din ile bilimin ayrılması insanlık için trajik sonuçlar doğurmuştur. Çünkü onların birbirleriyle ilişkisi ruhla beden arasındaki ilişki gibidir. Ruhsuz bir beden sadece bir cesettir ve bedensız bir ruh ise bir hayalettir.

Modem dünyanın hastalığı ruhsaldır. Bugün bütün insan ilişkilerini zehirleyen güvensizlik, kötü niyet, korku ve açgözlülük bir içsel hastalığın belirtileridir. Dünyayı sağlığına kavuşturmak için bu hastalığın kökleri yok edilmelidir. Sadece din, kötüyü yenmek için zorunlu olan iyinin gücünün geliştirilmesi yoluyla böyle bir şifayı sağlayabilir. Günümüzde dinin yerini tutacak çeşitli yaklaşımlar önerilmektedir: Hümanizm, psikoterapi, etiğe sımsıkı sarılmak ya da devletin ilahlaştırılması gibi... Fakat tüm bunlar tek başlarına ebedi ruhla, ebedi gerçeklik arasındaki ebedi ilişkiyi ortaya çıkaracak olan dinin yerini tutamazlar.

Tüm insani kuruluşlar gibi tüm inanç sistemlerinin de sınırları vardır ancak bunlar, farklı dinlerin dar görüşlü eleştiri ruhu içinde değil, tam tersine saygı duyma ve anlama isteği ruhuyla incelenirse doğrulanabilir. A. Toyn-bee'nin kısa bir süre önce, eski saygın Hindu inancına atıfta bulunarak söylediği gibi, dünyanın bütün dinleri birbirlerinin rakibi değil ortaklarıdır. Bir din bir diğerinin düşmanı değildir; hepsi de bugün ortak bir düşmanm tehdidi altında bulunmaktadır, yani kuşkuculuğun, ateizmin ve belki de en kötüsü olan umursamazlığın. Ancak dünya dinleri birlikte olurlarsa varlıklarını koruyabileceklerdir. Dinler ayakta kaldıklarında yeni bir dünya ruhunun tezahürüne yardım edebilecekler ve böylelikle insanlığın içine düştüğü zorluk ve belirsizliklerden kurtulmasını sağlayacaklardır.

Nikhilananda

HİNDUİZMİN RUHU

Hinduizm geniş Hint yarıkıtasmda egemen bir dindir ve tarihinin başlangıcından beri milyonlarca Hintli'nin yaşamını, düşünmesini beşikten mezara kadar oldukça derin bir biçimde etkilemiştir. Hint felsefesinde, sanatında, mimarisinde, edebiyatında, politikasında, sosyolojisinde, kısacası tüm kültüründe yok edilemez bir etki bırakmıştır. Din, Hint insanına mutlulukta ve felakette ruhsal huzur vermiş ve ona yaşamın sorunlarına yönelme yürekliliğini sunmuş, onun nihai ruhsal hedefini görmesine olanak hazırlamıştır. Hindistan, Hinduizmin bir dalı olan Budizm aracılığıyla da Seylan [bugün Sri Lanka], Burma [bugün Myaıımar], Tibet, Japonya ve Kore'nin yamsıra Asya'nın öteki ülkelerinin ruhsal kültürlerini -ki bunların çoğu Hindistan'ı ruhsal anavatanları olarak kabul ederler- etkilemiştir.

Hindistan, geçmişinde, Batı toplamlarında siyasal anlamda kolayca ortaya çıkan ulusal birliği geliştirmemiştir. Fakat ortak ruhsal ideallere karşı kendilerini yükümlü sayan Hintliler kopmaz bir dinsel bağla bir arada olmuşlardır. Bu, Hindistan'ın ulus olarak uzun bir süre yabancı egemenliğine ve tarihindeki öteki iniş çıkışlara karşın niçin dağılıp bozulmadığını gösterir. Törelerdeki, inançlardaki, beslenmedeki ve giyinişteki, kastlardaki, sosyal davranıştaki, dildeki ve politikadaki bütün ayrımlar bu derin ruhsal birliği yok edememiştir. Modern bir Hindu'yu "kazıyın", onun bütün eğitiminin ve öğreniminin cilası altında dindar bir insan bulursunuz.

Hindistan dini ve felsefesi sayesinde Batı dünyasında birçok bilginin saygısını kazanmıştır: Örneğin Max Mül-ler[1] şöyle yazmaktadır:

Benden, hangi göğün altında beşeri zihnin değerli yeteneklerinin en zengin biçimde geliştirildiğini, hayatın en büyük sorunlarının en derin bir şekilde araştırıldığını ve hiç olmazsa bir kısmı için, hatta Platon'u ve Kant'ı incelemiş olanların bile hayran kalacakları çözümler bulunduğunu soracak olsalardı, Hindistan'ı gösteririm. Ve yine benden, hangi edebiyatın bize, yalnızca Grek ve Roma düşüncesiyle ve onların semitik kökeniyle yaşamış olan biz Avrupalılar'a, iç hayatımızı daha yetkin, daha anlayışlı, daha evrensel, kısacası daha insanca biçimlendirmek için sadece bu hayata değil, aynı zamanda değiştirilmiş ve ebedi bir hayata ilişkin zorunlu dengeyi verebileceği sorulsaydı yine Hindistan'ı gösteririm.

Hinduizm, hayatla hiçbir ilişkisi olmayan soyut felsefi kuramlar topluluğu ya da bir kör inançla kabul edilmesi gereken dinsel dogmalar yığını değildir. Hinduizm felsefeyle dini, akılla inancı birleştirmekle ona bağlananlara gerçeği dosdoğru görmeyi ve bu görmenin doğruluğunun nedenlerini açıklamayı üzerine almaktadır. Felsefe, Hindu'yu dinsel bağnazlıktan korumakta ve din, onu soğuk bir entelektüalizmin bir fildişi kule gibi duruşundan uzak tutmaktadır. Hinduizmin gelişim sürecinde din, her ne kadar dinsel törenleri ve dogmaları en yüksek hedefin elde edilmesi için biricik araç olarak açıklamak gibi bir yanlışlığa düşmüşse de sağlıklı, akılcı bir felsefe onu doğru yola çıkarmıştır. Zihin, biricik yol bulucu rolünün kendinde olduğunu iddia etmek gibi bir haddini bilmezliğe düşerken; din, salt mantıksal düşüncenin geçiciliğini açığa vurmuş ve inancın, son gerçeğe ulaştıran köprü olarak önemini vurgulamıştır. Böylece, sadece Upanişadlar'ın[2] bilgeleri değil, Buda ve Sankaraçarya da (İS 788-820), kendi çağlarının yaygın dininin en yüksek hayrın gerçekleştirilebilmesinin tek aracı olduğu gibi iddiaları reddetmiş olmaktadırlar. Ve gerek Bagavatgita yazarları, gerekse Ra-manuya (İ.S. 1017-1137), Çaitanya (İ.S. 1485-1533) ve diğer mistikler kısır entelektüalizme karşı seslerini yükseltmişlerdir. Çağımızda Ramakrişna (1836-1886) akılla inanç arasındaki aldatıcı karşıtlığı bağdaştırmıştır. Hindu tradisyo-nuna göre akıl, çaba harcayan izdeşi [müridil kaçımlabüir hatalardan ve tuzaklardan korumaktadır; iş, onun yüreğini arıtmakta, meditasyon ise zihnin tek bir noktaya odaklanmasını sağlamaktadır. Sevgi onun içinde yetkinlik içgüdüsünü uyandırmaktadır. İnanç, ona umutsuzluk anm-dıi yüreklilik aşılamakta ve Tanrı'nın merhameti ona kurtuluşunun tacını armağan etmektedir.

Hinduizm, tümü de kurucularının öğretileriyle açıklanan Budizm, Hıristiyanlık ya da İslamiyet gibi tarihsel bir din olmadığından tüm denemelere karşın kolay ve rahat bir tanımlamaya karşı koymaktadır. Hindu kutsal yazılarının, yani Vedalar'm[3] hakikatleri, tarihsel kişilikler tarafından formüle edilmişlerdir. Üstelik, Hinduizm'in evrensel doğası, kavramlarının kesin olarak belirlenmesi uğruna harcanan tüm çabalan boşa çıkarmaktadır. Vedalar, nihai hakikat olarak, kişisel olmayan bir gerçeği ilan etmekte ve kişiliği olan bir tanrının varlığını (her ne kadar böy-lesi bir tanrının ve öteki tanrıların varoluşları noktasında açık bir kapı bırakmaktaysa da) kabul etmemektedir .

Hinduizm ilk planda Vedalar'm öğretilerine dayanmasına karşın, ikincil olarak Antikçağ'ın, Ortaçağ'ın ve günümüzün yasa yapıcılarının, filozoflarının, kutsal kişilerinin ve peygamberlerinin dinsel ve ahlaksal öğretilerinden de doğmuş bulunmaktadır. Buna göre o, daimi olarak, yeni hakikatlerle ve yaşayan erkeklerin ve kadınların yeni deneyimleriyle zenginleşerek canlılığını sürdüren ve cansız inançlar halinde donmaktan korunarak büyüyen bir organizmadır. Fakat Hinduizm'in temeli, öğretileri insan zekasının ürünü olmayan Vedalar'dır. Bu yazılar nihai gerçeğin niteliği, yaratılış, ruh ve kaderi üzerine ebedi hakikatleri içermektedir. Bunlar duyu verileri ve onlara dayanan usavurumlarla kavranabilen hakikatler değildirler. Onlar kozmik tanrısallıklar, çeşitli gökler, ruhun ölümünden sonra değişik kalıplara girmesi ve duyuların ötesinde kalan benzeri olaylar üzerine fikir vermektedirler. Yaratılışın kendisinde olduğu gibi zamana bağlı olmayan bu hakikatler, yalnızca Hint dünyası için özel olarak yaratılmamışlardır. Tam tersine, ahlaki bir eğitimle, en yüksek içsel denetlemeyle akla dayanan bir sağduyuyla, sarsılmaz şekilde nefse egemen olmakla ve geçici değerlere tümüyle sırt çevirmekle elde edilen ender bir öngörüyle yetenekli sezgi sahiplerince keşfedilmişlerdir. Hakikatin bu sezgi sahipleri, erkek veya kadın olsun, Rişi'ler diye adlandırılırlar ve onlar çoğu kez Kuzey Hindistan'da İndus Vadisi'nde ve Ganj kıyılarında yaşamışlardır. Onların özel yaşamı üzerine hemen hemen hiçbir şey bilmiyoruz. Çünkü eski Hindular'm ilgisini çeken, bu kişilerin bireysellikleri değil, uğruna yaşadıkları fikirleriydi.

Hindu filozoflarına göre, bir ruhsal hakikatin geçerliliği üç etkene bağlıdır: Kutsal yazılara, akla ve kişisel deneyime. Bir aday (öğrenci) ilk önce, daha önce eğitilmiş bir öğretmenin yardımıyla geçmişteki hakikat arayıcılarının deneyimlerinin biraraya getirildiği kutsal yazıları incelemelidir. Bundan sonra da, böylece kazanılmış bilgileri inceden inceye aklının incelemesinden geçirmelidir. Sonunda, öğrendiklerinin aklına uygunluğuna ikna olduktan sonra onların üzerine derin düşünceye dalmalıdır ve onları derinliğine tartmalı,

bu gerçekleri kon tanıplasyon'un[4] derinliklerinde yaşamalıdır. Ne Vedalar, ne usavurum, ne de deneyim, bağımsız ve samimi bir inanç olgusu yaratabilir. Kim katı bir biçimde yazılanlara bağlanırsa, o kişi bir dogmatik olur. Akıl tek başına hiçbir kesinlik sağlayamaz ve genellikle usavurunuın ardında, algılamak istediği şeyi kanıtlayan insanın, arzuladığı düşüncesinin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Yine kişisel yaşam, insanın kendi sevdiği fikirleri yeğlemesi yoluyla kendini aldatmaya yol açar. Fakat bu üç etken ortaklaşa aynı sonuca götürürse, mantıksal olarak gerçeğe ulaşıldığına dair bir güvenlilik duyabilir. Nasıl ki bir ülkenin herhangi bir yasası, o ülkenin yasama ve yürütme kurullarınca ve nihayet ülkenin başkanınca onaylandığında geçerlilik kazanıyorsa, burada da böyledir. Veda-lar'm inanılabilir oluşları doğaüstü varlıklara bağlı değildir ve doğrulukları bilimle ya da yeni keşiflerle sarsılabilir nitelikte de değildir. Bu inanılırlık, her beşer varlığının yapabileceği ruhsal deneyimlere dayanmaktadır.

Vedalar insanın sadece özgürlük, barış, mutluluk ya da ölümsüzlük olarak adlandırılan en yüce hedefe yönelik özlemlerini değil; burada, dünyadaki maddi hoşnutluklara olan çekilimini ve göklerdeki mutluluğu da ele almaktadır. Göklerdeki mutluluk kavramı, evrensel bir özlemi temsil eder ve Vedalar'a göre bu, tanrıların ya da beşer üstü varlıkların yardımıyla ve ayrıca sosyal yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle gerçekleştirilebilir. Tanrıların, insanların ve beşeraltı varlıkların karşılıklı bağımlılığı kabul edilir; tek varlığın mutlu olması tüm varlıkların mutlu oluşuna bağımlıdır. Vedik çağda tanrıların, yakarak kurban etmeyle kazanılmasının yerini bugün tapmaklarda ve öteki kutsal mekânlarda yapılan kansız ayinler ve ibadet almış bulunuyor. Kurbanlar ve buna benzer tapınma yöntemleri, Vedalar'm Karma-kanda adlı ritüeller bölümünde; ruhsal özgürlüğün elde edilmesine ilişkin disiplinler ise Jmm-kanda adlı felsefi bölümde açıklanmaktadır ki, bu sonuncusuna Upanişadlar da girer.

Pracapati, İndra, Varuna, Yama ve Rudra olarak bilinen Vedik ilahlar kimlerdir? Genel anlamıyla bakıldığında, ilahlar; yağmuru, güneş ışığını, rüzgarı, suyu, ateşi, ölü* mü ve diğer doğa olaylarım denetledikleri için yüce bir yer tutmaktadırlar. Bunlar, görüngüsel (fenomenal) evrende Brahma'nın ya da nihai gerçeğin tezahürleridir. Bu ilahların kimileri zihnin etkinliklerini, yaşam soluğunu, insanın duyu organlarını ve nihayet Brahman tarafından canlandırılmadıkça durağan ve bilinçsiz kalacak olan dünya maddesini de denetleyebilirler. Eski Hindular üzün bir yaşama, sağlığa, çocuklara ve torunlara ve maddi refaha kavuşmak için ilahlara dua ederlerdi. İlahların, ihtiyaçlarını karşılayacak olan kurbanları kendilerine sunan insanların

sosyal mutluluklarının gözeteni olduğu kabul edilirdi. Ve insanlar sosyal yükümlülüklerini savsakladıklarında ilahlar öfkelenirlerdi. Ancak, herhangi bir bencilliğe kapılmaksızm ilahlara tapman bir inançlı kişi, arınmış bir yürekle onların takdirini kazanır, böylelikle o kişiye hakikati görmesi konusunda yardım edilirdi.

Vedalafda, insanlara, dünyasal mutluluklarına yardımcı olan bütün hayvanlara iyilikle davranmaları gerektiği yazılıdır. Böylece bir insanın dünyasal mutluluğu tanrılara, beşer kardeşlerine ve hayvanlara karşı ödevlerini yerine getirmeye bağlı olmaktadır. İnsanın diğer canlılarla uyumlu ilişkisinden kazandığı hoşnutluk, iç hoşnutluğu doğurmakta ve daha yüksek yaşamın kapısını açmaktadır. Fakat insanın giriştiği amansız rekabetten, aşağı canlılara düşmanca davranışından ve ilahlara karşı kayıtsızlığından kazandığı hoşnutluk, sonunda daima düşkı-rıklıklarma yol açmaktadır ve hiçbir ruhsal önem taşımaz.

Vedalafda bu dünyadaki ve göklerdeki mutluluğun sadece kısa süreli olduğu sürekli vurgulanır çünkü bu mutluluk, geçici olanda tutsaktır, bir sonuçtur, ancak nedeni sürdüğü kadar sürebilir. Göğün sakinleri de sonunda yeryüzüne dönmek zorundadırlar ve doğumla ölüm arasındaki, görünürde sonsuz olan dolaşımlarını uzay-zama-mn ve nedenselliğin egemen olduğu bir evrende sürdürmek zorundadırlar. Kim ki bu evrene bağlı kalırsa ve mutluluğunu onun içinde ararsa; Upanişadlar'da da açıklandığı gibi, sadece kendini ya da Brahman'ı bilmesiyle mümkün olan özgürlüşmeyi elde edemez.

Hinduizm'in klasik çağ sonrası yazıları, Vedalar'ın felsefi hakikatlerinin genel ve anlaşılır açıklamasını içeren Smritisler ve Puranalar’dır. Bu ikincil yazılar, Upanişadlar'da açıklanan Vedalar'ın asıl felsefesiyle çelişmemek durumundadır. Onlar bu hakikatlerin topluma, bireysel yaşama ve çağın değişen koşullarına nasıl uyarlanabile-ceklerini göstermek zorundadırlar.

Hinduizm'in belirgin bir özelliği de ebedi hakikatlere tümüyle bağlı kalmasma karşın, değişen koşullara uyum sağlamak adına yeni dogmalara ve ritüellere gerek duymasıdır. Bir Ortaçağ dogması, modern dünyayı tatmin edemez.

Hinduizm karmaşık bir dindir; bu, insanın doğasının içinde bulunan bir karmaşıklıktır. İnsanlar doğuştan farklı niteliklere, zevklere ve eğilimlere sahiptirler. Bir kısmı Tan-rı'yla tam bir özdeşleşmeye özlem duyar. Bir kısmı da kendi ayrı kimliklerini korumak ister. Kimileri entelektüel, kimileri kendi hakkında derin düşünmeye eğilimli, bazıları kendini bir şeye adamaya eğilimli ve daha başkaları da eylemci yaratılışlıdır. Böylelikle disiplinler de çeşitlilik

gösterir. Dahası, kimileri kişisel olmayan bir ruhsallık idealinin arayışı içerisindedir. Oysa kimileri de somut bir tanrıya tapınmayı yeğler; onun kişisel bir tanrı olmasına, kilden ya da taştan yapılmış olmasına bakmaksızın... Bunun dışında, insanlar Tanrı'nm çeşitli niteliklerini vurgularlar: Adalet, güç, güzellik, yasa, aşk ya da barış. Ancak, bu nitelikler bir-biriyle çelişmez, tam tersine, bir mozaiğin rengarenk taşları ya da bir halının farklı örgüleri gibi birbirlerini bütünler. Hinduizm bu farkları, ana ilkesi çokluk içinde birlik olan tek, kapsamlı bir dinsel-felsefi sistem haline getirmiştir. Birçok dinin bir sentezi olan Hinduizm, dinsel düşünüşlü insanlara dayanılmaz bir çekicilikte görünmektedir.

VedalaFa göre, nihai gerçeklik; her şeye nüfuz eden, yaratılmamış, kendiliğinden aydınlanan bir ebedi ruhtur; evrenin nihai nedeni, tüm somut kuvvetlerin ardındaki güç, tüm bilinçli varlıkları canlı kılan şuurdur. Bu, Hinduizmin ana felsefi düşüncesidir ve bu din, bu ruhun üzerine derin düşünceye dalmaktan ve tapman kişinin zihnine erdemlik ve adalet yolunda rehberlik etmekten ibarettir.

Felsefi olarak incelendiğinde Hinduizm düalist değildir. Dinsel açıdan bakıldığında ise tektanrıcıdır (monoteist). Hindu felsefesi Tanrı'nm, ruhun ve evrenin esası bakımından düal (ikili) olmadığını kabul eder ve görünürdeki bütün ayrımları, nihai gerçeklik açısından bakıldığında var olmayan adlar ve biçimler olarak kabul eder. Hindu dini çoğu popüler ilahı bünyesinde barındırdığı halde bunları yine de tek Tanrı'nm tezahürleri olarak kabul eder. Bu ilahlarla O, kendisine inananların arzularını yerine getirir. Brahma, Vişnu ve Şiva'dan oluşan Hindu üçlemesi inancı yaratılış, koruyuş ve yok ediş sürecini denetleyen Tanrısallığın üçlü görünümünü temsil eder. Bunlardan her biri, diğer ikisi olmadan tam değildir ve yanıltıcıdır. Tanrı, kesintisiz bir yaratış ve yok ediş süreciyle evrenin sürekliliği sağlar, onu korur. Hindu tektanrıcılığı başka inanç sistemlerinin çeşitli ilahlarını reddetmez, tam tersine, bunları Tanrı'nm tezahürleri olarak kendi sisteminin içine katar.

Hinduizm'e göre din, deneyimdir ve yalnızca eskiden beri saygı duyulan dogmaların ve inanç kurallarının benimsenmesi değildir. Tanrı'yı bilmek, Tanrı gibi olmaktır. Bir insan kutsal kitaplardan alıntılar yapabilir, ritüelleri yerine getirebilir, toplumsal hizmetlerde bulunabilir ya da düzenli dua edebilir ama o, ilahi ruhu yüreğinde gerçekleştirmediği sürece, karşıt çiftlerin bir kurbanı olarak gö-rüngüsel bir varlık olarak kalacaktır. Bir insan, Tanrı'yı, "avucunun içindeki bir meyve" gibi deneyimleyebilir. Bu, şu anlama gelir: İnsan aşağı doğasını sindirebilirse yüksek doğasını ortaya çıkarır ve mükemmelliğe ulaşır.

Tanrı'yı deneyimleyerek, insanın kuşkuları kaybolur ve "yüreğin düğümleri ayrı ayrı çözülür". İnsan, kendini yüreğinin hırslarından kurtarmakla, bedeninde bir ölümlüyken bir ölümsüz olur. Her erdemli Hindu'nun inancı, ölümsüzlüğün kazanılmasının birkaç seçilmişe özgü bir ayrıcalık olmadığıdır; bunun tüm insanların, doğumlarıyla birlikte getirdiği bir hak olduğudur.

Hinduizm'in dört ana ilkesi şunlardır: Tanrısallığın ikili olmayışı, ruhun tanrısallığı, varoluşun birliği, dinlerin uyumu. Erdemli bir Hindu'nun inancı bu dört ilke üzerine dayanmaktadır. Bu inancın kuralları bu kitabın ilerleyen bölümlerinde ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

Hindistan'ın içinde ve dışında çok yaygın olan bir görüşün tersine, Hinduizm zengin ve amacına ulaşmış bir dünyasal hayatı asla kmamamıştır ya da yoksulluğu bir erdem olarak övmemiştir - burada özel bir istisna olarak- gönüllü olarak, yoksulluk yemini edip dilenen rahipler belirtilebilir. Dharma ya da doğruluk, hem mantığa uygun maddi sevinçlerin tadılmasına hem de en yüce iyinin gerçekleştirilmesine uygun olarak, insanların farklı gelişim evrelerine yararlı olan yasa diye anılır.[5] Upanişadlar insanları, yüzyıl boyunca mutlu yaşamak için kendilerini açgözlülükten ve sahiplenmekten kurtarmaya özendirir.

Grekle/den bugünün Avrupalıları'na kadar yabancı işgalcileri Hindistan'a çeken olgu, Hindistan'ın efsanevi zenginliği olmuştur. Din asla Hindistan'ın yoksulluğunun nedeni olmamıştır. Ülkenin genel olarak geri kalmışlığı büyük ölçüde insanlarının dinsel ödevlerini yerine getirmedeki kayıtsızlıklarından ortaya çıkmıştır. İdeal bir toplumda erkeklerin çoğu, aileler kurmalı ve dünyada rahip ve filozof, kral ve savaşçı, tüccar ve çiftçi, zanaatkâr ve işçi niteliğiyle yeteneklerine uygun bir biçimde etkinliklerde bulunmalıdır. Yalnızca bir azınlık, bir rahip yaşamı sürmeli ve ruhun üstünlüğünü kanıtlamak için dış ve iç terklerde bulunmalıdır.

İnsan Hindistan'da manastır giysileriyle öylesine başıboş dolaşan çok sayıda kişi görebilir. Bunların çoğu dilenci değildir. Bu kişiler türlü nedenlerde manastır yaşamına çekilmişlerdir. Vedanta'nm felsefi bakımdan düalist olmayan yorumuna göre, düalist olmayan Brahman bilgisi, şu üç etkeni gerekli kılan ödevlerin yerine getirilmesiyle bağdaştırılmaz: Eylemci, eylemin aracı ve sonuç. Bu nedenle insanlar genellikle dünyasal görevlerinden vazgeçmekle kendilerini en yüksek bilgiye götürecek rahat bir yol bulabileceklerine inanmışlardır.

Böylece maya [yanılsama] öğretisinin olumsuz bir yorumu, dünyanın gerçek

dışı olduğuna ilişkin yanlış görüşün ortaya çıkmasının başlıca sorumlusu olmuştur. Buda, Nir-vana'nm sadece dünyadan el çeken rahipler tarafından elde edilebileceğini açıkça belirtmişti. Ama daha sonra Bu-da'nın izdeşleri, hiçbir ayrım gözetmeksizin insanları rahip yaşamı sürmeye yönelttiler. Hinduizm'in ruhuna işleyen terk etme olgusuna dayanan, rahiplik, bütün dinsel zihinli Hindular üzerine dayanılmaz bir etkide bulunmaktadır. Yaşamını kolaylıkla kazanamayan birisi, rahip giysileri giydiği takdirde, içinde bir biçimde Tanrı korkusu olanlar sayesinde her zaman bir lokma yiyecek ya da konuksever bir ev sahibi bulabilmektedir. Bundan başka çoğu Hindu, ülkede uzun bir zaman egemenliğini sürdüren yabancılardan ötürü umutsuzluğa kapılarak yaşamın taleplerinden kaçınmaya çalışmış ve dünyadan vazgeçerek yoksul ve çilekeş biçimde yaşamayı bir kült'e dönüştürmüştür. Tüm bunlar, Hint toplumunda çok sayıdaki rahibin varlığının nedenini yeterince açıklamaktadır. Kuşkusuz ki, gerçekten dünyadan el çekerek Hinduizm'in en yüksek ideallerini canlı tutmuş olan birçok gerçek rahip vardır. Yakın zamanlarda Svvami Vivekananda, terk etme idealini insanlığa hizmet idealiyle birleştirerek ve rahipleri kitlelerin sağlığı için etkinlikte bulunma konusunda uyararak, rahiplik yaşamına yeni bir yön vermiştir. Vive-kananda'nm önerisine uyan çoğu rahip kendi başına ve birçok manastır da halkın yaşam koşullarını düzeltmek için sistemli ve eğitici bir uğraş içine girmişlerdir.

Yine de Hinduizm'in asıl sesi, insanları doğruluk yolundan ayrılmadan dünyasal nimetleri tatmaya yüreklen-dirmiştir. Bir Hindu atasözü şöyle der: "Talih, ticaret ve zanaattedir; bunun yarısı ziraatte ve diğer yarısı hükümet hizmetindedir; fakat talih tanrıçası bir dilencinin önünden aceleyle kaçar." Vedalar'da ve Puranalar'da açıklanan yaşam sevinçli, zevkleri kabullenen, iyimser ve yaratıcı bir yaşamdır. Bugün Hindistan'ın din ve toplum yaşamında ortaya koyduğu tablo gerçek Hint kültürü için gerçek bir ölçüttür.

Din, Hindistan'ın hep belkemiği olmuştur. Ulusal felaket günlerinde Hint toplumunu tamamen yok olmaktan yalnızca din korumuştur. Politik çöküş zamanlarında kutsal kişiler ve mistikler, ülke insanlarını kendilerini sağlam bilgi sevgisine ve Tanrı'ya tapınmaya adamaları için uyandırdılar. Hindistan onların bu uyarısını dinledi ve yok olmaktan kurtuldu. Hint toplumu, dünya tarihinde, ruhu acımasız fatihler tarafından ne zorla ne de ikna yoluyla tahrip edilememiş olan olasılıkla biricik örnektir. Oysa ki çok daha genç uluslar bir kayanyıldız gibi güce ve üne ulaşmışlar ama sonra yitip gitmişlerdir.

Sonraki bölümlerde Hinduizm'in çeşitli boyutları ortaya çıkarılmaya

çalışılacaktır. Hinduizm'in genişliği, Brahman kavramıyla ya da mutlak gerçeklik kavramıyla ölçülür. Öyle ki, bu iki kavram evrene rehberlik eden ve Güneş'i, Ay'ı, yörüngelerinde devinen yıldızları kontrol eden ahlaki ve ruhsal yasaların temelini oluşturur. Hinduizm'in sonsuz derinliğine; en ince olandan daha ince, en büyük olandan daha büyük olan ve bedenin etkinliklerini, duyu organlarını ve zihni denetleyen ruh kavramını içerir. Hinduizm'in genişliği, tüm dinsel ve felsefi düşünce sistemlerine, açık ve yansız tutumunda ve ondan ayrılanlara saygı göstermesinde ortaya çıkar. Canlı ve cansız olanın, Tan-rı'nın, ruhların ve evrenin her şeyi kapsayan birliğinin kabul edilmesiyle Hinduizm'in dördüncü boyutu keşfedile-bilir.

1

Friedrich Max Müller (1823-1900): Alman doğubilimci ve dil bilgini. En tanınmış yapıtı, editörlüğünü üstlendiği 51 ciltlik 'The Sacred Bo-oks of the East"tir (Doğu'nun Kutsal Kitapları, 1879-1904). (RM notu)

2

Upanişad (Sanskrit): En eski Hint kutsal metinleri olan Vedalarm düzyazı ve manzum açıklamalarım içeren felsefi metinler. Upa, yakınında; ni, aşağıda; sad, oturmak anlamlarına gelir. Öğrencinin, gizli öğretiyi öğrenmek için bir guru'nun, ruhsal yönlendirici öğretmenin dizinin dibinde oturmasını ifade eder. Vedalar geleneğinin son aşamasını temsil eder. Bu nedenle Upanışadlafa dayanan öğretiye ' Ye danta" (Vedalaı'dan çıkarılan sonuç) adı verilmektedir. (RM)

3

Veda (Sanskrit): Bilgi, kutsal öğreti. Hinduizm'in en eski kutsal metinleri. Sanskrit dilinde yazılmış ilahi ve şiirlerden oluşurlar. Ne zaman yazıldıkları kesin olarak bilinmemekle birlikte İ.Ö. 1500-1200 döneminde ortaya çıktıkları kabul edilir. (RM)

4

Kontamplasycm Ung. ve Fr. comtemplatkm): İç alemi ruhsal gözle gözlemleme, seyre dalma, temaşa etme ve dış etkenlerden etkilenmekse zin bir konu hakkında derin düşünme. Mistisizm ve çileciliğin karakteristik bir yöntemidir (RM)

5

Dharma (Sanskrit) "Dîuır" ve “dhri” sözcüklerinden türetilmiştir; "taşıma", "tutma" anlamına gelir. Hinduizm'de ve Budizm'de yaklaşık on farklı anlamda kullanılır. Başlıcaları şeyledir: Evrendeki düzeni ve ruhların tekamülünü sağlayan kozmik doğa yasaları; yüce düzen; hakikat, vazife; doğruluk, erdem, bilgelik; öğreti. (RM)

TANRI VE YARATILIŞ

Vedik çağların ilk dönemlerinde Hint-Aryan düşünürleri, gerçeğin doğasını iki deneyim düzeyinde incelemişlerdi: Biri; mutlak, akozmik ya da aşkın [transandantal]; diğeri göreceli, kozmik ya da görüngüsel [fenomenal] düzey. Görüngüsel düzeyde evrenin çeşitliliği algılanır ve insan kendi bireysel egosunun farkındadır. Oysa aşkın düzeyde tüm farklılıklar ikili olmayan bir bilinçliliğin içine karışıp kaybolmuşlardır. Her iki deneyim düzeyi de, kendi bakış açılarından gerçektir, her ne kadar bir düzeyde algılanan, diğerinde reddediliyor olsa da...

Vedalar'da aşkın düzeyde deneyimlenen gerçek, Brahman diye anılır. Bu deyim, evrene nüfuz eden ve buna karşın onun dışında kalan, düalist olmayan saf bilinci belirtir. Brahman ilk ilke olarak açıklanır; her şey O'ndan kaynaklanır, O'na dayanır ve sonunda her şey O'nun içinde kaybolur. Görüngüsel dünyanın tüm çeşitlilikleri Brahman'da birleşir. Düalist olmayan Vedanta felsefesine göre, Brahman, insanın, atman[1] olarak bilinen ben'iyle özdeştir.

Etimolojik bakımdan "Brahman" sözcüğü büyüklüğü, kudreti ve boyutu asla ölçülemeyen bir unsur anlamına gelir. "Atman" sözcüğü ise uyanık haldeyken kaba nesneleri algılayan; düş sırasında ince, süptil nesneleri deneyimle-yen ve düşsüz uykuda da özne-nesne ikiliğinin yokluğundan doğan bahtiyarlığı yaşayan insandaki şuuru belirtir.

Brahman'ı aşkın ve görüngüsel açılardan anlamaya çalışalım. UpanişadlaıMa, "Aşkın Brahman"dan,[2] onun her türlü sıfatlardan ve tanıtıcı işaretlerden hem yoksun, hem de onlarla donanmış olduğundan söz edilir. Sıfatsız Brahman en yüce ya da Aşkın Brahman'dır. Diğeri aşağı ya da "İçkin Brahman"dır.[3] En yüce Brahman ya da saf varlık, negatif anlamda aşağıdaki gibi etkili cümlelerle anlatılır: "Bu değil, o da değil" ya da "İkiliğin olduğu yerde, biri diğerini görebilir; fakat ben'den başka hiçbir şey yoksa, nasıl olur da birbirlerini görebilirler?" İçkin Brahman buna karşı olumlayıcı açıklamalarla anlatılır: "Bedeni ruh olan, biçimi ışık olan, düşüncesi hakikat olan, doğası bütün eserlerin, arzuların, kokuların çıktığı akaşa[4] gibi olandır." Upanişadlaı'da genellikle İçkin Brahman, eril O [İngilizce "He"] ile, Aşkın Brahman ise nötr olarak O [İngilizce "it"] ile belirtilir.

Her iki Brahman arasında tam bir çelişki yoktur çünkü Brahman tek'tir ve bir İkincisi olmayandır; aşkın ya da görüngüsel bakış açısından incelenebilir. Eğer duyularla algılanan dünya gerçek kabul edilirse, Brahman denilince mutlak kudret sahibi ve mutlak bilen, Yaratıcı, Koruyucu ve Yokedici anlaşılır. Fakat dünya var olarak algılanmazsa, tıpkı derin bir tefekküre dalışta olduğu gibi, Brahman kayıtsız şartsız mutlak bir varlık olarak yaşanır, mutlak bir kudret sahibi ve her şeyi bilen yaratıcı düşüncesi önemsiz-leşir. İnsan, İçkin Brahman'a, olağan şuur durumunda tapınır fakat Aşkın Brahman deneyimi geçiren bir insan kendi bireyselliğini yitirir. Daha sonra göreceğimiz gibi, Aşkın Brahman, Maya ile birleşerek evrenin sebebi olur ve böylece İçkin Brahman ya da nitelikleri olan Brahman durumuna gelir ki buna Kişisel Tanrı, yeni Efendi denir.

Biz önce Aşkın Brahman'ı inceleyelim. O, sözcüklerle anlatılamaz ve Vedalar onu "bütün dillerin zihinle birlikte, ona ulaşmaya yetenekli olmamalarından ötürü sırt çevirdikleri" olarak belirtirler. Ramakrişna bütün kutsal metinlerin ve kutsal insanların ifadelerinin, dile temas eden besin gibi bir dereceye kadar lekelendiklerini söylemiştir fakat yalnızca Brahman'ın kendisi temiz kalır çünkü o, dille asla temasa geçmez. Daha sonra şunu da söylemiştir: Brahman'ın kutsal bir simgesi olan Om hecesini söylemeden önce, ikili olmayanın deneyimlenmesinden üç basamak daha aşağıya inmek zorunda kalmıştır. Sükunet olarak deneyimlenen sıfatsız Brahman; "dışsal (nesnel) dünyanın bilincinde olmayan, içsel (öznel) dünyanın bilincinde olmayan; ne her ikisinin de bilincinde olan; ne bir duyumlar kütlesi, ne basit şuur, ne de duyumsuz olandır. O algılanamaz (herhangi bir duyu organıyla kavranılamaz), ilişkisizdir (hiçbir şeyle bağlantılı değildir), anlaşılamaz (zihinle algılanamaz), anlam çıkarılamaz, düşünülemez, tasvir edilemez olandır."

Bazen Upanişadlar Aşkın Brahman'a, onu tüm deneysel söylemlerden arındırmak için uzlaşamaz nitelikler at* fetmiş ve onun bildiğimiz her şeyden tamamıyla farklı olduğunu öne sürmüşlerdir: "Bu ikilik içermeyen Brahman kendisi hareket etmediği halde düşünceden daha hızlıdır. O bulunduğu yerde dinlenirken bile uzaklara yolculuğa çıkar; yerinde durduğu halde her yerde gezinir. O bir atomdan daha ince, en büyükten de büyüktür." Bu ifadelerin çelişkili nitelikleri, birbirlerini ortadan kaldırmaları ve zihne, tanımlanamaz bütün koşullardan kurtulmuş bir saf şuurluluk tasavvuru sağlamaları için Brahman'a yüklenir. Brahman üzerine kesin bir şey söylenemezse de, onu aramak boş bir çaba değildir. Upanişadlar, Brahman'ı gerçek anlamda algılamanın yaşamın en yüce anlamı olduğunu, çünkü onun ölümsüzlük bahşettiğini tekrar tekrar söylerler. Brahman'ın bilgisine

varıldığında her şey biliniyor demektir.

Aşkm Brahman mekan, zaman ve nedensellik gibi tüm sınırlayıcı niteliklerden bağımsızdır. Upanişadla/da Brahman sonsuz büyüklükte ve sonsuz küçüklükte diye tanımlanarak, sadece onun mutlak olarak mekansız olduğu belirtilmek istenmiştir. "O, bir ve sonsuzdur, doğuda sonsuz, güneyde sonsuz, batıda sonsuz, kuzeyde sonsuz; yukarıda, aşağıda ve her yerde sonsuz... Doğu ve diğer yönler onun için mevcut değildir, ne bir yukarı ne de bir aşağı vardır onun için. Yüce Brahman sabitlenemez. O, sınırsızdır, doğmamıştır; ne yorumlanabilir ne de kavranabilir. O, benim yüreğimdeki ben'dir. Bir pirinç tanesinden, bir arpa tanesinden, bir hardal tanesinden, bir darı tanesinden daha ufaktır. O, benim yüreğimin en derinlerindeki benliğimdir; yeryüzünden, gökyüzünden, cennetten ve tüm bu dünyalardan daha büyüktür."

Aşkın Brahman'ın zamansızlığı geçmişin, geleceğin, şimdiki zamanın ve geleceğin kısıtlamalarından arınmış olarak ifade edilmiştir. O bazen, başlangıcı ve sonu olmayan ebediyet kavramıyla, bazen de hiçbir zaman kavramı içermeyen "anlık" olma terimi ile ifade edilir. "Brahman, vardı, vardır, var olacaktır dedikleridir. O, ayaklarının ucunda yılın günleriyle geçip gittiği şeydir. O bir şimşeğin ışığı gibidir; o bir gözün kırpması gibidir."

Brahman nedensellikten bağımsızdır. Sebep-sonuç yasası sadece oluşum ve tezahürler aleminde geçerlidir ve katışıksız varlığı etkileyemez. Vedalar'a göre Brahman doğmamıştır ve ölmeyecektir fakat göreli deney düzeyinde Brahman evrenin meydana geliş sebebi olarak anlatılır.

Brahman bilinmeyen ve bilinemeyendir. Bilinmek için bir şeyin nesne haline getirilmesi gerekir. Brahman saf şuurluluk olarak ebedi öznedir ve dolayısıyla da tanınabilecek bir nesne haline getirilemez. "Gören şeyi görenin, işiten şeyi işitenin kim olduğunu göremezsin. Düşünceyi düşünenin kim olduğunu, bilgiyi bilenin kim olduğunu göremezsin." Brahman bir nedenle daha bilinemez: O, sonsuzdur. Sonsuz olan nedir? "Kişinin hiçbir şeyi görmediği, duymadığı, anlamadığı şey sonsuzluktur. Kişinin bir şey gördüğü, bir şey duyduğu, bir şey anladığı şey sonludur. Sonsuzluk ölümsüzdür. Sonlu olan şey ölümlüdür."

Hindu filozofları mutlak Brahman'ı genellikle Satçida-nanda, yani katışıksız ve mutlak olarak varolma-bil-gi-bahtiyarlık olarak adlandırırlar. Varolma, bilgi ve bahtiyarlık gerçekliğin sıfatları değil, bizzat gerçeği oluşturan şeylerdir. Katışıksız varlık, tıpkı katışıksız bilgi ve katışıksız bahtiyarlık gibidir. Varolma sözcüğü Brahman'ın var olmayan olduğunu gösterir. Var olduğu algılanan

görün-güsel dünya hiçbir şeyden yaratılmış olamaz. Fakat Brahman ampirik, örneğin, bir çömlek ya da bir ağaç gibi bir nesne olarak da var olamaz. Tam tersine Brahman, maddi nesnelerin o olmadan var olarak algılanamayacağı salt varlık olarak mevcuttur. Nasıl bir serap, onun oluşumuna neden olan maddesi çöl olmaksızın görünemezse; evren de onun gerçek kökeni Brahman'ın varlığı algılanmadan görülemez. Eğer bu olumsuzluk süreci adım adım sürdü-rülürse, geriye daima varlıktan bir artık kalır ki, işte bu yadsmamaz. İster hayal, isterse somut olsun hiçbir nesne değişmeyen bir varlık temeline dayanmadan var olamaz ve bu varoluş Brahman'dır. Bu nedenle, varoluş kavramı Brahman'a uygulandığında hem ampirik gerçeğin, hem de onun doğal olarak bağlantılı olduğu gerçek dişiliğin yadsınması olarak anlaşılmalıdır. Evren ister görünür, isterse görünmez olsun Brahman tanıklık eden şuur olarak mevcuttur. Brahman genellikle "gerçekliğin gerçeği", yani ampirik gerçekliği kabul edilen elle tutulabilir dünyanın gerçekliği olarak tanımlanır.

Brahman, bilgi veya akıldır. Brahman'la atman'm ya da ben'in özdeşliği; ünlü Vedik özdeyiş, yani "Sen O'sun" ile ifade edilmiştir. Upanişadlar atman'ı, yani içimizdeki be-n'i özne olarak ifade eder. O, içsel şuuru ve algılamayı gerçek anlamda temsil eden şeydir; oysa duyular sadece araçlardır. Şuurlu bir edim olan algılama, duyumsal (sezgisel) bir ilke olan atman olmaksızın var olamaz. "Şunu bir koklayayım" diyen atman'dır; burun sadece koklamanın aracıdır. "Bunu söyleyeyim" diyen atman'dır; dil sadece lisanın gerecidir. "Şunu işiteyim" diyen atman'dır; kulak sadece işitme organının gerecidir. "Düşüneyim" diyen at-man'dır; zihin onun ilahi gözüdür. "Göz olan onda, tüm şekiller toplanır; gözler sayesinde o tüm şekillere ulaşır. Kulak olan onda tüm sesler toplanır; kulaklar sayesinde o, bütün seslere ulaşır." Brahman atman'la özdeş olduğundan ötürüdür ki, Brahman şuur, bilgi ve ışıktır. O, kendi kendine ışık verir ve kendini aydınlatmak için başka bir ışığa gerek duymaz. "O, ışıkların ışığıdır. O benliği tanıyanların tanıdığı şeydir." Tüm maddi nesneler, örneğin ağaçlar, evler ve ormanlar güneş sayesinde aydınlanırlar. Fakat güneşi aydınlatan ışık Brahman'dır. "Orada parıldayan Güneş değildir, Ay veya yıldızlar da değildir. Hele ateş hiç değildir. Brahman'ın ışığı ile her şey aydınlanır." "Evrene rehberlik eden bilgidir. Evren bilgiyi temel olarak alır ve evrene bilgiyle hükmedilir; evrenin temelini bilgi oluşturur. Bilgi Brahman'dır."

Brahman bahtiyarlıktır çünkü o bilgidir. Bilgi olmaksızın gerçek bir bahtiyarlık var olamaz. Söylemeye hiç gerek yoktur ki, Brahman'ın bahtiyarlığı insanın duyu organlarıyla algıladığı nesneler aracılığı ile deneyimlediği mutluluktan

tümüyle farklıdır. Brahman'ın verdiği bahtiyarlık, özne-nesne ilişkisinin yokluğu[5] ile karakterize edilmiştir. Dünyasal mutluluk, Brahman'ın verdiği bahtiyarlığın ölçülemeyecek kadar küçük bir kısmıdır. Brahman, içerdiği ikiliksizlik nedeniyle bahtiyarlıktır. İkilik; korku, kıskançlık, güvensizlik ve kişiyi günlük yaşamında üzen diğer kötülükler, bu ikilik içeren şuur durumundan doğar. Brahman, bahtiyarhk olarak bütün nesnelere nüfuz eder. Bu nokta eşler, ebeveynler ve çocukları, yaratıkla yaratık, Tanrı'yla insan arasındaki çekimin nedenidir. Bunun da ötesinde Brahman sonsuz olması nedeniyle bahtiyarlıktır. Sonlu olanda gerçek ve sürekli bir sevinç yoktur. Brahman'ın getirdiği bahtiyarhk ister beşeri, ister diğer bir şekilde olsun herhangi bir göreli ölçütle ölçülemez. Bir insan dinsel ritüelleri yerine getirerek ve ahlaki yükümlülükleri uygulayarak, ölümden sonra, farklı göksel alemlerde artan ölçülerde de farklı mutluluklar deneyimleyebilir. Fakat bir kimse arzulardan arınmışsa ve Brahman'ın bilgisine sahipse, burada, ölmeden önce, herhangi bir kriterle ölçülemeyecek olan Brahman'ın bahtiyarlığına erişebilir.

Şimdiye kadar Aşkın Brahman ya da katışıksız varlık üzerine söylenenleri özetlemek gerekirse; Brahman, bütün niteliklerin ve ilişkilerin yadsınmasıdır. O; zamanın, mekanın ve nedenselliğin üzerindedir. Mekansız olmasına karşın, onsuz bir mekan düşünülemez; zamansız olmasına karşın, onsuz zaman düşünülemez; nedensiz olmasına karşın, nedensellik ve sonuç yasasına bağlı evren, onsuz var olarak algılanamaz. Sadece eğer katışıksız varlığın gerçeğini yaratılışın değişmez temeli olarak kabul edersek mekandaki yakınlığı, zamanın birbiri ardına gelişini ve neden-sonuç ilişkisi arasındaki karşılıklı etkileşimi anlayabiliriz. Beyaz perde olmaksızın bir filmin tek tek görüntüleri zaman ve mekan içinde ilintilendirilemez. Brahman, felsefi bir soyutlama olmaktan ziyade, herhangi bir nesnenin duyu organlarıyla algılanmasından çok daha özel bir-şeydir. Beş duyu organının nesnelerini algılanır kılan içsel şuur olan Brahman'dır. Brahman görüngüsel evrende tek tek tüm nesneleri birleştiren ve evreni bir kaos değil bir kozmos haline getiren elle dokunulamayan gerçektir. Ve-dalar'da Brahman çeşitli nesneleri birbirinden ayrı tutan ve birbirine çarpmasını engelleyen veya görünen dünyayı görünmeyen dünya ile birbirine bağlayan bir köprüye benzetilir.

Dolayısıyla aşkın bir bakış açısından bakıldığında/ Brahman'dan daha başka bir evren yoktur. Brahman, ne densellikten bağımsız olduğundan burada yaratılış sorgulanmaz. Hiçbir şey hiçbir zaman yaratılmamıştır. Kişi cehaleti yüzünden adlar, şekiller, sıfatlar, özellikler ve birtakım neden-sonuç ilişkileri gözlemlemektedir. Oysa gerçeği bilen kimse sadece katışıksız varlığı görür. Aydınlanmış bir kişi için doğa bizzat katışıksız varlıktır. İkilik

yalnızca illüzyondan ibarettir ve koşulsuz katışıksız varlık biricik gerçektir.

Göreli bir bakış açısından bakıldığında, Vedalar hem tapmak için bir nesneye ihtiyaç duyan sonlu varlıkları, hem de görüngüsel evrenin varlığını tüm sınırlamalarıyla kabul ederler. Elbette Aşkın Brahman böyle bir dua veya tapınmanın nesnesi olamaz çünkü Aşkın Brahman ile bir ilişki veya benzer bir şey oluşturulamaz. Bunun da ötesinde, bu aşkın ikilik içermeyen konum, ortalama bir zekanın kavrayabileceğinden çok daha yücedir. Görüngüsel dünyanın bir yaratılanı acı çekmenin, yaşlanmanın, ölümün, açlığın ve susuzluğun bir kurbanı olduğundan, korkunun, hayal kırıklığının ve umutsuzluğun tutsağı bulunduğundan ve kendi fiziksel bedeninin, dışarıdaki doğanın ve kozmik güçlerin verdiği cezalara maruz kaldığının da farkında olduğundan dua edebileceği bir kurtarıcıya, sıkıntıdayken ve sınandığı anlarda elini yardım için uzatabileceği şefkatli ve merhametli bir kişisel Tanrı'ya muhtaçtır. Ayrıca insan, gerçek olarak benimseyemediği görüngüsel evreninin sebebini ve nihai amacını anlamayı şiddetle istemektedir.

Aşkın Brahman kendini Kişisel Tanrı ve aynı zamanda evrenin Yaratıcısı, Koruyucusu ve Yokedicisi olarak tezahür ettirerek bu istekleri yerine getirir. Aşkın Brahman, maya olarak adlandırılan incelenemez kudretiyle, İçkin Brahman haline gelir. O, her an iyiliğini, felakete uğradıklarında ona dua eden kimselere bağışlar, Kişisel Tanrı olur. O, değişik dinlerde Gökteki Baba, Yehova, Allah ya da İşvara olarak adlandırılan İçkin Brahman'dır. Evreni yaratmış olan, onun devamını sağlayan ve sonunda onun içine karışan O'dur. Yaratma, koruma ve yok etme İçkin Brahman'ın ya da Kişisel Tanrı'nın etkinlikleridir. Bu etkinlikleri, O'nun aşkın doğasını hiçbir zaman etkilemeyen, ölçülemez derinliğinin görkemli dinginliğini bozmayan, okyanusun yüzeyindeki dalgalar gibidir.

Düalistik olmayan Vedanta'ya göre, Brahman'ın bu şekilde İçkin Brahman haline gelişi gerçek olmayıp sadece görünüştedir. İçkin Brahman, görüngüsel dünyamn bir bölümüdür ve evren gerçek olarak kabul edildiği sürece gerçek olarak görünecektir. Saf şuurluluğun sonsuz okyanusunda o, en büyük dalgadır. Fakat Aşkın Brahman ve İçkin Brahman iki ayrı gerçek değildir. Dalga, gerçekte okyanustan farklı değildir. Sakin veya dalgalı olsun, deniz aynı denizdir.

Şimdi de, İçkin Brahman'ın veya nitelikleri olan Brahman'ın değişik yönlerini ele alalım.

İçkin Brahman, her şeyin üzerindeki gücün Efendisi olduğundan, evrene hükmeden olduğundan İşvara[6] diye anılır. "Efendi, tüm bahtiyarlıkları bağışlayandır, tapınıl-maya layık olan Tanrı'dır. Bu Değişmez gücün kuvvetli egemenliği altında Güneş ve Ay, yer ve gök konumlarım muhafaza eder; günler, geceler, haftalar, aylar, mevsimler ve yıllar düzenlerini sürdürürler. Ve yine bu Değişmez'in güçlü egemenliği altında bazı ırmaklar doğuya doğru, diğerleri batıya doğru akarken diğer bazıları da kendi yollarında giderler. Bu Değişmez'in güçlü egemenliği altında insanlar, bunları kendilerine verenleri överler, tanrılar ise adak adayanlara bağlanırlar."

İçkin Brahman'ın evrenin yöneticisi olması olgusundan iki sonuç çıkar: Birincisi, O, yasa (ritam) olarak yaratılışın maddi ve manevi yönlerini denetim altında tutar ve her şeyin yerli yerinde olmasını sağlar. Bu nedenden ötürü evrenin işleyişinde hiçbir karşıklık olmaz. İkincisi, evrenin yöneticisi olarak tüm yaratılanların eylemlerine rehberlik eder. Onların arasında yaşar fakat onlardan ayrıdır. O, yaratılanlar farkına varmasa da onların içindeki yöneticidir.

İçkin Brahman, "gürlemeye hazır bir gök gürültüsü gibi" büyük bir dehşet verebilir. Onun yarattığı bu dehşet rüzgarların esmesine, güneşin doğmasına, ateş ve ölümün işlevlerini yerine getirmesine neden olur." Değişik tanrılar (ilahlar), doğanın farklı güçlerini yöneten güçler O'nun tezahürleridir.

İçkin Brahman aynı zamanda lütfeden olarak bilinir. Onun denetimi altında iyi ve kötü kendi üstlerine düşeni yaparlar. Bu, Tanrı'nm iyi ve kötünün yaratıcısı olduğu anlamına gelmez. İnsan, Tanrı'dan uzaklaştıkça, tıpkı bizzat kendisi ışık olan güneşten ayrıldıkça gece ve gündüzü gördüğü gibi, sadece göreli dünyada işlev gören iyi ve kötüyü ayırt eder. Efendi, kendisinin yardımıyla iyi insanm iyi işler gördüğü, kötü insanm ise kötü işler gördüğü ışık gibidir. Işık, onsuz bir eylemde bulunulamamasma rağmen tarafsız kalır, yani ne iyiye, ne de kötüye katılır. İnsan kendi eylemlerinin meyvelerini toplar. İnsan, Tanrı'nm ışığını, geçmiş yaşamlarındaki eylemlerinin ortaya çıkardığı içsel eğilimlerine uyacak şekilde iyi veya kötü amaçlar için kullanır. (Ruhun ilk eylemi diye bir şey mantıksal olarak ortaya atılamaz. Çünkü göreli bakış açısı ile bakıldığında ne bedenlenmiş ruh, ne de zaman ve mekanın bir başlangıcı vardır.) Nasıl ki devletin yasaları, onları yürürlüğe sokan bir yargıca gereksinim duyarsa, dünyadaki düzenin devamını sağlayan karma yasası da bir idareciye muhtaçtır. Tanrı, karma yasasTnm idarecisidir.

Daha önce belirtildiği gibi, Brahman'dan, yani İçkin Brahman'dan evren ortaya

çıkmıştır. O'nun içinde ortaya çıktıktan sonra evren yaşar, soluk alır, hareket eder ve yok olur. Dolayısıyla Hinduizm, fizik biliminin mekanik ve materyalist yorumunun tersine, evrenin ruhsal bir yorumunu sunar. Şimdi yaratılışı ele alacağız. Her şeyin en derindeki özü olarak Brahman evrendeki her şeyi muhafaza eder. "O, her yere nüfuz eden Tanrı'dır. O, ilk doğan ve aynı zamanda da döl yatağıdır. O, doğmuştur ve doğacaktır. O, her yere bakmakta ve her insanın arkasında durmaktadır. O, ateşteki, sudaki, dünyanın her yerindeki, bitkilerin özündeki, ağaçlardaki Tanrı'dır; bu Tanrı'ya tapmalıyızî" Burada tartışmaya bir bütünlük getireceği beklentisi ile şunu söylemeliyiz; Hindu filozoflar yaratılışı, değişik anlayış düzeylerine uyması açısından panteizm [tümtanrıcı-lık], teizm [tanrıcılık] veya gerçekçilik açısından açıklamış olmalarına rağmen, Upanişadlariin felsefesi panteist değildir.

Brahman evrenin dönüp dolaşıp geleceği döl yatağıdır. Bu nedenle O, Yokedici diye anılır. Hindu filozoflar yaratılış ve yok edişin dinmeyen sürecini ya da tam olarak ifade etmek gerekirse, tezahür edişi ve tezahür etmeyişi döngülerden oluşan bir öğretiyle açıklamaya çalışmışlardır. Bu tezahür etme ve tezahür etmeme, Vedalarida şiirsel bir dille Brahman'ın soluk alışı olarak anlatılmıştır. Brahman soluk verdiğinde ad ve biçimlerden oluşan evren ortaya çıkar ve Brdhman soluk aldığında bu ad ve biçimlerden oluşan evren ortadan kaybolur. Hinduizm, belirli bir zamanda hiçbir şeyden yaratılma teorisini kabul etmez.

Brahman kurtarıcıdır. O, maya'dır, maya'mn akıl almaz gücü; bir şeyden habersiz insanlar üzerine uyguladığı ve kendi ilahi doğalarım unutmalarını sağlayan büyüsüdür. Tanrı'nm bir lütfü olarak bu maya ortadan kaldırıldığında insan özgürleşir. "Düal olmayan Baştan Çıkarıcı, O'nun kudretleriyle hüküm sürer. Daima aynı ve bir kalan O, tezahürleri ve devamlılığını sürdüren varlıkları sırasında bütün dünyaları, kendi güçleriyle yönetir. Bunu bilen kişiler ölümsüz olurlar." Upanişad bilgeleri gerçek olmayandan gerçek olana, karanlıktan ışığa ve ölümden ölümsüzlüğe doğru yönlenmek için durmadan dua ederler: "Ey Efendi, senin bağışlayan yüzünün beni daima korumasını sağla. Kim, O'nu, Efendi'yi, mutluluk bağışlayanı sayar da, saygıyadeğer Tanrı'ya ibadet ederse, ebedi huzura kavuşur." Aydınlanma arayışı içinde olan ve zayıf noktalarının ve eksikliklerinin farkında olan kişi korunmaya, önderlik edilmeye ve bağışlanmaya gereksinim duyar. "O, her şeyi bilen Efendi, tanrıların yaratıcısı ve onlara güç verendir, evrenin dayanağıdır. Başlangıçta Kozmik Zihni doğuran O, bizi parlak bir zeka ile donatsın. Yaratanın bir lütfü olarak akılla donanmış olanlar, görkemli ve tüm arzulardan arınmış Efendinize bakın ve tüm kederlerinizden sıyrılın."

Şimdi yaratılış üzerine Hindu görüşünü kısaca inceleyeceğiz. Daha önce söylediğimiz gibi, aşkın bakış açısından bakıldığında, Brahman'dan veya diğer adıyla katışıksız varlık'tan bağımsız hiçbir evren var olamaz. Katışıksız varlıkta hiçbir gerçek değişiklik tasavvur edilemeyeceğine göre burada yaratılış diye bir şey yoktur. Düalist olmayan büyük bir filozof şöyle demiştir: "Ne yaratılış, ne yok oluş, ne de mücadele eden veya bağımlı bir ruh; ne kurtuluş peşinde koşan, ne de kurtulmuş bir kişi vardır. En yüce gerçek budur." Oysa serabın neden olduğu illüzyonun büyüsü altında insanlar, suları veya ağaçların yansımasını görürler. Aydınlanmış kimse sadece çölü görür. Bu serabın tüm suları bir araya gelse, çöldeki bir kum taneciğini ısla-tamaz. Fakat ortalama bir insan için adların ve biçimlerin evreni, tıpkı sevinç ve keder, iyi ve kötü ve diğer zıtlıklar gibi bir gerçektir. Bu yüzden, Veda filozofları, görüngüsel evrene göreli bir gerçeklik yüklemek gereksinimi duydular ve yaratılış için çeşitli açıklamalarda bulundular. Ancak bu açıklamaların amacı, yaratılışın gerçek olduğunu ortaya koymak olmayıp görüngüsel evrenin sadece görüngüsel olduğunu göstermek suretiyle katışıksız varlığın tek başına mevcudiyetini belirtmektir.

İçkin Brahman ve Aşkın Brahman ve görüngüsel evren arasındaki ilişiki tam anlamıyla hiçbir zaman çözülemez. Çünkü böyle bir çözüm ilgi alanı sadece gerçeklik olan insan zekasının kapsama alanı dışındadır. Üstelik bir ilişki ancak iki mevcut varlık arasında kurulabilir; fakat katışıksız varlık ve görüngüsel evren, birarada algılanamazlar. Zira biri görününce diğeri yok olur ve bu iki kavramın birbirleri ile olan ilişkisi insanın kavrama yeteneğini aşmaktadır.

Yaratılış üzerine yapılabilecek her anlatım sadece simgeseldir ve Vedalar, zihnin gerçekte hiçbir yaratılış olmadığını uygun bir tarzda kavramasını sağlamak için çeşitli açıklamalarda bulunmaktadır.

Aşağıda, canlıların nasıl yaratıldığına ilişkin olarak Upanişadlaı'daki çarpıcı bir açıklama verilmiştir:

Başlangıçta evren, bir insan şeklinde sadece Brahman'dan ibaretti. Derin derin düşündü ve Kendisinden başka hiçbir şey görmedi. İlk olarak "Ben

O'yum" dedi ve dolayısıyla, Ben (Alının) olarak bilindi. Dolayısıyla şimdi bile bir insana hitap ederken o kişi ilk olarak "O Benim" der ve daha sonra başka ne gibi bir adı varsa onu söyler. O, (Brahman) korktu. Dolayısıyla insanlar yalnız olduklarında hala korkarlar. Daha sonra O, şöyle düşündü: "Benden başka hiçbir şey olmadığına göre ben neden korkuyorum?" Bunun üzerine tüm korkuları gider çünkü korkulacak hiçbir şey yoktur. Kuşkusuz, korku ikinci

bir nedenden ötürü ortaya çıkmıştır. O (Brahman) mutlu değildir. Dolayısıyla, bugün bile bir insan yalnız olduğunda mutlu değildir. O (Brahman) bir arkadaşa ihtiyaç duyar. Daha sonra o, bir erkek ve bir kadının birbirlerine sarılmış vücutlarının boyutlarına ulaştı. Vücudunu ikiye böldü. Bu bölünmeden bir erkek ve onun eşi meydana geldi. Dolayısıyla bir vücut, bir kadına kavuşmadan önce yarımdır, tıpkı ikiye bölünmüş bir bezelyenin yarısı gibi. Dolayısıyla bu mekan aslında bir kadınla doldurulmuştur. O, o kadınla birleşti. Bu birleşmeden insanlar doğdu. Kadın şöyle düşündü: "Beni kendinden meydana getirdikten sonra o, nasıl benimle birleşebilir? Pekala kendimi saklamalıyım". Diye düşündü. Ve bir inek haline geldi; diğeri ise bir öküz haline geldi ve onunla birleşti; bu birleşmeden inekler ve öküzlerden oluşan hayvanlar dünyaya geldi. Daha sonra, birisi kısrak, diğeri aygır oldu, onların birleşiminden tek tırnaklı hayvanlar doğdu. Daha sonra, bir dişi ve bir erkek keçi oldu ve bunların birleşmesinden diğerleri dünyaya geldi. Bir dişi koyun ve bir koç birleşti ve bu birleşimden koyunlar dünyaya geldi. Dolayısıyla O, karıncalara dek her şeyi çiftler halinde meydana getirdi.

Ancak, bununla birlikte şu anlaşılmalıdır ki, Brahman mutlu olmak için bir erkek ve bir kadın meydana getirdiğinde, kendisini ortadan kaldırmadı. Kendi özü, her dilediği gerçekleşen O olarak kaldı. Kendisinden, bir erkek ve bir kadının vücutları boyutunda başka bir vücut daha oluşturdu. Böyle bir fenomen maya olarak adlandırılır. Maya sözkonusu olduğunda bir varlık, kendi doğasından hiçbir şey yitirmeden diğer bir başkası olarak görülebilir; tıpkı bir çölün serap olarak görünmesi gibi.

UpanişadlaYda evrenin yaratılışı ile ilgili olarak şöyle denilir: Tıpkı büyümekte olan bir insanda saçların ve tırnakların uzamaya başlaması, örümcekten ağların çıkması, yanmakta olan bir ateşten alevlerin çıkması, flütten melodiler çıkması veya okyanusta dalgaların oluşması gibi evren de Brahman'dan ortaya çıkmıştır. Tüm bu fikirlerin ortaya çıkardığı fikir şudur ki, evren Brahman'dan başka bir şey değildir. Brahman yaratılış sürecinin içerisinde bölünmüş değil fakat tüm olarak, bir bütün olarak mevcuttur. Görüngüsel evren olgusu kabul edilse de Brahman'ın bakış açısından bakıldığında, yaratma eylemi reddedilmektedir.

Brahman, evreni dışarıdan hiçbir zorlama gelmeden veya herhangi bir çaba harcamaksızın, tıpkı nefes vermek ve nefes almakta olduğu gibi meydana getirmiştir. Yaratılış bazen lila[7] yani evreni kendi doğasının tüm gücüyle katışıksız sportif bir haz şeklinde meydana getiren Brahman'ın sporu olarak anlatılır. Upanişadlaı'da tüm yaratılanların mutluluktan ortaya çıktığı belirtilir.

Yaratılanlar doğduktan sonra da mevcudiyetlerini bu haz sayesinde sürdürürler ve en sonunda da bu mutluluğun içinde yok olurlar. Eğer bu böyleyse, niçin acı çekiyoruz ve niçin kötülük var? Acı çektiğimiz zamanlar, Brahman'ı unuttuğumuz zamanlardır. Veya yaratılış, sahnelenen bir oyuna benzetilebilir: acı ve mutluluk bu ilahi oyunun birer parçasıdır. Kutsal kişi ve günahkar, kral ve dilenci, filozof ve aptal, dindar ve kötü adam, savaş ve barış, gaddarlık ve hayırseverlik, cinayet işlemek ve merhametlilik; hepsi bu ilahi oyunu zenginleştirmek için gereklidir. Fakat kişinin bazen sahnede gördüğü kaplanlar ve arslanların ağızlarına ağızlık takılmıştır; onlar insanların canını acıtacak izlenimi verirler fakat aslında hiç kimseyi incitmezler. Fiziksel dünyada olup bitenler, insanın içindeki ruhu yaralayamaz. Bu oyunun anafikri şunu ileri sürer: Eğer yorulduysa bir insan kendine düşen rolü oynamaya son verebilir, bu oyunu her an terk edebilir. Modem veya eski olsun tüm Hindu filozoflar, bir açıklama bizi Tanrı, insan ve evrenin yüce birliğinin algılanmasına götürüyorsa eğer, yaratılışa ait her türlü açıklamayı kabul etmeye hazırdırlar.

Vedanta felsefesi yaratılışı açıklamak için genellikle maya sözcüğünü kullanır. Bu felsefe, maya'mn evren olduğunu söylediğinde şu gerçeği ifade etmektedir: İkilik içermeyen Brahman tanımı olanaksız bir şekilde ayrı bir varlık olarak ortaya çıkmaktadır ki bu da, biçim ve adlardan oluşan evrendir. Eğer bir ip, yılan gibi görünürse; bu fenomen maya olarak adlandırılabilir. Ancak bu, ipin niçin yılan gibi göründüğünü açıklamaz çünkü ip gerçekte hiçbir zaman yılan olmamıştır. Bu durum sadece deneysel bir gözlemi yansıtmaktadır. Maya çağdaş bilimden bir örnek verilerek de anlatılabilir: İnsan bir taştan katı bir madde olarak söz ettiğinde sadece deneysel bir gerçekten söz etmektedir. Bir fizikçi aynı taşı elektriksel yükler veya dönen parçacıklardan oluşan kütleler olarak kabul eder. Elle tutulamayan bu yükler veya parçacıklar bir biçimde katı bir madde şeklinde taş olarak görünmektedir. Vedanta, bu fenomene maya der. Aynı şekilde tüm yaratılış maya'dır. Aynı zamanda kendisi de maya'nm bir parçası olan sonlu zihin, maya'nm gerçek doğasını anlayamaz. Ancak, ikilik içermeyen katışıksız varlığın çok çeşitlilik içeren evren şeklinde tezahür edişi ve insanın bu tek bir fenomeni anlamaktaki yetersizliğinin farkına varılması, insan zekasının yenilgiye uğradığının kabul edilmesi anlamına gelmez. Bu durum sadece, gerçeğin en can alıcı noktasmda derin bir gizemin, akıl ile anlaşılamayacak bir gizemin hüküm sürdüğü anlamına gelir. Kişi maya'dan kurtulduğu anda evreni katışıksız varlık olarak görür.

Vedanta filozofları Maya'yı Brahma'nın içinde gizlenen ve ondan ayrı olmayan bir güç olarak açıklarlar. Maya başlangıçsızlık olarak kabul edilebilir çünkü zaman içerisinde bir başlangıç ortaya konamaz. Ancak kişi, Brahman'ın gerçek

bilgisine ulaştığı zaman maya ortadan kalkar. Bunun da ötesinde maya, üç guna'dan[8] oluşur. Bu üç guna aynı zamanda maya halatının üç lifidir ki, onlarla insanlar görüntüler dünyasına bağlanmıştır. Zihin, akıl ve "ben" de dahil olmak üzere, kaba veya süptil olarak tüm nesnelerde bulunan bu guna'lar sattva, raja'lar ve tama'lar olarak adlandırılırlar. Raja'lar ve tama'lar birbirlerine zıt karakterdeyken, sattva ikisi arasında dengeyi sağlar. Ra-ja'ların temel ayırt edici niteliği, gözle görülür etkisi bitip tükenmeyen aktivite olarak ortaya çıkan enerjidir. Raja'lar bağımlılık ve acıya neden olurken, tama'lar kendilerini hareketsizlik, isteksizlik, dikkatsizlik ve aptallık olarak gösterirler. Tama'lar gafletin anasıdır ve maya'nm peçele-yen gücünü temsil eder. Sattva, spiritüel nitelikler olarak ortaya çıkar ve denge ile karakterize edilir. Bu guna'lar her şeyde mevcut olmalarına rağmen bazen biri, bazen diğeri ağır basar. Guna'lara bağımlı olan her kimse serbest değildir. İçkin Brahman, guna'larla ilintili olmasına rağmen raja, sattva ve tama'ların yardımıyla onları denetimi altında tutar. Brahman evreni yaratan, koruyan (devamını sağlayan) ve yok edendir. Sadece katışıksız varlık, gu-na'lardan etkilenmez.

Hindu düşüncesinin gelişiminin seyrinde maya sözcüğünün anlamı birçok değişikliklere uğramıştır. Upanişad-lar'dan biri maya'dan; adeta bir madeni paradan iki veya daha fazla madeni para ortaya çıkaran sihirbaz gibi Efendi'nin sihirli gücü olarak söz eder. Maya'nın diğer bir anlamı ise Efendi'nin gerçek doğasının gizlendiği peçele-yici gücüdür. Bu sözcük giderek daha olumsuz ve kötü anlamlar kazanmıştır. Özellikle Budizm'in etkisi altında gerçeklik, acı ve kötülüklerin yuvası olarak görülen dünyadan tümüyle esirgenmiştir. Bu dünyadan kaçmak, kurtuluşa giden yol idi. Bu gelişme Hindu felsefesi yaratıcı ruhunu kaybettikten ve bilginler eski kutsal metinler üzerine yorumlar yazmaya başladıktan sonra ortaya çıkmıştır. Üstelik bu yorumlar üzerine de diğer bazı bilginler tarafından başka yorumlar yazılmıştır. Maya'nın bu negatif yönünün ön plana çıkarılması, bugün Hindistan'ın pozitif bilimlerde geri kalmasının nedenlerinden biridir. Dünya bir illüzyondan ibaret olduğundan ve gerçekte var olmadığından kimi tutucu bilginler dünyayı incelemek veya dünyayı geliştirmekle hiçbir şey elde edilemeyeceğini savunmuşlardır. Fakat bilimde ve bunun bir sonucu olarak da teknolojide, doğaya karşı pozitif bir yaklaşım geliştiril-meksizin Herlenemez.

Ortaçağ Avrupası'ndaki Hıristiyan düşünürler Tan-rı'nm vahiylerini sadece kutsal yazılarda görmekle kalmayıp aynı zamanda doğada da görmüşlerdir. Bu düşünürler doğaya karşı derin bir saygı göstermişler ve doğruyu bulmak için gösterdikleri arzu ile birleştiğinde bu, modern fizik biliminin gelişmesinde itici bir güç oluşturmuştur. Bugün bile fiziksel evreni anlamak için yaptıkları

araştırmada bilim adamlarını hala bir tür mistik dürtü harekete geçirmektedir. Buna benzer bir saygı Vedik çağlarda da gösterilmiştir. İnsanlar gün doğumuna, güneşe veya diğer doğal fenomenlere hitaben yazılmış ilahileri okuduğunda Vedik çağlarda yaşayan Hindularm doğa üzerine tefekkürde bulunurken zihinlerinde oluşan hayal gücü ve mutluluk hakkında fikir sahibi olabilmektedirler. Vedalaı'da, daha sonraki çağlarda gereğinden fazla vurgulanan olumsuz ve çileci görüşün tersine olumlu ve iyimser bir bakış açısı vurgulanmıştır. Kişi hem Brahman, hem de evren hakkında bilgi sahibi olmadan yüreğindeki kuruntulardan tümüyle kurtulamaz. İlk zamanlarda algılandığmca, maya öğretisi kötümserlik üzerine kurulmamış olup sadece evrenle ilgili gerçekleri ortaya koymuştur ve sonlu zihnin sonsuzu anlamaktaki yetersizliğini ortaya koymuştur.

Modern çağlarda Ramakrişna maya'ya, döl yatağında tüm yaşayan varlıkları taşıyan Kutsal Ana olarak tapmış-dır. Bu Kutsal Ana yaşayan varlıkları döl yatağında taşımakla kalmamış onları yarattıktan sonra onlara destek olmuş ve bu döngünün sonunda onları kendine geri çekmiştir. O, ateş ve onu yakmak için gerekli olan gücü gibi, Brahman ve maya'nm birbirinden farklı olmadığına inanmıştır. Ateşi gördüğünüz zaman onun yanmasını sağlayan gücün de farkına varmanız gerekir. Ramakrişna kendisine inananları maya'yı Kutsal Ana olarak kabul etmeye teşvik etmiştir. Ramakrişna hem bağlanmanın hem de bağlardan kurtulmanın Kutsal Ana'nın faaliyetleri olduğuna inanmıştır. O'nun akıl almaz gücü ile insanlar, dünyaya bağlamakta ve yine O'nun lütfü sayesinde özgürleşmeyi elde etmektedir. Ramakrişna ne maya'ya meydan okumuş, ne de onu inkar etmiş olup ona saygıyla yaklaşmış, ona tapmış ve onun lütfü sayesinde en yüksek bilgiye ulaşmıştır.

Vedanta felsefesine göre üç guna dengede olduğunda dünya tezahür etmemiş durumda bulunmakta, ancak bu guna'lardan birinin baskın olması sonucunda bu denge bozulduğunda maddi dünyanın yaratılışı gerçekleşmektedir. Bu döngünün başında evrimleşen ilk element, genellikle esir, uzay veya gökyüzü olarak yanlış biçimde tercüme edilen akaşa'dır. Akaşa tüm evrene yayılan, hissedilebi-len ancak yapısı gereği beş duyu organıyla algılanamayan maddi cevherdir. Atmosferin evrenin sadece belirli bir bölümünü doldurabilmesi ve aynı zamanda doğanın da boşluğa tahammülü olmayışı, akaşa'nın varlığını ortaya koymaktadır. Aşamalı bir şekilde dört element daha, yani hava, ateş, su, ve toprak tezahür eder. Ancak bu beş element bizim duyu organlarımız aracılığıyla algıladığımız elementler değildir. Başta en süptil halleriyle bu beş element özgün bir karışım süreci sonucunda kaba elementler haline gelirler. Kaba ve süptil olan bu elementlerden fiziksel nesneler, vücut, duyular, zihin,

akıl, aklın içindekiler ve ego ortaya çıkar. Duyuların algılaması olayının bakış açısıyla değerlendirildiğinde sadece beş adet element adı verilebilecek nesne olduğundan Vedanta'da beş elementten ses, temas, şekil, tat ve koku olarak söz edilir. Süptil akaşa'nın eşsiz özelliği, ses; süptil havanın, dokunma; süptil ateşin, form; süptil suyun, tat ve süptil toprağın eşsiz özelliği ise kokudur.

Esasında Brahman'dan farklı bir şey olmayan Maya, tıpkı katışıksız zekanın evreni oluşturan en etkin neden olması gibi, Brahman'ı oluşturan maddi nedendir. Tüm maddi formları yarattıktan sonra Brahman onların içine yaşam ve şuur veren şey olarak girmekte ve onlara hayat vermektedir. Dolayısıyla aşkın bir doğaya sahip olan Brahman evrenin her noktasında hazır ve nazır duruma gelir.

îçkin Brahman'ın tek tezahür biçimi, avataryani Tan-n'nın enikarnasyonudur. İlahi enkarnasyon hem Hristi-yanlık'ta hem de Hinduizm'de kabul görür. Ancak aralarında önemli bir fark vardır ki o da şudur: Hristiyanlıkta enkarnasyon bir tek tarihi kişilik ile kısıtlanmışken, Hinduizm yer ve zamana bağlı böyle bir kısıtlama getirmez. Hinduizm'de Tanrı kozmik bir ihtiyaç belirdiğinde bu kozmik gereksinimi yerine getirmek amacıyla kendini en-karne eder. Ancak enkarnasyon, kurtarma gücü olması nedeniyle aziz olgusundan farklıdır. Büyük Hindu mistik ve filozof Sankaraçarya,[1] [9] [10] Tanrı-insan'm ortaya çıkması (zuhur etmesi) ile ilgili olarak Bagavatgita'nm girişinde şöyle yazmıştır:

İnsanlar uzun bir süre dinsel deneyim ile yaşadıktan sonra içlerinde sahip olma hırsı belirdi, bilgelik önemini kaybetmeye başladı ve adaletsizlik arttı. Dolayısıyla adaletsizlik dünyada hüküm sürmeye başlayınca, evrenin devamını arzulayan Efendi, İlk Yaratan, insan olarak bedenlendi ve dünyaya enkarne oldu. Bilginin, egemenliğin, gücün, kudretin, enerjinin ebedi sahibi olan O, üç guna ile karakterize edilen ma-ya'yı, ezeli doğayı kontrolü altına alır. Gerçekte dünyaya gelmemiş, değişmez olan, tüm yaratılanların Efendisi, ezeli doğası itibarıyla arınmış, aydınlanmış ve özgür olan O; dünyaya gelmiş, bir bedene sahip ve insanlara merhamet gösteriyor olarak görünür.

Süptil ruhsal hakikatler, dünyadaki ortalama insan tarafından kavranabilecek bir şekilde Tanrı-insan aracılığıyla ifade edilir. Toynbee tarafından ifade edilen şekli ile, O, onu almaya hazır ve nazır olan dinleyici kitlesine kendini duyuran ebedi sestir. Aksi takdirde, yani insanın onu kavramaya hazırlıklı olmaması durumunda bu ses algılanamayacaktır.

Bu bölümün ifade etmeye çalıştıklarım şöyle özetlemek mümkündür: Brahman ya da yüce gerçek, zihnin duyuları tarafından tanınmayan ve tanmamayacak olan katışıksız varlıktır. İçkin Brahman bu gerçeğin görüngüsel evrende en yüce şekilde ifade edilmiş halidir. Bilgi veya katışıksız varlık, en yüce bilgi, evrenin bilgisi ve daha aşağı bilgi olarak adlandırılır. En yüce bilgi zaman, mekan ve nedenselliğin bağlarından anlık olarak kurtulmayı sağlar. Ancak daha aşağı bilgi küçümsenmemelidir çünkü insan, egosunun ve dışarıdaki dünyanın şuurunda olduğu sürece, bu daha aşağı düzeyde olan bilgiyi geliştirmelidir. Ve yükümlülükleriyle sorumluluklarının bilincinde olan bu insan kişisel olmayan Brahman'ın acı ve ıstıraplara fırsat veren yolundan gider. O, değişik dinlerde Kişisel Tanrı olarak tapılan İçkin Brahman'dır. O, kişisel olmayan formunu görmek isteyen içten inanana kendi maya'sı tarafından yaratılmış olan peçeyi kaldırmak suretiyle kendisini gösterir. Maya katışıksız varlığın bilincinde olanı gaflete düşüremez. Ona göre, her şey, maya bile Brahman'dır. İster Mutlak'ın tefekkürü ile ister göreli evrenin faaliyetlerine katılmak suretiyle olsun aydınlanmış bilge sadece Brahman'ın bilincindedir. Brahman her yerdedir. O, isimlerde ve formlarda, kötüde ve iyide, acıda ve mutlulukta, yaşamda ve ölümde hem şimdi vardı hem sonra da var olacaktır.

Hindistan'ın ebedi felsefesi olarak modern dünya için önemli mesajları olan Tanrı ve yaratılışı, düalist olmayan bir bakış açısından ele aldık. Bu bilgi, insanın evreni ruhsal açıdan yorumlamasını sağlar ve topluma hümanist bir bakış açısı kazandırır. Güçlünün zayıfı boyunduruğu altına aldığı ve yalnızca başarılı olanın yaşama hakkının olduğu, kökeni olmayan bir evren anlayışı; yerini tüm insanların birbirine bağlı olduğuna inanan, işbirliği ve fedakarlığın insan ilişkilerini yumuşattığı daha sevgi dolu bir evrene bırakır. Bu durumun etkisi altında, ahlaki değerler artık ister aydınlanmış kişilerce isterse sıradan insanlar tarafından olsun, kişisel çıkarlar aracılığıyla dikte edilmekten çıkar ve insan davranışının doğal gidişatına dönüşür. Düalist olmayan öğretide, kişinin komşusunu kendisini sevdiği gibi sevmesi buyruğu yer bulur çünkü kişinin komşusu kendisidir. Bu komşuluk kavramı dinleri, ekonomik ve politik bağları aşar, tüm insanlığı, hayır, yaratılışın ta kendisini sarar. Sevecenlik ve iyilikten nasibini almamış teknolojik bilgi, insanoğlunun mahfına neden olacak tehlikeli bir canavar halini alır. Sevgiyle davranılmadı-ğı takdirde doğa bile iyiliklerini insanlıktan sakınacaktır.

Diialist olmayan felsefe, insanlar arasında ayrım yapıldığı için toplumda açılan yaraları saracaktır. Bu felsefe kuşkunun kol gezdiği insanlıkta, uluslararası düzeyde, onsuz kalıcı bir huzurun olanaksız olduğu karşılıklı güvenin

oluşmasına katkıda bulunur. İkilik içermeyen bir dünyada insan diğer insanlardan korkmaksızın huzur içinde yaşayabilir. Zira bu diialist olmayan felsefenin ışığı altında kişi, öldürenin ve ölenin, sömürülenin ve sömürenin, nefret edilenin ve nefret edenin aslında birbirlerinden farklı olmadığını kolaylıkla anlayabilir ve insanın kötü niyetinin önünde sonunda kaynağına dönmesi gerektiğini bilir. Böyle bir toplumda gizlilik insan ilişkilerine zarar vermez çünkü tüm insanlar aynı ailenin üyeleri olarak kabul edilir. Düalist olmayan felsefe farklı ahlaki kurallar fikrini reddeder. Seçilmiş insanlar için ayrı ahlaki kurallar, ötekiler için ayrı ahlaki kurallar bu anlayışın dışındadır. Farklı ahlaki kurallar her zaman tatminsizlik, sürtüşme ve savaşlara neden olmuştur.

Her insanda potansiyel olarak var olan tanrısallığı vurgulayan düalist olmayan felsefe tenlerindeki, inançlarındaki, ekonomik ve sosyal konumlarındaki ve milliyetlerindeki farklara rağmen bize tüm insanlara saygı duymayı aşılar. Ruhun tanrısallığı kavramı özgürlüğün ve demokrasinin ruhsal temelidir.

İkilik içermeyen bu felsefe dinler arasında uyumu teşvik eder. Kişisel bir Tanrı'ya inanan insanlar genellikle hep kendilerini seçilmiş olarak gören dar görüşlü insanlar haline gelirler. Seçilmiş insanlar, kendileri dışındaki insanları, tıpkı Kişisel TanrıTarınm bu diğer insanların ilahlarını sevgiyle bağırlarına bastıkları gibi bağırlarına basarlar. Dolayısıyla kendilerini onlara üstün görürler. Bu üstünlüğün bir sonucu olarak da dünyada birtakım özel ayrıcalıklara sahip olmayı talep ederler ve bu yolla da hata yapan ruhları kurtarma sorumluluğunu üstlenirler. Böyle bir tavır değişik dinler arasında çeşitli tartışmalara ve savaşlara neden olmuştur. Düalist olmayan felsefeye göre, görüngü-sel bakış açısından bakıldığında, Kişisel Tanrı olarak kabul edilen ve değişik dinlerin inananları tarafından değişik adlar altında tapılan şey katışıksız varlıktır.

Düalist olmayan bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, kişi bilimsel, dinsel, felsefi, estetik anlamda olmak üzere bilginin tüm biçimlerinin sonsuzluğun ufkunda açımlandığını görür. Bilim ve din arasında gerçekte bir ayrım yoktur. Aynı yasa, her iki alanda da işlev görür; fiziksel dünyada işlev gördüğünde bilimsel yasa, ruhsal dünyada işlev gördüğünde ise ruhsal yasa olarak adlandırılır. Bilimsel yasa, verilere dayandırılmak suretiyle akıl yoluyla anlaşılırken ruhsal yasa nefsin denetlenmesi, yansızlık, yani nötr olmak ve tefekkür yoluyla elde edilen iç gözlemle keşfedilir. Ancak hem akıl, hem de ruhsal sezgi tek ve aynı akim yetileridir.

1

Atman (Sanskrit): Hindu anlayışına göre en basit haliyle Batı'da "ruh" olarak bilinen, insanların gerçek, ölümsüz ben'i. Sufizmdeki "zât" sözcüğünün, Orta Asya Türkçesi'nde ise "öz" sözcüğünün karşılığıdır. (RM)

2

Aşkın Brahman (Sanskrit nirgıına Brahman): Sıfatlan olmayan, her şeyden münezzeh olan Brahman. Vedanta'da ''Mutlak" olarak tasvir edilir. (RM)

3

İçkin Brahman (Sanskrit saguna Brahman): Sıfatları olan, her şeyde tecelli eden Brahman. (RM)

4

* Akaşa (Sanskrit akasa): Sanskrit dilinde, öz'ü ve uzayı ima etmek üzere "ışıklı" anlamına gelir. Hinduizm'de evrendeki her şeye nüfuz etmiş durumdaki beşinci ve en süptil olan esir cevheridir ve "ruhun siyah yumurtası" olarak sembolize edilir. (RM)

5

Özne-nesne ilişkisinin yokluğu: Yani özne ile nesnenin bir olması. (Ç.N.)

6

İşvara (İsınım): ''Yönetmek, hükmetmek" anlamına gelen Sanskrit ish sözcüğünden türetilmiştir; "Evrenin Efendisi" demektir. (RM)

7

Lila: Sanskrit dilinde "oyun", tezahür etmiş dünyada '"ilahi oyun'' anlamına gelir. (Ç. N.)

8

Guna (Sanskrit): "Temel nitelik" anlamına gelir. GunaTar maya'nm nitelikleri olup, Brahman'a bağlıdır. Ancak Brahman'ın gerçekliğini peçeler. (Ç. N.)

9

Avatar (Şans, "düşüş, iniş"): İlahi şuurluluğun yeryüzündeki enkarnasyonuna verilen addır. Bir avatar, karma sonucu değil, serbest ıra-denin bir sonucu olarak ilahi bir görevle dünyaya gelmiş olup, yaşamı süresince bu görevinin şuurundadır. (Ç. N.)

10

Sankaraçarya (Efendi Şankara, 788-820): Şankara olarak da yazılır. Vedanta'nm Advaita (Tekçilik) okulunun en ünlü sözcüsü olan Hintli filozof ve ilahiyatçı. Görüşlerinin çağdaş Hint düşüncesinin temelim oluşturduğu kabul edilir. (RM)

RUH VE RUHUN KADERİ

Tanrı ve evren konusunda olduğu gibi Vedanta felsefesi ruhun doğasını da iki ayrı hareket noktasından inceler: Mutlak ya da aşkın ve göreli veya görüngüsek Mutlak bakış açısından değerlendirildiğinde, ruh ikilik içermez, ölümsüzdür, tamamen katışıksızdır, tamamen özgürdür, aydınlanmıştır ve Brahman ile birdir. Bu açıdan bakıldığında ruha açlık ve susuzluk, iyi ve kötü, acı ve mutluluk, ölüm veya doğum ve diğer zıtlıklar tarafından dokunulmamıştır. Bu, ruhun gerçek doğasıdır gerçekleştirilmesi insamn ruhsal özleminin ve arzusunun hedefidir. Bu mutlak bakış açısından değerlendirildiğinde ruh, yüce ruh veya paramatman[1] olarak adlandırılır.

Ancak, göreli bakış açısından bakıldığında Vedanta felsefesi birçok bireysel ruhun varlığını kabul eder, bunları jivatmana'lar[2] olarak adlandırır ve yüce ruhtan ayırır. Bedene bağlı olan bireysel ruh yukarıda sözü edilen zıtlıkların tutsağıdır. Dünyaya bağlanmış olan bu jivatmana'lar, yani bireysel ruh ebedi doğum ve ölüm çemberinden kurtulmanın arayışı içerisindedir. Bu amaçla da bir spiritüel öğretmenin rehberliği altında kutsal yazıları inceler ve spiritüel öğretileri deneyimler.

İnsanın bedenine bağlanan bu ruh, tanrısal niteliğinin farkına vardığında artık dini ve ahlaki kurallara bağımlı kalmak durumunda değildir. Zira bu kuralların amacı, maneviyat özlemi ve arayışı içinde olanları şehvetlerinden, açgözlülüklerinden, öfkelerinden, bencilliklerinden ve dar bir dünya bakış açısından kurtarmak için yine dünyaya bağlamaktır. Fakat ruhu bir bedene bağlıyken kişi, iyi ile kötü arasındaki farkı görürse kötüden kaçmalı ve iyinin peşinden gitmelidir.

Nasıl ki maya ile ilintilendirildiğinde katışıksız Brahman, İçkin Brahman veya İşvara (Kişisel Tanrı) haline gelirse, aynı maya ile ilintilendirildiğinde bir kişinin bedenindeki bireysel ruh veya jiva haline de gelir. Hem İşvara, hem jiva göreli bakış açısından bakıldığında Brahman'ın tezahürleri oldukları halde, bu ikisi arasındaki fark oldukça büyüktür. İşvara ve jiva arasındaki fark, bir ateş böceği ile güneş veya Everest Tepesi ile bir hardal çekirdeği arasındaki fark kadar büyüktür. Aralarındaki bu fark şuradan gelmektedir; İşvara, maya'yı kontrolü altında tutarken jiva, maya'nın kontrolü altındadır. Maya'nm kontrolü altında olan jiva, kendi gerçek doğasını unutur. Oysa İşvara,

maya'nın yardımıyla evreni yaratır, devamını sağlar (korur) ve ortadan kaldırır. Görüngüsel doğasına rağmen İşvara, kendi yaratılışı altında bir örümceğin ağında rahatça hareket edebilmesi gibi büyük bir rahatlıkla hareket eder. Oysa jiva, tıpkı ipek böceğinin kozasına hapsolduğu gibi dünya içinde hapsolmuştur. Jiva, tapanken; İşvara,

Kişisel Tanrı olarak tapılandır. İnsan ad ve formların far-kındalığında olduğu sürece, tıpkı kilden yapılma bir aslan ve kilden yapılma bir fare arasındaki farkı zihninde koruduğu gibi İşvara ile jiva arasındaki farkı da korumalıdır. Aynı aslan ve fare, kile indirgendiğinde aralarındaki fark kaybolur. Tıpkı, jiva ve İşvara'nın yüce, ikilik içermeyen farkmdalığma vardıklarında Brahman'da bir oluşları gibi.

Upanişadlar, insanda iki adet ruhun varlığından söz ederler. Gerçek ruh ve kişisel veya görünürdeki ruh. Bu iki ruh aynı tüylerle kaplanmış, aynı arkadaşlara sahip, aynı ağaca tırmanmış, ancak biri meyveleri yiyen diğeri yemeden sadece bakan iki kuş olarak tarif edilirler. Görünürdeki ruh, kendi iyi veya kötü davranışlarının bir sonucu olarak acı veya mutluluğu tadar ve kendi güçsüzlüğü karşısında şaşkına döner. Ancak gerçek ruh, dünyaya bağlanmadığından dolayı sakin ve huzurludur. Görünürdeki ruh, yüce ruh ile bir olduğunun farkına vardığında tüm kederlerinden arınır. Bu iki ruhun birliği Vedik cümlelerde; "Bu öz, Brahman'dır, "Ben O'yum, "Brahman şuurluluktur" şeklinde anlatılır.

Yüce ruh, daha önce gördüğümüz gibi, maya aracılığıyla bir beden edinir ve sonlu ve kişisel hale gelir; ancak, bu kişiselleşme ne son, ne de gerçektir. Davranışlarının iyi veya kötü meyvelerine bağlı olarak sürüklenen jiva çeşitli bedenlere girer, yukarıya veya aşağıya doğru bir yol izler, zıtlıkların arasında gezinip durur. Ancak tüm bunları yaparken, onun ölümsüz özü bir nilüferin yaprağı üzerindeki su damlacığı gibi bunların hiçbirinden etkilenmez. Maya'yı oluşturan üç guna'nın kontrolü altında sayısız arzular duyar ve kendini davranışları ile bağlı kılar. Bu jiva'nın veya görüngüsel ruhun doğasıdır.

Jiva duyu organları, zihin ve prana yani "hayat veren nefes" ile ilişkilidir. On tane duyu organı vardır ve bunların tümü, temel organ olan zihne yardımcı olur. Bu on organdan beşi duyu organı diğer beşi ise hareketlere yardımcı olan organlardır. Beş duyu organı kulaklar, burun, tat alma organı, deri ve gözlerden oluşur. Hareketlere yardımcı olan organlar ise eller, ayaklar, konuşma organı, boşaltma organları ve üreme organlarıdır. Gerçek duyu organı, örneğin göz, elle dokunulabilen bir dış organ olmadığı gibi, onu beyine

bağlayan sinirler için de durum aynıdır. Ancak gözler ölümde zarar görmeyen hassas organlardan biridir. Duyu organlarının tümü, kişi uyku halindeyken zihinde toplanır ve işlev görmezler.

Zihin içsel bir organdır ve "arzu, düşünme, kuruntu, inanç, inanma isteği, sabır, sabırsızlık, utanma duygusu, akıl ve korku" gibi bazı işlevleri vardır. Algılama organları aracılığıyla taşman izlenimler zihin tarafından fikirlere dönüştürülürler çünkü "sadece zihin yoluyla görür ve zihin yoluyla işitiriz". Bunun da ötesinde zihin, fikirleri iradenin çıkardığı çözümlere dönüştürür. Manas olarak adlandırılan zihnin bir bölümü, kuruntular üretir. Zihnin üç bölümü daha vardır. Bunlardan zeka (buddhi) olarak adlandırılır ve kararlar üretir; chitta, belleğin deposudur ve ego (aham) Ben-şuurunu yaratır.

Prana veya hayat veren nefes, kişi hem uykudayken hem de uyanıkken aktif durumdadır ve vücudun hayatta kalmasını sağlar. Beş ayrı fonksiyonu vardır. Bunlar nefesin kontrol edilmesi, sindirilmiş gıda ve içecekleri vücudun aşağı kısmına yollanması, vücuda yayılmak, ağız yolu ile midedekilerin çıkarılması veya ölüm sırasında ruhun yönetilmesi ve gıda maddelerinin vücudun her yerine taşınmasıdır.

Beş hareket organı, beş algılama organı, beş prana, zihin ve akıl jiva'nın siiptil bedenini oluşturur. Bu süptil kısım, beden zarar gördüğünde, yani ölüm anında bireysel ruha eşlik eder. Karma veya hareketlerin yarattığı izlenimler süptil bedende yaşar ve ve ruh yeniden doğduğunda yeni bedenin ve zihnin doğasını belirler. "Jiva, davranışlarda ve eylemlerde bulunmasından ötürü; iyi eylemlerde bulunursa iyi, kötü eylemlerde bulunursa kötü olur. İyi davranışlar sonucunda erdemli olurken, kötü davranışları sonucunda ise kötü olur." Fiziksel ve süptil bedeninin dışında jiva'nın bir de uyku sırasında işlev gören kozal (nedensel) bedeni vardır. Kozal beden ile ilintilendirilen, ayrım içermeyen şuur sayesinde, uykudan uyanma ve rüya görme deneyimleri ortadan kalkar ve bu deneyimler yine bu kozal bedende yeniden ortaya çıkarlar.

Vedanta felsefesi, aynı zamanda özne ve nesne olarak da bilinen "gören" ve "görülen", ego ve egosuzluk arasındaki farkı uzun uzun anlatır. Gören; özne ve ego ile aynı olan algılayandır, doğanın farkındadır ve akıl yoluyla idrak edebilir. Görülen; algılanandır, nesne ile ve egosuzluk ile aynıdır ve doğası itibarıyla duygulardan yoksundur. Dolayısıyla gören ve görülen, ışık ve karanlık gibi karşılıklı zıtlık içerisindedirler. Bu ikisi zaten günlük yaşamda ayırt edilmez. Ancak, cehalet nedeniyle kişi, birinin niteliklerini diğeri ile üst üste

bindirir. Özne, nesne ile veya nesne özne ile karıştırılır. İnsanın günlük düşünce ve hareketlerinde gözlemlenen bu karışıklık, "O benim","Bu benimdir" gibi cümlelerle ifade edilir. Bu söylenirken kişi, doğası itibariyle saf şuur olan"Ben'i" veya özneyi bedenle duyu organlarıyla, zihinle, ev, ülke veya diğer maddi nesnelerle özdeşleştirir. Bunun da ötesinde insan, aynı cehalet nedeniyle, göreni yani ebedi özü bedenin doğum, büyüme, hastalık ve ölüm gibi çeşitli özellikleriyle ilişkilen-dirir. Ve bu karışıklık, "Ben doğdum", "Ben büyüyorum", "Ben hastayım" veya "Ben ölüyorum" gibi sözlerle ifade edilir. Gören; değişmez veya homojen şuur veya bilen, özne ve gerçek egodur. Görülen; algılanandır, maddedir, birden çoktur ve değişebilir.

Görenin nesneyi algılaması, ikilik içermeyen doğası sayesindedir. Göz, dış dünyadaki farklı renk ve şekilleri görür çünkü göreli olarak düşündüğümüzde göz, bir ve değişmezdir. Oysa zihin, göreli olarak düşünüldüğünde, birdir, yani gözün körlük, iyi görememek ve iyi görebilmek gibi değişebilen çeşitli özelliklerini algılayandır. Son olarak da arzu, kuruntu, kararlılık, korku, ve korkusuzluk gibi özelliklerle donanmış olan zihin, öz veya şuur tarafından algılanan nesnedir çünkü öz, İkincisi olmayan tektir. Bu şuur doğum, büyüme, çürüme veya ölüm gibi özelliklerden arınmıştır. Eğer şuur böyle özelliklere sahip olsaydı, bu özellikleri algılayan birisi olması gerekirdi. Bu algılayan kim olurdu: Başka bir öz veya şuur mu? O zaman bu ikinci şuuru algılayan kim olurdu? Bu araştırma sonsuza kadar götürülebilir. Özün veya şuurun varlığı kuşku götüren bir nesne olamaz çünkü kuşkulanan kendisi, o şuurdur. Öz, inkar edilemez çünkü inkar edenin bizzat kendisi öz veya şuurdur. İnkar edilemez özün varlığı, düşünme eyleminin tüm faaliyetlerinde yer alır. Bu yüzden Vedanta'da şöyle denilir: Dış dünyadaki elle tutulabilir tüm nesnelerden bedene, duyulara ve zihne kadar tüm unsurlar "görülen" veya "nesne" sınıfına girer, sezgi sahibi değildir ve değişir. "Gerçek gören" veya "özne" olan öz veya şuur, değişmeyen akıldır ve var olmadığı hiçbir zaman düşünülemez. Upanişadlaı'da altı çizilerek denilir ki, bilen bilgiden yoksun olamaz. Şuur, bileni oluşturan şeydir. Evrendeki Brahman ve insandaki Brahman, tamamıyla aynıdır.

Görüngüsel dünyanın yanıltıcı doğasının algılandığı Vedantacı yönteme "adyaropa", kendini bu illüzyondan kurtarıp Brahman'ın bilgisine ulaştığı yönteme de "apava-da" denir. Adyaropa ile kastedilen, cehaletin sonucu olarak bir şeyin illüzyonel bir şekilde üst üste bindirilmesi sonucu başka bir şey olarak algılanması ve bu şeyin özelliklerinin diğerine atfedilmesidir. Dolayısıyla ip, bu yanılgı sonucu yılan olarak görülmüş ve yılana ait özellikler, ipe atfedilmiştir. Aynı şekilde beden, duyular ve zihin bu yanılgı sonucu öz olarak

algılanmış ve özün özellikleri de öz olmayana atfedilmiş ve bunun sonucu olarak da öz olmayan şuurlu akıllı ve mutlulukla dolu olarak algılanmıştır. Yine bu cehalet sonucu, ad ve formlardan oluşan evren gerçek gibi görünmüştür ki aslında bu özellik gerçek anlamda sadece Brahman'a aittir.

Apavada kişinin ayrıştırma yoluyla yanlışlıkla bir şeye atfettiği özellikleri reddettiği ve bu şeyin gerçek doğasım algıladığı yöntemdir. Dolayısıyla, illüzyondan ibaret olan yılanın özelliklerini reddetmek suretiyle kişi, ipin gerçek doğasının farkına varmakta ve göreli dünyamn özelliklerini reddetmek suretiyle de Brahman'ın doğasını keşfetmektedir. Burada şuna dikkat çekmek gerekir ki, bir şey üzerine yanlışlıkla atfedilen özellikler, bu şeyin gerçek doğasını hiçbir zaman etkileyemez. Tıpkı illüzyonel yılanın ipin doğasını değiştiremeyeceği gibi, öze atfedilen doğum, ölüm, acı ve mutluluk gibi özellikler de özün gerçek doğasını hiçbir şekilde değiştiremez.

Vedanta, öz olmayanı beş kılıf ya da koşa altında inceler. Bunlar kaba fiziksel kılıf, prana veya hayat veren nefesin kılıfı, zihnin kılıfı, aklın kılıfı ve bahtiyarlığın kılıfıdır. Bunlara kılıf denir çünkü bunlar özü bir nesneyi altında gizleyen kılıf gibi gizlerler. Bu kılıflar fiziksel kılıf en üstte, mutluluğun kılıfı ise en içte olmak üzere birbirleriyle iç içe geçmişlerdir. En üstteki kaba fiziksel kılıf en mükemmel unsurları içerir ve bu en mükemmel unsurlar da en üstteki kılıfın içeriğini oluşturur. Dolayısıyla yaşam nefesinin kaba, fiziksel kılıfın içinde olduğunu söylediğimizde bunun gerçek anlamı şudur: Daha saf ve mükemmel olan yaşam nefesi, fiziksel kılıfın içine yayılmıştır. Atman içlerinde en mükemmel ve katıksız olanıdır; bütün kılıfların içindedir ve hepsine yayılmıştır. Atmanın ışığı, yoğunluklarına göre değişen ölçülerde olmak suretiyle tüm kılıfları aydınlatır. Dolayısıyla akim kılıfı, atman'm parlaklığım kaba fiziksel kılıftan daha fazla yansıtır.

İnatçı ve ısrarlı cehalet yoluyla, bir insan, özü bu kılıflardan biri veya birkaçı ile özdeşleştirir. Vedantik filozoflar bu kılıfların gerçek doğalarını keşfetmek için büyük acılara katlanmışlar ve özün gerçek görkeminin farkında-Iığına varabilmeleri için ruhsallık arayışı içinde olanları bu kılıflardan kurtulmaları yolunda teşvik etmişlerdir. Şimdi bu değişik kılıfların doğasım ve özelliklerini inceleyelim.

Kaba kütleden oluşan fiziksel kılıf etten, kemiklerden, kandan ve öteki fiziksel unsurlardan oluşur. Bu kılıf doğumdan önce mevcut değildir ve ölümün ardından yok olur ve yaşamını yiyecekle sürdürür. Kişiden kişiye değişkenlik gösterir, mevcudiyeti ve değerleri geçici ve kısa ömürlüdür. Dolayısıyla cehalet

nedeniyle insanlar, vücudu öz ile özdeşleştirseler de bu böyle değildir. Kişi bu yanlış özdeşleştirmeden kurtulmadığı sürece, felsefe veya bilimde ne kadar ileri olursa olsun, ölüm olgusunu aşamaz ve özgürlüğün mutluluğuna ulaşamaz. Fakat beden araç olarak görülürse, tıpkı bir evin, içinde yaşayan insana veya bir atın, binicisine yararlı olması gibi öze yardımcı olur.

Fiziksel bedenin yardımıyla kişi ruhsal disiplinleri deneyimler ve cehaletten kurtulur.

Prana veya yaşam soluğunun kılıfı, fiziksel kılıftan daha mükemmeldir ve fiziksel bedeni harekete sevk eder. Beş prana'dan oluşan bu kılıf döllenme sırasında vücuda girer ve ölümle vücudu terk eder. Açlık, susuzluk gibi duygular üretir. Sezgilere sahip olmayıp kısıtlı nitelikler içerdiğinden, her yerde olan ve her şeyi gören özden farklıdır.

Prana'nın kılıfından daha mükemmel olan zihnin kılıfı ego ve egosuzluk, şekil ve ad kavramlarının farklılığının nedenidir. Görüngüsel dünya cehaletin bir ürünü olan zihinden ötürü algılanır. Arzular tarafından kışkırtılan zihin, duyu organları yoluyla algılanan nesnelerinin farkın-dalığma varır ve onlara bağlanır. Kast ve sosyal konumlar arasında olduğu gibi nosyon ve davranış şekilleri, araçlar ve hedefler arasındaki farklar sadece zihinde vardır. Tutkular, açgözlülük ve öfke tarafından etkilenen zihin bu duyguların tutsağı olur ve bu duygulardan arındığı ölçüde de kurtuluşa giden yolda ilerler. Ayırt edicilik ve sükunet yolu ile elde edilen zihnin arıtılması, ruhsal eğitimin amacıdır. Arınmış bir zihinde özün yansımasını görmek mümkündür ancak, mükemmel unsurlardan oluşan zihnin kılıfı, öz olamaz çünkü zihnin bir başı ve sonu vardır, değişime tabidir, acı ve mutluluk ile karakterize edilir.

Akim kılıfı sezgilere sahip değildir çünkü aklın kendisi bir organdır. Özün zekasını yansıtmak amacı ile akıllı ve şuurlu gibi görünür. Bu yansıma, jiva veya bireysel ruh olarak adlandırılır, bir bedenden diğerine taşınabilir ve en temel özelliği Ben-şuurudur. Akim kılıfıyla özdeş tutulan öz, görüngüsel yaşama ait iyi veya kötü deneyimlere sahip olur. Özün sahip olduğu jiva'lığm tıpkı onu yaratan cehalet gibi bir başlangıcı yoktur. Rüya-ego, rüyanın başlangıcını bilmez ve rüyayı başlangıcı olmayan olarak kabul eder. Ancak cehalet, doğru bilgi tarafından ortadan kaldırıldığında özün jiva'lığı, doğumu ve ölümü gibi tüm nosyonlar, tıpkı rüyada işlev gören rüya şuurunun rüya görenin uyanması halinde ortadan kalkması gibi, yok olur. Bireyselleşmiş jiva'nm varlığının nedeni olan hatalı atfetmeleri ortadan kaldırmak, sadece Brahman'ın doğru olarak bilinmesiyle mümkün olup ritüeller ve

ibadetler, kutsal yazılar üzerine çalışmalar yapılması veya hayırseverlik yolu ile elde edilemez.

Akim kılıfından daha mükemmel ve katışıksız olan, mutluluğun kılıfıdır. Ancak bu, Brahman'ın verdiği bahtiyarlıkla karıştırılmamalıdır çünkü bu kılıf dış etkenler tarafından harekete geçirilir. Bu tür bir haz, kişi müzik veya resim gibi bir sanat dalıyla derinden ilgilendiğinde veya yaptığı hayırlı bir işin meyvelerini topladığında duyulur. Ancak, mutluluğun kılıfı tam anlamıyla, insanın rüya görmediği bir uyku sürecinin ardından büyük bir mutluluk ve gevşeme duygusuyla uyanması sonucunda algılanır fakat buna rağmen derin uykuda cehalet söz konusudur. Bunu şuradan anlamak olasıdır. Derin uykudayken insan ne kendinin ne de dışarıdaki dünyanın farkındadır. Oysa öz alimi mutlak bir niteliğe sahiptir, yani herşeyi bilir. Mutluluğun kılıfından insan, doğasında gerçek anlamda bir değişiklik olmaksızın, dünyaya, yani zıt çiftlerin hüküm sürdüğü yere döner. Ancak, yüce ruhun bilgisi, tam anlamıyla bir karakter dönüşümünü de beraberinde getirir.

Burada anlatılan beş kılıfın tümü prakriti'nin, yani evreni oluşturan ezeli maddenin değişim geçirmiş halleri olup gerçekte var olmayan, alt katmanları yani gizli esası atman olduğu için, tıpkı serabın çölden ötürü varmışçasına görünmesini andırır biçimde gerçek gibi görünmektedirler. İnsan kendisini kılıflarla veya cehaletin diğer değişik şekilleriyle özdeşleştirmeyi bıraktığı zaman atman'ın gerçek görkemi onun için apaçık duruma gelir.

Atman; prakriti veya madde aracılığıyla parlayan ışık olup uyanma, rüya görme ve derin uyku hallerinin deneyimlerinin tanığıdır. Şimdi, Upanişadlar ve diğer Vedantik kutsal yazılar tarafından özün doğru bilgisine ulaşmak için incelenen jiva'nın görüngüsel hallerinin üç halini kısaca ele alalım. Bilgi, deneyime dayanır. Kısmi deneyim kısmi bilgiyle, tam bir deneyim ise tam bir bilgiyle sonuçlanır. Uyanma, rüya ve derin uyku hallerinin hiçbirisi kendi başına, turiya veya "dördüncüsü" olarak adlandırılan ruhun gerçek doğasını açığa vurmaz. Turiya bu üç halden bağımsız ve bu üç hale tanık olan bir haldir ve bu hallerin üçüne de nüfuz eder. Burada şu nokta dikkati çekebilir: Sadece uyanma halinin deneyimine bağlı olan fiziksel bilimler, rüyaları inceleyen psikanaliz yöntemlerinin çeşitli şekilleri ve rüyasız uykuda olduğu gibi deneysel bilginin yokluğunu vurgulayan nihilist öğretilerin tümü sadece kısmi bir bilgi verebilirler.

Uyanık hal sırasında atman, tüm insanlarda ortak olduğu gibi, algılamanın araçları olarak duyu organlarını kullanmak suretiyle fiziksel dünyayı

deneyimler. Uyanık oluş açısından bakıldığında rüya deneyimi, rüya görenin özel dünyasıdır. Rüya devam ettiği sürece, rüya deneyimleri uykudan uyanma deneyimleri kadar gerçektir. İnsan, ancak uyandığında rüya gördüğünün farkına varır çünkü vücudunun ve duyu organlarının uyku sırasında faaliyette olmadığının farkına varır. Rüyadaki özne ve nesne ve bunlar arasındaki ilişki tamamiyle uykudan uyanma hali sırasında, atman tarafından, uyanış halindeki izlenimlerden yaratılır ve atman'm ışığı tarafından aydınlatılır. Uyanık olunan dünya ve rüya halinde deneyimlenen dünya maya tarafından yaratılır çünkü bu iki hal de çeşitli evrenleri yansıtır. Tıpkı bir balığın nehirin iki kıyısı arasında bu kıyılara hiç dokunmadan yüzmesi gibi atman da uyanıklık ve rüya halleri arasında bu iki halde de yaşadığı deneyimlerden etkilenmeden dolaşır. "Bu ebedi varlık" hiçbir şeye bağımlı olmadığı için ne deneyimlemiş olursa olsun, "bu deneyimlerinden etkilenmez."

Rüya gören kişi rüyasız bir uykuya geçtiğinde ne nesnenin, ne öznenin, ne de herhangi özel bir şuur halinin farkındadır. Vedanta, derin uyku sırasında bireysel ruh ve yüce ruh arasında bir tür birlik olduğundan söz eder. Bu birlik çok az farkedilebilir çünkü uyumakta olan kişi, dünyanın farkmdalığma vardığında eski haline döner. Rüya-sız uykuda atman'm üzeri, maya tarafından yaratılan çok ince bir peçe tarafından örtülmüştür ki bu durum onun şuursuz bir durumda görünmesinin nedenidir. Derin uyku deneyimi, Brahman'ın bir an için kavranmasını sağlar çünkü bu her iki halde de insan korkularından, arzularından ve kötülüklerden arınmıştır. Brahman'la bir olunduğunda olduğu gibi derin uyku halinde de insan, içsel ve dışsal dünya hakkında hiçbir şey bilmemektedir. "Bu ruh halinde baba baba, anne anne, dünyalar dünya, Vedalar Veda değildir. Bu ruh halinde hırsız, hırsız olmayıp, soylu bir brahmin'i öldüren bir katil de katil değildir. Bu halde iyi veya kötü eylemlerin insanın ruhuna tesiri olmaz." Şuur, derin uykuda gerçek anlamda zarar görmez. Derin uykudayken, insanın şuurunda kopmalar olsaydı, uyandığı zaman uykuda gördüklerinin hiçbirini hatırlayamaz-dı. Bunun da ötesinde, şuurluluk bir an için bile kopmuş olsaydı, bu kopmanın bir tanığı olarak başka bir şuur du-ninni ortaya yıkardı. Buradan şu sonuç çıkmaktadır: Gömü dünyada, Brahman'ın huzurlu ve tüm arzulardan arınmış haline ve aynı zamanda samadhi[3] veya derin me-ditasyon halindeyken hissedilen, hoşnutluluk içermeyen şuurluluk haline en yakın yaklaşım derin uyku deneyimidir.

Bu üç halden tümüyle bağımsız olan ve biraz önce belirtildiği gibi kendi başına varlığını sürdüren, en saf haliyle atman, turiya olarak adlandırılır. Turiya saf şuur veya Aşkın Brahman ile aynıdır. Bu düal olmayan, dolayısıyla iyi ve

kötüden bağımsız olan bir durumdur. İkiliği bilmemesine rağmen bu durum, derin uyku ve turiya adı verilen bu her iki durumda da mevcuttur. Ancak kişi derin uykuda öz ve öz olmayan, hakikat ve hakikat olmayan hakkında hiçbir şey bilmezken turiya'da mutlak, yani her şeyi bilen ve her şeyi görendir. Üstelik derin uykuda göreli deneyimler yeniden filizlenmeye hazır bir şekilde çekirdek halinde mevcuttur. Oysa turiya'da bu çekirdekler bilginin ateşinde olduğu gibi ateşte yanmış durumdadır ve yeniden hayata geçirilemez. Deneysel özne ve nesne nosyonundan tümüyle arınmış olan turiya, çölün seraba nüfuz ettiği gibi, göreli evrenin tüm olaylarına nüfuz eder. Yukarıda sözü edilen uyanma, rüya ve derin uyku halleriyle ilintili olamayan bir esasa sahiptir ve aydınlanmış ruh tarafından değişmeyen, ikilik içermeyen gerçek olarak deneyimlenir.

Hinduizm, jiva veya diğer bir ifadeyle göreli durumda bir bedene sahip insanı kabul ettiği gibi, bu kişinin doğum ve ölümünü de kabul eder. Ölümden sonra ruha ne olmaktadır? Yok olma öğretisi Hindu bakış açısına uymaz çünkü bu görüş, insanda doğuştan Tanrı vergisi olarak var olan kendini sevme hissi ile uyuşmadığı gibi, Hindu-izm'in bakış açısından evrenin manevi düzenine de uymaz. İnsanın sadece bir tek yaşam içerisinde, iyi ve kötü tüm davranışlarının meyvelerini toplaması olanaksızdır.

Diğer taraftan, cennette ebedi mutluluk veya cehennemde ebediyen acı çekmek de Upanişad filozoflarının felsefelerini yansıtmaz. Bir davranışın sonucu olan, cennette mutluluğa kavuşma ebedi bir durum olamaz. Başlangıcı olan her şeyin bir sonu olmalıdır. Aynı şekilde, sonsuza kadar acı çekme inancı da Tanrı[7]nm yarattıklarına duyduğu sevgiyle uyuşmaz. Tanrı[7]nın [7/]ebedi bir parçası" olan ruh sonsuza kadar lanetlenemez. Bunun da ötesinde bu yaklaşım, neden ve sonuç arasında tam bir oransızlık ortaya koymaktadır. Bu dünyadaki hayat, insanların her zaman kontrol edemeyeceği bazı hatalara ve günahlara maruz kalır. Düzeltmesi için ona bir şans daha verilmeden birkaç yıl süresince yaptığı hatalardan ötürü ruha ebedi bir ceza verileceğine inanmak, tam anlamıyla akla ve mantığa aykırıdır. En son olarak da, ruhun ölümden sonra yok olduğuna inanmak, derin meditasyon halindeyken ruhun bedenden ayrı olarak var olabileceğini algılayan aydınlanmış kişilerin sezgisel deneyimleri ile çelişkilidir.

Hinduizm, ruhun ölümden sonra yeni bir beden edineceğine ve bu yeni doğumun da da karma yasasının denetimi altında olduğuna inanır. Hinduizm'e göre, ruh bedeni terk eder ve ölüm sonrasını deneyimler. Aydınlanmış kişiler bu sürece tanık olabilirler. Ancak bu deneyimler akıl yolu ile ortaya konamaz.

Üstelik, koşullar mezarın diğer tarafında tümüyle farklı olduğundan, yaşamakta olan bir insan ölmüş bir insan tarafından ifade edilenleri anlamayacakhr. Ölümden sonra ruha ne olduğuna dair spekülasyonlarla ilgili olarak en akla yatkın görünen, sebep sonuç yasasına bağlı olan yeniden dünyaya geliştir. Bu yaklaşım, bu durum olmaksızın ruh için bir başlangıç söz konusu olamayacağından ötürü, ruhun ölümsüzlüğünün vazgeçilmez bir doğal sonucudur. Dolayısıyla yeniden doğuş öğretisi, olanaksız değil de mümkündür. Kişi bunun gerçek olduğuna inanarak yaşayabilir. Bu teori, başka türlü hiçbir şekilde anlaşılamayacak birçok olaya açıklık getirmektedir. Bir tek yaşam bilen bir insan yaşam hakkında ne biliyor olabilir ki?

Bedenlenmiş olan ruh, içgüdüsel olarak sonlu olan bedeni ile kısıtlandığını hisseder ve özgürlüğünün peşinde koşar. Bu ruh, yeni doğuşların oluşmasına neden olabilecek arzular ile bağlanmıştır fakat özgürlük hiçbir arzu ve isteğe sahip olmamaktır. Hiçbir arzu ve isteğe sahip olmama durumu, tüm dünyasal arzuların boşunalığı deneyim-lenmeden elde edilemez. Arzular türlü türlüdür. Bu arzuların bir kısmı insan bedeni içerisindeyken yerine getirilebilir, bazıları insan bedeninden daha aşağı bir bedende, bazıları ise insan üstü bir bedende yerine getirilebilir. Dolayısıyla ruh, arzularım bir çim tanesinden görüngüsel dünyadaki en yüce ilaha kadar değişen bir yelpaze içerisinde çeşitli bedenlerde yerine getirebilir. Birbiri ardı sıra gelen yaşamlar süresince ruh tüm arzularmı yerine getirip de hala tam bir tatmin duygusuna erişemediğinde ve göreli dünyanın sebep sonuç yasalarına bağlı olduğunu gördüğünde, sebep sonuç yasasma bağlı olmayan tek şey olan Brahman'la, Brahman'ın gerçek doğasıyla bir olmayı arzular. Görüngüsel evren, doğası gereği sınırlı olduğu için, özgürlüğe erişmenin arzusu içinde olan bir Hindu yeniden dünyaya gelmek, burada dünyada veya orada cennette olmak istemez. Hindu geleneğinde, özgürleşme tekrarlanan doğum ölüm döngüsünden kurtuluş anlamına gelir.

Tüm insanların dünyaya gelişlerinde, fiziksel görünüşleri kalıtımsal olarak belirlenirken karakterleri daha önceki yaşamlarındaki deneyimlerince belirlenir, insanın şimdiki konumunu geçmişteki davranışları belirlerken şimdiki davranışları da geleceğini belirler. Kader geçmişteki eylem ve düşüncelerin yarattığı eğilimlerin birikiminden başka bir şey değildir. Onu değiştirmek olanaksız gibi görünse de kader, daha önceki davranış ve düşüncelere ters yönde yeni davranış ve düşünceler yoluyla değiştirilebilir. Bir insan kendi kaderinin mimarı, belirleyicisidir. O an yaşadığı deneyimleri sükunetle karşılamak suretiyle, yaşamını en doğru şekilde idare ederek mutlu bir gelecek yaratabilir. Eğer şu an çektiği acılar geçmişteki

günahlarının sonucuysa, o zaman bir dahaki var oluşunda acı çekmemek için doğru düşünen bir insan bir daha günah işlemek istemeyecektir. Ancak bir insan tamamıyla karma'sının veya sebep sonuç yasasının kurbanı değildir. Onun gerçek ruhu tanrısal olduğundan özgürdür ve hiç durmadan özgürlüğüne kavuşmak ister. İyi karması nedeniyle cehaletin örttüğü peçe inceldikçe, ruhunun tanrısal doğasının farkına varacak ve bunu gerçekleştirecek öğretiler üzerine çalışacaktır.

Hindu filozoflar üç tür eylem şekli üzerinde dururlar. Bunlar içerisinde insan tarafından daha önceki yaşamında geliştirilen en güçlü eylem tarzı, şu anki bedeninden sorumludur ve bu, söz konusu eylemin gücü süresince devam edecek, mutluluk ve acı verici deneyimlerinin bir aracı olacaktır. Zihinleri Tanrıyla bir olmanın verdiği mutlulukla dolu olan aydınlanmış ruhlar, bedenleri ve organları bu davranışlardan etkilenseler de bu eylemler tarafından rahatsız edilmezler. Geçmiş davranışların bir ikinci türü daha vardır ki bunlar, meyvelerini bir sonraki yaşamda verirler. Kişinin kendi özünün bilgisine ulaştıktan sonra geliştirdiği davranışlar üçüncü türe girer. Bu davranışlar herhangi bir sonuçtan sorumlu değildir çünkü bir amaçları yoktur. Bu, bir avcı örnek verilerek anlatılabi-lir. Avcının elinde oku ve yayı vardır, sırtında da içi oklarla dolu bir okluk taşır. Bir geyik olduğunu düşünerek onu vurmak üzere birinci oku atar ve hiçbir şeyi şansa bırakmak istemediğinden ikinci bir ok daha atmak üzeredir ki hedefin insan olduğunun farkına varır ve dehşete kapılır. Yaşadığı bu tiksinti duygusunun sonucunda, ikinci oku atmayıp ok çantasını da yere fırlatabilir. Ancak, yayından fırlayan oku geri alamaz. Yayından fırlayan ok, bu insanın şu anki bedenini belirleyen bir eylemi temsil eder. Hedefi vurmak üzere olan ikinci ok, bilginin elde edilmesinden sonraki davranışım belirleyen harekettir ve ok çantasındaki oklar da henüz meyve vermemiş olan geçmiş eylemlerini belirler.

Davranışlarımız ve daha önceki yaşantımızda tatmin edilmemiş arzularımız devam etmekte olan yaşamımızın sadece doğasını değil aynı zamanda süresini de belirler. Beden arzuların yerine getirildiği bir araçtır ve bunun yerine getirilmesinden sonra bir amacı yoktur. Bu, insanların ileri yaşlarda ölmesinin nedenidir.

Ölüm, görüngüsel ruhun geçirdiği bir dizi değişikliklerden biridir. "Bir bedene girmiş olan ruh, bu değişiklikleri çocukluk, gençlik ve yaşlılık çağlarında bu bedende geçirdiği gibi başka bir bedende de geçirebilir. Bu durum huzur içinde olan ruhları şaşkınlığa düşürmez." Tıpkı bir insanın eskimiş giysilerini çıkarıp yeni olanlarını giydiği gibi, bu bedendeki ruh eski bedenini çıkarır ve yeni

olanlarını giyer." UpanişadlaıMa ölüm ve doğum ile ilgili olarak çok canlı bir anlatım sunulur:

Ruh bedeni terkettiğinde yaşam soluğu bunu izler ve bu soluğu da organlar izler. Sonra ruh ayrıntılı bir şuurla donanır ve bu şuurla ilintili olan bedene girer. Daha sonra ruh gerekli bilgi, eylem ve geçmiş davranışlarla donanır. Bu, tıpkı bir bitkinin sapına yapışan bir sülüğün, bu bitkinin sapının ucuna kadar gidip başka bir bitki sapma sarılarak kendini büzmesi gibidir. Aynı şekilde, ruh da bedeni atar ve şuursuz duruma getirir başka bir bedene sarılır ve büzüşür. Bu durum, aynı zamanda bir kuyumcunun küçük bir parça altını alıp daha yeni ve daha iyi başka bir tasarım oluşturmasına benzer. İşte ruh da bu şekilde bu bedeni atar veya onu şuursuz duruma getirir ve Manes'e ya da göksel şairlere, tanrılara, Vira t'a[4] veya Hiranya-garba'ya[5] ya da diğer varlıklara uygun olan daha yeni ve daha iyi bir beden meydana getirir. Ne yapar, nasıl davranırsa o olur. İyilikler yaparsa iyi olur, kötülükler yaparsa kötü olur. Ruh, iyi eylemler sonucunda erdemli olurken, kötü eylemler sonucunda kötü olur.

Bir ruh davranışlarının, eylemlerinin iyi veya kötü olmasına bağlı olarak daha yüksek veya daha aşağı bir ruh olarak defalarca dünyaya gelir. Upanişadlar, ruhların bir insan bedeni içerisinde dünyaya gelmeden önce üç yol izlediklerinden söz eder. Bir ruhun özgürleşmesi ancak insan bedeni içerisinde mümkündür. Çok lanetli bir yaşam sürmüş olanlar, yarı insan olarak dünyaya gelirler. Toplumsal ve ahlaki görevlerini yerine getirenler, arzularına ulaşmış olup bunların meyvelerini toplamak isteyenler ölümden sonra Ay Planı adı verilen bir cennette gider ve insan bedeninde yeniden dünyaya gelmeden önce eylemlerinin meyvelerini toplarlar. Ancak en yüksek cennet olan Brahmaloka'ya yoğun bir ruhsal yaşam geçirmiş ve Tan-rı'nm gerçeğini aramış fakat bu çabalarında başarılı olamamış olanlar ulaşır. Brahmaloka'da yaşayanlardan bazıları kurtuluşa ulaşır bazıları ise dünyaya dönerler. İnsanlar bu görüngüsel dünyada böyle bir atlı karınca üzerinde dönerler.

İnsanın ebedi ruhu ebedi olmayan mutluluklarla hiçbir zaman tatmin olmaz. Sonu olan bir şeyde gerçek bir mutluluk yoktur. Gerçek mutluluk sadece ebedi olandadır. Sonu olmayan ve yorgunluktan başka bir şey getirmeyen doğum ölüm çarkı içerisinde dönmekten yorgun düşmüş ve görüngüsel dünyanın deneyimlerinden fazlasıyla nasibini almış olan kişi, nihayetinde her kalpte yaşayan fakat cehalet nedeniyle gölgelenmiş olan mutluluk ve gerçek özgürlüğün arayışı içindedir. En büyük günahı işleyen, insanların en aşağılığı bile günün birinde gerçek doğasının çok kısa bir an için bile olsa farkına varır ve bundan da büyük bir haz duyar. Bu kişi daha sonra, zihnini bu

saf olmayan kalıntılardan kurtarmak için ruhsal öğretiler üzerine çalışmaya başlar. Bu müsrif oğul yüzünü Babasının evine döner.

Adyaropa, yani gerçek olmayanın gerçeğin üzerine yerleştirilmesinden söz etmiştik. Şimdi de gerçeği algılamak için gerçek olmayanın reddedilmesi, yani apavada üzerinde duracağız. Bu reddetme süreci sonucunda şu sonuca varılır: Cehalet nedeniyle gerçek üzerine bindirilmiş olan fakat gerçek olmayan fenomen Brahman'dan başka bir şey değildir. Bu, tıpkı gerçekte ipten başka bir şey olmayan şeyin yılan olarak algılanması gibidir. Burada reddedilen evrenin gerçekliği değildir çünkü, Brahman olma gerçeği her zaman vardır. Reddedilen, cahilin ad ve form evreninin kendi başına, Brahman'dan bağımsız olarak gerçek olduğuna dair illüzyonel nosyonudur. Görüngüsel dünyanın maya veya illüzyon olarak ifade edilmesi Vedantik gerçeğin sadece bir parçasıdır. Zira tüm gerçek, var olan her şeyin Brahman olduğudur. Brahman'ı bilen kimse Brahman'dan başka bir şey algılamaz. Bu kişi evrenin yaratılışına, korunmasına ve yok edilmesine tanık olurken bile sadece İkincisi olmayan Brahman'ın var olduğunu görür.

Görüngüsel dünya dışarıdan bir varlığın yarattığı bir-şey değildir çünkü ayrı bir kozmik Yaratıcı Tanrı'nm varlığı Vedanta tarafından kabul edilmez. Ayrıca evren de bir sebebin şekil değiştirmesi değildir. Değişiklik burada sadece bir addır. Kil ve bu kildeki değişiklik ile örneğin bir çömlek arasında ad ve form dışında bir fark yoktur. Ad ve form geçersiz kılındığında çömleğin kilden başka bir şey olmadığı keşfedilir. Dolayısıyla geçersiz kılma süreciyle fiziksel evrenin kabaca onu oluşturan beş elementten başka bir şey olmadığı görülür. Böylelikle beş süptil elementin kendi oluşumlarına neden olan şeylerden başka bir şey olmadığı görülür. Daha sonra bu süptil elementler Aşkın Brahman veya saf şuur olarak algılanacaktır. Brahman, sebebi olmayan en büyük sebeptir. O, algılanan her şeyin ilahi esasıdır ve her şeyle özdeştir.

Özün Brahman'la bir olduğu bilgisine ulaşmak özgürleşmeye ulaşmak demektir. Özgürleşme bilginin sonucunda varılan bir şey olmayıp, bilginin kendisidir. Öz söz konusu olduğunda sebep sonuç ilişkisi kurulamaz çünkü öz kendisi İkincisi olmayan tektir. Üstelik, özgürleşme bilginin sonucu olsaydı, her başlangıcı olan şeyin bir sonucu olduğundan bir başlangıcı ve sonu olması gerekirdi. Özgürlüğü, tıpkı güneş ışığının bir bulut parçası ile örtülmesi gibi gizlenmiş olsa da öz, özgürdür. Bulut bir rüzgarla dağıldığı zaman güneşin ışığı açığa çıkar. Tıpkı bunun gibi maya ortadan kalktığında özün özgürlüğü apaçık duruma gelir. Maya, özün özgürlüğüne zarar veremez çünkü özgürlük onu oluşturan şeylerden bir tanesidir. Eğer özün özgürlüğü zarar görmüş olsaydı,

tıpkı ışığı gizlendiğinde güneşin güneş olamaması gibi öz de öz olamazdı.

Özün bir bedene girmesi görünüşte olup esasında gerçek değildir. Dolayısıyla dünyaya gelmesi ve ölmesi de gerçek olmayıp sadece görünüştedir. Bu bilgiyle donanmış olan bir kimse hastalığa yakalansa, yaşlansa, ölse bile bunlardan hiç etkilenmez çünkü o, bunların sadece bedene ait özellikler olduklarım öze ait özellikler olmadığım bilir. O, aynı zamanda kişinin ancak bedenle özdeşleştiğinde sahip olduğu arzulardan da arınmıştır. Zira eğer bir insan kendini, ebedi ve her yere nüfuz eden Brahman olarak algılar ve kendini evrende görür ve evreni de kendi içinde görürse o, zaten hiçbir şeyi arzulamaz. Özün, hiçbir arzusu olmayan Brahman olduğunun bilinmesi, özgürlüktür.

Bu durum, ölümsüzlüğün Vedantik açıdan algılanışıdır. Yani burada cennette elde edilecek bir ölümsüzlük değil, özün ölümsüz doğasına dair bilginin elde edilmesi ile burada, dünyada elde edilen bir ölümsüzlük söz konusudur. UpanişadlaYda aydınlanmış insan ile ilgili olarak şöyle denilir: "Her zaman özgür olmuş olan, özgürlüğünü fark eder." Eğer bir insan bu dünyada bu bilgiye ulaşırsa, o zaman bu bilgi onun için gerçektir. Eğer bu bilgiye bu dünyada ulaşamazsa o zaman onu büyük bir yıkım beklemektedir.

Atman'ı bilen kimse jivamnukta olarak adlandırılır. 0, fiziksel bir bedende yaşarken bile özgürdür. Özgür bir ruh nasıl davranır? Nasıl hareket eder? Nasıl fiil işler?

Ruhu özgür olan insan, hasta olup da iyileşen bir insan gibidir. O, kör olup da yeniden görmeye başlayan, uyuyup da uyanan bir insanın görmeye başlaması gibidir. Özün bilgisine ulaşmak, ruhun onun ötesine geçemeyeceği durağan bir hal değildir. Bu bilgi, ruhun yeni bir şuur alemine girişini gösterir. Yaşamı ve hareketleri ile özgür ruh, Brahman'ın gerçekliğini, insanın tanrısallığını ve varoluşun tekliğini ortaya koyar

İster meditasyona dalsın, ister dışarıdaki dünyanın farkında olsun özgür bir ruhun aydınlanması sağlam temellere dayanır ve mutluluğu kalıcıdır. Açlık ve susuzluk konusunda olduğu gibi zaman zaman sıradan bir insan gibi davransa da gerçek ruhsal doğasını hiçbir zaman unutmaz. Aktif bir yaşam sürse de hareketlerinin sonuçlarına bağlı değildir çünkü o, ruhun ne bu hareketleri yapan, ne de bu hareketlerin meyvelerini alan olmadığını bilir. Onun içindeki ruh her zaman huzur içindedir. Tasalardan arınmış olan o; geçmişte yaşamaz, geleceği düşünmez ve şu anla da ilgili değildir. Ölüm onu korkutmaz çünkü o, ölümün tıpkı giysi değiştirmek gibi bir beden değişikliğinden ibaret olduğunu

bilir. O, korkusuzluğun bedenlenmiş halidir. Varoluşun tekliğini algılamış olan o, diğerlerinin acı ve mutluluklarını kendisinin acı ve mutlulukları olarak algılar. Onda bencilliğe dair en ufak bir iz bile yoktur.

Özgür ruh, ikilikler dünyasında yaşasa da bu dünyanın zıtlık içeren ikili durumlarından etkilenmez; kötü insanlar tarafından lanetlenebilir veya Tanrı tarafından ödüllendirilebilir fakat hiçbir zaman pişmanlık duymaz.

Dışarıdaki mutluluk verici olaylar, tıpkı okyanusa akan nehirlerin okyanusun derinliğini etkilemeyeceği gibi, onun ruhunda herhangi bir değişiklik yaratmaz. Dünyadan gelen ardı arkası kesilmeyen rüzgarlar karşısında tıpkı bir örs gibi hareketsiz kalır.

Özgür ruh ne kutsal yazıların yaptırımlarına bağlıdır, ne toplumun inançlarına, ne de ahlak kurallarının getirdiği zorunluluklara. Buna rağmen o, diğerlerinin iyiliğine veya hayrına olmayacak bir şey yapmaz çünkü o, Brahman'ın bilgisine ulaşmadan çok önce, daha henüz özünü ararken tüm bencilce arzularım ve kötü eğilimlerini sindirmiştir. Artık o özgürdür ama maymun iştahlı, kaprisli bir insan değildir, davranışları kendiliğinden gelişir fakat bu özgürlüğünü kötüye kullanmaz. Davranış ve düşüncelerinde özgür olmasına rağmen diğerleri için kötü örnek oluşturmaz. Aydınlanmaya özgü olan alçakgönüllük, sevecenlik, şefkat gibi yüce ahlaki değerler onun zihninin arınmasında özenli bir şekilde rol oynamıştır ve şimdi de onu tıpkı değerli mücevherler gibi süslemektedirler. O, bunların arayışı içinde değildir. Bu değerler onda zaten mevcuttur. Tüm varlıkları kendinde ve kendini de tüm varlıklarda gören o; yalancılık, açgözlülük, öfke, şehvet gibi tüm ahlaki olmayan değerlerden arınmıştır.

Özgür ruhun yüceliği ancak diğer bir özgür ruh tarafından bilinebilir. Tıpkı suda yüzen bir balığın suda iz bırakmaması veya gökyüzünde uçan kuşun bir iz bırakmaması gibi özgür ruhu da diğer insanlar farkedemez. Özgür ruh, bir mucize pazarlayıcısı olmadığı gibi kutsallığının da reklamını yapmaz. Fakat onun yüzünden yayılan tarifi olanaksız huzuru onun kutsal ruhunu açığa vurur. Onun varlığında en fırtınalı zihinler bile huzur bulur.

Toplumdaki sıradan insanlar için özgür ruh bir muammadır. "O, bazen bir aptal gibi davranır, bazen bir bilge gibidir, bazen çok görkemlidir, bazen sıradan bir insan gibi gezinir, bazen hareketsiz bir piton yılanı gibi durur, yüzünde bazen yumuşak bazen şerefli, bazen aşağılayıcı, bazen de umursamaz bir ifade vardır. Dolayısıyla Brahman'ın bilgisine ulaşmış bir insan olarak her zaman mutludur." Varlık içinde olmasa da halinden memnundur, hiç yardım almasa da fazlasıyla güçlüdür, duyularla algılanan nesnelere karşı

kayıtsız olsa da ebediyen tatmin olmuş bir ruh haline sahiptir, dışarıda aktif gibi görünse de kendi içinde hareketsizdir, davranışlarının meyvelerini topluyor gibi görünse de bu eylemlerden etkilenmez, sonlu bir bedende yaşıyor olsa da ebedi doğasının farkındadır.

Özgür bir ruh artık bağlılık ve özgürlük kavramları üzerinde düşünmez çünkü bunlar saf olmayan bir zihne ait kavramlar olup atman'a, yani özgür ruha ait kavramlar değildir. Bir bedende yaşamakta olan ruh, cehaleti nedeniyle göreli yaşam döngüsüne kapılmıştır ve özgürleşmenin peşinde koşar. Ancak aydınlanmış ruh için ölüm veya doğum, bağlılık veya özgürlük diye bir şey yoktur.

Özgür ruh bir beden içerisinde yaşamaktayken hastalığa, yaşlılığa veya çürümeye maruz kalabilir; acıkabilir, susayabilir, kederlenebilir veya korkabilir; kör, sağır veya dilsiz olabilir. Ancak bunların bedene ait özellikler olduğunun farkında olan o, bunları ciddiye almaz ve bu durumlar onu etkilemez. Sahnede bir oyun oynamakta olduğunu gören bir insan bunu ciddiye almaz fakat bunu gönlünce yaşar. İşte tıpkı bunun gibi mutlulukların ve üzüntülerin ortasında yaşayan özgür ruh, bunları ilahi bir oyunun açılımı gibi deneyimler.

Özgür bir ruh, ölümsüzlüğün büyüsü altında yaşar, düşünür ve faaliyette bulunur ve dünyadaki günleri sona erdiğinde o, tıpkı bir odadan diğer odaya gidiyormuş gibi dünyadan ayrılır.

Özünü bilen insana öldükten sonra ne olur? Onun ruhu nereye gider? Aydınlanmamış olanlar daha aşağıdaki veya daha yukarıdaki dünyaya giderler veya yerine gelmemiş arzularını tatmin etmek için dünyaya dönerler. Ancak tüm arzularından arınmış olan o kişi, yeniden bedenlenmez. "Hiçbir arzusu olmayan, tüm arzularını tatmin etmiş olan ve arzu duyduğu tek şey öz olan için yaşam nefesi hiçbir zaman ondan ayrılmaz. Brahman olan o, Brahman ile birleşir." "Kalbindeki tüm arzular gitmiş ama ölümlü olan o, ölümsüz olur ve Brahman'a bu bedende ulaşır." Atman'm bilgisine ulaşmış, her yerde mevcut olan ruhu nereye gidebilir? Onun bedeni tıpkı derisini sıyırıp atmış bir yılanın derisinin bir karınca yuvası tümseğinin üzerinde öylece durması gibi durur. Onun ruhu Brahman gibi parlar. Sütün içine boşaltılan sütün sütle bir olması, suyun içine boşaltılan suyun suyla bir olması, yağın içerisine boşaltılan yağın yağla bir olması gibi Brahman'm içinde yok olan aydınlanmış ruh da Brahman ile bir olur. Ancak, özgür bir ruh insa'noğluna duyduğu merhametten ötürü kendi özgür iradesi ile insanlığın refahı için çalışabilir.

Cehaleti bir kez yok olduğu anda bu insan ışık, özgürlük, bilgi ve gerçekler alemine girer ve bir daha karanlıklar, bağlar, cehaletler ve illüzyonlar alemine gelmez. Kelebek kozasından dışan çıktıktan sonra toprakta sürünmez, güneşin ışığı altında çiçekten çiçeğe konar.

İnsan ruhunun nihai kaderi böyledir.

1

’ Paramatman (Sanskrit): Yüce atman, yüce öz. Genellikle "dünya canı" diye çevrilir. Mutlak bir şuurluluk hali olan Brahman ile özdeş tutulur. (Ç. N.)

2

Jivatmana (Sanskrit): Forma bürünmüş 'ben' olarak tezahür eden atman. (Ç. N.)

3

Samadhi (Sanskrit): Uyanma, derin uyku ve rüya hallerinin ötesinde olan, tüm zihinsel aktivitelerin durduğu şuur hali. Tüm dikkatin tümüyle meditasyon nesnesine verildiği hal. (Ç. N)

4

Virat ya da viraj (Sanskrit): "Görkemli yönetim" anlamına gelir. Ve-danta'da Aşkın Brahman'a atfen kullanılır. (RM)

5

Hiranyagarba (Sanskrit): "Altın yumurta" anlamına gelir. Rig Veda'ya göre O, kaynaktır, her şeyin Tanrı'sıdır. Cennet ve dünyayı içinde barındırır, yaşam ve soluk bağışlar. (Ç. N.)

HİNDU AHLAKI

İlgi alanı davranışlar olan ahlak Hinduizm'de belirli bazı ruhsal kavramlardan türemiştir. Hinduizm'de ahlak, ruhsal yaşamın çelik çerçeveli temelini oluşturur. Doğru davranış biçimi, genellikle yasal ahlaka ait bir unsur olarak kabul edilse de ruhsal bir değeri de vardır. Hindu ahlakı, biyolojiden fazlasıyla etkilenmiş olan modern bilimsel ahlaktan farklıdır çünkü modern bilimsel ahlaka göre, belirli bir insan veya onun türünün yaşamını sürdürmesi için uygun olan şey onun için de iyidir. Hindu ahlakı, amacı sürtüşmeyi ortadan kaldırarak ve üyeleri için uyumlu bir yaşam sağlamak olan faydacı ahlak anlayışından da farklıdır. Hindu ahlakı, insan yaşadığı sürece şuurlu veya şuursuz olarak gözlemlenebilen ruhsal yaşam için uygun olan kuralları beyan eder.

Amacı, en iyinin elde edilmesi için açgözlülük ve bencillik gibi zihinsel pürüzleri yok etmek olan Hindu ahlakı temel olarak sübjektif veya kişiseldir. Hindu ahlakının niçin bir davranışın kişisel veya sübjektif değerini vurguladığı daha sonra tartışılacaktır. Toplumsal refahla ilgilenen objektif ahlak da Hindu düşünürlerce dikkate alınmıştır. Objektif ahlak, kişinin toplumdaki konumuna ve yaşam seviyesine göre dharma'nın veya vazifenin Hindularca algılanışına dayandırılmıştır. Hindu görüşüne göre objektif ahlak; hedefi toplumun bireylerinin kendilerini benmer-kezlilikten, zalimlikten, açgözlülükten ve diğer kötü huylardan kurtarmak ve böylece toplumu aşan en yüce iyiliğe yardımcı olacak bir alt yapı yaratmalarına yardım etme amacına ulaşmak için gerekli olan bir araçtır. Bunun da ötesinde Hinduizm, toplumdaki konumlarına ve yaşamlarındaki aşamalarına bakılmaksızın tüm insanlar için uygun olan belirli bazı evrensel ahlaki ilkelerden söz eder.

Hinduizm'in ahlaki öğretileri, Upanişadlar'm öğretilerini ve Vedalar'dan esinlenen diğer bazı kutsal yazılan temel alır fakat bu öğretiler temel olarak sübjektif olsalar da Upanişadlar toplumsal ahlakın değerini yadsımaz. Örneğin Upanişadlar'da geçen bir söz şöyledir: "Tıpkı üzeri çiçeklerle dolu bir ağaçtan güzel bir kokunun yayılması gibi, iyi bir eylemin arkasından da hoş bir koku yayılır." Konukseverlik, nezaket, kadınlarımıza ve çocuklarımıza karşı olan görevlerimiz toplumsal değerler arasındadır. Upa-nişadlaHdan birinde, bir rişi'nin ülkesindeki durumun nasıl olduğuna dair sorduğu soruya bir kralın verdiği yanıt şöyledir: "Benim ülkemde hırsızlık, yoksulluk, ayyaşlık, evinde sunağı olmayan bir insan, cehalet ve zina yoktur."

Toplumun refah düzeyini yükseltmek için gerekli olan ahlaki kurallara, dünya ile ilgili olan ve toplumsal sorumluluklarının farkında olan herkesçe uyulur. Ahlaki kısıtlamaların olmaması durumunda kaos olur ki bu da ruhsal değerlerin gelişimine zararlıdır. Upanişadlar'a göre toplumun koruyucusu olan tanrılar, samsara'dan veya samsara ile ilgili dünyadan toplumsal görevlerini bırakmaksızın kurtulmak isteyen insanların yollarına engeller koyarlar. İnsan dünyanın ve insan olarak adlandırılan psikofiziksel varlığın gerçek olmadığını anladıkça toplumsal görevleri yavaş yavaş kendiliğinden ortadan kalkar ancak bu görevlerinden zorla alıkonulmamalıdırlar. Yara iyileşmeden yaranın kabuğu kaldırılırsa, yeni bir yara oluşur. Sosyal şuuru olan her normal insan önünde sonunda ödemek zorunda olduğu üç katlı sorumluluğa sahiptir; tanrılara, ri-şi'lere ve atalara olan borç. Bize yağmur, güneş, rüzgar ve diğer doğal olguları lütfeden tanrılara olan borç ibadet ve dua ile ödenir. Ruhsal kültürümüzü borçlu olduğumuz ri-şi'lere olan borcumuzu düzenli bir şekilde kutsal yazılar üzerine çalışarak öderiz. Sayelerinde fiziksel bedenimize, sahip olduğumuz atalarımıza olan borcumuzu ise çocuk yapıp çoğalmak ve soyu sürdürmek yoluyla öderiz. Tanrıların, rişi'lerin ve atalarının kutsamaları sayesinde kişi, tüm dünyasal vazifelerin yerine geldiği en yüce güzelliğe ulaşmak için ruhsal öğretiler üzerine çalışabilir. Toplumsal ahlak kurallarına uyulması, dışarıdan gelen bir takım güçler tehdit ettiğinde Hindu toplumunu büyük ölçüde korumuştur. Diğer taraftan bu kurallara uyulmaması toplumun hayatiyetine zarar vermiştir.

Uygun ahlaki değerler sayesinde, toplumun kabul edemeyeceği kaba değerlere sahip olan bir insanın nasıl olup da toplumun saygı duyduğu edepli bir insan haline, edepli insanın nasıl bir aristokrat haline ve bir aristokratın da nasıl ruhsal bir insan haline gelebileceği Upanişadlaı'da bir hikaye ile anlatılmıştır. Bir zamanlar Yüce Yaratan bir tanrı, bir insan ve bir iblis yaratmış ve bu üç yaratılan, kendilerini nasıl geliştireceklerini TanrTya sormuşlardı, Yüce Yaratan onlara, "Da" demişti. "Da" hecesi sırasıyla soğukkanlılık, cömertlik ve merhamet anlamına gelen Sanskrit üç kelimenin ilk harfidir. Yaratan, tanrıdan kendine hakim olmasını, insandan cömert olmasını, iblisten ise merhametli olmasını istedi. Toplumda aristokratlar, ortalama insanlar ve kotii insanlar vardır. Aristokrat eğitimli olmasına, nezaketine ve cömertliğine rağmen yemek, içmek veya kumar oynamak gibi bazı şeylerde kendine hakim ulamayabilir ve aşırıya kaçabilir; dolayısıyla karakterini geliştirmek için daha kontrollü bir insan olmaya ihtiyacı vardır. Birçok niteliklerine rağmen ortalama insan, zaman zaman açgözlü olup diğerlerinin hakkına el uzatabilir; cömertlik ve sevecenlik onun kendini geliştirmesi için gerekli olan şeylerdir. Kötü insan

ise diğer insanlara karşı kötü ve küstah davranmaktan zevk almaktadır ki bu da merhametliliğin geliştirilmesi yolu ile bastırılabilir. Yaratan bugün bile, "Da-da-da" şeklinde ses çıkartan gök gürültüsü yoluyla değişik karakterde insanlara ahlaki na-sihatlar vermektedir.

Hinduizm'deki kast sistemi, dünya nimetlerinin reddedilmesi ve kişinin kendinden vazgeçmesini en önemli meziyet olarak kabul eden Hindu ahlakının toplumsal yönüyle bağlantılıdır. Daha sonraları Hindu yasa yapıcılarının ellerinde oldukça büyük değişimlere uğramış olsa da, bu sistemin kaynakları VedalaıMa bulunabilir. Bagavatgi-ta, Tanrı'nın insanları eylem ve meziyetlerine göre dörde ayırdığını söyler. Hinduizm dışındaki tradisyonlar da benzer ayırımlar yapar. Platon, devleti üç kasta veya mesleğe ayırmıştır. Bunlar filozof hükümdarlar, savaşçılar ve diğer insanlardır. Nietzsche her sağlıklı toplumun üç eşzamanlı sınıftan oluştuğundan söz eder ve bu sınıfları da birbirinden Manu'nun yani Hindu yasa yapıcının değil, doğanın ayırdığını söyler. Bunlar entelektüel olanlar; fiziksel, yani yaratılıştan kaynaklanan güçlere sahip olanlar ve ne ona ne de diğerine giren ortadakilerdir. Birinci gruba girenler seçkin kişilerdir, üçüncü sınıfa girenler ise büyük çoğunluğu oluşturur.

Hindu kutsal yazılarına göre toplum; bilgili, bilim ve edebiyattan anlayan, düşünen ve öğrenen insanlardan oluşan brahmin'ler, fiziksel güce sahip olan savaşçılar, yani kshatriya'lar; sahip olma arzusu olan açgözlü, girişimci insanlardan oluşan nüsya lar ve dördüncü olarak da belirli bazı ölçülerin üzerinde eğitilmeye meyilli olmayan, soyut fikirler üzerine düşünemey'en, fazla akıllı olmayan ve sadece fiziksel güçleri işe yarayan insanlardan oluşan sud-ro'lardan meyʳdana gelir. Nietzsche'nin ifade ettiği şekliyle bunların her birinin kendilerine göre bir ilgi alanı, sağlık bilgisi, mükemmeliyet anlayışı ve özellikleri vardır. Ve-dalar'da bu dört kast Kozmik Insan'm bedeninin dört önemli bölümü olarak anlatılmıştır: baş, kollar, bacaklar ve ayʳaklar. Bu benzetme, toplumun refahı açısından bu dört kastın birbirleriyde bağlantılı olduğunu söyder. Veda-lar aynı zamanda bir simlin diğerini sömürmesinin toplumu zayıflatacağını ileri sürerler. Bu dört sınıfın kuralları deneyimle, bilgelikle ve tüm Hindu düşünürlerin yüzyıllar boyunca oluşturduğu manevi birikimlerle belirlenir.

Bagavatgita'da dört sınıfa ait değerler ve bu sınıfların görevleri şu şekilde anlatılır: Brahmin'lere özgü değerler zihnin ve duyguların kontrolü, sadelik, temizlik, acıya dayanıklılık, doğruluk, bilgelik, sezgisellik ve imandır. Bu sınıftaki insanın dünyevi mallan en az düzeydedir, gönüllü olarak yoksulluğa katlanır ve basit yaşamla ama yüce düşüncelerle tatmin olur. O hem rahip,

hem de öğretmen olarak toplumun lideridir ve hem kralın hem de sıradan yurttaşın danışmanıdır. Kültürün ve ırkın koruyucusu olarak, toplumda zenginliği ve varlığıyla değil, erdemi ve ruhsallığıyla yüksek bir konuma sahiptir. Kshatriya'ya özgü nitelikler kahramanlık, neşelilik, kararlılık, beceriklilik savaşlarda cesaretlilik, cömertlik ve bağımsızlıktır. Tarım, sığır gütmek ve ticaret yapmak vaisya'ya ait görevler olup, sudra'nın temel görevi ise fiziksel güç gerektiren işlerdir.

Kast sistemindeki hiyerarşi gönüllü olarak dünya nimetlerinin reddedilmesinin, yoksulluğun ve kendine hakim olabilmenin ve aynı zamanda da zihinsel ve ruhsal güçlerin derecesine göre belirlenirdi. Bir brahmin fiziksel zevklerinin birçoğunu bastırmak zorundaydı. Hiç şüphesiz ki bir kshatriya, gücün ve dünya nimetlerinin tadını çıkarırdı ancak, bir iç kargaşa olduğunda veya dışarıdan bir saldırı olduğunda, her şeyi bırakıp ülkesini korumaya hazırdı. Manevi ve zihinsel birikimleri, diğer iki sınıfınki kadar yüksek olmayan vaisya, hem kendisi hem de toplumun refahı için maddi birikim yapardı. Bir sudra'dan çok fazla ruhsal, zihinsel veya ahlaki mükemmellik beklenmezdi. Kişinin kast sistemindeki konumu ne kadar yüksekse, daha aşağı sımflardakilere karşı yükümlülükleri de o kadar fazlaydı ve kişisel rahatlarından feragat etmeleri o kadar fazla istenirdi. Bu, Fransızca'da noblesse oblige sözüyle dile getirilir ve "Soyluluk insanı yükümlü kılar" anlamına gelir. Kast sistemi toplumun uyumlu bir şekilde çalışması için tasarlanmıştı ve güçlü olanlar zayıfları korumakla yükümlüydü. Mahatma Gandi, "Bu ruhsal ekonomi yasasıdır. Bunun üstün olmak veya aşağı olmak ile hiçbir ilgisi yoktur" demiştir. Aşağı sınıftan birisi aziz olduğunda kendisine, brahminler dahil herkes saygı duyardı. Ruhsal gelişim için gerekli olan öğretiler hiç kimseden esirgenmezdi.

Hindu görüşüne göre kast sistemi insanlar arasındaki apaçık, doğuştan var olan, fiziksel, zihinsel ve ruhsal eşitsizlikti. Bir kişi daha önceki yaşamındaki eylemlerine göre daha yüksek veya daha aşağı bir kastın üyesi olarak dünyaya geliyordu. Dolayısıyla her insan toplumdaki konumunu kendi belirlemiş oluyordu. Kişi ait olduğu kasttaki görevlerini yerine getirmek suretiyle gelecek yaşamında daha yüksek bir kasta mensup olarak doğmayı hak ediyordu. Kişinin yeniden doğum öğretisini ve karma yasasını kabul etmemesi halinde, daha aşağı kastlara mensup olan insanların maruz kaldığı eşitsizliği açıklamak olası değildir.

Kast sistemindeki organizasyonun ikind unsuru ise varm veya renktir. En eski tarihlerde bile Hindistan yarımadasında , ten renklerindeki farka bağlı olarak belirlenen değişik ırk grubundan insanlar yaşardı ve bu bölünmenin temelini

de bu oluştururdu. Zaman içerisinde ticaret ilişkileri ve istilalar yoluyla, Persler, Yunanlılar, Şıhler Bakmandan Sakalar, Kusanalar ve Hunlar Hindistan'a yayılmaya başlamışlardır. Bu kişilere kast sisteminde fiziksel ve zihinsel yeteneklerine göre yer verilirdi. Hindu toplumu bu yolla içindeki yabana azınlıklar sorununu çözmüştür. İnsanların ten renklerinden doğan zıtlık, değişik ırklar arasındaki evliliklerin artmasıyla yavaş yavaş azalmaya başlamıştır. Değişimler ve karışımlar yoluyla birçok ak kastlar oluşmaya başlamıştır. Daha hoşgörülü bir Hindu toplumu oluşmaya başlamış ve bu hoşgörülü toplum topluma yem girenlerin, yiyecek, giyecek ve toplumsal ve dinsel konularda özgür olmasına mümkün olduğunca anlayış göstermeye başlamıştır Belki de bu konularla ilgili olarak Hindistan da büyük bir çeşitlilik olmasının nedeni bu-dur. Giderek sloganı, farklılıkta birlik ve dostça bir arada olmak olan karma bir Hint toplumu oluşmuştur. Eski zamanlarda belirli bazı koşullar altında kastlar arası evliliğe izin verilirdi. Kast sistemi yoluyla Hindu toplumu, ruhsal-lığın ve zihinselliğin liderliğini, askeri otorite, maddi güç ve emeğe dayalı işlerde güce tercih etmiştir.

Nüfus arttıkça ve daha karmaşık durumlar ortaya çıktıkça, giderek kişisel nitelikler kişinin hangi kasta bağlı olması gerektiği konusunda belirleyici olma niteliğini yitirmeye başlamış ve kalıtım, kastı belirleyici unsur olarak kullanılmaya başlamıştır. Fiziksel ve zihinsel birtakım yeteneklerde olduğu gibi profesyonel görevlerde de oğulun babasının yeteneklerini kalıtsal olarak taşıdığına inanılmaya başlanmıştır. Ancak eski zamanlarda bir brahmin, taşıdığına inanıldığı erdemlere uygun yaşamazsa bulunduğu kasttan daha aşağı bir kasta indirilir ve bu nitelikler bir sudra'ya verilirdi. Bağlı bulunduğu kastın değerlerini yerine getirmek ve bu değerlere uygun yaşamak, bu kastın bir üyesi olarak doğmaktan daha önemliydi. Upani-şadlar'da, Satrayakma adında, Vedalar üzerinde çalışmak isteyen genç bir delikanlının öyküsü anlatılmaktadır. Oysa Vedalar üzerine çalışmak sadece brahmin kastından olanların sahip olduğu bir hakti. Bu genç delikanlı annesine, geldiği soy hakkında soru sorduğunda, annesi ona o zamanlar ev işleriyle çok meşgul olduğunu ve bu nedenle çocuğun babasına soyuna ait sorular sormaya fırsatı olmadığını söylemiş. Satyakama'nm, kendisini Vedalar üzerine çalıştırması için gittiği öğretmen bu hikayeyi duyduğunda delikanlının dürüstlüğünden ve açık sözlülüğünden o kadar etkilenir ki, onun Brahmin soyundan gelmesi gerektiği sonucuna varır.

Brahminler, kshatriya'lar, vaisya'lar ve sudra'lar faaliyetlerini ve çabalarını toplumun refahı için kullandıklarından en yüksek dönemini yaşayan kast sistemi yüzyıllar boyunca mükemmel bir şekilde çalışmıştır. Fakat bu göreli

evrende bile, çok uzun süre devam ettiğinde en iyi gelenek bile çöker. Brahminler, kutsal bilgileri tekellerine almışlar ve bu, onların gücünün kaynağını oluşturmuştur. Brahminler giderek daha açgözlü olmaya ve daha aşağı kastları sömürmeye başlamışlardır. Brahminlere ait niteliklere sahip olmadıklarında bile birtakım üstünlükler ve ayrıcalıklar talep etmişlerdir. Aynı şekilde kshatriya'lar ve vaisya'lar da nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturan sudra'ları sömürmeye başlamışlardır. Toplumsal yasalar daha sıkı olmaya başlamış ve özgürlüğün yok olması sonucunda Hindu toplumu bir durgunluk dönemine girmiştir. Sömürüler sonucunda nüfusun büyük bir çoğunluğu zayıflamaya başlamış ve ülke, dışarıdan gelen güçlü işgallere karşı açık duruma gelmiştir. Hindu toplumundaki adaletsizlikler Müslümanların ve Hristiyanların avantajına olmuş ve özellikle kendilerine sosyal haklar tanınmayanlar bu dinlere geçmiştir. Ancak burada Hindu toplumu tamamıyla suçlanmamalıdır çünkü bu yabancı dinler insanların bu dinlere geçmeleri için bazen güç kullanmışlardır.

Fakat şu unutulmamalıdır ki, en katı şekliyle bile kast sistemi, yabancıların baskın olduğu dönemlerde Hindu toplumuna oldukça iyi hizmet vermiştir. Brahmin liderler güçlü kast yasalarının yardımıyla Müslümanlık ve Hristiyanlığm Hindu kast sistemini tümüyle bozmasını önlemiştir. Bu liderler Hindu kültürünün koruyucuları olmuş ve onu şevkle diğer inançların yıkıcı etkisinden korumuşlardır.

Batı ile ilişki kurmak, Hindu liderlere birçok ipucu vermiş ve onların Hindu kast sisteminde köklü değişiklikler yapmaları gerektiğinin farkına varmalarım sağlamıştır. Hindistan siyasal bağımsızlığa kavuştuğundan beri evlilik ve sosyal ilişkiler konusundaki tabuların ortadan kaldırılması için yasalar çıkarılmıştır. Daha aşağı kastlara eğitim için daha büyük avantajlar verilmekteydi ve hiç kimse kendi kastı yüzünden devlet işlerinden alıkonulmuyordu. Geçmişte Hindistan'ın ruhsal yaşamına katkılarda bulunan bu özgün sosyal sistemin, bu defa da nihai amaç olan insanlığın evriminin gerçekleşmesi için Hinduizm'de vurgulanan değerlerin erkek ve kadınlar tarafından deneyim-lenebileceği koşulları yaratacağı umulmaktadır.

Bagavatgita en son kıtasında zenginliğin, gücün, ahlakın ve tümüyle toplumsal refahın, ruhsal ve kraliyet gücünün bir arada uyumlu bir şekilde çalışmasıyla mümkün olacağını söylemektedir. Sankaraçarya, ruhsal kültürün yaratıcısı olan brahmin'ler ile kültürün koruyucusu olan kshatriya'lar arasındaki çatışmanın toplumun dağılmasına neden olduğuna işaret etmektedir. Hindistan hem prensipte hem de uygulamada kast sistemini terk

ederse ruhsal belkemiğini kaybedecektir. Bununla birlikte, büyük ölçüde refah düzeyi ve iktidar tarafından kontrol edilen sanayileşmiş toplumda kast sistemine yer yoktur. Sud-ra'lar düzeyinde bir eşitlik sağlamak dinsel olmayan, sınıfsız bir toplumun hedefidir. Oysa kast sistemiyle Hint toplumu, herkesi brahmin'ler seviyesine yükseltmek suretiyle bir eşitlik yaratmayı amaçlamıştır.

Ancak en iyi haliyle bile kast sistemi, malzemesi insan olan bir kurumdur ve bu nedenle de mükemmeliyet beklenemez. Bu dört kastın yönetiminin topluma iyi ve kötü yansımaları Svvafni Vivekananda[1] tarafından 19. yüzyılın son on yılında Amerikalı bir arkadaşına yazdığı mektupta çok çarpıcı bir şekilde ortaya konmuştur. Swami şöyle der:

Toplum sırasıyla şu dört kast tarafından yönetilmişti: Rahipler, askerler, tüccarlar ve işçiler. Her devletin kusursuz olan yönleri kadar aksayan yönleri de vardır. Rahip (brahmin) hükmettiği zaman, kalıtsal bakımdan dikkati çekebilecek boyutlarda bir ayrıcalık vardır. Rahipler ve onların torunları, hiçbirisinin hakkında bilgi sahibi bile olmadığı her türlü güvence altına alınmışlardır. Bu tarz yönetimin iyi tarafı bu dönemde bilimin temellerinin atılmış olmasıdır. Rahipler, zihin aracılığı ile hükmettiklerinden, zihnin geliştirilmesine önem vermişlerdir.

Askeri yönetim (kshatriya) son derece acımasız ve zorbacadır fakat toplumun diğer kesimlerini dışarıda bırakma gibi bir eğilimleri yoktur. Bu dönemde sanat ve sosyal kültür en yüksek düzeyine ulaşmıştır.

Bundan sonra ticari (vaisya) yönetim gelir. Bu yönetim sessizce vurması ve kan emiciliği bakımından çok sömürücüdür.. İyi tarafı şudur ki, tüccar sürekli seyahat halinde olduğundan daha önceki iki durumda toplanan fikirleri çok iyi bir şekilde yayar. Ayrıcalık gözetmeleri askeri sınıftan daha az olsa da, onların döneminde kültür çürümeye başlar.

Sonuncusu işçinin (sudra) hakimiyetidir. Avantajı fiziksel rahatlık sağlayacak şeylerin yaygınlaşmışıyken dezavantajı (belki de) kültür düzeyinin düşmesidir. Eğitim genel anlamda yaygınlaşsa da deha sahibi insanlara rastlamak gittikçe daha az mümkün olacaktır.

Eğer rahipler döneminin bilgisinden, askeri dönemin kültüründen, ticari döneminin yayılmacılığından ve emekçi dönemin de eşitlikçiliğinden kötü taraflarını çıkardıktan sonra tam, eksiksiz olarak yararlanmak mümkün olsa, bu ideal bir devlet olacaktır. Ancak bu mümkün müdür?

Üstelik ilk üçünün egemen olduğu günler yaşanmış, şimdi sıra işçilere gelmiştir. Onlar da günlerini yaşayacaktır, hiç kimse buna karşı koyamaz. Diğer sistemler denenmiş ve yeterince iyi olmadıkları görülmüştür. Şimdi izin verelim bir de bu denensin. Bunu hiçbir şey için olmasa da yenilik adına yapmak gereklidir. Acı ve mutlulukların eşit bir şekilde dağıtılması, her zaman için aynı insanların acı ve mutlulukları tatmasından daha iyidir. Böylece dünyada iyi ve kötülerin toplam sayısı birbirine eşit olacaktır. Boyunduruk, yeni sistemler aracılığıyla bir omuzdan diğerine takılacaktır, o kadar.

Bu acılarla dolu dünyada bırakalım her köpek kendi gününü yaşasın ki bu sözümona mutluluğun deneyimlenmesinden sonra hepsi Efendi'ye gelebilsinler ve hükümetlerden ya da sıkıntı veren öteki şeylerden oluşan bu hiçlikler dünyasından vazgeçebilsinler.

Toplumun dışında, kendileriyle ilişki kurulduğunda diğerlerini kirleten paryalar vardır. Bu paryalar kimlerdir? Esasen bunlar zihinsel olarak çok az gelişmiş olan, temiz gıdalarla beslenmeyen, avlanarak yaşamlarını sürdüren ve davranış ve görünüş olarak son derece görgüsüz olan yerlilerdir. Ruhsal kültürleri ile övünen Aryanlar kendilerini bu yerlilerden ayırmışlardır. Ancak, Aryanlar bu yerlileri tamamen ortadan kaldırmak veya onlara zorla kendi kültürlerini aşılamaya çalışmak yerine onları eğitim yoluyla kendileriyle kaynaştırmaya çalışmışlardır. Ramayana ve Mahabarata'da, bu yerlilerden birçoğunun daha üst sınıflardaki Hindularla çok yakın dostluklar kurduklarından söz edilir. Hindistan'ın yabancılar tarafından işgal edilmesi sırasında Hinduizm tehlike altındayken, toplum daha tutucu olmaya başlamış ve kaynaşma süreci durmuştur. Artık böyle bir tehlike ortadan kalktığından par-yalığı kaldıran yasalar yürürlüğe girmektedir. Ekonomik ve siyasi konumlar, eğitim olanakları ve tapınaklara giriş gibi konularda serbestlik getirilmiştir. Geçmişte bile, birçok Hindu dini lider paryalığı protesto etmiş ve bu sınıfı toplumda bir leke olarak görmüştür.

Kasttan ayrı olarak, Hindu tradisyonunda bir insanın görevleri, ait olduğu yaşam düzeyine göre belirlenirdi. Hinduizm'de hakikatin tapınağına yolculuk olarak kabul edilen yaşam dört evreyle belirlenirdi. Bu evrelerden her birinin sorumlulukları ve yükümlülükleri vardı. Bu yolculukta normal bir insan hiçbir yasal sorumluluğundan kaçmamalıydı; aksi takdirde, ruhsal gelişiminin önünde büyük engeller oluşturacak olan fiziksel ve zihinsel rahatsızlıklara yakalanacaktı.

İlk evre, eğitim süreci aşamasıdır. Bu dönemde öğrenci zihnini eğitir ve kendini

ileride topluma hizmet etmeye hazırlar. Öğretmeni ile birlikte ormanda inziva yaşamı sürer ve öğretmenini ruhsal baba olarak görür. Son derece sade bir yaşam sürer, bedenini ve zihnini kötü sözlerle, düşüncelerle veya eylemlerle kirletmemeye özen gösterir.

Kendinden yaşça büyüklere ve öğretmenlerine saygı gösterir ve soyunun kültürel değerleri ile donanır. İster zengin, ister yoksul olsun tüm öğrencilere öğretmen ve onun eşi tarafından aynı ilgi gösterilir. Eğitim tamamlandığında öğretmen, Upanişadlarida geçen şu sözlere yer verir:

Gerçeği söyleyin. Dharma'yı deneyimleyin. Yed cila r üzerine çalışmayı ihmal etmeyin. Öğretmene arzuladığı armağanı getirmen sayesinde (ev sahibinin yaşantısına girip onu görmek suretiyle) ilerleme kesintiye uğramayacaktır. Doğru yoldan hiçbir zaman sapma. Dharma'dan hiçbir zaman ayrılma. Kişisel refahını göz ardı etme. Berekete boş verme. Vedalar üzerine çalışmaktan ve Vedalaşın öğretisinden ayrılma. Manejler ve tanrılara karşı olan görevlerini ihmal etme. Annene, Tann'ya davrandığın gibi davran. Babana, Tanrı'ya davrandığın gibi davran. Öğretmenine, Tan-rı'ya davrandığın gibi davran. Konuklarına Tanrıymışlar gibi davran. Hangi davranışlar doğru ise onlar yapılmalıdır, diğerleri değil. Biz hangi güzel sözleri kullandıysak senin kullanman gereken sözler de on-lardır, diğerleri değil. Bizlerden üstün olan brahminle-re yer vermek suretiyle onları rahat ettirmelisin. Şimdi, aklında herhangi bir eylemle veya herhangi bir davranışla ilgili bir kuşku oluşursa, brahminler nasıl davranıyorsa sen de öyle davranmalısın. Kendileriyle ilgili hüküm vermeye yetkili olan, kendilerini (başkalarının yönlendirmesi olmaksızın hayırlı işlere adayan) katı olmayan brahminler dharma aşığıdır. Şimdi sözünü ettiğimiz bu brahminlere karşı olan davranışlarımızla ilgili olarak; sen de onlara karşı onların kendilerine davrandığı gibi davran. Kural budur. Öğreti budur. Vedalaşın gizli bilgeliği budur. Bu, Tann'nm buyruğudur. Senin uymak zorunda olduğun budur. Uyulması gereken sadece budur.

Kişi evlenerek ikinci evreye gelir. Normal bir insanm bir eşe ihtiyacı vardır, kişinin bu bakımdan biyolojik ve duygusal ihtiyaçları geçerlidir. Evlilikten kaçınması gerekenler çocuklarına geçebilecek tehlikeli bir hastalığı olanlar Veya öğrenci olarak ruhlarının çağrısı üzerine dünya hayatmdan vazgeçmiş olan ender ruhlardır. Evlilik ne bir günahın itirafı, ne de ödün vermektir. Evlilik, toplum yaşamında daha geniş bir şekilde yer almak için gerekli bir disiplindir. Çocuklar evliliğin tanrısal armağanıdır; Hin-duizm'de tüm bir evlilik yaşamı salt bir aşk hikayesi olarak kabul edilmez. Karı ve koca ruhsal ilerlemelerinde birbirlerine eşlik ederler ve aile diğerkamca uygulamalan öğrenmek için bir

eğitim fırsatıdır. Sağlıklı bir ev sahibi görevlerini bir öğretmen, bir asker, bir devlet adamı, bir tüccar, bir bilim adamı ve bir işçi olarak yerine getirir ve toplumun temelini oluşturur. Maddi zenginliklere sahip olmak için hevesli olmalı ve hayatın tadını çıkarmalıdır ancak bunu, doğruluk yolundan hiç sapmadan yapmalıdır. Ev sahibinin beş önemli vazifesi bulunmaktadır: Veda öğretileri üzerine çalışmak, doğru ritüelleri uygulayarak her gün tanrılara ibadet etmek, ruhsal yaptırımlara dikkat ederek bu dünyadan ayrılan ataların ruhlarına yiyecek ve içecek sunmak, evcil hayvanlara iyi davranmak, konuklara, evsizlere ve yoksullara sevecenlik göstermek.

Ten buruşup, saçlar ağarınca veya torun dünyaya gelince, insan artık yaşamın üçüncü evresini bir ormanda veya sessiz bir yerde geçirmek için hazırdır. Bu evrede gençlikte zevk ve heyecan veren şeyler artık önemini yitirmiştir ve fiziksel ihtiyaçlar da en az düzeye iner. Yaşamın üçüncü dönemi kutsal metinler üzerinde çalışmalara ve Tanrı üzerine meditasyon yapmaya adanır.

Dördüncü evrede, insan dünya nimetlerinden vazgeçer ve manastır yaşamını kucaklar. Artık toplumsal yasalar onu bağlamaz. Ebedi olanın çağrısı onun için artık kaçınılmaz olmuştur. Hatta yardımseverlik ve topluma hizmet bile bu noktada yetersiz kalır. Dünyasal bağların, sonlu yaptırımların ve kısıtlayıcı bağlılıkların üzerine çıkar. O, artık, beşer varlıklarının, tanrıların ve hayvanların dostudur. O artık zenginlik, şeref veya iktidarla ilgili değildir, keşiş, her türlü koşul altında sükunetini ve ağırbaşlılığım korur. O, dünyadaki geçici şeylere sırtını dönmüş ve insanın hem burada hem de öbür dünyada gerçek dostu olan Tanrı'nm farkındalığına varmayı geliştirmenin peşine düşmüştür. Bu dördüncü evrede disiplinli bir yaşam artık meyvelerini vermeye başlamıştır. Şöyle denilmiştir: "Bir insan dünyaya geldiğinde ağlarken dünya güler; ancak o öyle bir hayat yaşamalıdır ki, ölürken kendisi gülsün ve tüm dünya ağlasın."

Dolayısıyla Vedalaı'da anlatıldığı gibi, yaşamın her evresinin kendine özgü vazifeleri ve yükümlülükleri vardır, bunların doğru şekilde yerine getirilmeleri kişinin nefsini kontrol edebilmesine, kendine hakim olabilmesine bağlıdır. Yaşamın dört evresindeki öğretiler sayesinde bir Hindu, geçici dünyaya bağlanıp kalmaktan kurtulmayı her evrede biraz daha geliştirmek suretiyle öğrenir. Yaşamın ilerleyişi güneşinkine benzetilmiştir. Şafak vakti güneş ufukta yükselir ve gün ilerledikçe daha çok ısı ve ışık yayarak öğle vakti zirveye ulaşır. Öğleden sonra batmaya başlar, ışık ve ısısı giderek azalır ve akşam üstü, başka bölgeleri aydınlatmak üzere ufukta batar.

Hinduizm'in kişisel ve toplumsal ahlak anlayışının anahtarı, dharma'nın

anlaşılmasıdır. Ancak burada dhar-ma ile ifade edilmek istenen olguyu; din, vazife veya dürüstlük gibi kelimeler tam olarak ifade etmez. "Taşımak, desteklik etmek" kökünden gelen bu kelime insanın içinde yaşamakta olduğu ruhsal evrimi süresince sayesinde desteklendiği içsel gelişme yasasını ifade eder ve gelişimi için gerekli yolu gösterir. Bir kişinin dharma'sı, toplum tarafından empoze edilemez veya keyfi bir Tanrı tarafından belirlenemez. Bu, o kişinin daha önceki yaşamındaki eylemlerinin sonucunda birlikte doğduğu bir şeydir. Dhar-ma, insanın dışarıdaki dünyaya karşı doğru davranış şeklini belirler ve belirli bir durumdaki zihinsel ve fiziksel davranışlarına hükmeder. Dharma, o kişinin onurunu belirleyen kurallar düzenidir.

Hinduizm dharma'mn göreli doğasından söz eder ve mutlak iyi veya mutlak kötü arasında bir ayırım yapmaz. Kötü olan şey, daha az iyi olan şey olarak ifade edilebilir. Tüm insanlar için her zamanda doğru olan mutlak iyi ve mutlak kötüden söz edilemez. Böyle bir yaklaşım ve tüm insanları dharma'mn bir kavramı ile yargılamak veya onların tümüne tek bir doğruluk fikrini empoze etmek, dünyadaki adaletsizliğin nedenidir. İyi veya kötü ile ilgili olarak açıklığa kavuşturucu bir tanım vermek gerekirse, insanı Tanrı'nm algılanmasına götüren veya varoluşun birliğine götüren şeyin iyi, bunun tersinin ise kötü olduğu söylenebilir. Ancak insan kimi ayrıntılar üzerine fiilen çalışmak istediğinde bazı zorluklar ile karşılaşır. Bir asker hukuku ve adaleti yerine getirmek için kılıcını kınından çıkarırken, bir aziz aynı amaç için tüm yaşamını ayaklar altına serer. Dolayısıyla öldürmeme gibi bir yasaklama, evrensel bir uygulama alanı bulamaz. En azından insanoğlunun evriminin şu anki durumu için bu böyledir. Bir insan, doğuştan kendisinde var olan kötü dharma'dan kurtulmalıdır. Tüm davranışlar, birtakım iyi olmayan unsurlar içerirler. İnsan kendi dharma'sının yolundan gitmeli ve bir başkasının dharma'sı ne kadar iyi olursa olsun, onu izleme-melidir. Herhangi bir kişisel sonuç beklemeksizin, tam olarak ibadet ruhuyla kendi vazifelerini yerine getiren bir insan, en sonunda, yaşamın tüm vazife ve değerlerinin sadece ve sadece O'nda yerine geldiği Tanrı'ya ulaşır. Maka-barata'd a, kendi özgün dharma'lannı izleyerek bir ev kadininin ve parya olan bir kasabın nasıl en yüce hakikate ulaştığının ve Brahman'ın yüce bilgisini öğreten öğretmenler durumuna geldiğinin öyküsü anlatılır.

Hinduizm'in yaşama karşı pozitif tutumu, şu dört meşru ve temel arzuyu tanımasıyla vurgulanmaktadır. Dhar-ma veya doğruluk, artha veya refah, kama veya duyumsal zevkler ve Tanrı veya Sonsuz olanla bir olmak suretiyle ulaşılan ttıokşa veya hürriyet. Bunlardan ilk üçü dünyasal değerler

alemine ait olup dördüncüsü en yüce değer olarak adlandırılır. İlk üç arzunun yerine getirilmesi, mok-şa'ya giden yolun önünü açar. Eğer doğru bir şekilde yerine getirilirse haz, ruhsal bilgiye dönüştürülebilir. Bazı zorunlu arzuların bastırılması sıklıkla sağlıksız bir zihinsel ve bedensel durumla sonuçlanır ki bu da özgürleşmeye gidişi geciktirir.

Dharma'nm ya da doğruluğun kişisel ilerleme ve toplumsal refahın temeli olduğunu biraz önce gördük. Artha veya refah meşrudur; para, toplum için vazgeçilmez bir unsurdur. Dinsel görüşleri açısından dilenmeyi seçmiş olanların durumu çok farklıdır. Dindar ev sahipleri, en yüce ruhsal ideallerini yerine getirmelerine yardım etmeleri karşılığında bu keşişlerin kimi ihtiyaçlarını karşılarlar. Ancak bir insanın dünyada para olmaksızın yaşaması olanaksızdır. Böyle bir insan bedenini ve ruhunu bir arada tutamaz. Hinduizm'in bir buyruğuna göre önce beden gelir, dinsel uygulama ise daha sonra. Bunun da ötesinde para hastaneler, laboratuvarlar, okullar, müzeler ve eğitim veren kuruluşlar inşa etmek için gereklidir ki bunlar da uygarlaşmış bir toplumu ilkel bir toplumdan ayırır. Para, kültürlü bir insan olabilmek için gereklidir. Fakat para dharma'ya göre kazanılmalıdır, aksi takdirde insanı açgözlü hale getirip ve kabalaştırarak alçaltır.

Üçüncü meşru arzu kama ya da diğer adı ile duyumsal zevklerdir. Bu, yerine getirilmediği takdirde yaratılışın devam edemeyeceği cinsel isteklerden tutun da resim, müzik veya şiire değer verilmesine kadar geniş bir alana yayılır. Estetik değerler olmaksızın yaşam yavan ve sıkıcı duruma gelir. Ancak bu duyumsal zevkler dharma'ya uygun bir şekilde yerine getirilmezse dejenerasyon olur. Refah ve duyumsal zevkler, bu zevkleri tatmin eden insanların ruhunda ruhsal özgürlük için gerçek bir arayış yarattığı sürece değerlidir ve sadece amaca götüren birer araçtır.

Aşırı derecede kuşkucu ve materyalist bir filozof olan Çarvaka okulunun takipçileri doğruluğu ve ruhsal özgürlüğü reddederler ve sadece iki değeri benimserler: zenginlik ve zevk. Upanişadlarida, zevk veren ve iyi olan şeyler arasında çok büyük bir ayrım yapılır ve cehaletin yaratttı-ğı zevk veren şeylerin, en sonunda acı ve umutsuzluk getireceği belirtilir. Dharma veya vazife bile kendi iyilikleri açısından Hindu düşünürler tarafından boş ve kuru olarak nitelenmişlerdir. Dharma, ruhun ruhsal hedefine ulaşmasına yardım ettiği sürece değerli bir şeydir. Ancak aydınlanmış insan dünyaya, bir vazife gözüyle gördüğü için değil, tüm yaratılanlara karşı duyduğu büyük aşk yüzünden hizmet eder.

Dördüncü meşru ve meşru olduğu kadar da vazgeçilmez arzu mokşa, yani ebedi olmayan yaşam görüşüyle ortaya çıkan aşk ve bağlılıktan azat olmaktır. Özü ruh olan insan dünyasal deneyimlerle tatmin olamaz. Arzuların yerine getirilmesi şunu açıkça ortaya koymaktadır ki arzular yerine getirilmekle tatmin olmaz. Öyle ki, bu sönmesi için yanmakta olan bir ateşin üzerine yağ dökmek gibidir. Yağ döküldükçe ateş parlar. Arzular da böyledir, yerine getirildikçe artarlar. Dolayısıyla insan da tanrısal kimliğine sadece doğru toplumsal davranış biçimleri, ekonomik güvence, siyasi başarı veya sanatsal yaratıcılıkla ulaşamaz. İhtiyacı olanların yardımına koşmak; bencilliğin önünü almak açısından doğru bir davranış olmakla beraber, insanın ruhunun ihtiyacını gidermek açısından nihai amaç olamaz. Tarihin de gösterdiği gibi, ruhun ihtiyacını karşılamak açısından vatanseverlik bile yeterli değildir. Vatanseverliğe verilen aşırı önem, büyük Yunan kentlerinin yıkılmasının temel nedenidir. Tüm dünyasal arzu ve sorumluluklarını bastırdıktan sonra insan hala içindeki huzursuzluğu bastırmak ve huzuru bulmak ihtiyacındadır. Böylece sonunda dünyaya bağlanmaktan vazgeçer ve ruhunu tanımak yolu ile hürriyete kavuşmayı amaçlar.

Burada, Hindu filozofların kişisel ahlaki değerlere niçin toplumsal ahlaki değerlerden daha fazla önem verdikleri konusunda birkaç şey söylemek uygun olacaktır. Hindu filozoflar şunu öne sürmüşlerdir: Toplum insanlardan oluştuğuna göre insanlar erdemli olurlarsa, bunu doğal olarak toplumsal refah izleyecektir. İkincisi, eski Hindu toplumunda genel ahlaki düzey oldukça yüksekti. Herkesin, diğer şeylerle de birlikte kendisinden daha zavallı durumda olan insanlara yardım etmesi beklenirdi. Ülke zenginleştikçe ve insanlar da daha cömert ve sevecen oldukça, organize olmuş bir sosyal yardımlaşma çok da gerekli değildi. Nitekim bu tür bir yardımlaşma Avrupa'da ve Amerika'da bile yeni yeni gelişmektedir. Modern Batı'da-ki organize olmuş sosyal yardımlaşma, büyük ölçüde, bilim ve teknolojinin olağanüstü bir şekilde ön plana çıkmasından doğan yararcılık ve sanayileşmeye tepki olarak bir tür duygusallık şeklinde gelişmiştir. Üçüncü olarak, Hin-dular ruhsal yardıma maddi yardımdan daha fazla değer verirler. Aç insan yine acıkacak, hasta insan yine kendini hasta hissedecektir. Ancak, ruhsal bir insan son derece müşfik bir şekilde, böyle insanların acı ve yokluklarını üstlenecektir. En son olarak da, Hindu filozoflar fiziksel mutluluk ve acımn toplam oranlarının değişmeyeceğine inanmışlardır. Tıpkı kronik romatizma gibi, acı da bir yerden diğerine hareket eder ancak tamamıyla ortadan kaldırılamaz. İlerleme, kötünün giderek azalıp iyinin artması anlamına geliyorsa, bu iddiayı kanıtlamak kolay olmayacaktır. Değişmekte olan bir dünyada yaşadığımız doğrudur ancak bu, ilerlemekte olan bir dünyada yaşadığımız anlamına

gelmez. Her çağın kendine göre iyi veya eksik yönleri vardır. Bir insan çıkıp da çağımızda insanların atalarından daha fazla mutlu, huzurlu ve özgür olduğunu gerçekten söyleyebilir mi? Hindu filozoflar, mükemmel bir toplumun yaratılabileceğine dair yanlış yargıyı göz ardı etmeksizin, toplumsal refaha ruhsal disiplinin bir parçası olarak bakmaları konusunda insanları teşvik etmişlerdir. Diğer insanlara iyi davranmalıyız çünkü bencilce davranmayarak kalbimizi arındırabilir, iyi ve kötülerin yer aldığı göreli dünyayı aşabiliriz. Topluma hizmetin bir araç olma niteliğinde bir değeri vardır ama yüce bir değeri yoktur.

Ancak bugünkü Hindistan'da toplum ahlakına önem verilmesine ihtiyaç duyulduğu yadsınamaz. Zamanın değişmesinden ötürü, hem kişisel hem de toplumsal Hindu yaşantısının temelini oluşturan dharma anlayışı insanlar üzerindeki etkisini yitirmiştir. Haddinden fazla rekabetçi olan piyasada ayakta kalabilme mücadelesi ve gelir eşitsizliği artmıştır. Güçlü olan insanlar, yardıma muhtaç yoksul halk üzerindeki sömürücülüklerini haklı çıkarmak için sıklıkla karma yasasını mazeret olarak göstermeye başlamışlardır. Hindistan'da cehalet, yoksulluk, sağlık sorunları ve genel anlamda geri kalmışlıktan ötürü sefalet oldukça yaygındır. Zengin ve güçlü olanlar bu eksiklikleri ortadan kaldırmakta genellikle oldukça bencil davranmaktadırlar. Şüphesiz, Hinduizm geçmişte birçok kutsal kişi yetiştirmiştir. Ancak bu kutsal kişilerin ruhsal farkındalıkla-rının değerli cevherleri, pislik tepeciklerinin arkasında saklı kalmıştır.

\

Toplumsal ahlakın genel ilkelerine genel olarak uyulması, elbette Hindu sosyal sistemini kendi tarihinde geçirdiği karanlık dönemde bölünmelerden korumuştur. Ancak toplumsal sorumluluklara yeterli düzeyde önem verilmemesinden ötürü Hindu toplumunda, Batı toplumla-rındaki canlılık yoktur. Dolayısıyla Hindistan şimdi toplumsal ahlaka değer vermekte, hükümet bir refah toplumu yaratmaya çalışmaktadır. Yeni Hindistan'daki gelişmenin gidişatı ne olursa olsun, Hindistan ruhun görüngü-sel dünyanın bağlarından kurtulmasına dair nihai amacını unutmamalıdır.

Yukarıda belirtilenler, toplumsal ahlakın insanm bencilliğinden kurtulmasına yardım ettiği sürece etkili olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Ancak Hindu filozoflar toplumsal görevlerin de bazı eksiklikleri olduğunun farkına varmışlardır. Görev kelimesi genellikle ürkütücü gelmektedir çünkü görev sözcüğü, arkasında zorlama ve gerekliliği de barındırmaktadır. Dolayısıyla

devamlı olarak görevini yerine getirmekle meşgul olan bir insan dua etmek, meditasyon yapmak, bilgisini artırmak veya eğlence gibi ruhunun ihtiyaç duyduğu şeyleri yerine getirmek için zaman bulamaz. Eğer cennet insanm kendi içindeyse, bu cennete, dışarısıyla çılgınca meşgul olarak ulaşamaz. İnsan genellikle açgözlülüğünü, tutkularını, baskın olma arzusunu veya görevlerine olan bu sağlıksız bağımlılığını vazife görünümü altında saklar. Çok fazla bağlanıldığı takdirde görev bir hastalık haline gelir. Vivekananda'nm dediği gibi vazife, "Nazik ruhsallık bitkisini kavuran öğle vakti güneşidir".

Hindu filozoflar vazifelerin yerine getirilmesini teşvik ederler ancak onlara göre vazife bir zorlama duygusuyla değil, aşkla yerine getilmelidir. Eğer bir insan aşktan esinlenmezse bu insan evinde, işyerinde, fabrikada veya savaş alanındaki görevlerini mutlu bir şekilde yerine getiremez. Ancak bu fiziksel bir aşk olmayıp Tanrı'yı tüm yaşayan varlıklarda görmekten kaynaklanan bir aşktır. Vazife zorlaması altında yerine getirilen görev, insanı dünyaya bağlarken vazifenin aşkla yerine getirilmesi, onu özgürlüğe yaklaştırır.

Objektif ahlakın yarattığı sosyal çevre, insamn daha önemli olan sübjektif ahlaki değerleri geliştirmesini sağlar. Ruhun özgürleşmesi için sübjektif ahlaki değerlerin geliştirilmesinin gerekliliği Bagavatgita ve Upanişadlaı'da önemle vurgulanmıştır. Bagavatgita'da şöyle denilir: İnsan, kendi kendisinin düşmanı ve yine kendi kendisinin arkadaşı olduğundan diyelim ki, bu insan kendi kendisinin moralini yükseltiyor ve kendisini depresif bir ruh haline sokmuyor. Kendi kendisini fetheden insan için kendi özü dostudur. Ancak kendi kendisini fethedemeyen insan için kendi özü, kendisine sanki dışarıdan gelen bir düşmanmış gibi saldırgandır.

Sübjektif ahlakın en önemli ilkeleri kendi kendine hakim olabilme, kendi kendini kontrol edebilme, dünya nimetlerinden feragat edebilme, bağımlı olmamak ve konsantrasyondur. Kendi kendine hakim olabilme insanın, maddi zevklerde aşırıya kaçmasını ve doğaüstü güçler kazanmakta da kendisini dünyadaki diğer insanların ve hatta tanrıların üzerine çıkarmasını önler. Upanişadlaı'da, kendi kendine hakim olabilme veya tnpas (ya da tapasya) olgusu; insanı bedensel isteklerinin tatmini ya da tatminsizliğine dair umursamaz kılan yaratıcı çalışmayı öne çıkaran yoğun düşünme olarak ifade edilir. Ancak sonraları bu durum, sahte yogi'ler tarafından, bencilce nedenlerle mucizeler göstermek amacıyla bedenlerine eziyet etmeleri suretiyle asıl amacından saptırılmıştır.

Şimdi kendi kendini kontrol edebilmenin anlamını kavramaya çalışalım. Doğal olarak maddi nesnelere karşı eğilimli olan ve hoş olan şeylerin peşinde koşan duyu organları iç huzuruna erebilmek açısından kontrol altında tutulmalıdır çünkü iç huzuruna ulaşmaksızın, derin ruhsal hakikatlere ulaşılamaz. Ancak, kendi kendini kontrol edebilme atla çekilen ve sürücünün ayakta durduğu bir savaş arabası örneğiyle Katha Upanişad'da anlatılmaya çalışıldığı gibi, duyu organlarının pasifize edilmesi gerektiği anlamına gelmez. Beden, bir savaş arabasma; bu bedenin içindeki ruh, bu bedenin efendisine; akıl veya ayrıştırın yeti, sürücüye; zihin, dizginlere; duyular, atlara ve duyularla bağlantılı olan nesneler de yollara benzetilir. Vazifesi, efendiyi gitmek istediği yere götürmek olan araba eğer iyi yapılmış bir arabaysa, sürücü doğru ile yanlışı ayı-rabiliyorsa, dizginler yeterince kuvvetli ise, atlar kontrol altında tutlabiliyorsa ve yollar da doğru olarak seçilmişse amacma ulaşabilir. Tıpkı bu örnekte olduğu gibi, ruhsallık arayışı içinde olan kişi sağlıklı bir bedene, kuvvetli organlara, şaşmaz bir ayrıştırın yetiye ve kuvvetli bir zihne sahip olmalıdır. Ayrıştırın yetisi duyu organlarına, onun ruhsal idealine ulaşmasına yardımcı olabilecek şekilde rehberlik yapmalıdır. Bedeni, zihni veya herhangi bir yetisi zayıflarsa veya zarar görürse, tıpkı araba örneğinde sürücünün gitmek istediği yere ulaşamaması gibi, ruhsallık arayış içinde olan kişi de bu amacına ulaşamaz. Dolayısıyla kişinin kendi kendisini kontrol edebilmesinde önemli olan iki unsur, ayrıştırıcı yeti ve irade gücüdür. Bu, Baga-vatgita ve aynı zamanda Buda tarafından da övgüyle sözü edilen, kişinin yiyip içme ve eğlenme, çalışma, uyuma ve uyanık kalma eylemlerinde ılımlı olduğu "orta yoldur".

Dünya nimetlerinden feragat etme, kişinin mükemmel-leşmesinde gerekli olan diğer bir kuraldır. Manastır kurumu buna iyi bir örnektir. Bir keşiş, "üç dünyadaki" zevklerden feragat eder. Bunlar dünya, orta bölge ve cennettir. Yaşamın biraz önce sözü edilen, dört aşaması, bu önemli kuralın deneyimlenebileceği yerlerdir. Bağımlı olmama ve konsantrasyon, daha sonraki bir bölümde anlatılacaktır.

Ahlak, temel olarak, nasıl davranılması gerektiği konusuyla igilidir ve bu konu da irade, dindarlık veya dinsizlik tarafından yönlendirilir. Dinsiz kişi yanlış davranışlarda bulunur ve kötü şeylerin oluşmasına neden olurken, dindar kişi doğru şeklilde davranır ve en doğrunun bulunmasına yardımcı olur. Ahlaki kurallar sayesinde kişi, yanlış davranış biçimlerini bastırır ve doğrunun bulunmasına yardımcı olur.

Ahlaksızlık fiziksel, sözlü veya zihinsel olabilir. Fiziksel anlamda ahlaka aykırılık

kabalık, hırsızlık, cinsel sapkınlık şeklinde kendini gösterebilir. Söze dayalı ahlaksızlık yalancılık, nezaketsizlik, kinaye ve dedikodu şeklinde olabilirken zihinsel anlamda ahlaksızlık ise kin, açgözlülük, ve saygısızlık şeklinde olabilir.

Ahlaklı davranışın da, fiziksel, sözlü ve zihinsel olmak üzere üç şekli vardır. Fiziksel anlamda ahlaklı olmak muhtaç durumda olanlara merhamet göstermek, yardımseverlik ve tüm insanlara hizmet şeklinde kendini gösterir. SÖze dayalı ahlaklı davranış diğerlerinin hayrına yardımcı olacak şekilde konuşmalar yapmaktır. Zihinsel anlamda ahlaklılık ise şefkat, yansızlık ve saygılı davranıştan oluşur. Hem ahlaklılık hem de ahlaksızlık hem kişisel hem de sosyal görevleri içerir. Genel olarak söylemek gerekirse, erdemlilik diğerlerinin iyiliğine ve refahına yardımcı olmak, erdemsizlik ise diğer insanların kötülüğüne ve felaketine neden olmaktır.

Patancali,[2] yoga felsefesinin en önemli erdemlerini şu şekilde sıralar: Başkalarına zarar vermemek, dürüstlük, hırsızlıktan kaçınmak, iffetlilik, maddiyata önem vermemek. Başkalarına zarar vermemek ve dürüstlük, Vedik bilgelerden tutun da Mahatma Gandi'ye kadar tüm Hindu-larca vurgulanmıştır. Başkalarına zarar vermemek aynı zamanda şefkati ve kötü sözler söylemekten kaçınmayı da içerir. Mahatma Gandi, başkalarına zarar vermeme prensibine hem kişisel olarak hem de ulusça uyulmasının gerekliliği üzerinde durmuştur. Mahatma Gandi'nin önderliği altında Hindistan özellikle başkalarına zarar vermeyerek yönetimi yabancıların elinden almış ve siyasi özgürlüğüne kavuşmuştur.

Doğruluk doğrudan algılama, doğru zamanda müdahale etme ve güvenilir tanıklık gibi geçerli kanıtların tahkik edilmesini gerektirir. Buna ek olarak doğruluk, olayların hilekarlık ve laf kalabalığından uzak bir şekilde açıklanmasını gerekli kılar. Diplomatik konuşmalar ve siyasi tartışmalar bu tür bir doğruluktan yoksundur. Yarı doğruluk ve kaçamak cevap vermek şeklindeki davranışlar yalancılık sayılır. Ancak etkili olabilmesi için doğruluk, diğer insanların düşüncelerini gereksiz bir şekilde incitmemeli, esas amacı diğer insanların iyiliğine yardım etmek olmalıdır. Böyle olmadığı takdirde akıllı insanlar sessiz kalmayı tercih eder. Bir Hindu özdeyişi şöyle der: "Doğruyu söyle, iyi olan şeylerden söz et, olmayanlardan değil."

Hırsızlıktan kaçınmak sadece yasa dışı yollardan başkalarının varlığına el koymaktan ibaret olmayıp aynı zamanda açgözlülükten kaçınmayı da içerir. Bu, yaşamın maddi avantajlarına karşı kayıtsız kalmaktır. Belirli bir sınırın üzerinde maddi varlık biriktirmek gaddarlık, açgözlülük veya bunlara benzer

kusurlarla lekelenmiştir. İnsanın diğerlerini bir şekilde incitmeden veya hilekarlık yapmadan belirli bir düzeyin üzerinde maddi varlık biriktirmesi olanaksızdır.

Hindu filozoflar tarafından yüceltilen iffetlilik şehvetten, hem düşünceyle, hem sözle, hem de eylemle kaçınmayı içerir. Keşişler için geçerli olduğu gibi, son derece sıkı bir tanıma göre, bir insan sadece cinsel davranışlarda bulunmak suretiyle iffetsiz olmaz; bu insan aynı zamanda şehvetli sözler dinlerse, şehvetini artıracak bir spor yaparsa veya şehvetini kabartacak bir nesneye bakarsa, karşı cinsten birisiyle çok özel sırları paylaşırsa, arzusunu dile getirir veya bedensel zevklerini karşılayacak bir çabada bulunursa da iffetsiz olur. Ruhsallık arayışı içerisinde olan bir kimsenin hem kalbi hem de bedeni lekesiz olmalıdır çünkü beden Tanrı'nm tapınağı, kalp ise içindeki türbedir.

Bagavatgita, ruhsal erdemlerden ruhsallık arayışı içinde olan kimsenin Tanrı'yı arayışı sırasında beraberinde bulundurması gereken "ilahi hazineler" olarak söz eder. Bu davranışların tam aksi, örneğin kibir, hilekarlık, öfke, kabalık ve cehalet şeytanların diyarına doğanlara ait davranışlardır, Şeytani yapıya sahip olan bir insan Bagavatgita'da şöyle anlatılmıştır:

Bu yapıda insanlar, ne yapmaları ve neden kaçınmaları gerektiğini bilmezler. Onlar saf bir ruha sahip olmadıkları gibi, iyi huylara sahip ve doğru insanlar da değillerdir. Onlar, dünyanın gerçeklerden, manevi değerlerden ve Tanrı'dan yoksun olduğunu söylerler. Dünya bir dişi ve bir erkeğin birleşmesinden meydana gelmiştir, yani tüm oluşumun nedeni şehvettir. Peki başka? Böyle bir fikre sahip, dar görüşlü, zalim olan bu zavallı insanlar dünyaya zarar verecek olan, dünyanın düşmanı olan insanlardır. İkiyüzlülük, gurur ve kibirle dolu karşı konulamaz arzularının tutsağı olan bu insanlar, gafletle dolu yanlış görüşler taşırlar ve hatalı kurallar çerçevesinde hareket ederler. Yalnızca ölümle sonuçlanabilecek sayısız kaygıyla kuşatılmış, arzularının tatmin edilemesini en yüce amaç olarak düşünen ve her şeyin de bundan ibaret olduğuna inanan, sadece şehvet ve gazaba yönelmiş olan binlerce umuda bağlanmış olan bu insanlar bu tutkularını tatmin etmek amacıyla büyük miktarlarda maddi varlık biriktirmeye can atarlar. Bu insanlar kendi kendilerine şöyle derler: Bugün bu arzuma ulaştım ve yarın şu arzumu yerine getireceğim. Bu zenginlik benim ve diğer bir zenginlik de benim olacak. Şu düşmanı katlettim ve diğer düşmanlarımı da katledeceğim. Her şeyin efendisi benim. Ben zenginim, varlık-lıyım ve mutluyum. Ben zenginim, ben doğuştan ayrıcalıklıyım. Kim benimle eşit olabilir? Ben kurbanlar adayacağım, vereceğim, mutlu olacağım. Dolayısıyla, cehaletin verdiği gafletle dolu olan,

varlığın şaşkına çevirdiği, kendilerini şehvetlerinin tatmin edilmesine adayan bu insanlar en aşağı düzeydedirler.

Bagavatgita'ya göre, ruhun çöküşüne neden olan ve cehenneme açılan üç kapı şu yollardan geçer: şehvet, gazap ve açgözlülük. Beş temel erdem ise namusluluk, kendini kontrol edebilme, bağımlı olmama, doğruluk ve yumuşaklıktır. Bunlar evrensel erdemler olarak adlandırılır ve kastlara, mesleklere, herhangi*bir yere veya duruma ayrıcalık tanımazlar. Bu erdemlerin özgürlük arayışı içinde olan, ruhsallık çabası gösteren tüm insanlarda bulunması zorunlu olup; kişinin insanlara ve hayvanlara, vatandaşına ve yabancılara, akrabalarına ve yabancılara farklı davrandığı sıradan ahlaki değerlerden farklıdırlar.

Hinduizmin bir kolu olan Caynizm bir davranıştan, davranışın bu davranışı yapan kişinin dine uygun düşünceleri tarafından harekete geçirilmiş olması halinde, ahlaka uygun olarak; dine aykırı düşünceler tarafından yönlendirilmesi halinde ise ahlaka aykırı olarak söz eder. Bağışlamak ise en yüce erdem olarak kabul edilir. Her ne kadar uygulamada Hindistan'daki Cayna'lar yardıma muhtaç durumda olanlara yardım etmekte özellikle de konuşma yetisi olmayan hayvanlara ve böceklere yardım elini uzatmada diğer insanlara göre daha ileride olsalar da Caynizm'de ahlak, sosyal yardımlaşmadan çok insanların kültür düzeylerinin geliştirilmesine önem verir.

Budist filozoflar sadece kelimeler veya elle tutulabilen hareketlerin ahlaki ve gayri ahlaki olarak ayrılmadığını bıı ayrımın aynı zamanda zihnin eğilimleri için de geçerli olduğu görüşünü taşırlar. Dolayısıyla, ahlaksızlık; insanın bu düşüncesinin yerine getirilmesi uzun zaman alsa da bu insanın yaşamını diğerlerini öldürerek veya yağmalayarak kazanmaya karar vermesiyle başlar. Tıpkı bunun gibi, şuurlu bir davranışta bulunması çok daha sonra söz konusu olsa da bir insan, dinsel kurallara uygun bir hareket yapmaya karar verdiği anda erdem sahibi olmaya başlar. Bunun da ötesinde Budizm, kurumsal ahlaka izin verir.

Bir kurumun kurucusu, bu kurumun diğer insanlar üzerindeki iyi veya kötü etkilerinden sorumludur. Bundan çıkan sonuç şudur: Yardım toplayan bir kurum övülmeye değer bir hizmet sunarken, hayvanların kesildiği bir tapınağın kurucusu ahlaksız bir davranış yapmaktan sorumludur.

Yunan ahlakı en önemlileri adalet ve dostluk olan iki toplumsal erdem üzerinde durur. Adalet, diğerlerinin haklarına saygı göstermeyi vurgular; diğeri ise toplumsal bir değerdir.

Doğulu ve Batılı düşünürlerin çoğu, ahlakı ve ikilik içermemeyi uzlaştırmada güçlük çekmiştir. Ahlaki yasaların sadece ikilikler dünyasında bir anlamı olduğu ve ikilik içermeme durumunun ise böyle bir dünyanın gerçekliğini inkar ettiği ileri sürülmüştür. Bu yaklaşım, ikilik içermeme durumunun yanlış anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Mutlak bakış açısmdan bakıldığında sadece Brahman'ın gerçek olduğu, evren ve bireysel ruhlar olgularının gerçek olmadığı doğrudur. Ancak göreli bakış açısından bakıldığında ne fiziksel evrenin, ne bireysel ruhların ne doğum ve ölümün, ne acı ve haz duygularının, ne iyi ve kötünün, ne erdemin ve erdemsizliğin ve ne de diğer zıtlıkların reddedilemeyeceği doğrudur. Bir insan kusursuz olanın farkında olduğu sürece, ahlaki erdemlere karşı kayıtsız olamaz. Ancak, her şey Brahman olarak ortaya çıktığında ahlak söz konusu olmaz. Düal olmayan Vedanta görüşü, görüngüsel evrenin deneysel gerçeğini kabul ederek ahlaki değerlerini, kozmolojisini, teolojisini ve felsefesini bir be-denlenmiş ruhun, Brahman ile bir olduğunu algılamasına izin verecek bir bakış açısından formüle etmiştir.

İkilikçi olmayan ahlak iki açıdan ele alınabilir: negatif ve pozitif. İlk olarak negatif bakış açısını ele alalım. Ceha-letiıı etkisiyle zıtlıklar dünyasını gerçek olarak kabul eden bir bireysel ruh olgusu ortaya çıkmıştır. Bu durumda kişi, öncelikle kendi ruhunun düal olmayan doğasını unutmuştur. Bunun ardından da kişinin, kendisinin diğerlerinden ayrı olduğuna dair hatalı bir fikir gelmektedir. O, birbirlerine farklı yönlerde reaksiyon gösterdiği fiziksel ve toplumsal bir çevre görmektedir. Bazı insanlara karşı sevgi veya nefret duymakta, bazılarına karşı ise kayıtsız kalmaktadır. Dolayısıyla kişinin acı çekmesinin nedeni sadece kendi gerçek doğasını unutması değil, aynı zamanda da diğer insanları kendisinden ayrı görmesidir. Ruhun, kendisini bedeni ve duyularıyla özdeşleştirmesinden ortaya çıkan ego fikri tüm kötülüklerin kaynağıdır; bencillik bir günahtır. Dolayısıyla özgürlüğü ve huzuru arayan bir insan, beden ve duyu organları ile özdeşleşmeyi bırakmalı ve tüm özel ve kişisel bağlarından kurtulmalıdır. Sonuç olarak düal olmayan ahlak kavramı, aşamalarından birinde, egonun bastırılmasıyla ilgili negatif disiplini öğütlemektedir.

Şimdi de düal olmayan ahlakı pozitif açıdan ele alalım: İnsan dar ve sonlu benlikten çok daha fazla bir şeydir, insan, Brahman'dır, her şeydir ve kendisinin bu her şeyle birliğini algılamak onun görevidir ancak bunu teorik olarak algılamak yeterli değildir. İnsan, bunu günlük davranışlarına da yansıtmalıdır. Diğer insanlarla olan ilişkisinin doğasını anlamaya çalışan bir insana, tüm bireylerin aynı doğaya sahip ruhtan oldukları ve dolayısıyla da

birbirle-riyle aynı oldukları anlatılmalıdır. Sonuç olarak, bir varlıkla diğeri arasında bir ayrım yapmaktan kaçınmak ve tüm varlıklara karşı sevgi ve şefkat göstermek onun görevidir. İkilik içermeyen bir ruh ve ahlak anlayışına sahip olan insan için bu sevgi sadece insanlarla kısıtlı kalmama-h, tüm yaşayan varlıkları kapsamalıdır. Kişinin komşusunu sevmesi, tüm canlı varlıkları sevmesi anlamına gelir ve her yeri saran bu sevgi, her ne kadar farklı gelişmişlik düzeylerinde olsalar da tüm canlı varlıkların bir ruhu olduğu görüşünü temel alır. Bir canlı varlık ve diğeri arasında farklılık görmek tamamıyla cehaletten kaynaklanmaktadır. Akıllı insan her yerde aynı ruhu görür. Cahil insanın başka birisine karşı duyduğu özel sevgi bile, ruhun ikilik içermeme durumuna (tüm canlı varlıkların aynı ruha sahip olması durumu) dayalı olan evrensel aşkın bir ifadesidir. İnsan bunun farkında olsa da olmasa da, karşılıklı çekimin biricik kaynağı, varoluşun tekliğidir. Bir erkek, bir kadını yalnızca iyiliği için değil, her ikisinin içinde de yaşayan aynı ruhun iyiliği için sevmelidir.

Şimdi akla şu soru gelmektedir: Ahlaki değerlere sahip olan ve bunları geliştirmekte olan bir insan görüngüsel dünyanın özelliklerinden olan çekişme ve zıtlıkları aşabilir ve kendi yüce ruhunun arayışı içinde olduğu huzur ve özgürlüğü deneyimleyebilir mi? Ahlak kendi içinde bir son nokta olabilir mi? Yoksa o, bizi tüm ahlaki yasaların aşıldığı daha üst bir düzeye mi götürür?

Hindu filozoflar, insanın ahlaki yasaların etkinlik alanıyla özdeşleştirilmesi durumunda gerçek anlamda bir özgürlük veya huzurun mümkün olmadığına inanırlar. Ahlaklı bir yaşam mücadeleden, yani göreli düzeyde kötü ve hatalı olana karşı her zaman var olacak gibi görünen o kesintisiz mücadeleden ayrı tutulamaz. Ahlak yaşanması gereken hayat ile ilgilidir. Ahlaklı bir insan sürekli olarak kendisine şöyle der: "Bunu yapmalıydım. Bunu yapmamalıydım." Dolayısıyla ahlak konusunun can alıcı noktası bu "yapmalıydımlar" veya "yapmamalıydım" lar ve insanın kendi kendini geliştirmek için verdiği bitip tükenmeyen mücadeledir. Ahlaklı yaşam hatalar düzlemine aittir. Hiç kimse tamamen ahlaklı ve aynı zamanda da mükemmel olamaz çünkü "yapmalıyım'Tar ve kusur bir arada bulunurlar. Kusurun olmadığı yerde "yapmalıyım" olmaz. "Yapmalıyım" m bizzat kendisi, kusurun olduğu anlamına gelir.

Kötüye karşı mücadele ahlaki düzeyde kazanılamaz çünkü ahlak, günah işleyen kişiyi kurtarmaz. Incil'de anlatıldığı gibi, zina ile suçlanan kadın zamanın ahlaki değerlerine göre yargıçlar tarafından cezalandırılmıştır ancak, onlar tarafından kurtarılamaz. Kadın ancak ruhsal bir kimse, tüm ahlaki

kuralların üzerinde olan saflığın ve günahsızlığın vücut bulmuş hali olan bir kişi tarafmdan kurtarılmıştır. Halen kötüye karşı mücadele vermekte olan yargıçların kendileri, nasıl olur da bu kadının günahından kurtulmasını sağlayabilirler? Kişi ancak, ruhlar alemine ait olan aşk ve lütuflar ile kurtarılabilir. Kirden, daha az kirli olan suyla kurtulunamaz. Kirden tamamıyla kurtulmak ancak hiçbir kir izi olmayan suyla yıkanıldığmda mümkündür.

Hindu filozoflar herhangi bir eylemde bulunurken de ruhsal özgürlüğü yaşayabilmenin yollarını göstermişlerdir. Hem kişinin özel amaçlarm arayışı içinde olduğu isteğe bağlı görevler, hem de toplumsal şuura sahip, ruhsallık arayışı içinde olan tüm insanların yerine getirmesi gereken zorunlu görevler ahlaki yasalar doğrultusunda yapılmalıdır. Ama aydınlanmış insanın, sevgi ve bağımlı olmamayla yerine getirilen eylemleri, bunu yapan kişiyi bağlamaz. Özgürlüğün sırrı bağımlı olmamakta yatmaktadır. Bağımlı olmayış, olumsuz bir davranış şekli değildir; kayıtsızlık da değildir. Tam aksine kişinin hem başarılı, hem de başarısız olduğu durumlarda ruhen huzur ve sükunet içinde olmasını sağlayan zihnin üstün bir gücünü işaret eder. Hem düal bir ruh yapısına, hem de düal olmayan ruh haline ulaşan insanın nasıl bağımlı olmayacağı karma yoga ile ilgili bölümde ele alınacaktır.

Hem düal bir ruh yapısına sahip olan hem de düal olmayan bir ruh haline ulaşmış olan aydınlanmış insanlar davranışlarında egodan bağımsızdırlar; onlar ahlaki zorunlulukları aşmışlardır. Eylemlerinde onları yönlendiren vazife zorunluluğu değil, sevgidir. Eylem tamamıyla kendiliğinden onların sevgi dolu yüreğinden ortaya çıkar. Onlar için dünyayı geliştirmek amacıyla çalışmak anlamsızdır. Tanrı'ya inananlar dünyayı Tanrı'nm dünyası, O'nun oyun alanı ve kendilerini de O'nun oyun arkadaşları olarak görürler. İkili olmayan felsefenin yanlıları, her yerde ve her şeyin içerisinde sadece ruhu; tamamıyla mükemmel, tamamıyla özgür ve tamamıyla aydınlanmış olan ruhu görürler. Dünya süreci, tıpkı dalgalarm okyanustan ortaya çıkması gibi, ruhun kendiliğinden ortaya çıkan bir tezahürüdür; kozmik eylemin arkasında bir mantık veya bir anlam yoktur. Upanişadlar ad ve formları yaratmanın, devam ettirmenin ve yok etmenin Brahman'ın doğasında olduğunu söylerler. Sadece cahil insanlar yaratılışta bir amaç görürler. Küçük beyinleri onları her zaman aldatır.

İnsanlığa bitip tükenmeyen hizmetlerde bulunmak, egodan ve tüm ahlaki mücadelelerden arınmış ve bencillik içermeyen bir sevgiden ilham alan Hz. İsa ve Buda gibi kutsanmış ruhlara nasip olmuştur. Diğer taraftan birçok sosyal reformcu ve birçok hayırsever tarafından yapılan eylemlerin kısıtlı bir değeri

vardır. Bugünlerde insanların ancak ilk milyonlarını kazandıktan sonra hayırsever oldukları söylenmektedir. Yardımseverlik gibi soylu bir eylem bile bilinçli veya bilinçsiz bir ün, güç veya tanınma arzusu içermektedir. Bir hayırsever oldukça büyük bir sıklıkla vicdanını rahatlatmaya veya yaşamın tekdüzeliğinden kaçmaya çalışmaktadır. Günümüzün hayırseverliği aşkından, alçakgönüllülüğünden, yardımseverliğinden ve tamamıyla kendini inkar etmiş olmasından ilham alan Aziz Francis'in hayırseverliğinden ne kadar farklıdır. Ancak egosu kendini bilmenin ateşinde yanmış ya da tamamıyla Tanrı aşkı tarafmdan dönüştürülmüş bir insan bencillik izleri taşımaz. Sankaraçarya, bir insanın ilk önce Tanrı'yı kendi içinde görmesi, daha sonra diğer insanlara Tann'nm tezahürleri olarak yardım etmesi gerektiğini söyler; ancak böyle bir insan gerçek anlamda bencillikten arınmış ve verimli bir eylemde bulunabilir. Onun ahlaki mücadeleleri bitmiştir. O artık iyi ve kötü nosyonları tarafmdan kandırılamaz. O cezalandırılma korkusuyla kötülükten kaçmadığı gibi, iyi eylemlerde de ödüllendirmek beklentisi içinde bulunmaz. Ahlaki erdemler onun doğal özellikleri, ruhsal özgürlüğünün yan ürünleri haline gelmiştir. Upanişadlafda şöyle denilir: "Kötülük onu geçmez fakat o, kötülüğü aşar, O günahsız, lekesiz, tüm kaygılardan annmış, hakikate ulaşmış bir insan haline gelir."

1

Vivekananda (1863-1902, asıl adı Narendranath Datta): Hindu din önderi ve reformcu. Birbirini tamamlayıcı unsurlar olarak gördüğü Hint maneviyatıyla Batı'nın refahını kaynaştırmaya çalışmıştır. Ramakrişna'nın en önemli izleyicisidir. (Ç. N.)

2

Patancali (İ.Ö. 2. yy ya (fa İ.S. 5. yy): Yoga Sutralar (Yoga Özdeyişleri) ve Mahabhashya (Büyük Yorum) adlarıyla bilinen iki büyük Hindu klasik yapıtının yazarı ya da yazarlarından biridir. (RM)

RUHSAL DİSİPLİNLER -1 (Karma Yoga)

Bagavatgita'da şöyle yazılıdır: "Tüm canlıların gecesi, nefsine sahip kişilerin gündüzüdür (uyanık oldukları zamandır). Bütün canlıların uyanık oldukları zaman, içe dönmüş bilgenin gecesidir."[1] Bu ifadenin anlamı şudur: Aydınlanmamış olanlar için yüce gerçek gece gibidir. Onlar, bu yüce gerçeği anlamaya çalıştıkça zihinleri karışır ve her yer karanlık olur, ancak, aydınlanmış olanlar tamamıyla gerçeğe uyanmış durumdadırlar. Üstelik bu aydınlanmış kişiler için ad ve formlardan oluşan fiziksel dünya da gün gibi aşikardır, ancak, bu aydınlanmış kişiler fiziksel dünyada gecenin karanlığını görürler. Upanişadlabda şöyle denilir: "Dilediğince hareket edebilme yetisine sahip olan Yüce Efendi, duyu organlarını geçici doğal yeteneklerle donatmakla onları yaralanmalara maruz bırakmıştır. Dolayısıyla bu duyu organları ile insanlar, sadece dışarıdaki nesneleri algılayabilir ama kendi özlerini algılayamazlar. Ancak, ölümsüzlüğü arzulayan sükun içindeki bir insan kendi özünü gözleri kapalı olarak görebilir." Dünyasal insan duyu organlarını fiziksel nesneleri algılamaya yönlendirir, ancak ruhsallık arayışı içinde olan insan ruhsal öğretiler yardımıyla tüm organlarını kendi özüne yöneltir.

Zihin, doğası itibarıyla katıksız ve saftır; gerçeği yansıtmaya yeteneklidir. Gerçeğin görüntüsünü zedeleyen zihindeki kusurlar, arzular ve bağlılıklar tarafından yaratılmıştır. Onlara karşı yabancı kalmak yoluyla bu kusurlar ortadan kaldırılabilir ve bu da ruhsal disiplinler yoluyla sağlanır. Ve bu şekilde aydınlanmamış insan, aydınlanır.

Nesneye gerçekliği veren doğrudan algılamadır. Dinin temelini oluşturan Tanrı ve ruh, aydınlanmamış insana yabancı ve tuhaf görünürken, fiziksel nesneler doğrudan algılandıklarından ötürü aydınlanmamış insana gerçek ve net olarak görünürler. Genel olarak kabul görmüş bir gerçek şudur ki, doğrudan bilgiye, duyu organları aracılığıyla ulaşılırken dolaylı bilgiye, bir insan veya bir kitap aracılığıyla ulaşılır. Bazı durumlarda bir insan, Tanrı veya ruh ile ilgili entelektüel bir bilgiye sahip olabilir, ancak bunlar onun için hala canlı bir bilgi niteliğinde değildir çünkü doğrudan bilgi aracılığıyla kanıtlanmamıştır. Ancak, duyu organları ile doğrudan algılama durumunda bile yanılgı olasılığı vardır. Gözler yoluyla hayal görülebilir ve bu gerçek değildir. Herhangi anormal bir fiziksel durum, insanın dışarıdaki nesneleri görüşüne zarar verebilir; örneğin insanın ateşinin yükselmesi, gerçek olmayan görüntülerin doğrudan algılanmasına neden olabilir. Böyle de olsa doğrudan bilgi, dolaylı bilgi yoluyla

yadsınamaz. Fiziksel dünyaya ait apaçık gerçekler, sadece kutsal yazılarda söylenenler veya mistiklerin söyledikleriyle yadsınamaz. Bu apaçık gerçekler ancak başka bir tür gerçeğin deneyimlen-mesiyle yadsınabilir ki, bu da Vedanta'da Brahman olarak geçer. Gerçeğin doğrudan deneyimlenmesi ancak ruhsal öğretiler yoluyla olasıdır; Hinduizm'de bunlara yoga adı verilir. Hz. İsa şöyle demiştir: "Arayın bulacaksınız, kapıyı çalın açılacaktır." Hz. İsa'nın burada kastettiği şey, ruhsal öğretiler ve doğrudan deneyimdir.

Kutsal yazıların gerçek anlamı, ruhsal öğretiler üzerine çalışma yapan kişilere aşikar edilir. Eğer ruh ihmal edilir ve sadece yazılar üzerinde durulursa, değişik dinlere ait kutsal yazılar arasında bir uzlaşım sağlananamaz; örneğin, İncil'e göre Hristiyanlık'ta Baba-Oğul-Kutsal Ruh üçlemesine inanılır ve Hz. İsa Tanp'nın oğlu olarak kabul edilirken; İslamiyet, kutsal kitabı Kuranı Kerim'e göre Tanrı'nm birliğini kesinlikle vurgular ve Tanrı'nın bir oğlu olabileceğini kesinlikle reddeder. Ancak şu unutulmamalıdır ki kutsal yazılar sadece zihni aşan gerçekleri gösterirler ve bu gerçeklerin esas doğasını hiçbir zaman da doğrudan doğruya açıklamazlar. Vedalar'a göre Brahman'ı bilen bir kişi kutsal yazıları aşar. Peygamberlerin zihinsel durumları ve sözleri aşan şeyleri ifade etmekte kullandıkları kelimeler yetersiz kalmıştır. Aynı zamanda peygamberler, öğretilerine biçim verirken yer, zaman ve kendilerine inanan o zamanki insanların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmuşlardır. Dolayısıyla kutsal yazıları veya peygamberlerin öğretilerini anlayabilmek için kişinin ruhsal öğretiler yoluyla bu söylenenleri ve kutsal yazıları doğrudan deneyimlemesi gereklidir. Eğer değişik dinlere mensup olan peygamberler karşılaşsalardı kuşkusuz aynı gerçeklerden söz ettiklerini bildireceklerdi. Ancak, bu peygamberlerin fanatik inananlarının söyledikleri gerçekle bağdaşmayan şeyler ve birbirlerine karşı yüzlerini ekşitmeleri hiçbir zaman bilmemektedir.

Platon'un aksine Hindu filozoflar gerçeğin sadece zihinsel olarak algılanmasıyla yetinmemişlerdir çünkü insanların pratik hayatta ihtiyaç duymaları halinde böyle bir anlayışın onlara hiçbir yararı olmayacaktır. Gerçek, doğrudan algılanmalı ve gerçeğe ait bu bilgi daha sonra günlük yaşama uyarlanmalıdır. Felsefe sözcüğüne Sanskrit dilinde karşılık gelen sözcük darsam, yani görmek'tir, sadece aşk anlamına gelmez. İnsanın gerçekle söyleşmesini sağlamıyorsa felsefenin anlamı nedir ki? Ve gerçekle söyleşen bir insanın artık felsefeye ihtiyacı var mıdır? Nihai amaç, ruh ile doğrudan söyleşmektir ve böyle bir söyleşi de ancak ruhsal öğretiler aracılığıyla olasıdır.

Bagavatgita'da Arcuna, Krişna'ya sorar: 'İnsan hangi koşullar altında,

kendisine rağmen ve sanki dışarıdan bir kuvvetle yönlendirilmişcesine bir günah işleyebilir?" Krişna yanıt verir: "Bunun nedeni raja'lardan kaynaklanan arzu ve hiddettir. Burada sözü edilenin düşmanımız olduğunu, bizi yiyip bitiren ve tüm günahların nedeninin bu olduğunu bil." Raja, (daha önceki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklanmıştı, bkz. s. 44-45) doğrudan doymak bilmeyen arzu şeklinde tezahür eder. Arzunun bu doymak bilmeyen ateşi bilgiyi örter ve bilgeliğin düşmanıdır. Ra-jaİarın baskısı altında insan açgözlülük, şehvet ve arzuyu barındırır. Raja insanı duyular, zihin ve algılama yoluyla etkisi altına alır, bilgiyi peçeler ve ruha nüfuz eder. Raja'la-rı kontrol altına almak için katı ruhsal disiplin gereklidir.

Daha önceden de söylendiği gibi, Hinduizm'de ruhsal disiplinlere verilen genel ad yoga'dır. Yoga'nm esas anlamı, bir insanın bedeninde bulunan bireysel özünün, yüce ruhla birleşmesine ve bu birleşme yöntemine verilen addır. Değişik mizaçlara uygun değişik yoga türleri vardır. Bir insana uygun olan yoga türünü o insanda doğuştan bulunan eğilimler belirler. Ne kadar insan türü varsa o kadar çok yoga türü bulmak mümkün ise de Hindu psikologlar dört genel yoga türünden söz ederler. Bunlar aktif, duygusal, içe bakışçı ve felsefidir. Her zihnin, bu dört kişisel özellikten bazılarını içerdiği doğrudur ancak bu kişisel özelliklerden bir tanesi baskındır ve baskın olan bu kişisel özellik, kişinin izlemesi gereken ruhsal disiplini gösterir.

Ruhsal disiplinin uygulanması sırasında yapılan işe karma yoga denir. Diğer yogalardan da söz ediyor olmakla birlikte karma yoga, Bagavatgita'nın en önemli konusudur. Bagavatgita öğretilerinin amacı ahlaki bir sorunu çözmektir. Bir avatar olan Krişna, öğretmen; savaşçı olan Ar-cuna ise onun müridid ir. Bu iki kuzenin soylu aileleri arasında ciddi bir tartışma olmuştur. Arcuna'nm ailesi daha haklı olan taraftır. Gerçek ve adalet söz konusu edilir ve Arcuna'nm da bunları korumasına karar verilir. Başta Krişna ve diğer akıllı insanlar barışçıl bir sonuca varmak için tüm gayretlerini gösterirler ancak diğer ailenin uzlaşmazlığı yüzünden başarıya ulaşamazlar. Bu durumda savaş kaçınılmaz olur. Her iki tarafın da savaşçıları arasında Arcuna'nm sevgiyle saygıyla ve içtenlikle bağlı olduğu öğretmenler, oğullar, yeğenler ve dostları vardır. Savaşın sonunda bir çözülmenin olacağını, ailelerin ayrılacağını ve toplumsal bir kaos olacağını açıkça görebilen Arcuna, tüm sorumluluğu üstlenerek Krişna'ya savaş alanından çekileceğini ve bir ormanda sadakalarla yaşamını sürdüren dindar bir insan olacağını söyler.

Arcuna'nm ikilemi, Hindu yaşam biçimine şekil veren iki idealle ilgili olarak kendi zihninde meydana gelen karışıklıktan ortaya çıkmıştır. Bunlar, iki çeşit

zihin türü için ayrı ayrı olarak saptanan, eylem (hareket) ve dünya nimetlerinden feragat etme ile ilgili disiplinlerdir. Eylemle ilgili kurallara toplumsal zorunluluklara uyan, dünya ve kişisel özün gerçek dışı olduğunu ileri sürmeyen insanların büyük bir çoğunluğu tarafından uyulur. Onlar, burada ve gelecekte mutluluk arayışı içindedirler. Ancak, kendini bilmenin yaşamın en yüce vazifesi olduğunun farkına varan ve dünyada veya cennette olsun, maddi deneyimlerin geçici olduğuna inananlar, dünya nimetlerinden feragat etmelerini sağlayacak öğretilerin izinden giderler ve görün-güsel dünyaya bağlanmaktan kurtulmanın yollarım ararlar. Her iki disiplin de toplumsal dengenin sağlanması açısından gereklidir. Ancak, bu iki disiplinin etkinlik alanı karıştırılmamalıdır. Şüphesiz Arcuna dünya nimetlerinden feragat etmesini gerektirecek disiplinlerin izinden gitmeye hazır değildi çünkü topluma karşı olan vazifelerinin farkındaydı ve ölümlerini büyük üzüntüyle karşıladığı akraba ve arkadaşlarına hala bağlıydı. Kendisi, iyi veya kötü şeklindeki dünyasal değerlerin yanıltıcı doğasım görmesini sağlayabilecek ruhsal düzeye henüz ulaşmamıştı. O, dünya nimetlerinden feragat edilmesinden sadece yaşamın hoş olmayan vazifelerinden kurtulmak olarak söz etmekteydi. Krişna, bu tutumu; her savaşçının gıpta ettiği soylu bir zihin haline gelememek, şerefsizlik, ruhun aşağı düzeyi olarak karakterize etmiştir. O, Arcuna'ya sıkı sıkı eyleme sarılmasını ve yansız bir ruhla savaşmasmı tavsiye etmiş ve şöyle demiştir: "Hareket içinde hareketsizliği gören ve hareketsizlik içinde hareketi gören insan bilge insanlar arasındadır. O, yogi'dir ve tüm eylemleri yerine getiren kişidir. Bu insan nefsaniyetten arınmış, anlayışı lekesiz olan, bu insanları katlediyor olmasına rağmen gerçekte katlediyor olmayan ve katletme eylemine rağmen lekelenmeyen insandır." Bu bağımlı olmama durumu, yapılan çalışmanın ruhsal bir disiplin olmasının sırrıdır.

Sadece karma veya eylem, karma yoga'dan veya bir ruhsal disiplin olan eylem anlayışından farklıdır. Karma; yapılandır, bir eylemdir. Eylemlilik her yerde, hem fiziksel alemde hem de insanda görülür. Tüm doğa hareket halindedir. Bu hareketi yıldızlarda ve gezegenlerde, ağaçlarda ve kayalarda görmek mümkündür; uzayın kendisi titreşim halindedir. Ve insanoğlunun hammaddesinde olan ra-ja'larm ruhu, onu kendisine rağmen harekete yönelten şeydir. Uyanık olduğu durumda bedeni aktiftir; zihni, hem uyanık olduğunda hem de rüyada aktif durumdadır ve kalbi, akciğerleri ve diğer organları ise her zaman, o uyuduğu zaman bile aktif durumdadır. Eğer kişi aktif olmadan kalırsa beden hayatta kalamaz. Toplumsal düzenin ayakta kalması da sürekli ve tetikte olmayı, hareketli olmayı gerektirir. Dua, ibadet ve meditasyon gibi dinsel disiplinler bile eylemliliğin şekilleridir. Hareketsizlik, ruhsal disiplinin belli bir şeklini karakterize etse de bu, eylem disiplininin daha

önceden deneyimlenmemiş olması halinde elde edilemez.

Hindu filozoflara göre eylem aracılığıyla kişi insan, tanrılar ve insan altı varlıklar arasında uyumlu bir ilişki kurabilir ve böylece de "yaratılış çarkını" hareket halinde tutabilir. Tüm yaratılanlar birbirlerine bağlıdır ve hareketleri aracılığıyla birbirlerine kuvvet verirler. Dolayısıyla eylemin kozmik bir önemi vardır. Eylemin kozmik önemini reddeden ve sadece bencil amaçları için yaşayan insan boşuna yaşıyor demektir. "Sadece kendisi için yemek pişiren insan günah yemektedir." Bagavatgita'ya göre, Efendi, en başta insanları yarattığında onlara hareket eğiliminin tohumlarını ekmiş ve onlara, çalışma yoluyla, sadece sayıca çoğalmakla kalmayıp aynı zamanda da mutlu olma arzularını yerine getirmeleri emrini vermiştir.

Yapılan bir iş eğer kişisel bir kazanç sağlama arzusu olmaksızın yerine getirilirse, bu iş ruhsal bir faaliyet haline gelir. Böyle bir faaliyet, organik olmayan dünyada görülen mekanik hareketten veya rasyonalite seviyesinin altındaki içgüdüsel hareketten veya ortalama insanın benmer-kezli hareketinden tamamıyla farklıdır.

Sıradan karma'nm bağlayıcı bir niteliği vardır. Sıradan karma, süptil izlenimleri yaratır ve bunları geride bırakır, ki bu da gelecekte ve uygun koşullar altında yeni hareketlerin sebepleri olurlar. Aynı şekilde bu yeni hareketler de diğer bir izlenimler dizisi yaratır ve bunlar da daha sonra diğer hareketlerin sebepleri olurlar. Demek ki insanları eyleme yönelten gerekliliklerdir; bu konuda özgür değildirler. Burada insanın nasıl olup da sebep sonuç yasasının bağlarından kurtulup özgür olarak yaşayabileceği sorusu akla gelmektedir. Çözüm karma yoga'dadır. Karma yo-ga'da hareketin sırrı yatmaktadır. Karma yoga, bu konu üzerinde çalışan insanın zihninin kazançta ve kayıpta, başarı ve başarısızlıkta sükunet içinde olmasını sağlar.

Zihinde sükunet nasıl sağlanır? Tüm gönüllü hareketler şu iki unsuru içerir: İlk olarak, duyuların nesnelerle ilinti kurması sonucunda, anlık bir haz veya acı duygusu ortaya çıkar. İkincisi ise, bu hareketin yerine getirilmesini teşvik edeni, yani hareketin sonucunun meyvelerini beklemektir. Haz ve acı duygulan karşı konulamaz olmalarına rağmen geçicidirler, dolayısıyla sakin ruhlar çok fazla etkilenmeden bu duygulara katlanabilirler. Bu duygular haz verici olduklarında bile kişi bunlara fazla bağlanmamalıdır çünkü bu duygular ortadan kalktığında, kişi onları özler ve bunlar çok uzun sürerse de insan sıkılabilir. Hareketin sonuçlarına gelince, sonuçlar hareketin yapılmasını teşvik edici olmamalıdır. Aydınlanmış kişi yapacağı işin sonuçlarıyla ilgilenmez.

Bagavatgita'da şöyle denilir: "Sız sadece isin kendisiyle ilgili olmalısınız; asla meyveleri ile değil. Hareketin meyvesinin amacınız olmasına izin vermeyin ve hareketsizliğe bağlanmayın." Bu "Sol elinizin, sağ elinizin ne yaptığını bilmemesi gereklidir" sözünü açıklamaktadır. Sebep sonuç yasasına dayanan her hareket, şüphesiz meyve verecektir, öyleyse bu meyveyi arzulamaya ne gerek var? Hareketlerinin sonuçlan için çalışan insanlar zavallı insanlardır. Eğer bir hareket, bu hareketin meyvesine bağ-lanmaksızm yerine getirilirse, bunun ardından zihin kuşkusuz sükunete ulaşacaktır. Hareket, doğal ve kendiliğinden olmalıdır; durumun acil ihtiyaçları tarafından itelen-melidir. Zavallı bir insan gördüğünüzde uygun durumdaysanız otomatikman ona yardım etmeli ama bu yardım karşılığında ne elde edeceğinizi düşünmemelisiniz. Bir karma yogi, kendi açgözlülüğü ve tutkularının tutsağı olmaması durumunda yasaları ve düzeni korumak için bir savaşta bile görev alabilir.

Burada sözü edilen hareketin kendisinden feragat etmek değildir. Kastedilen, hareketin meyveleri için duyulan arzudan feragat etmektir. Karma yoga'mn sırrı budur. Bir insan toplumsal zorunluluklarının bilincinde olduğu sürece veya başkalarına hatalı davranıldığını fark ettiği sürece hareketsiz kalamaz. Ruhsal ilerlemenin en ileri aşamalarında kişinin sürekli tefekkürde olduğu ve gerçek anlamda huzura kavuştuğu doğrudur, ancak tamamıyla hareketten kaçınmak, kişinin Tanrı'yla tefekkür halindeyken kendini unutarak ruhsal anlamda hareketsiz kalmasıyla karıştırılmamalıdır. Organlarının hareketini engelleyen ancak zihinsel olarak sürekli duyu organlarıyla ilgili dünyada yaşayan insan kendini kandırmaktadır ve bu insana ikiyüzlü denir. Dolayısıyla, aktif olan bir zihin için hareketin yerine getirilmediği bahanesiyle yapılması zorunlu olan bir hareketten feragat edilmesi kesinlikle sakıncalıdır. Bunun da ötesinde insanın vazifeden, kendisine veya başkasına fiziksel olarak acı vereceği korkusuyla kaçınması, ruhsal hareketten beklenen olumlu sonucun alınmasını engeller. İnsanın, kabul edilebilir görmediği için vazifeden kaçması veya hoşuna gittiği için vazifeye bağlanması da doğru değildir. Ancak, aktif bir insan vazifeyi yapması gerektiği için severek yerine getirirse ve bu vazifenin sonuçlarına bağlanmaktan feragat ederse, bu tutumunun meyvesini alacak, yani iç huzuruna kavuşacaktır.

Hinduizm en yüce iyiliğe ulaşmak için dünya nimetlerinden tamamıyla feragat edilmesi gerektiğini söyler, ancak arzu edilen bir şey olsa bile tam anlamıyla manastır yaşamı kolay değildir. Gerçek keşişler çok az sayıdadır ve sahte keşişler ise gerçekten büyük bir derttir. Dolayısıyla Hinduizm, ortalama insanların efendiler olarak görevlerini yerine getirmelerini ve aynı zamanda da

dünya nimetlerinden feragat etme ruhunu korumalarını ister. Gerekli olan; hareketten kaçınmak değil, bu hareketin yapılması sırasında ortaya çıkan nimetleri arzulamaktan kaçınmaktır. Yaşamın güncel görevlerinden nefret edilmemeli ancak bencillik baskı altına alınmalıdır.

Bagavatgita'mn onsekizinci bölümü karma yoga'nın eylemi yerine getiren kimse, anlayış şekli ve mutluluk gibi çeşitli etkenlerinden söz eder. Eylemi yerine getirenin onsuz hiçbir gönüllü hareket yapamayacağı bilgisi, çeşitliliğin içerisinde her yeri saran bir birlik duygusu ile karak-terize edilmelidir. Aynı şekilde eylemi yerine getiren kimse kendisi de tüm bağlarından ve nefsaniyetinden kurtulmuş, metanetli ve işi yapmaya hevesli olmak ve bu eylemi yerine getirirken de başarı veya başarısızlık kaygısı taşımamalıdır. Doğru anlayış; kişinin iyi ve kötüyü, bağlılık ve bağlardan azat olmuş olmayı ve çalışma ve çalışmamayı ayırt edebilme yetisi demektir. Doğru yönde kararlılık, beraberinde kuvvetli konsantrasyon ve zihin ve duyguların kontrolünü getirir. Olması gereken mutluluk ilk başta "zehir" gibi olabilir ancak sonuçta "nektar" gibidir. Bu mutluluk, kişinin doğrudan kendi kendisini bilmesinden kaynaklanır ve mutlak bir kararlılıkla elde edilir. Ve nihayet hareketin kendisi, ruhsal bir anlama sahip olabilmesi açısından toplumun iyiliğini hedeflemeli, sevgiyle ve bağımlı olmadan yapılmalıdır.

Karma yoga'nın sırlarını özetlemek gerekirse; birincisi, yapılan hareketin meyvelerini düşünmeyi bırakmalıyız. Hareketi, bu hareketin meyvelerini düşünerek yapmak bağımlılığı getirir. Bağımlılık sahip olma arzusunu; düş kırıklığına uğramış arzu öfkeyi; öfke gafleti; gaflet kişinin kendini kaybetmesini; kişinin kendini kaybetmesi de nihayetinde mahvolmayı getirir. İkincisi, dilenci olmayın. Yapabileceğiniz her şeyi yapın fakat yaptığınız işten çıkar beklemeyin. Kişiyi yıpratan iş değil, sürekli olarak bu işten sağlanacak çıkar üzerinde düşünmesidir. Üçüncüsü, işin nihai amacına olduğu kadar ayrıntılarına da harcayabileceğiniz en çok dikkati harcaym. Bir kez elde etmeyi amaçladığınız muhteşem sonucun resmini zihninizde canlandırdığınızda, şimdilik bu düşünceyi zihninizden çıkarıp sıkıcı ayrıntılarla uğraşabilirsiniz. Gerçeği idealize edin, sonuçta ideal sonuca ulaşırsınız. Birçok görevde başarısız olmanın gerçek nedeni sıklıkla ayrıntılardaki dikkatsizliğimizde. Dördüncüsü, şunu hatırlamalıyız ki, mükemmel eylem diye bir şey yoktur. Tıpkı ateşte duman olduğu gibi, her harekette kusur olabilir. Hareketi yapan kişi bencil değilse, bu hareketteki kusur kişiyi etkilemez. Bir suçlu hakkında ölüm kararı veren bir yargıç günah işlememektedir.

Bu söylenenlerden ortaya şu çıkmaktadır ki, bir insan kabul görmüş bir din veya Tanrı görüşüne sahip olmadan veya herhangi bir inanca bağlı olmadan da karma yoga'yı deneyimleyebilir. Kişi, basitçe söylersek, bencilce davranışlardan kaçınarak dindar bir kişinin Tanrı aşkıyla veya bir mistiğin tefekkür yoluyla ulaştığı iç huzuruna ulaşabilir. 'İyi olun ve iyilik yapın" zamanında kendini Hinduiz-m'in dogma ve dinsel yaptırımlardan ayıran Buda'mn öğretisinin özü gibi görünmektedir. Ancak ortalama bir insan, başlıca dinlerden esinlenerek bu amaca daha kolay ulaşabilir. Bu inançlar bağımlı olmamayı uygulamayı kolay duruma getirir.

Özetlemek gerekirse, iki çeşit din vardır: Biri, Kişisel Tanrı ile ilintili olan düalistik olanı diğeri ise her ne kadar tam anlamıyla din olarak adlandırılamazsa da kişisel olmayan gerçekle ilintili olan, düalist olmayan dinlerdir. Düalist dinler, temel olarak sevgi yoluyla Tann'ya ulaşırlarken, düalist olmayanlar felsefi ayrıştırma yoluyla kişinin kendi kendisini bilmesi ile Tanrı'ya ulaşırlar. Bu dinler uyarınca yapılması gerekenlerin doğru bir şekilde yapılması halinde her iki yol da inananları idealine ulaştırır.

Düalist olanlar şunu anlamalıdırlar ki esasen eylemi yapan Tanrı'dır ve insan Tanrı'nm elinde sadece bir araçtır. İnsan Tanrı'yı tatmin etmek için çalışmalı ve tüm canlı varlıklarda Tanrı'yı görmelidir; insanlara hizmet etmek bir ibadet şeklidir. Tann'ya inanan bir kişi Tann kendisini araç olarak seçtiği için O'na şükretmelidir. İnsan için başarı veya başarısızlık önemli değildir, o kendini Tann'nın elinde bir kılıç gibi görür ve Tanrı'mn kendisini istediği her şekilde kullanmasına izin verir. İnsan yaratılmış olmaktan da, kullanılıyor olmaktan da, kırılmış olmaktan da, vazifesi bittikten sonra bir tarafa atılmaktan da mutludur. Bencillik içermeyen bu davranış şekli sayesinde inananın kalbi arınır; kalbi egodan şehvetten ve açgözlülükten azat olur. Bu saf insan hem kendi yüreğinde hem de diğerlerinin yüreğinde Tanrı'nın canlı yansımalarını görür. "O, tüm canlı varlıklara eşit davranır ve Tanrı'ya en yüce şekilde bağlanır." Onun evrensel yüreğinden sonsuz merhamet yayılır. Efendi, Bagavatgita'da şöyle der: "Kendini bana adamakla o Beni bilir, hakikatte Benim ne olduğumu ve kim olduğumu bilir. Ve sonra hakikatte Beni bilmek suretiyle, hemen Benim içime girer."

Düalist olmayan inanışa sahip olan bir kişi de eylemler yoluyla kendi kendinin farkındalığına varabilir. İlk başta kendisi ve kendisi olmayan arasında bir ayrım yaşayacaktır fakat şunun farkına varmalıdır ki, kendisi, kendisi olmayanın faaliyetlerine tanık olan ölümsüz ruhtur. Oysa bedenden, duyu organlarından, zihinden ve egodan oluşan kendisi olmayan; eylemleri yapan, eylemlerin aracı

ve bu eylemlerin meyvelerini toplayandır. Kendisi; değişmeyen ve ebedi olandır, kendisi olmayan ise sessiz ve sonlu olandır. Kendisi ve kendisi olmayanın, yani ruh ve maddenin birbirlerinden farklı oldukları, karanlık ve aydınlığın birbirlerinden farklı oldukları kadar açıktır ancak maya olarak, kendisini kendisi olmayanla özdeşleştirir ve kendisini hem hareketi yerine getiren hem de bu eylemin meyvelerini toplayan olarak görür. Böylece, saf ve ebediyen özgür olan kendisi, fenomenal dünyanın acı ve mutluluklarının kurbanı olur. Düalist olmayan ruhsal öğretilerin amacı, kendisi olanı kendisi olmayandan ayırmak ve onun, kendisi olmayanın eylemlerinin kurbanı olduğunun farkına varmasını sağlamaktır.

Karma yoga'yı deneyimleyen, düalist olmayan bir kişi eylemlerini kendisi ve kendisi olmayan arasında yaptığı ayrıştırmanın ışığı altında yerine getirir. Gaflet içindeki bir insanın eylemi yerine getiren olduğunu zannetmesine rağmen, burada aslında eylemi yapanın kendisi olmayan olduğunu, yani kendisi olmayamn hem eylemin aracı hem de meyvelerini toplayan olduğunu aklından çıkarmamalıdır. İstenen veya istenmeyen nesnelerle temas yoluyla acı veya mutluluk duymak, duyular açısından son derece normaldir. Akıllı insan, kontrolleri altına girmeksizin de hem aşikar oluşun hem de yok oluşun tanığı olarak kalabilir; ona göre tüm eylemler, duyuların nesnelerle, doğanın doğayla, guna'larm da guna'larla meşguliyete dalmasından ibarettir. Kendisi veya ruh, yakınlığı nedeniyle duyulara sahip olan doğaya hayat verir ve yine kendisi ona, onunla ilgisiz bir varlıkmış gözüyle bakar. Kendisi burada, durumla ilgili olmayan taraf olarak kalmak suretiyle ışığı, insanın iyi veya kötü eylemin oluşmasına olanak veren ve duruma uygun sonucu deneyimlemesini sağlayan bir lamba gibi hareket eder. Düalist olmayan görürken, işitirken, dokunurken, koklarken ve tat alırken, yürürken, nefes alırken, uyurken, konuşurken, koku veya ses yayarken, gözlerini açarken ve kaparken "Ben hiçbir şey yapmıyorum" diye düşünür çünkü nesnelerle ilgili olanın aslmda sadece duyular olduğunu bilir. Eylemlerini hiçbir şeye bağlanmaksızın yerine getiren o, tıpkı lotüs yaprağının suya dokunmaması gibi "günahlar tarafından kirletilmeden" tertemiz kalır. Dolayısıyla o, bedende "dokuz kapılı şehirde" ne çalışarak ne de yapılan eyleme neden olarak, sadece dışarıdan aktif gibi görünmek suretiyle, mutluluk içinde yaşar. Beden ve zihin yoğun olarak aktif olduğu zamanlarda bile, kendisi olanı, huzur içinde hareketsiz olarak duran bir ruh olarak görür. Aydınlanmış insanın gerçek hareketsizliği budur.

Böyle bir disiplinin sonucunda elde edilen şey, zihnin arınmışlığı ve huzurudur. Saf bir zihne sahip olan insan, kendisi olanı duyar, kendisi hakkında mantık

yürütür ve son olarak da tereddüt etmeyen bir bağlılık içinde kendisi üzerine tefekkürde bulunur. Tefekkürün derinliklerinde, derinlerinde barınan ruhun evrenin yüce ruhuyla bir olduğunun farkına varır. Varoluşun tekliğini deneyimler. “Yogaya konsantre olmuş zihniyle o, her şeyi eşit olarak görür, tüm varlıkları kendi içinde görür ve kendini de tüm varlıkların içinde görür."

Aydınlanmış kişi, Tanrı'yı hem tek, hem de birçok şekilde tezahür etmiş olarak görür. Meditasyonun sessizliğinde Tek olan Tanrı ile söyleşir ve bir eylemde bulunurken de Birçok olan Tanrı ile söyleşir. Dolayısıyla onun için çiftlik, laboratuvar, savaş alanı veya pazar bir Tanrı ile söyleşi yapmak için tapmak, manastır, bir mağara veya bir keşişin hücresi kadar uygun bir yerdir. Ancak bu yüce tutum, insan varoluşun tekliğinde sıkıca köklenmedikçe sağlanabilecek bir şey değildir.

Karma yoga, Tanrı'nın bilgisinin veya kendisinin bilgisinin arayışı içinde olanlar için uygun bir ruhsal disiplin olabilir. Her iki durumda da sonuç, zihnin arınmasıdır ki bunu da Tanrı'nm bilgisine ulaşmak veya ruhun bilgisine ulaşmak izler. En son aşamada tüm faaliyetler bırakılır ve inananlar kendilerini tamamıyla ideallerine verirler. Sahip olma fikriyle ilintili olan sıradan ego olgusu aşılmış olmasına rağmen burada düalist için Tanrı ile kendisi arasında çok az bir fark kalır. Kendi kendisinin farkındalığmda tamamıyla bir olma hali deneyimlenir. Daha sonra hem düalist olan hem de düalist olmayan kişi yerine getirmesi gereken işlevlerini tüm dünyanın iyiliği için yerine getirmeye devam edebilir. O zaman bile düalist olan ve düalist olmayan kişi Tanrı ile veya kendisi olanla günlük söyleşilerini devam ettirir. Hz. İsa, gün içindeki yoğun ruhsal yardım vazifelerinden sonra akşamlan kalabalıktan uzaklaşıp Tanrı ile söyleşmek için köşesine çekilirdi. Aydınlanmış ruhların zihinleri tamamıyla gerçeğin bilgisiyle dönüştürülmüş olduğundan, onların faaliyetleri en küçük bir bencillik bile içermez. İnsanoğlunu ebedi olarak kutsayan bu faaliyetlerdir.

RUHSAL DİSİPLİNLER - II (Bakti Yoga)

Bir insanın hareketleri üç şeye, yani iki kanada ve bir kuyruğa ihtiyacı olan bir kuşun uçuşuna benzer. Kanatlar aracılığıyla kuş kendini havada dengede tutmayı başarır ve kuyruğu aracılığıyla da bir teknedeki dümen gibi yolunda doğru ilerleyebilir. Bu yolda emek harcayan insan için aşk ve bilgi iki kanat, meditasyon ise kuyruktur. Bu üçü bir arada uyum içerisinde işlev

görürlerse, ortaya çıkan hareket güzel olur. Şimdi bir ruhsal disiplin olarak aşkı tartışalım. Buna bakti yoga veya ilahi aşkın yogası denir.

Bir çekim gücü olarak aşk, değişik düzeylerde işlev görür: maddi, beşeri ve ruhsal. Maddi düzeydeki aşk, nesnelerin cansız parçalarmı bir araya çeker. Beşeri düzeyde aşk, arkadaşı arkadaşla, anne ve babayı çocuklarla, eşleri birbirleriyle birleştirir. Ve ruhsal düzeyde ise inşam Tanrı ile birleştirir. Bu çekimin gerçek kaynağı Tanrı sevgisidir. Bir parçanın kendisi diğer bir parçayı çekemez. Tanrı ruh olarak tüm evrene yayıldığı için ve O, tüm varlıklardaki özün ta kendisi olduğu içindir ki kişi, her yerde bu çekim kuvvetini görür. Aşağı düzeydeki bir çekimle, örneğin bir kadının aşığına olan çekimi ile daha yüksek düzeyde olan bir çekim, örneğin bir annenin çocuklarına olan çekimi arasında özde bir fark yoktur. Burada apaçık olan fark, aşkın ifade edildiği kanallar arasındaki farktır.

Aşk yaratıcı güçtür ve bu yaratıcılık aracılığıyla kişi mutluluk ve ölümsüzlük arayışı içindedir. Bu arayış içerisinde beden olarak iktidarlı olanlar evlatlar dünyaya getirirler ve zihnen güçlü olan bazıları ise sanat eserleri yaratır, şiir yazar, felsefe üzerine eserler verir, devletleri organize eder veya bunlara benzer işler yapar. Bir de ruhen güçlü ve verimli olanlar vardır ki onlar, aşk aracılığıyla Tanrı-şuuruna, en yüce bağışlayanın bilincine erişirler. Yaratıcılık yoluyla insan, ölümsüz olmayı umut eder. Anne ve babalar evlatları yoluyla; şairler şiirleriyle; sanatçılar, filozoflar, devlet adamları ve bilim adamları ise kendi ilgi alanlarındaki eserleriyle ölümsüz olmayı dilerler. Tanrı aşığı ise Tanrı ile bir olmak suretiyle ebedi yaşama kavuşmanın arayışı içindedir.

Bir aşık güzelliklerle mutlu olur ve çirkinliklerden kaçar. Kuşlar ve hayvanlar çiftleşme mevsimi olarak baharı seçmişlerdir. Birbirlerine aşık insanlar ise güzel yerlerde beraber olmak isterler. Ve Tanrı aşıkları ise güzellik arayışı içindedirler çünkü onlara göre, iyi olan güzeldir Dünyasal aşk olarak adlandırılan fiziksel çekime dayalı aşk kısa Ömürlü, doyumdan uzak ve yetersizdir çünkü böyle bir aşkın nesneleri, kalıcı olmayan ve kısıtlı olan maddi şekillerden ibarettir. Böyle bir aşk kısa ömürlü olan fiziksel güzellik ve ad, şöhret, varlık, güç, statü gibi geçici şeylere dayanır. Aynı zamanda insan aşık olduğu kişiyi kaybetmek korkusuyla ona karşı kusur işlemekten korkar. Fiziksel aşk ne kendiliğinden ortaya çıkar ne de doğaldır ve üstelik de içinde kıskançlığı barındır. Bunun da ötesinde dünyasal aşk sürekli değişir. Küçük bir bebek ilk başlarda sadece annesiyle ilgilidir. Büyüdüğü zaman okul arkadaşlarıyla ilgilenmeye başlar. Daha sonra evlenir ve tüm yüreği eşinin sevgisi ile dolar. Daha sonra çocukları gelir. Hatta büyük dinler tarafından

oldukça yaygın olarak kullanılan cennet aşkı bile maddi aşkın bir şeklidir. Cennette yaşayanlar da maddi nesnelerle mutlu olmaktadırlar. Cennette ve dünyadaki mutluluklar arasında, türleri açısından değil dereceleri açısından fark vardır. Cennete yaşam, dünya yaşamının devamıdır. Eğer hem bu dünyadaki yaşamında hem de daha sonrası için fiziksel mutluluk peşindeyse, Tanrı'ya inanan bir kimse de maddeci sayılır.

Zihinsel çekime dayalı aşk, daha az kişisel ve uzun ömürlüdür. Dolayısıyla arkadaşlık veya karı koca arasındaki aşk ortak felsefi, sanatsal veya diğer zihinsel ilgi alanlarıyla desteklenirse, çabuk bozulacak tohumlar içeren fiziksel çekime dayanan aşktan daha uzun ömürlü olur. İnsan zihinsel olarak ne kadar gelişmişse, duyu nesnelerinden o kadar az zevk aldığı genel olarak gözlemlenmiş bir durumdur. Hiçbir insan yiyecekten bir köpeğin veya bir domuzun zevk aldığı kadar zevk almaz. Bir hayvanın yaşamı tamamıyla duygularına dayalıdır ve bu duyular birçok durumda insanlardaki duyulardan daha kuvvetlidir. İlkel insan fiziksel nesnelerden, eğitimli bir insanın aldığından fazla zevk alırken müzik, felsefe veya bilimden alman zevki reddeder. Zihinsel aşkın meyveleri fiziksel aşkın meyvelerinden daha tatminkardır. Homeros, Kalidasa, Beethoven, Asoka veya Leonardo da Vinci'nin arkalarında bıraktıkları meyveler hangi dünyasal değerlerle kıyaslanabilir? Aynı şey ölümsüzlük için de geçerli-dir. Zihinsel eserlerin bağışladığı ölümsüzlük, fiziksel de-ğerlerinkinden çok daha uzun ömürlüdür. Ancak zihinsel ölümsüzlük de göreli bir kavramdır. En tatminkar aşk Tanrı aşkıdır. İlahi aşk ölümsüzdür çünkü Tanrı ölümsüzdür. Tanrı aşkının içinde çirkinlikten eser yoktur çünkü Tanrı, saf güzelliğin kaynağıdır ve insan onun yansımasını fiziksel ve zihinsel yaratımlarda görebilir. Yürek, Tanrı aşkıyla dolduğunda tüm diğer aşk türleri önemini yitirir, solar gider. Bir yıldız doğar, daha sonra büyür, daha sonra biraz daha büyür. Büyük yıldız belirginleştikçe, küçük yıldızlar sönük kalır. En son olarak da en büyük yıldız olan güneş ortaya çıkar ve tüm diğerleri söner gider. Tanrı en büyük yıldızdır ve Tanrı aşığı, ister fiziksel isterse felsefi olsun dünyasal aşkla ilgili değildir. Bir agnostik[2] veya bir ateist gibi cenneti inkar etmese de cennetle ilgili değildir çünkü cennet onun ruhunun özlemini gidermekte yetersiz kalır. Onun ölümsüz ruhunun bitip tükenmeyen şiddetli arzusu, sonlu ve yok olabilir nitelikte olan bir nesneyle tatmin olmaz. Katha Upanişad, öğretmeninden yok olmayan ruh hakkında bilgi almaya çalışan Naçiketa'dan söz eder. Öğretmeni onu altın, sığırlar, çocuklar, torunlar, cennette ve dünyada uzun bir yaşam ile ödüllendireceğini söylediğinde o şöyle cevap vermiştir. "Fakat bunların ömrü ancak yarma kadar." Bunun da ötesinde bu isteklerin tatmin edilmesi, duyu organlarının gücünü tüketebilir. En uzun ömürlüsünün ömrü bile esasında kısadır. Briha-

daranyaka Upanişad'd a, manastır yaşamına girmek üzereyken öğretmeni ve eşi Yajnavalkya tarafından kendisine mülklerinden payına düşen verildiğinde, "Atlarım, danslarını ve şarkılarını kendine sakla" diyen Maitreyi'den söz edilir. Maitreyi, bilge Yajnavalkaya'ya şöyle demiştir: "Saygıdeğer efendim. Tüm dünyanın maddi zenginlikleri bana verilseydi, bu benim ölümsüz olmamı sağlar mıydı?" Yajnavalkaya "Hayır," diye yanıtlar: "Yaşamın, tıpkı varlıklı olan diğer insanlarınki gibi olur. Ölümsüzlüğe gelince, bunu maddi varlık ile elde edemezsin." Bunun üzerine Maitreyi şöyle karşılık verir: "Beni ölümsüz yapmayacak şeyi ben ne yapayım. Ne olur söyleyin bana muhterem efendim, beni ölümsüzlüğe götürecek olan şey nedir?"

Kişi tüm dünyasal çekiciliklerin üzerine çıkmadığı sürece Tanrı aşkına kavuşamaz. Hz. İsa'nın öğretilerinde insanın kalbinde yatan Göklerin Krallığı ile fiziksel dünyanın krallığı arasındaki kesin aykırılığı görmek mümkündür. Ancak dünya aşkı da boşuna değildir çünkü dünyasal maddelerle çarpıtılmış ve kısıtlanmış olmasına rağmen o da ruhun aşkıdır. Dünyasal aşk, aşk açlığı içindeki ruhun birçok aşamadan geçmesini ve en sonunda Tanrı aşkına ulaşmasını sağlar. Bu birbirini izleyen adımlarla, sahip olma güdüsünün yönlendirdiği çekim, kademeli olarak insanın kendi kendini reddettiği ilahi aşka dönüşür. Dünyasal aşk ile kazandığı deneyim, insana bu aşkın kalıcı olmadığını öğretir. Daha sonra o, tıpkı büyük bir mıknatıs gibi canlı varlıkları kendisine çeken Tanrı'nın karşı konulamaz çekiciliğini hisseder. Dünyaya bağlılığın insan zihninde oluşturduğu kusurlar nedeniyle, tıpkı mıknatısın toprakla kaplı bir iğneyi çekememesi gibi insan da bu çekimin gücünü hissedemez fakat bu insanili bağımlı olmamayı deneyimlemesi sayesinde zihni saf bir duruma gelir ve Tanrı ile bir olmak için can atar.

Bakti veya ruhsal aşk, tek başına akıntısı bile milyonlarca güneşi, milyonlarca gezegeni ve milyonlarca güzellik tanrıçasını utandıracak olan Tanrı'ya yönlenmiştir. O, Kişisel Tanrı veya insan olarak vücut bulmuş olan ruhtur Bakti kutsal yazılarından bir tanesi şöyle demektedir: "Sadece yüce öz ile yetinen ve tüm dünyasal bağlardan azat olmuş bilgeler, Kişisel Tanrı'ya mantığa dayanmayan bir aşk göstermelidirler." Tanrı böylesine yücedir. "O, Yüce Efendi, kendi doğası itibarıyla kelimelerle tarif edilemeyen aşktır."

İnanan kişinin aşkına konu olan Tanrı, bazen insan zihninin bir yansıması olarak gösterilir. Hinduizm bu görüşü kesinlikle reddeder. Düalist olmayan görüşe göre, kendi gizemli ve akıl erdirilemez gücü maya aracılığı ile Tanrı olarak ortaya çıkan Brahman'dır. Eğer Tanrı'mn şekli zihnin bir yansımasıysa, evreni yaratmak ve inananlara yardım etmek amacıyla bu şekli

yansıtan Brahman'ın kendisidir. Evren ve canlı varlıklar en sonunda Brahman ile birleştiklerinde Tanrı da onlarla bir olur. Düalist olmayan Ra-manuca'ya[1] göre yüce gerçek, düalist olmayan fakat her ikisi de kendisinin bir parçası olan cansız doğa ve canlı varlıklar arasındaki ayrıma yer veren Kişisel Tann'dır. Düalist olan Madhva'ya[2] göre Kişisel Tann, evren ve canlı varlıklar da gerçektir. Düalist olmayan görüşe tekrar dönmek gerekirse; Kişisel Tanrı, Mutlak Olan'ın göreli evrendeki en yüce tezahürüdür. Göreli bakış açısıyla bakıldığında yaratılışın bir başı veya sonu olmadığından O'nun da bir başı ve sonu yoktur.

Bir kişi Tanrı aşkını elde ettiğinde herkesi sever, hiç kimseden nefret etmez. Ayrım yapamayan insanların geçici duyumsal nesnelere karşı duyduğu, aynı yoğun aşktır.[3] [4] [4]

Kişide Tanrı aşkı tam anlamıyla geliştiğinde, aşık dünyayı ve vücudunu unutur, herkesi ve her şeyi sever. Bu aşk ister sağlık, ister varlık, ister uzun yaşam, ister cennette mutluluk olsun hiçbir dünyasal amaçla istismar edilemez. Eğer Tanrı aşığı, dünyasal herhangi bir şey için en küçük bir bağlılık gösterirse bu gerçek bir Tanrı aşkı olmaz. Bu aşkta kıskançlığa veya nefrete yer yoktur çünkü inanan, her şeyi Tanrı'nm bir tezahürü olarak görür. Bakti hem ruhsal yaşamın ideali hem de bu hedefe ulaşmanın aracıdır.

Bakti disiplini tüm ruhsal disiplinlerin en doğal ve en kolay olanıdır çünkü bakti öğretisine göre, normal dürtülerin bastırılması istenmemekte sadece bu dürtülerin Tan-rı'ya yönlendirilmesi söylenmektedir. Dolayısıyla burada inanandan, Tanrı ile söyleşmek için tutkulu bir arzu duyması, ruhsal olarak ilerleyemediği için kendisine kızması, daha fazla ruhsal deneyim kazanmak için istekli olması gibi şeyler istenmektedir. Ancak bu hal, son derece sıkı ve titiz bir eğitim olmazsa, tezahürlerinden biri bağnazlık olan tehlikeli bir duygusallığa dönüşebilir. Dar görüşlü bir inanan kendi dinsel idealine bağlılığını genellikle diğerlerinin dinsel ideallerine karşı duyduğu nefretle ölçer. Dinler tarihine bakıldığında hiçbir şeyin gaddarlık, kin ve kan dökmekten, fanatiklikten daha fazla sorumlu olmadığı görülür.

Bakti yoga'nm en büyük öğretmeni Ramanuca, insanm ruhunda gerçek Tanrı aşkının geliştirilmesi için gerekli olan hazırlıklardan şu şekilde söz eder:

Tanrı aşkını geliştirmek isteyen insan gıdasını özenle seçmeli çünkü Upanişadlar şöyle der: Yiyecekler katıksız olduğunda zihin de katıksız olur. Alman gıdanın büyük bir kısmı bedeni inşa etmekte kullanılır ve bu bedenin içindeki süptil güç de düşünceyi üretir. Yiyeceğin düşünceye olan

etkisi kolaylıkla gözlenebilir. Ağır bir yemek zihinsel bir uyuşukluk verirken, fazla miktarda likör içilmesi de insanın zihnini kontrol etmesini güçleştirir. Bazı gıdalar zihinde heyecan hissi uyandırırken, bazıları isteksizlik verir. Vejetaryen bir diyet izlemek yerinde olacaktır. Gıda maddesi kir ve tozlardan arındırılmalıdır ki başka bir insanın salyası ile temas söz konusu olmasın. Son olarak da eğer yemek ahlaki durumu iyi olmayan birisi tarafından pişirilirse bu inanan kişinin zihnini olumsuz etkiler. Dolayısıyla duyarlı bir zihin oluşturmaya çalışan bir Tanrı aşığı gıdalarına dikkat etmeli. (Sankaraçarya, gıdaya daha geniş bir anlam verir: Burada söz konusu olan sadece ağıza alman şey değil, aynı zamanda dil dışındaki diğer duyu organlarıyla da alınanlardır. Duyumsal nesneler, ruhsal yaşamın geliştirilmesine yardımcı olmalıdır. Dolayısıyla hem gördüğümüz, hem dokunduğumuz, hem duyduğumuz, hem kokladığımız, hem de yediğimiz şeyler özenle seçilmelidir.)

İkincisi; inanan kişi, maddi nesnelere karşı olan aşırı arzularını kontrol altında tutmalıdır. Nesneler, ruhsal yaşamın ilerlemesine katkıda bulunduğu sürece yararlıdır. Nesneler bizi sonuca götüren araç olup amacın kendisi değildir. Nesnelere olan arzu, dünya hayatına bağlanmaya yol açıyorsa bastırılmalıdır.

Üçüncüsü; inanan kişi, bıkıp usanmadan ibadet etmelidir çünkü ilerleme sabit bir seviyede gerçekleşmez. Kişi, ruhsal yaşamın gelgitlerinden etkilenmemelidir. Çekilme sırasında, daha önce yapmış olduğu ilerlemeyi elinde tutmalı ve yükselme sırasında hızla İlerlemeye devam etmelidir. Kişinin şu anda yaptıkları ve hissettikleri geçmişteki deneyimlerinin sonucudur. Dolayısıyla geleceğini de şimdiki deneyimleriyle inşa edebilir. Üzerinde çalışmak suretiyle zihin, tıpkı yağın bir kavanozdan diğerine sürekli akması gibi hiç kesintiye uğramaksızm Tanrı'ya doğru akabilir. Bir ideale duyulan aşk, yaşamı daha kolay ve hoş bir duruma getirir. Eğer kişi yüreğinde bir soğukluk hissederse bunu dinsel müzik yardımıyla giderebilir.

Dördüncüsü; kişi, diğer insanlara iyilik yapmak suretiyle bencil olmamayı öğrenmelidir. Bencil bir insanda hiçbir zaman ilahi aşk gelişmez. Hindu kutsal yazıları, dindar kişi tarafından yerine getirilmesi gereken "beş katlı fedakarlık" adı verilen beş bencil olmayan davranıştan söz eder. Bunlar daha önce anlatılmıştı. (Bkz. s. 92)

Beşincisi; kişi, her zaman temiz ve namuslu olmalıdır ve bu hal doğruluk, dürüstlük, merhamet, diğerlerini incitmemek ve hayırseverliği de içerir. Tanrı, gerçeğin ta kendisidir ve kendisini doğru insanlara aşikar eder. Eğer bir kimse on iki yıl süreyle doğruluktan sapmazsa, o kişinin sözlerinde hiçbir zaman

yanılmadığı söylenir. Doğruluk, özellikle Tanrı tarafından korunan masum bir çocuğun sadeliği ve saflığı anlamına gelir. İnanan bir kişi diğerlerini düşünce, söz ve eylemle incitmekten kaçınır. Hayırseverlikten daha büyük bir erdem yoktur. Diğerlerine yardım etmek için kendisine acı vermeyi göze alan kişi ilahi lütuflarla ödüllendirilir.

Akıncısı; kişi, karamsarlıktan ve ümitsizlikten kaçınmalıdır. Din kasvet anlamına gelmez; melankolik bir aziz bulmak olası değildir, inanan bir kişinin mutluluğu Tanrı'ya olan inancından gelir.

Yedincisi; kişi, aşırı derecede keyifli sevinç duymaktan kaçınmalıdır. Zira bu hal zihni aşırı değişken yapar ve ardından da üzüntü gelir çünkü sevinç ve gözyaşları birbirinden ayrılamayan çiftlerdir.

Bu yedi kurala uyan inanan, Tanrı'nın gerçek aşkına sahip olur.

İki çeşit ilahi aşk vardır: hazırlık niteliğinde olan ve yüce olan. Hazırlık aşamasında belli şekillerde dışarıdan yardım almak gereklidir. Söylemeye gerek yok ki, Tanrı aşkını arzulayan kişi ruhsal yaşam için hazırlıklı olmalıdır; Tanrı için gerçek anlamda özlem duyuyor olmalıdır. Bazen geçici dürtüler böyle bir özlem ile karıştırılabilir. İnsan, sevdiği birini yitirdiğinde veya parasını tümden kaybettiğinde hayatın bu sillesi karşısında ruhsal yaşama arzu duyabilir. Ancak insan böyle bir şokun etkisinden genellikle kurtulur. Eğer insan her türlü maddi zenginliğe sahip olmasına rağmen tüm bunların geçici olduğunun farkında olduğu için bunlara ilgi duymuyorsa o kişi, gerçek bir Tanrı sevgilisidir. Düşünce, söz ve eylemlerinde saf ve temiz olan böylesi bir ruhsal yaşam isteklisinin ruhsal bir öğretmene ihtiyacı vardır. Tanrı kuşkusuz her insanın içinde yaşar ve onların içsel rehberidir. Ancak, başlangıçta saf olmayan düşünceler ilahi sesi genellikle çarpıttığı içindir ki kişinin, kendisine doğru yolu göstermesi için bir rehbere ihtiyacı vardır. Öğretmen, ruhsal uyanışı hızlandırır. Mum, yanan bir mum ile yakılır. Dinler tarihi göstermektedir ki en büyük kutsal kişiler ve mistikler bile yetkin bir öğretmenden yardım almışlardır. Sadece kitaplardan çalışmak yeterli değildir.

Bu öğretmen tam anlamıyla nitelikli olmalıdır ve öğrencilerin zihinlerindeki kuşkulan dağıtmak için kutsal yazılar hakkında bilgi sahibi olmalıdır. En önemlisi de Tanrı'yı doğrudan doğruya deneyimiemiş olmalıdır. Günahtan ve bencilce davranışlardan azat olmuş bu öğretmen rahmetlerle dolu bir okyanus gibi olmalıdır. Sonsuz sabır ve sonsuz aşk ile o, ilkbaharda tatlı bir rüzgarın tomurcuğun açması gibi öğrencisinin yüreğini açar. Baba, insanın fiziksel olarak doğumuna neden olur fakat ruhsal öğretmen, ruhsal doğumu sağlar.

Öğretmen öğrenciye, hizmet ruhuyla ve saygıyla yaklaşmalı ve zekice sorular sormalıdır. Peteğin, Hz. İsa ile karşılaşmasında veya Vive-kananda'nm Ramakrişna ile karşılaşmasında olduğu gibi nitelikli bir öğrencinin Tanrısal nitelikli bir öğretmenle karşılaşması ruhsal dünyada muhteşem bir olaydır. Burada anlatılan ideal öğretmen gerçekten çok nadirdir, ancak insan daha az mükemmel olan bir rehberden de yardım alabilir. Öğrencinin zihni arındıkça, herkesin yüreğinde yaşayan Tanrı'nın kendisine ruhsal yolda rehberlik ettiğinin farkına varır.

Bakti yoga Tanrı'nın enkame olmasını kabul eder (Bkz. s. 48). Beşeri yaratılışımız ve doğamız Tanrı'yı insanın içinde aramamıza neden olur. Ancak buna rağmen biz Tanrı'yı her şeyi bilen, her şeye gücü yeten, ebedi, sonsuz olarak görmeye çalışırız ve sınırlı olan zihinlerimiz Tan-rı'yı anlatmaya yeterli bir resim çizmekte başarısız kalır. Ruhsal disiplinleri deneyimlemek yoluyla beşeri doğamızı aşarız ve Tanrı, bize ruh olarak aşikar olur. Ancak Tan-rı'yı beşeri bir sembol aracılığıyla düşünme ihtiyacı da duyarız. Hindu mitolojisine göre dünya tümüyle suyla kaplıyken ve insanlar da su yaratıklarıyken, Tanrı balıklardan oluşan bu dünyanın iyiliği için balık olarak enkarne olmuştur. Daha sonra diğer yaşam türleri evrimleştikçe Tanrı kaplumbağa, domuz, yarı insan yarı aslan, avcı veya ahlaklı bir insan vs. olarak enkarne olmuştur. Bagavatgita, erdemin azaldığı ve kötülüğün kol gezdiği durumlarda Tanrı'nın Tanrı-insan olarak enkarne olduğunu söyler. O, erdemliliği sağlamak ve kötülüğü yok etmek için zaman zaman dünyaya gelir. Ramakrişna şöyle demiştir: "Büyük bir gelgit dalgası geldiğinde tüm küçük dere ve göller fazla çaba harcamadan ağzına kadar dolar." Dolayısıyla bir Tanrı-insan dünyaya geldiğinde, dünyaya gelgit dalgası şeklinde bir ruhsallık dalgası gelir ve tüm dünyanın havası ruhsal coşkuyla dolar. İlahi bir enkarnasyon her zaman için insanlığın saygısını kazanmıştır. Yalnızca insan doğasının kısıtlamalarını aşmış olan insanın başka bir enkar-nasyona tapmaya ihtiyacı yoktur.

Bir Tanrı-insan, ruhsallık arayışı içinde olan bir insana bir dokunuşla, bir bakışla veya sadece bir dilekle ruhsallı-ğı aktarabilir. Ancak daha az mükemmel olan bir öğretmen daha elle dokunulabilir yöntemlere başvurur; sıklıkla mantra adı verilen, ruhsal güçle dolu, kutsal bir sözcük kullanır. Böyle bir sözcüğü tekrarlamak veya bu sözcüğün anlamı üzerinde tefekkürde bulunmak suretiyle kişi giderek mükemmeliyete ulaşır. Koskoca meşenin küçük bir meşe palamutunun içinde saklı olması gibi, Tanrı da sonsuz özellikleri ile kendi adında saklıdır. Tanrı ve adı birbirlerinden ayrılamazlar. Tanrı'mn gücü dünyanın tüm büyük inançları tarafından tanınmıştır.

Bakti yoga, Tanrı'mn vekili sayılabilecek şeylere tapmaktan söz eder. İnanan kişi, zihnini büyük bir bağlılıkla, Tanrı'yla değil onun bir sembolü ile birleştirir. Vedalar, bu anlamda zihinden, güneşten veya Tanrı yerine konulabilir diğer araçlardan söz ederler. Bunlara tapılması da bir tür ritüeldir ve istenilen sonuçları verir. Ayrıca bir de Tanrı'mn özel bir tezahürünün yer aldığı kutsal görüntüler vardır. Bu usul Hinduizm, Mahayana Budizm ve Roma Katolik Kilisesi tarafından kabul edilir. Müslümanlar, Tanrı'ya dair şuuru uyandırmak için ermiş kişilerin veya dinsel inançları yüzünden ölüme mahkum edilmiş kişilerin mezarlarını ziyaret ederler. Görüntülerin veya bunların yerine geçen şeylerin tapınma için kullanılmasının iki yo-hı vardır. Eğer kişi bunlara bencil amaçlar nedeniyle Tanrı olarak taparsa bu kişi putperest olarak adlandırılır ve oldukça kısıtlı bir sonuç elde eder. Ancak bu semboller aracılığıyla Tanrı'ya taparsa, onun gönlünde Tanrı aşkı gelişir ve en sonunda aydınlanmaya ulaşır. Bir görüntüye Tanrı olarak tapmak, Tanrı'yı fiziksel bir nesne düzeyine indirmektir ancak böyle bir ibadet yolu ne kötü bir ibadet yoludur, ne de günahtır. Diğer taraftan Tanrı'ya bir görüntü aracılığıyla tapmak, bu görüntünün kendisine ruhsallık kazandırmaktır. Dünyanın büyük kutsal kişilerinden bir kısmı bu görüntüler yoluyla Tanrı'ya tapınışlardır.

İbadet ve bağlılık yolundaki en önemli unsurlardan biri , Hinduizm tarafından geliştirilmiş olan İşta* yani Seçilmiş İdeal'dir. Efendi bir tane olmasma rağmen sonsuz tezahürleri vardır. Değişik dini mezhepler kendi mizaç ve ihtiyaçlarına uyacak değişik tezahürlere taparlar. Bakti yoga'nın önemli kurallarından bir tanesi de Tanrı'ya inanan bir kişinin diğer mezheplerin nesnelerinden nefret etmemesi veya böyle nesneleri eleştirmemesidir; hatta bu nesnelerin eleştirildiğini bile duymamalıdır. En ideal inanan, büyük bir sempati besleyen ve değer veren ve aynı zamanda da oldukça yoğun bir aşk duyandır. Ancak böyle bir ruh oldukça nadirdir. Sözde açık fikirli ve hoşgörülü bir insan genellikle yoğun bir dinsel inanca sahip değildir ve Tanrı'ya yoğun bir aşk besleyen inanan da aşkının her zerresini kendi dinsel inancından farklı olanlardan nefret ederek elde etmiştir.

‘ İşta veya İşta Deva (Sanskrit): "Seçilmiş Tanrı"; Bakti yoga yoluna giren inananın konsantre olduğu nesneye verilen ad. Bu bir tanrıça bir kutsal kişi veya bir avatar olabileceği gibi inanan kişinin konsantrasyonunu toplayabileceği bir figür de olabilir. (Ç. N.)

Bakti yoga'nm amacı aşkın hem yoğunluğunu, hem de hoşgörüsünü bir araya getirmektir ve Hinduizm, Seçilmiş İdeal öğretisini bu amaca ulaşmak için ortaya atmaktadır. Her dinsel mezhep kendine ait bir ideal sunarken Vedanta,

Efendi'nin tapınağının içerisine girebilmek için sayısız kapı açar ve dünyanın önüne, her biri Ebedi Efendi'nin tezahürü olan neredeyse sonsuz sayıda ideal serer. Bir inanan, bu ideallerin tümüne saygı duymak zorunda olsa da kendi idealine tamamıyla bağlı kalır. Genç fidan, büyüyüp ağaç oluncaya kadar çitlerle korunmalıdır; nazik ruhsallık bitkisine devamlı değişen idealler ve fikirler sunulmamalıdır çünkü solup kuruyabilir. Bir sürü sahte özgürlükçü kendi yararsız meraklarını, sürekli değişen çok sayıda idealle doyurmaktadırlar. Ancak, gerçek inanan Hindu masallarındaki inci istiridyeleri gibidir; onlar bir yağmur damlacığını yakalayabilmek için suyun yüzüne gelirler ve daha sonra bu yağmur damlacığından muhteşem bir inci tanesi yapabilmek için denizin derinliklerine dalarlar. İlahi aşkın deneyimle-nebilmesi için yeni başlayan bir inananın bir ideale bağlanması ve kendini adaması kesinlikle gereklidir. Bir Hindu mistik şöyle demiştir: "Her şeyin hoşluğuyla vakit geçirin, herkesle dost olun, tüm isimlere saygılı olun, her şeye pekala deyin ama kendi oturduğunuz yerden bir santimetre bile kımıldamayın." Dolayısıyla eğer inanan samimi ve sabırlıysa, o küçücük bağlılık tohumundan, tüm dinsel alanı saracak kadar büyüyen, kök saldıkça salan, dal üstüne dal veren banyan ağacı[5] gibi devasa bir ağaç meydana gelir. En sonunda hakiki inanan şunu anlar ki, kendisinin taptığı kendi "Seçilmiş İdealime tüm mezhepler tarafından değişik adlar altında tapılmaktadır. O, dü-alist olmayanlar tarafında tefekkür edilen her yanı saran

Brahman'dır.

Tanrı aşığının konsantrasyon deneyimi hakkında birkaç söz söylenebilir. Onun konsantrasyon nesnesi, doğal olarak, ya Kişisel Tanrı'mn enkarnasyonu ya da herhangi bir şekli olan kendi "Seçilmiş İdeaT'idir. Bagavatgita'da, ibadet edecek olan kişinin sakin ve temiz bir yerde konsantre olması ve oturacağı yerin de ne çok yüksek, ne de çok alçak olması gerektiği belirtilir. Ne çok fazla, ne de çok az yemeli ve dinlenme, uyku ve çalışma konusunda orta yol izlenmelidir. Kişi çok sıkı bir şekilde kendine hakim olursa bu gönlü soğutur ve aşkın büyümesini engeller. İnanan, ideali üzerine meditasyon yaparken ilk başta kendi bedeninin parçalarını ayrı ayrı gözünde canlandırır. Dışarıdaki dünya onun için hala oldukça gerçektir. Meditasyon derinleştikçe, idealize edilen figür daha gerçek görünmeye başlar ve dışarıdaki fiziksel dünya rüyaymış gibi gelir. En sonunda fiziksel dünya tamamıyla yok olur ve seçilen İdeal, inananla konuşarak ve ona rehberlik ederek tıpkı yaşayan bir insan gibi ortaya çıkar. Bu meditasyonu yapan insan görüngüsel dünyanın şuuruna döndüğünde bile, bu dünya artık onun için diğerlerine görünen dünyanın aynısı değildir. Bunun sonucu olarak da bu insan nasıl yaşarsa yaşasın veya

çalışsın, tıpkı bir pusulanın ucunun daima kuzeyi göstermesi gibi, o, yüzünü her zaman Tanrı'ya dönmüştür.

Hazırlık aşamasının disiplinlerini deneyimledikten sonra, inanan kişi yüce Tanrı aşkını hisssetmeye başlar. Bu yüce aşk dünya nimetlerinden feragat edilmesine dayalıdır. Bu feragat olmaksızın gerçek bir yoga söz konusu değildir. Karma yoga, inanandan yaptığı davranışların meyvelerinden feragat etmesini isterken, raja yoga, doğaya olan bağlılığından feragat etmesini ister ve jnana yoga da tüm fiziksel evrene bağlılığından feragat etmesini ister. Ancak bir Tanrı aşığı tarafından yerine getirilen feragat, daha önce söylendiği gibi kolay, doğal ve yumuşaktır. Tan» rı aşığı giderek tüm şekillere, kutsal yazılara, görüntülere, tapmaklara ve kiliselere olan ilgisini kaybeder Tüm dürtülerini Tanrı'ya yönlendirir ve daha yoğun bir hale getirmeye çalışır. Bakti yoga, her şeyi bırakın demez. Sadece daha çok, daha çok, daha çok sevin der. Ve aşağı seviyede olan her şey zaten kendiliğinden gidecektir. Bir inanan için Tanrı, aşkın tek nesnesidir. Tüm diğer nesneler Tanrı'nm güzelliğini yansıtır. "O, parladıkça, her şey parlamaktadır. Onun ışığı ile her yer aydınlanır. Dolayısıyla Tan-rı'ya olan yüce aşk, dünyasal nesnelerle olan bağlılığı gevşetir. Bu derin coşkulu aşkı elde etmiş olan kutsanmış kişi, adlarla ve formlarla ilgili değildir. O, bir insan ve diğeri arasında bir fark görmez. Fakat her şeyde Tann'yı görür. Her yüzde onun aşığı parlamaktadır. Sadece o, insanoğlunun kardeşliğinin ne demek olduğunu bilmektedir.

Yüce aşk kendini bir çok şekilde; duygularla, düşüncelerle, davranışlarla ve inananın hareketleri yoluyla gösterir. Bu aşkın sonucu olarak, inananın sürtüşmelerden kurtulup tüm yaşamı sevmesini sağlayan saygı ve hürmet ortaya çıkar. O, Efendi ile ilgili olan her şeyden yoğun bir haz duyar ve Tann'yı algılayamadığı zaman da duyduğu acınınm sınırları yoktur. O, dünya hayatına bağlı insanlarla arkadaşlık etmekten fazlasıyla rahatsız olur. O asık yüzlü ve aksi bir çilekeş gibi değildir; yaşamı ilahi aşkı sayesinde yaşanmaya değer ve güzel olarak görmektedir. Giderek tüm doğası değişir ve sevgili Tanrısı'nın içinde kaybolduğunu hisseder. Ancak birçok Tanrı aşığı Tanrı'ya tapmak ve onun yarattıklarına hizmet etmek amacıyla kişiselliğini korumayı tercih eder. Bununla birlikte onlar dünyaya olan bağlılıklarından kurtulmuşlardır çünkü tüm varlıkların Tanrı'ya ait olduklarının farkındadırlar. Onlar evreni, tümüyle Tanrı'nın olduğu için severler.

Swami Vivekananda, Tanrı'ya duyulan yüce aşkı bir üçgene benzetir. Üçgenin ilk açısında pazarlık söz konusu değildir. Burada inanan kişi Tanrı'ya duyduğu aşk karşılığında hiçbir şey, hatta özgürleşmeyi bile beklemiyordun Burada aşk,

aşk için aşktır. İnanan kişi Tanrı'ya aşıktır çünkü O, aşık olunabilecek olandır. İnsan nasıl ki gün batımı-na duyduğu aşktan kendini alamıyorsa, o da Tanrı'ya aşık olmaktan kendini alamamaktadır. Her iki durumda da karşılığında bir şey elde etmek söz konusu değildir. Aşkın düşüncesi, aşığı mutlu etmeye yetmektedir. Üçgenin ikinci açısında, yüce aşk korku tanımaz. İnananın Tanrı'ya olan aşkı, cezalandırılmaktan korktuğu için değildir. Yürekte korku olduğu sürece gerçek aşktan söz edilemez çünkü aşk, korkuyu zapteder. Aşk ve korku bir arada olamazlar. Ve üçüncü açıda aşk, rakip tanımaz. Aşkın, aşık olanda en yüce ideali vücut bulmuştur. O, sevgili Tanrı'smda güzelliğin, yüceliğin ve gücün zirvesini bulmuştur. Aşkm bu denli yüce bir haline erişmiş olan inanan Tanrı'nm varlığı için herhangi bir kanıt arayışı içine girmez. Aşk olan Tanrı, kendi kendisinin kanıtıdır. Artık onu tapmaklarda, kiliselerde, cennette veya kutsal yazılarda aramaya gerek yoktur. O'nun var olmadığı herhangi bir yer yoktur.

Aşk sarhoşu mistikler b\ı müteal (aşkın) aşkı, insanların anlayabileceği terimlerle açıklamaya çalışmışlardır. Bu nedenle bizler inananın sevgili Tanrı'sim, Efendi veya Kral, Dost, Çocuk veya İlahi Sevgili olarak adlandırıldığını okuruz. Aşkın büyüdüğünün göstergelerinden bir tanesi aşık ve aşık olunan arasında mesafenin kısalmasıdır. İnanan kişi Tanrı'yı aşığın sevgilisine duyduğu tutkuyla, yoğun aşkla, hiçbir şey umurunda olmamacasına kendinden geçerek ve teslimiyetle sevmektedir. Ancak inanan kişinin gönlünde en ufak bir arzu, özgürlük, kurtuluş veya Nirvana arzusu olduğunda böyle bir aşk söz konusu olamaz. Tüm evren sadece ve sadece aşktır, Tanrı aşığı böyle görmektedir. Böyle bir aşka sahip olan kimse kutsanmıştır, sonsuza kadar mutludur. Kabalığı, bencilliği ve aşksız dünyanın acımasızlığını ortadan kaldırabilecek olan o'dur.

Hindu kurgusuna özgü eğilim, tüm ayrıntıları içeren evrenin algılanmasıdır. Dolayısıyla Upanişadlar, Brahman'ın veya evrensel ruhun algılanmasının ve her şeyin onun tezahürü olduğunun bilinmesinin önemi üzerinde dururlar. Bakti yoga'nm Tanrısı, kendisine aşık olmak suretiyle kişinin tüm evrene ve yaratılanlara aşık olduğu soyut Kişi'dir. Görünen evren, çeşitli ad ve formlarda tezahür eden Tanrı'dır. Dolayısıyla insan Tanrı'yı severse insanları da sever ve onlara, her canlı varlığa, her yaratılana, aşkla hizmet eder. Tanrı aşkı, düalistlerin topluma hizmetinin ruhsal temelini oluşturur. İnanan kişi için her şey kutsaldır çünkü herkes Tanrı'nın çocuğu, TanrTnın bedeni ve onun tezahürüdür. Kişi, TanrTya ne kadar yaklaşırsa her şeyi O'nda görür.

Bu yoğun, her şeyi içine alan aşkın zirvesi meydana gelen her şeyin inanan

kişinin iyiliği için olduğu inancına dayananan mükemmel teslimiyettir. Dolayısıyla Tanrı aşığı yoksulluğu, acıyı ve hatta ölümü bile hoş karşılar. Bu, Tanrı'nın iradesine tamamıyla boyun eğiş, aslında tüm görkemli eylemlerin verdiği mutluluktan daha büyük bir ödüldür. Bu durumda Tanrı aşığı, ihtiyaç olması halinde Tanrı'nın yarattığı herhangi bir şey için bedenini feda etmeye hazırdır. Buda'mn bir keçinin yaşamını kurtarmak için büyük bir merhametle yaşamını sunduğu söylenir. Bir inanan, herhangi bir hayvana zarar vermez çünkü bu hayvan da Tanrı'nm bir yaratığıdır. Bir keresinde, modern çağın bir Hindu mistiği, zehirli bir yılanı Sevgilisinden gelen bir haberci olarak kabul etmiştir. Herşeyin bir sonu olduğu bu geçici dünyada, Tanrı'ya büyük bir aşkla bağlı olan kimse, yaşamını diğerlerinin hizmetine adayarak en iyi şekilde değerlendirmektedir. Genellikle bencilliği besleyen bedenin şuuru, onun için bir engel oluşturmaz. O pekala bilmektedir ki bedeni Tanrı'nm bir aracıdır ve onun yarattıklarının iyiliği için kullanılmalıdır. Bu gerçek teslimiyettir. Bir inanan şöyle demiştir: "Her şeyi olduğu gibi kabul edin. O'nun dilediği olur." İnanan kişi, teslimiyet ve aşkla, Efendisinin sırlarına mazhar olur ve onun içinde yok olarak ölümsüzlüğe kavuşur.

1

Bagavatgita, Rabbin Ezgisi, çev. Selçuk Caydı, Ruh ve Madde Yayınlan,

2

Agnostik: Bilinemezci. Böyle bir kişinin inanana göre, insan ancak maddesel varlıklar hakkında bilgi sahibi olabilir; Tanrı hakkında ya da ölümden sonraki hayat hakkında hiçbir şey bilinmediği gibi bilinemez de... (RM)

3

[1] Ramanuca (1055-1137): Düalist olmayan görüşün kurucusu olan unlıı Güney Hindistanlı filozof. (Ç. N.)

4

Madhva (1199-1278): Madhvaçarya veya Anandatırtha adıyla da tanı nır; düalist Dvaita-Vedanta felsefesinin Öncülermdendîr. (Ç. N3

5

Banyan ağacı: Hindistan'da yetişen, daüan yere doğru uzanarak top rağa giren

ve yeni kökler oluşturan bir meyve ağacı. (RM)

RUHSAL DİSİPLİNLER - III (Jnana Yoga)

Vedanta'da anlatılan jnana yoga, jnana veya diğer deyimle Brahman'ın bilgisinin elde edildiği felsefi ayrıma verilen addır. Bir Hindu filozof bir zamanlar Vedanta ile ilgili olarak şöyle demiştir: "Ben size milyonlarca kitapta anlatılan şeyi bir tek mısrada anlatacağım: Sadece Brahman gerçektir. Görüngüsel dünya gerçek değildir. Canlı bir varlık Brahman'dan başka bir şey değildir." Jnana yoga, sadece Brahman'ın gerçek olduğunu anlatır.

Tanrı, canlı varlıklar ve evrenin yüce birliği; Sankara-çarya tarafından da vurgulandığı gibi, Upanişadlafda, Bagavatgita'da ve Brahma-Sutm'larda Vedanta'nm özü ve sonucu olarak anlatılmıştır. Şankara olarak da bilinen Sankaraçarya, günümüz araştırmacılarına göre İsa'dan sonra sekizinci yüzyılda dünyaya gelmiştir. Doğum tarihi 788 ve ölümü ise 820 olarak verilmektedir. Güney Hindistan'daki Malabafların çalışkan, bilgin bir mezhebine bağlıydı. Vedalar üzerine çalışmasını tamamladıktan sonra genç yaşta manastır yaşamına girmiş, kendini ruhsal disiplinle rin deneyimlenmesine adamış ve kısa zamanda Hindistan'ın en ileri gelen filozofu, mistiği ve Hinduizm'in reformcusu olmuştur. Otuz iki yaşında iken Himalaya-lar'daki Kedarnath'da ölmeden önce Hindistan'ı baştan sona gezmiş ve ülkenin dört bir yanında manastırlar inşa etmiştir. Şankara, Hindistan'ın mezhepçilik ve çatışmaların içine itildiği, ciddi bir şekilde hakikati arayanların şaşkına döndüğü Budizm'in o çöküş döneminde yaşamıştır. Herkese açık olan tartışmalarda ve kutsal yazılara yazdığı ünlü yorumlarda kendisine karşı fikirde olanların görüşlerini çürütmüş ve düalist olmayan felsefeyi Vedalar'ın en yüce öğretisi olarak yerleştirmiştir. Zamanın polemiklerinin tam ortasında Şankara'nm dingin ve sarsılmaz kesinliği üzerine tefekkürde bulunmak oldukça huzur vericiydi. Kesin olarak denilebilir ki, Şankara'nm Hinduizm'i yorumlama şekli Hindistan'ın dünya felsefesine bugün bile özgün ve aşılması olanaksız bir katkı oluşturmaktadır. Şankara yüce gerçeğin zihni aşan bir durum olmasma rağmen, din ve mistisizmin bir dogması olarak kalmasma gerek olmadığmı bunun evrensel deneyimle desteklenen, akılla ortaya konabilecek felsefi bir gerçek olduğunu ortaya koymuştur. Bitip tükenmeyen faaliyetlerine rağmen, daha ünlü olan kitaplarına ek olarak felsefi tezler yazmaya ve Hindu tanrıları öğen ilahiler bestelemeye de zaman bulmuştur. Şankara'da filozof ve şairin, zeki bir düşünürün, açık bir yazarm, bir kutsal kişinin, bir bilginin, bir mistiğin ve bir dinsel reformcunun, nadir bulunur hukuki bir güce sahip bir

tartışmacının ve tutkulu bir Tanrı aşığının alışılmışın dışındaki bileşimini bulmak olasıdır. O, Hindistan'ın felsefi ve dinsel semalarının en parlak yıldızlarından biridir.

Diğer gerçek ruhsal bilgiler gibi Vedanta bilgisi de birçok öğretmen tarafından aktarılmıştır. Kitaplar bilgi verebilir, hatta zihinsel uyanda bulunabilir fakat bir guru veya bir öğretmen ruhsal şuurun uyanmasına yardımcı olur. Doğal olarak, nitelikleri daha önceki bölümlerde anlatılmış olan bu öğretmenden yüksek bir mükemmeliyettik derecesi beklenir. Öğrenci, iyi kalpli ve yumuşak huylu guru'ya yaklaşır ve Şankara'nm sözleriyle ona şunları söyler: "Beni dünyanın ormanlarının söndürülemeyen ateşinden, ölümden koru. O ateş ki, daha önceki yaşamlarımdaki kötü eylemlerim yüzünden şiddetli bir şekilde yalazlanır. Beni, korkup da sana sığındıklarımdan koru. Korkuyorum ve senden başka bir sığınak bilmiyorum. Görüngüsel varoluş okyanusunu nasıl geçeceğim, kaderim ne olacak ve ne gibi araçlardan yararlanmalıyım? Bunlarla ilgili hiçbir şey bilmiyorum. Beni korumaya tenezzül et ve bu tekrarlanan doğum-ölüm çarkına, üzüntülere, acılara ve düş kırıklıklarına nasıl son vereceğimi bana uzun uzun anlat." Üzgün öğrenci, guru tarafından şöyle yüreklendirilir: "Korkma! Senin için ölüm yoktur. Bu geçici dünyanın bitip tükenmeyen doğum-ölüm okyanusunu geçmenin bir yolu var. Bilgelerin daha önce geçtikleri yolu sana göstereceğim. Kendini, kendin olmayana bağlanmış olarak bulmanın nedeni aynı zamanda tek başına doğum-ölüm çarkının devamına neden olan cehalettir. Kendisi ve kendisi olmayan arasındaki fark tarafından alevlenen bilgi ateşi, cehalet ve cehaletin sonuçlannı yakıp kül eder."

Vedanta üzerinde verimli bir çalışma yapabilmek, be-denlenmiş ruhun yaşamında bazı kısıtlama ve acıların kaçınılmaz olduğunun sezgisel olarak bilinmesini bir ön koşul olarak gerektirir. Doğumda acı, hastalık, yaşlılık ve ölüm vardır. Görüngüsel dünyada ilerleme ve nihai bir mükemmeliyet olduğuna inanan bir kimsenin, diialist olmayan Vedanta'nıii ruhunu yakalayabilmesi olanaksızdır. Puiuın da ötesinde düalist olmayan felsefe üzerinde çalışacak olan öğrencinin bu amaca uygun niteliklere sahip olması gereklidir. Bilgi sadece öğretici bilgiden ibaret değildir. Bu bilgi, insanın karakterinde bir dönüşüm sağlamalı ve ona güncel yaşamındaki aktivitelerde esin kaynağı olmalıdır. Tarafsız bir bakış açısı, gerçeklere sıkıca bağlanmak ve dürüstlük, bilimsel bilgi açısından uygun olabilir fakat Vedanta bundan daha fazlasını gerektirir. Ve-danta çalışmak için gerekli olan belli başlı dört disiplin vardır:

1- Gerçek ve gerçek olmayan arasında ayrım: Bu ayrım, yalnızca ebedi ve değişmeyen Brahman'ın gerçek olduğu ve tüm diğer nesnelerin geçici ve gerçek dışı olduğu inancına dayanır. Öğrenci dünyada ve cennette beklentisi içine girebileceği mutlulukların gerçekliği hakkında daha önceki yaşamındaki deneyimler nedeniyle hayal kırıklığına uğramış olarak dünyaya gelir. Ayırt edebilme gücü, ilk ve en önde gelen disiplindir. Bu olmaksızın bundan sonra gelen disiplin deneyimlenemez.

2- Dünya nimetlerinden feragat etme: Bu dünyada mevcut olan elle tutulabilir tüm nesnelerin verebileceği ve erdemli bir ruhun cennette ulaşabileceği tüm haz ve mutluluklardan azat olmak anlamına gelir. Yapılan tüm eylemler sonludur. Dolayısıyla bu eylemlerin sonuçları da sonludur. Eylemi yapan, onun bedeni, duyu organları ve kullandığı fiziksel araçlar gibi kalıcı olmayan etkenler kalıcı sonuçlar doğuramaz. Vedanta üzerine çalışacak olan öğrenci, sadece gerçek ve gerçek olmayan arasındaki farkı ayırabilecek bir yetiyle değil, gerçek olmayanı bırakabilecek büyük bir güçle de donanmış olmalıdır. Gerçek olmayan çok büyük bir sıklıkla bize gerçek gibi görünür ve yine çok büyük bir sıklıkla gerçek olarak bildiğimiz şeyden vazgeçebilecek güçten de yoksunuzdur.

3- Bundan sonra altı erdem gelmektedir. Bunlar: beden ve duyularm kontrol edilmesi; zihnin kontrol edilmesi; duyu organlarına egemen olabilme ve bir kez bu organlar üzerine egemenlik kurulduktan sonra bu organlara karşılık gelen nesnelere geri dönmenin önlenmesi; tahammül; konsantrasyon ve inanç. Kendi kendine egemen olabilme nefsi köreltmek ve nefse eziyet etmek ile karıştırılmamalıdır (bkz. s. 102). Tahammül etmeyi öğrenmek suretiyle öğrenci sıcak veya soğuğa, zevk ve acıya ve diğer zıtlıklara hiç rahatsız olmadan katlanabilir duruma gelir. Konsantrasyon aracılığıyla zihnini ideal bir konumda tutmayı başarır. İnanç, onun öğretmeninin öğrettiklerini saygıyla dinlemesini ve kutsal yazıların emirlerine uymasım sağlar. Bu inanç mekanik bir inanç olmayıp olumsuz ve alaya tavrın tersine zihnin gerçeğin mevcudiyetiyle ilgili olumlu bir tavrıdır. Devamlı endişe duyan bir insan acı çeker.

4- Özgürlüğü arzulamak: Ciddi bir Vedanta öğrencisi akıla yoldan yaptığı incelemeler ve gerçek deneyimlerine dayanarak dünya hayatına bağlı insanın bağımlı bir yaratık olduğunun ve hiçbir zaman gerçek anlamda mutlu olmadığının farkına varır. Dolayısıyla, bu yola gerçek anlamda hevesli olan kişi özgürlük arayışı içindedir fakat bu arzu, hayal kırıklığından ve dünyasal bir kayıptan doğan geçici bir istek olmamalıdır. Gerçek anlamda dünya nimetlerinden feragat etme ve özgürlük arzusu içinde olma, diğer disiplinlerin

onlar aracılığıyla meyve verdiği iki yaşamsal disiplindir. Bunlar olmaksızın ahlaki erdemler bile ancak ruhsallık serabı yaratabilirler. Upanişadlar özün, kendisini ancak onu çok şiddetli bir şekilde arzulayanlara aşikar ettiğini söylerler.

Sankaraçarya, özgürlüğe kavuşabilmekte bakti'nin önemli bir araç olduğunu vurgular ve onu gerçeğe ulaşmak için tek amaçlı bir arzu olarak tanımlar. Bu duygusal dürtü olmaksızın, gerçeğin arayışı içinde olan kişi sıklıkla felsefi spekülasyonların ıssızlığı içinde kaybolur veya zihinsel cimnastik yaparak tatmin olmaya çalışır.

Bilgiye giden yol sarp ve çetindir ve dünyadaki vazifelerinin sürekli olarak farkında olanlar için kişisel olmayan bu gerçeği aramak oldukça güçtür. Dolayısıyla bu yol, genellikle, dünya nimetlerinden feragat eden keşişler tarafından izlenir. Hindistan'ın manastır ideali, Buda'nın zamanında yeni bir itici güç kazanmış olsa da Hindu kültürünün kendisi kadar eskidir. Upanişadlar, Bagavatgita ve Brahma-Sutra'lara yazdığı yorumda Sankaraçarya Brahman'ın sezgiye dayalı bilgisinin ister ritüelistik ister hayırseverliğe dayalı olsun her türlü faaliyetle uyuşmazlığını kesin olarak vurgular. Zira bu tür faaliyetler faaliyette bulunandan, bu faaliyetin aracından ve yine bu faaliyetin sonucundan bağımsız olarak düşünülemez. Dolayısıyla Sankaraçarya, düalist olmayan Brahman'ın, gerçek özlerini belirleyen değerlere uygun olmaları halinde ev sahipleri tarafmdan değil de yalnızca her şeyden vazgeçen sann-yasin'ler[1] tarafmdan algılanabileceğine ikna olmuştur.

Öğretmenine doğru bir şekilde yaklaşan nitelikli öğrenciye öğretmen, cehaletin üstesinden gelebileceği ve varoluşun tekliğini deneyimleyebileceği bilgiler verir. Öğrenciye, saf şuurun maya veya cehalet nedeniyle İçkin Brahman veya her şeye kadir olan her yerde olan ve herşeyi bilen Yaratan, evrenin yaratıcısı, koruyucusu ve yok edicisi olarak ortaya çıktığı anlatılır. İçkin Brahman'dan, bir araya geldiklerinde evreni ve içindeki tüm fiziksel nesneleri oluşturan beş süptil element, yani akaşa, hava, su ve toprak türer. Aynı cehaletin etkisiyle Brahman bir zihin, beden, duyu organları, nefes ile donanmış olan bireysel ruh olarak ortaya çıkar ve bu kişisel ruh, ölüm ve doğumun kurbanıdır. Daha önce anlatıldığı gibi, bunların hepsi Vedanta'da gerçek olmayanın illüzyonel olarak gerçeğin üzerine bindirilmesi olarak adlandırılır. Bu üst üste bindirme, tıpkı serapta illüzyonel olarak görünen suyun çölü etkilememesi gibi en azından saf şuurun doğasını değiştirmez, ancak göreli bakış açısından bakıldığında, Brahman evreni oluşturan sebeptir. Maya maddi sebep, katışıksız zeka ise etkin olan sebeptir.

Bundan sonra öğretmen, bu illüzyonel üst üste bindirmenin yalanlanmasını veya reddedilmesini anlatır. Yılan olarak algılanan ipin, yapılan incelemeden sonra ipten başka bir şey olmadığının ortaya çıkması gibi, cehaletle başlayan ve maddi evren, fiziksel beden ve İçkin Brahman olarak sona eren gerçek olmayan şeylerden oluşan dünyanın sonuçta saf Brahman'dan başka bir şey olmadığının idrak edildiğini anlatır çünkü, maddi evren, fiziksel beden ve İçkin Brahman, bunların tümü, cehalet nedeniyle Gerçek üzerine bindirilmiştir. Zaman ve uzay gibi, nedenselliğin ta kendisi de fenomenler alemine aittir ve Brahman'ı etkileyemez. Sadece Brahman vardır. Brahman'dan ayrı olarak evren mevcut değildir. Vedanta, ne üstü kapalı olarak Brahman'ın evren haline gelişini kabul eden tüm tanrıcılıktır, ne de etkisi altında Brahman'ın evreni yansıttığı maya'nın gerçekliğini kabul eden illüzyonizm'dir. Nihai bakış açısından bakıldığında ne yansıtma ne de oluşum vardır. Saf şuur değişmez.

Düalist olmayanlara göre, Brahman'ın gerçek doğası reddetme yöntemiyle algılanır. Her reddetme eylemi ardında pozitiftir kalıntı bırakır. Dolayısıyla yılan reddedildiğinde ip kalır ve ip reddedildiğinde başka bir şey kalır. Tüm değişen üstüste bindirmeler reddedildikten sonra geride, saf şuur olan bir varlık kalır. Kimi Budist filozofların da ileri sürdüğü gibi, reddetme süreci mantıklı sonuca erdirildiğinde geride kalan şeyin boşluk veya var olmayış olduğu iddia edilebilir. Buna yanıt olarak, boşluğun farkında olan algılayıcı bir şuurun olması gerektiği söylenir. Ve bu şuur Brahman'dır. Bu olgudan gerçekten kuşku duyan veya reddeden bu kişinin kendisi bizzat Brahman'dır.

Öğrencinin Brahman ile birliğinin farkına vardığı bu süreç nedir? Öğretmen ona Vedanta bilgeleri tarafından de-neyimlenen ve doğrudan doğruya bu birliği vurgulayan ve en sonunda da filozoflar tarafından anlatılan dört büyük Vedik cümleyi öğretir. Bu dört cümle şunlardır: "O, sensin", "Ben Brahman'ım", "Bu öz, Brahman'dır" ve "Brahman şuurdur". Batılı birçok insanm aşina olduğu, "O sensin" (tattvamasi) ile başlayalım. O sözcüğünün doğrudan anlamı İçkin Brahman'ı (upadhi'ler veya yaratılışın, koruyuşun ve yok edişin kısıtlayıcı eklentileri ve her şeyi bilirlik, efendilik ve her şeye kadirlik ve benzer özelliklerle donatılmış olan) ve onun, onunla ilintili olmayan temel düzeyi olan mutlak şuuru içerir. Aynı şekilde, Sen sözcüğünün doğrudan anlamı jiva veya bireysel ruhu (bedenin kısıtlı eklentileri, zihin ve duyu organlarıyla ilintili olan ve biraz bilgi, biraz güç ve biraz bağımlılıkla donanmış olan) ve onun, onunla ilintili olmayan temel düzeyi olan saf şuuru içerir. Fakat O ve Sen sözcüklerinin, hiçbir kısıtlı eklenti ile ilintili olmayan saf şuurun ta kendisinin ima edilmeye çalışıldığı bir anlamı da vardır. Genellikle bir cümlenin

doğrudan anlamı gerçekleşen deneyimle (gerçekle) çeliştiği zaman, bu cümlenin aslında ne ima ettiği anlatılır. Akkor haline gelmiş sıcak bir demir parçasının bir şeyi tutuşturduğunu bildiğimizde, yanma işleminin doğrudan aracının demir olduğunu söyleriz. Aynı şekilde, "O geceyi uykusuz bir yastık üzerinde geçirdi" cümlesinde, uykusuz sözcüğü yastığa değil de yastığı kullanan kişiye atıf yapar. Bunun gibi, Vedik cümle "O, sensin"deki sin eki, O ve sen'in özdeşliğini işaret eder, ki bu da, doğrudan doğruya, sırasıyla İçkin Brahman ve bedenlenmiş ruha atıf yapar. Ancak bu özdeşlik, kuşkusuz ki anlamsızdır çünkü Brahman ve bedenlenmiş ruh, birbirlerinden ayrı kutuplardır (Bkz. s. 54). Dolayısıyla cümlenin ima ettiği anlamı anlatmalıyız. Özdeşlik, gerçekte her ikisinin, yani bedenlenmiş ruhun da, Brahman'ın da saf şuurluluğunu temel alır ki, bu da her ikisinin de birbiriyle ilintili olmayan temel düzeyidir. Her iki durumda da kısıtlayıcı ekler, cehaletin ortaya çıkmasıdır ve dolayısıyla da gerçek dışıdır. Dolayısıyla, "O, sensin" cümlesi, aslında beden, zihin, duyular, ego ve bunlarla ilintili olan duygularm üzerinde olan birliğin aşkın deneyimini ifade eder. Bir insan Brahman ile birliğinin farkına vardığı zaman, o bedenlenmiş bir varlık olduğu fikrini artık yitirir.

Bundan sonra öğretmen, öğrenciye kendi gerçek doğası üzerine meditasyon yapmasını söylen

"O gerçek doğa ki kast, inanç, aile ve soy içermez ve ad, form, meziyet ve kusurların üzerindedir; yer, zaman, duyu nesnelerini aşar. O Brahman sensin. Zihninde bunu düşün.

"O gerçek doğa ki doğma, büyüme, olgunlaşma, bozulma, yaşlanıp kuvvetten düşme ve ölüme tabi değildir. Yok edilemez. Evrenin oluşumunun, devamının ve yok oluşunun nedenidir. O Brahman sensin. Zihninde bunu düşün.

"İkiliklerden arınmıştır. Sonsuzdur ve yok edilemez. Yücedir, ebedidir ve ölümsüzdür. Lekesizdir. O Brahman sensin. Zihninde bunu düşün.

"Onun üzerinde hiçbir şey yoktur. Maya'nın üzerinde parlar ve evrenden sonsuz büyüklüktedir. Herkesin en derinlerindeki özüdür. İkincisi olmayan tektir. Mevcudiyet, bilgi, mutluluk ve mutlaktır. O Brahman sensin. Zihninde bunu düşün."

Öğrenci, öğretmeninin dedikleri üzerinde derin biçimde düşündükçe, kişi giderek tıpkı zincirler gibi kendisini dünyaya bağlayan yanılgılardan (üst üste bindirmelerden) azat olur. Vedanta, üç kuvvetli bağdan söz eder: toplumsal kuralların yerine getirilmesi, kendini aşırı bir şekilde kutsal yazılara kaptırmak

ve bedene gereğinden fazla özen göstermek. Zihin ne kadar çok Brahman'a verilirse, kendini fiziksel dünyaya o kadar az bağlı hisseder. Bu egzersiz, görüngüsel dünya ve fiziksel beden rüyaya benzer bir şekilde algılanmcaya kadar kesintisiz olarak uygulanmalıdır. Gerçeğe ulaşıldıktan sonra bile, egoya ait inatçı, ezeli ve kuvvetli bir nosyon genellikle can çekişi halde kalır. Bu ancak Brahman ile bir süre sürekli bir söyleşi halinde olmakla ortadan kaldırılabilir. Uyuşukluk ve dikkatsizlik ruhsal yaşamın en büyük düşmanlarıdır. O denli ki, birçok feci günahtan daha zararlıdır. Dikkatsizlik, gaflet, nefsaniyet, bağlılık ve acı çekmek kişiyi dünya yaşamına bağlayan etkenlerdir.

Mantıklı bir şekilde öğretmenin dedikleri üzerine düşünen öğrenci daha sonra Brahman üzerine meditasyon yapmaya verir. Brahman üzerine meditasyon yapmak, öğrencinin zihninin sürekli olarak düal olmayan Brahman algısıyla aynı olan fikirler üzerine düşünmesi ve beden, duyular, zihin ve ego gibi yabancı fikirleri de zihninden atması demektir. Öğrenci Brahman ile birliği üzerine me~ ditasyon yaptıkça içinde, kendisinin sonsuza kadar özgür, mutlu ve aydınlanmış Brahman olduğunu hissetmesini sağlayan bir zihinsel durum ortaya çıkar. Bu zihinsel durum giderek onun Brahman hakkmdaki kuşkularının ve cehaletinin ortadan kalkmasını sağlar ancak şimdi bile Brahman, onun için sadece bir zihinsel durumdur veya onun zihninde bir dalgadır. Meditasyonun derinleşmesiyle birlikte, cehaletin bir tezahürü ve maddenin bir şekli olan zihin ortadan kalkar ve düşünen bir aracının yokluğunda, zihinde canlandırılan Brahman, tek başına parlamakta olan yüce Brahman içinde yok olur. Böylece özne ve nesne, saf şuur ve bireysel şuur bir olurlar. Bu birlik, sözlerle ifade edilemeyip sadece onu deneyimleyen kişi tarafından bilinebilir.

Daha sonraları, Vedanta üzerinde çalışan kişiler, Brahman'ın bilgisine ulaşmak için, Patancali tarafından yoga-sutra'larda anlatılan samadhi veya tam olarak dikkatini meditasyon nesnesine vermek suretiyle deneyimlenen birtakım yöntemlerden söz etmişlerdir. Bu disiplinlerden bir sonraki bölümde söz edilecektir. İki çeşit samadhi vardır, Birincisinde bu deneyimi yaşama isteğinde olan kişi bilen, bilgi ve bilginin nesnesi arasındaki ayrımın farkm-dalığını sürdürür. Burada bu deneyimi yaşayacak olan kişi figürü oluşturan kile ait farkmdalığını sürdürmek suretiyle kilden yapılma bir file bakmayı sürdürür. Bu tür sa-madhi'de kişi, bireysel ruhun farkındalığmı sürdürür ve Brahman'ın veya saf şuurun tüm bunların içine nüfuz ettiğini de görür. Diğer samadhi'de Ben-şuuru tamamıyla silinmiştir ve artık bilen, bilgi ve bilginin nesnesi arasında bir ayrını kalmamıştır. Bu deneyim bir tuz parçasının bir okyanusun suları içerisinde çözülmesine benzer; bu tuz parçası da okyanustan elde

edilmiştir. Tuz, bundan böyle sudan ayrılamaz. Tetikte olmak, ruhsal yaşamın her adımında zorunludur. Hedefe ulaşıncaya kadar yolu tıkayan engeller, dünyaya olan bağımlılığından kurtulmuş olsa da, zihnin genellikle Brahman'da kalmamasından kaynaklanır. Dört temel engel şunlardır: Uyuşukluk, zihnin başka şeylerle meşgul olması, bağlılık ve mutluluk duymak. Zihnin ister Brahman'da, ister dünyadayken olsun bir desteği olmamasından ötürü öğrenci meditasyon yaparken sıklıkla uykuya geçer. Bu duruma çare olarak dinsel müzik, kutsal yazılar üzerine çalışma yapmak, kutsal yerlerin ziyaret edilmesi ve bazı canlandırıcı ruhsal egzersizler tavsiye edilir. İkincisi, meditasyon yaparken zihin, duvardaki bir yarıktan gelen güneş ışığı huzmesinde uçuşan toz parçacıkları gibi ufak tefek önemsiz düşünceler tarafından rahatsız edilir. Bunlar genellikle kişinin meditasyon yapmadığı zamanlarda yaptığı önemsiz konuşmalarının veya fiziksel hareketlerinin sonuçlarıdır. Buna çare, zihnin sabır ve azimle yatıştırılmasıdır. Üçüncüsü, zihin birdenbire uzun zamandır unutulan ve yarı şuurlu zihinde yuvalanan bir deneyim tarafından aniden ele geçirilir. Kuvvetli bir ayrıştırıcı güç ve iradeyle bunun üstesinden gelinebilir. Ve sonuncu olarak da kişi, daha aşağı seviyede bir haz duygusu ve Brahman'ın mutluluğunun ön tadımı ile tatmin olur ve nihai hedefe ulaşmak için isteksizlik gösterir. Bu, bir taşın altında bir hazine saklı olduğunu duyan bir insan örneğiyle temsil edilebilir. Kişi, oraya yaklaştıkça, güçlü bir ejderha kendisine meydan okur. Bunu, bir ölüm kalım savaşı izler ve ejderha öldürülür fakat kişi düşmanının ortadan kalkmış olmasından çok büyük bir sevinç duyar ve hâzineyi tamamen unutarak mutlulukla dans etmeye başlar. Bunun gibi ruhsallık arayışı içinde olan insan da zor bir mücadelenin ardından bazı tutku ve bağlılıklarını bastırmış olmaktan ötürü aşırı mutluluk duyar ve özgürlüğe kavuşmak için daha ileriye gitme arzusunu unutur. Bazen fizik üstü deneyimlerden kaynaklanan haz duygusu kişiye bu amacını unutturur. Bu engele çare, kişinin zihnini hiçbir geçici deneyim hakkında fazla meşgul etmemesidir. Ruhsallık arayışı içerisinde olan kişi, ne kadar cezbedici olursa olsun kendini bu tür geçici haz-lardan sıyırmak ve amacına ulaşıncaya kadar durmamalıdır. İnanan kişi içtenlik ve hevesle, ciddiyet ve kararlılıkla, sabır ve ideali için duyduğu aşkla ve de öğretmeninin dualarıyla ve Tann'mn lütfuyla ister büyük ister küçük olsun en sonunda tüm engellerin üstesinden gelir. Brahman ile birliğinin farkına varır.

Artık hapisteki aslan kafesinden azat olmuştur ve yeniden ormanda, doğal ortamında dolaşabilir. Bağlı olan ruh, henüz bedendeyken özgürlüğe kavuşmuştur. Özgür bir ruhun özellikleri daha önceki bölümlerde anlatılmıştı (Bkz. s 74-78). Kendisi korkulardan arınmış olan özgür ruh, herkese korkusuzluk vaat eder. Kendisi tasalardan arınmış olan o, kimseye

sorun oluşturmaz. Ruhun ölümsüzlüğünün, ikilik içermeyişinin ve tanrısallığının büyüsü altında yaşar, çalışır ve ölür. Ancak fiziksel bir beden içerisinde olsun veya olmasın özgür ruh yeni bir şuur alemine girmiştir ve herkesin iyiliği için faaliyetlerine buradan yön vermektedir. Bir Hindu şair, böyle bir insanın doğumuyla o kişinin ailesinin arındığım, annesinin tüm kadınlar içinde kutsandığını ve dünyanın, ölümsüz bir ruhu beslemekten ötürü ilahi anlamda korunduğunu söyler.

RUHSAL DİSİPLİNLER - IV (Raja Yoga)

Bu bölümde zihnin işleyişi ve kontrolüyle ilgilenen ve raja yoga başlığı altında anlatılan ruhsal disiplinler üzerinde duracağız. Bu disiplinler, yoga sutra'larda Hindu bilge ve filozoflar tarafından sistematize edilmiştir. Pratik ve akılcı olan raja yoga, Hintli yogi'ler tarafından defalarca sulanmıştır. Bu teknik, meditasyon ve konsantrasyon amacıyla, dine bakılmaksızın, değişen ölçülerde kullanılabilir.

Zihin üzerine çalışılması, dış dünya üzerine çalışılmasından daha zordur çünkü zihinsel durum sürekli değişir. Üstelik, bu yoga türünde gözlemci, nesne ve gözleme konu olan araç; bunların tümü ayrı ayrı zihinsel durumlardır. Başka bir zorluk da şudur ki, ilk çocuk yıllarımızdan beri, zihnimizin içini değil sadece dışarıdaki dünyayı gözlemlemek üzerine eğitilmişizdir. Batı'da fizik ve astronomi üzerine sistematik çalışmalar yapılması psikolojiden önce başlamıştır. Şimdi üzerinde duracağımız konu, kendi üzerinde çalışmalar yapan zihin fenomenidir. Zihnin güçleri genellikle dağılmış durumdadır. Ancak, bu güçler bir araya getirilebilir ve dolayısıyla bunlardan bir insanın en derindeki özünü aydınlatacak güçlü bir ışık oluşturulabilir.

Uygarlığın tüm büyük başarıları, örneğin, Chartres Katedrali, Tac Mahal, Ajanta mağaraları, Michelangelo'nun Musa heykeli, Aziz Peter kubbesi, Platon'un Cumhuriyet'i, Einstein'in görelilik kuramı ilk önce zihinde oluşturulmuş ve daha sonra elle tutulabilir bir şekilde dış dünyada ifade edilmiştir. Doğal bir süreç olarak unutulmaya terk edilmeden önce bu düşünceler de zihin tarafından atılacaklardır. Konsantrasyon, kişinin zihnin doğuştan var olan gücünü geliştirebileceği ve sadece dış dünyanın değil iç dünyanın da sırlarını öğrenebileceği yegane yöntemdir. Bilim adamları gerçekliğe ulaşmak için olguları incelerler, ancak bilimsel yöntemi sadece gözlem oluşturmaz; olgular üzerine doğru bir şekilde çalışmak gereklidir.

İnsanlar yüzyıllardır elmaların düştüğünü görmekteydi, ancak Isaac Nevvton'm bu olgu üzerine düşünmesi, yerçekimi yasasının formülasyonunu ile sonuçlanmıştır. İşinde başarılı olmak isteyen herkes zihnin konsantrasyonu üzerinde durmalıdır.

Patancali, yoga'yı zihnin çeşitli şekillere girmekten alıkonulması olarak tanımlamıştır. Hindu filozoflara ve psikologlara göre zihnin genel bir fikrini oluşturalım: Süptil maddi unsurlardan oluşan zihin, dış dünyadaki nesnelerin algılandığı dış organların aksine değerlendirmeyi yapacak olan içsel organdır. Zihin, dört değişik yönde fonksiyon görür ve fonksiyonlarına göre manas (zihin), buddhi (akıl), chitta (zihnin içindekiler) ve aham (ego) şeklinde adlar alır (bkz. s. 56-7). Upanişadlar, içsel organın şu fonksiyonlarından söz eder: Arzu, kararlılık, şüphe, inanç, inanç eksikliği, sadakat, sadakatsizlik, utanç, zeka ve korku. Hindu psikologlara göre, tıpkı fiziksel nesneler gibi iç ve dış organlar da aslında birbirlerinden farklı değildir çünkü bunların tümü kaba ve süptil maddeler içerirler. Duyuşuz organlar ve zihin, nesneleri aydınlatacak gücü, ışığın kaynağı olan atman'dan veya içerideki özden alırlar.

Algılama nasıl oluşur? Duyu organları sinirler aracılığıyla dışarıdaki nesnelerle ilgili duyumları beyindeki merkezlere taşırlar. Beyindeki merkezler ise bu duyumları ilgili iç organa taşırlar. İçsel organın bir özelliği olan manas veya zihin, duyumların doğası ile ilgili kuşkular yaratır. Buddhi veya akıl, bu duyumları dutta'da veya zihnin içinde depolanan duyumlarla karşılaştırmak suretiyle bir karara varır. Daha sonra aham, yani ego kendine düşen rolü oynar. Kişinin "Ben bir inek görüyorum" veya "Ben bir otobüsün sesini işitiyorum" demesinin nedeni budur. Fakat biraz önce söylendiği gibi, doğası itibarıyla maddi olan ve akıl sahibi olmayan içsel organ, atman'm ışığı ile harekete geçirilmediği sürece işlev göremez.

Zihinsel hallerin doğası, üç guna tarafından etki altına alınır: sattva, raja ve tama'lar ve bunlar kaba veya süptil olarak maddi nesneleri olduğu kadar zihni de oluştururlar. Aynı nesnenin değişik zihinlerde değişik hisler yaratmasının nedeni budur. Örneğin güzel bir kadm, kendisinden hoşlanan bir erkeğin onu elde etme konusunda başarılı veya başarısız oluşuna göre acıyla veya mutlulukla hatırlanabilir. Veya, bu durum, sattva baskın olan bir aziz tarafından şefkatle hatırlanırken, tama'larla (karanlık, cehalet ya da körlüklerle) dolu bir zihinde çok az bir duygu uyandırır.

Genellikle zihnin derinliklerinde ne olduğu görülmez çünkü zihnin yüzeyi sürekli dış dünyadan edinilen izlenimlerle tahrik edilmektedir. Eğer bir gölün

suları çamurlu veya hareketli durumdaysa, gölün dibi görülmez. Ancak çamur dibe oturduğunda ve dalgalar yatıştığında gölün derinliklerinde duran bir nesne açıkça görülebilir. Suyun doğası gereği berrak olması ve çamurun da suya dışarıdan gelen bir madde olması gibi, zihin de doğası gereği saydamdır ve atman'm doğasını aşikar etme gücüne sahiptir. Ancak zihin raja ve tama'larm fazlalığı nedeniyle berraklığını yitirmiştir. Bu durum, doğru ruhsal disiplinler aracılığıyla kontrol edilebilir. Fiziksel nesnelerle temas eden kontrol edilmeyen duyu organları sürekli olarak zihni dışarıya yöneltir ve zihin dalgaları yaratırlar. Zihni duyu organlarından koparmak ve dışanya karşı olan eğilimlerini kontrol altına almak yoga'nm görevidir. Zihin ancak bu durumda atman'm gerçek doğasını yansıtabilir.

Zihnin sıradan halleri "kararmış" veya "dağılmış" durumda olabilir. Tama'lar ile dolu olan "kararmış" zihin cansız ve pasif durumdadır. Raja'mn fazla olduğu dağılmış zihin ise huzursuz durumdadır. Bu her iki halde de yüksek algılamalar olası değildir. Yoga öğretileri sayesinde kararmış ve dağılmış zihinler toparlanabilir ve tek bir noktaya yönlendirilebilir. Yogi ancak bu durumda zihnini tam olarak meditasyon nesnesine verebilir veya samad-hi'ye ulaşabilir ve kendi doğasının özünü algılayabilir; tıpkı, dalgalar yatışınca gölün dibinin görülebilmesi gibi. Ancak sıradan bir insan kendini zihnin herhangi bir durumu ile özdeşleştirir ve üzüntüyü, korkuyu veya mutluluğu deneyimler.

Raja yoga'ya göre zihnin dalgalan, bağımlı olmamanın deney imlenmesi yoluyla kontrol edilebilir. Zihni tamamen kontrol altında tutmak için verilen sürekli mücadeleye uygulama adı verilir. Uygulama başta zor olmasına rağmen, uzun süre çaba gösterilmesi ve amaca ulaşmak için duyulan yoğun aşk sayesinde kolay bir duruma gelir. Bağımlı olmama, yogi'nin ulaşmayı hedeflediği amaçla ilgili olmayan herhangi bir nesneye duyulan isteğin kontrol altına alınması anlamına gelir. Burada amaç ruhun özgürlüğüdür ve dolayısıyla yansızlık, görüngüsel evrenin nesnelerine ve aynı zamanda kişinin kutsal yazılarda okuduğu göksel dünyalara duyulan tüm arzuların bastırılması anlamına gelir. Her iki çeşit nesne de yer, zaman ve nedensellik yasasına tabi olmasından ötürü geçicidir.

Zihni yatıştırmak için Patancali tarafından çeşitli disiplinler tanımlanmıştır. Bunlardan biri şöyledir: Bir yoga öğrencisi, mutlu olanlara karşı dostça davranmalı, mutsuz olanlara merhamet duymalı, iyi olanlara karşı sevecenlik göstermeli ve kötü olanlara karşı da kayıtsız kalmalıdır. Buna rağmen, mükemmeliyet için mücadele eden bir yogi sosyal reformcu haline gelmez. Hz. İsa, bir havarisine şöyle demiştir: "Beni izle ve bırak ölüler ölülerini

gömsün. Gel, beni izle" veya "Yoksullar her zaman seninle birliktedir. Fakat ben her zaman sana sahip değilim." Bir yogi, eğer görürse çevresinde olan kötülükleri her zaman düzeltmeye çalışır fakat dışarı çıkıp yenilerini aramak için fırsatlar da yaratmaz. Aydınlanmaya ulaştıktan sonra kendini, diğerlerini ruhsal huzura ulaştırmaya adar. Zihin aynı zamanda düzenli nefes alıp vermek, ışığa veya hoş bir rüyaya veya güzel bir nesneye konsantre olmak suretiyle de sakinleştirilebilir.

Zihni sakinleştirmek için diğer bir disiplin ise Işvara'ya veya Tann'ya tapmadır. İşvara, Patancali tarafından mutsuzluk ve sefaletlerin uğramadığı, davranışlardan, sonuçlarından ve arzulardan etkilenmeyen "özel bir Kişi" olarak tanımlanır. Her şeyi bilen ve zamanla sınırlı olmayan O, en eski öğretmenlerin öğretmenidir. Tanrı'yı işaret eden sözcük Aum'dur. Ruhsallık arayışı içinde olan kişi bu sözcüğü tekrarlamak ve onun anlamı üzerine meditasyon yapmak suretiyle ruhsal yaşam için engel oluşturan hastalık veya zihinsel tembellik, kuruntu, ilgisizlik, uyuşukluk, duyumsal hazlara kapılmak, hatalı algılama ve konsantre olamama gibi durumların üstesinden gelir. Aum'a, Hindu kutsal yazılarında yüce bir değer verilmesinden ötürü, yeri gelmişken bu sözcüğü kısaca yorumlamak uygun olacaktır.

Genellikle Om diye yazılan Aum, Gayatri mantra'mn en kutsal sözcüğüdür ve Vedik felsefenin özünü taşır, Hin-dular bu sözcüğü Brahman'ın en etkin sembolü olarak kabul ederler ve buna neden olarak da şunu gösterirler:

Her düşünceye karşılık gelen bir sözcük veya ses vardır. Söz ve düşünce birbirinden ayrılamaz. Herhangi bir şeyin dış kısmı, söz iken aynı şeyin iç kısmı, düşünce dediğimiz şeydir. Sesler değişse de düşünceler ve sesler arasındaki ilişki doğal bir ilişkidir. Bu ilişki işaret edilen şey ve onu işaret eden şey arasında ancak gerçek bir bağlantı varsa etkili olur, aksi takdirde bu sembol evrensel olarak kabul görmez. Bu doğal bağlantı mevcut olduğu sürece sembol, kullanıldığı zaman işaret ettiği şeyi anımsatır.

Patancali'ye göre, Tanrı'yı belirtmek için binlerce sözcük var olsa da ve her biri bir sembol olarak kabul edile-bilse de Tanrı ve Aum sözcüğü arasında eşsiz bir ilişki vardır. Hindu filozoflar Aum'u kullanılan en genel ses, tüm seslerin ortak temeli ve esas dayanağı olarak kabul ederler. Birlikte Aum diye telaffuz edilen üç harf A, U ve M tüm olası seslerin genel sembolleridir. A kök sestir, anahtardır ve dil, damağın hiçbir yerine dokunmaksızm telaffuz edilir. Tüm sesler arasında en az ayırt edilenidir. Aynı şekilde tüm sesler dilin kökü ile dudaklar arasında oluşturulur. Boğazdan çıkan ses, A'dır. M dudakları

kapatmak suretiyle çıkarılan en son sestir. U dilin kökünden başlayan ve dudakların sonunda biten öne doğru itilimi temsil eder. Doğ-m olarak telaffuz edildiğinde hiçbir sözcük, üretilen sesin tüm gamım, Aum sözcüğü kadar temsil edemez. Dolayısıyla Aum tüm seslerin matrisi, yani kalıbıdır ve Tanrı'ya en uygun düşen semboldür. Aum, Aziz John'a göre, en başta Tanrı ile birlikte olan ve Tanrı olan sözcüktür.

Hinduizm'de Aum gerçekle ilgili çeşitli fikirleri ifade etmek için kullanılmış ve Hindistan'ın dinsel gelişiminin tüm aşamalarında korunmuştur. Düalistler, nitelikli dü-alist olmayanlar, mutlak düalist olmayanlar ve Hindu-izm'in tüm diğer ekolleri gerçeği ifade etmek için şu veya bu şekilde Aum'u kullanmışlardır. Hatta, Vedalar'ın otoritesini tanımayan Budistler ve Caynistler bile Aum sözcüğünün kutsallığım kabul etmişlerdir. Tüm sözcüklerin malzemesi olan bu sözcük Hindu olmayanlar tarafından da gerçeğin kutsal sembolü olarak kullanılabilir. Bu kelime Hindu kutsal yazılarında hem Kişisel Tanrı'nın hem de Kişisel Olmayan Gerçekliğin veya saf şuurun sembolü olarak kabul edilir. Kişisel Tanrı evreninYaratıcısı, Koruyucusu ve Yok Edicisi olarak tanımlanmıştır. Yaratışın, korumanın ve yok edişin üç özelliği Aum'un üç harfi ile temsil edilir. A, Tanrı'nın yaratıcı yönünü temsil eder çünkü tüm seslerin başlangıcıdır. U, Tanrı'nm koruyucu yönünü temsil eder çünkü boğazda üretilen ses, li'da olduğu gibi korunur. Son olarak da M, Tanrı'nm yok edici yönünün sembolüdür çünkü dudaklar kapatıldığında tüm sesler sona erer. Aum sözcüğünün okunmasının sonunda, telaffuz edilmeyen ve mutlak şuurun veya sıfatsız (Aşkın) Brahman'ın sembolü olan bir ses de vardır. Hem sembol hem de onun işaret ettiği şey birtakım bölümler ve ilişkiler içermez. Telaffuz edilmeyen ses, aynı zamanda mistiklerin nihai deneyimi olan sessizliğin içinde yiter.

Aum, Upanişadlaı'da birçok yönden atman'm sembolü olarak tanımlanır. Dolayısıyla A, uyanık haldeyken, kaba dünyayı kaba bedenle deneyimleyen atman'm sembolüdür. li, rüya halindeki atman'm süptil veya zihinsel dünyayı süptil veya rüya durumundaki bedenle deneyimle-mesidir. M, atman'm nedenselliğe bağlı dünyayı fiziksel beden, duyular ve zihin dinlenme halindeyken nedenselliğe bağlı bedenle deneyiplemesidir. Dolayısıyla Aum, atman'm göreli dünyadaki deneyimlerini temsil eder. A, U ve M'nin ayrı ayrı seslerinin ardından gelen telaffuz edilmeyen ses, göreli dünyamn deneyimlerinden azat olmuş atman'ı, belirtir ki bu da turiya veya saf şuur olarak bilinir.

Aum sözcüğü herhangi bir kişi tarafından icat edilmemiştir. Bu sözcük,

mistikler tarafından zihinleri ve duyuları dünyadan el çekmiş durumdayken, yani tefekkür sırasındayken işitilen ezeli veya yaratılmamış sestir. Bu sözcük aracılığıyla mistiklere yaratış, koruyuş ve yok edişin ezeli süreci aşikar edilmiştir. Aum'u hem göreli hem aşkın yönü ile anlatan Ramakrişna şöyle demiştir:

"Bir gongun sesini örnek olarak veriyorum: 'tom', t-o-m. Bu, göreli olanın Mutlak'ta birleşmesidir. Kaba, süptil ve kozal olanın; uyanık halin, rüya ve derin uykunun turiya'da veya saf şuurda birleşmesidir. Gongun çalışı, büyük bir ağırlığın okyanusa düşüşü gibidir; dalgalar yükselmeye başlar; göreli, Mutlak'tan ortaya çıkar ve kaba gövdeler Büyük Sebep'ten ortaya çıkarlar. Turiya'dan derin uyku, rüya ve uyanık hal ortaya çıkar. Büyük okyanustan çıkan bu dalgalar, Mutlak'tan Göreli olana ve Göreli olandan Mutlak'a olmak üzere yine büyük okyanusta birleşirler. Bunun için gong sesi, t-o-m'un örneğini verdim. Tüm bunları net olarak gördüm. Bana sınırsız bir şuurun var olduğu aşikar edildi. Bu mutlak şuurdan tüm göreli şeyler ortaya çıktı ve onun içinde yeniden birleştiler.

Bir insanın kalbinde, mutlak şuur içerisinde milyonlarca evren ortaya çıkar. Tüm bunlar bana aşikar edildi. Sizin kitaplarınız ne diyor, onlar hakkında fazla bir şey bilmiyorum."

Patancali değişik konsantrasyon türleri olduğunu söyler. İnsan dış dünyada var olan kaba elementler üzerine konsantre olup onların doğasını öğrenebilir. Böyle bir konsantrasyon aracılığıyla yogi, maddi nesnelerin süptil özellikleri hakkında bilgi sahibi olabilir ve bu bilgi sayesinde doğaüstü güçler olarak adlandırılan şeye sahip olur, ancak bunlar kötüye kullanılırsa yogi sadece, bu güçleri kaybetmekle kalmaz, aynı zamanda acı da çeker. Bilim adamlarının deneyimlediği konsantrasyonun bu kategoriye dahil olduğu söylenebilir. Derin konsantrasyon yoluyla bilim adamları atomun içinin doğasını keşfetmişler ve onun içinde kilitli kalmış olan enerjiyi serbest bırakmışlardır. Patancali'ye göre böyle bir konsantrasyon yoluyla elde edilen güç sayesinde, kişi fiziksel nesneler üzerinde ustalık kazanabilir ve maddi mutluluk duyabilir. Maddeden açığa çıkarılan güç, bu gücü kullanan kişilerin özelliklerine bağlı olarak hem yapıcı, hem de yıkıcı amaçlarla kullanılabilir. Duygusal olarak çocuk seviyesinde ve zihinsel olarak da yerliler seviyesinde insanlar tarafından kullanıldığında, büyü yoluyla elde edilen güç insanlığa felaket getirebilir ve fiziksel bilimlerin sonunu getirebilir. Değişik maddi nesnelere yöneltilen diğer konsantrasyon şekilleri aynı sonuçları doğurur. Her yogi, ahlaki disiplinleri dene-yimlemek suretiyle bencil eğilimlerini tümüyle ortadan kaldırmalıdır.

Gerçek bir yogi, kişinin özünü öğrenmesine engel oluşturacak olan doğaüstü güçler ile ilgilenmez.

Konsantrasyon yoluyla, bir yoginin zihni ister bir atom kadar küçük, ister Güneş Sistemi kadar büyük olsun son derece eşsiz güçler kazanır. Dolayısıyla onun zihni, bir depodaki büyük bir terazi gibi de işlev görebilir, kimyasal bir laboratuvardaki hassas bir terazi gibi de. Konsantrasyon gücü sayesinde bir yogi, zihnini dışarıdaki tüm nesnelerden çekip kendini tamamıyla tek bir düşünce nesnesiyle özdeşleştirebilir. Onun zihni, tıpkı bir kristalin yanına konulan çiçek gibi kendini onunla özdeşleştirir. Zihin artık tek bir noktaya konsantre olmuştur ve özün doğasına derinden nüfuz edebilir. Dolayısıyla da bu zihin duyularla anlam çıkarmayla veya başkalarının tanık olduğu durumlarla elde edilebilenden çok daha derin bir bilgi sahibi olur. Doğrudan ve anlık deneyim veya kişisel deneyimler yoluyla edinilen bilgi olarak adlandırılan şey bu-dur. Böyle bir bilgi, duyularla ve zihinsel hallerle renklendirilmiş sıradan deneysel bilgiden farklıdır.

Konsantrasyon sayesinde yogi'nin zihni ilk başta tıpkı gölün yüzeyinin dalgalanması gibi birçok şey tarafmdan rahatsız edilir, ancak ısrarlı olarak konsantrasyon uygulaması yaparak zihnin bu şekilde başka yöne çekilmesi zayıflatılır. Özün doğasına yoğunlaşarak konsantre olmak güçlü bir dalga yaratır ve bu dalga eski izlenimler tarafından yaratılan dalgaları giderek yutar. Son olarak da tam bir yansızlık ve tam bir irade gücüyle en son dalganın patlamasına izin verilir ve zihin başka yöne çekilmelerden azat olur; doğal, saf haline kavuşur ve içsel ruh veya ruhun gerçek doğasım yansıtır.

Raja yoga sekiz kol veya bölümden oluşur. İlk ikisi, yama ve niyama, genel olarak nefsin kontrolünü işaret eder. Yama disiplini zarar vermemek, dürüstlük, açgözlülük yapmamak, iffetlilik ve armağan almamayı içerir. Bunların tümü zihnin arınmasını sağlar, bunlar olmaksızın ruhsal tefekkür olası değildir. Nefsin kontrolü olmaksızın, yoga uygulaması hem yogi'ye, hem de diğerlerine zarar verebilir. Sanskrit bir atasözü şöyle der: "Zehrini almaksızın bir kobra yılanını sütle beslemek sadece onun zehirini artırır." Niyama, belirli bazı alışkanlık ve kuralları belirtir: kendine hakim olma, kutsal yazılar üzerine çalışma, zihin ve bedenin saflığı ve Tanrı'ya bağlılıktır.

Yoga'mn üçüncü kolu asana veya duruş şeklidir. Öğrenciye en kolay gelen duruş tavsiye edilir. Değişik duruşlar tarif edilmiştir fakat, genel prensip, bel kemiğini serbest bırakmaktır. Yogi sırtını, boynunu ve başını düz bir çizgi üzerinde tutmak suretiyle ve vücudunun üst kısmının tüm ağırlığını

kaburgalarına vererek dik oturur. Göğsü dışarıda olacak şekilde vücudunu gevşetmek ve derin düşünmek onun için kolaylaşır.

Dördüncü kol paranayama'dır ve genellikle nefesin kontrolü anlamına gelir. Hindu filozoflara göre evren iki ezeli elementten oluşur: akaşa ve prana. Akaşa maddenin kaynağı, prana ise enerjinin kaynağıdır. Onların etkileşimi sonucunda elle tutulur tüm nesneler mevcudiyet kazanır. Tüm evrene nüfuz eden prana, insan vücudunda akciğerlerin hareketi şeklinde tezahür eder ve hareketi de nefesin kontrolü ile ilintilidir. Kişi, nefesi kontrol etmek suretiyle giderek tüm fiziksel sistemi ve hatta evreni kontrol edebilir. Nefes, bir makinenin düzenli bir hızla çalışmasını sağlayan çark gibidir. Büyük bir makinede önce bu çark çalışır, ardından hareket, en iyi mekanizma harekete geçirilinceye kadar daha ince bölümlere taşımr. Nefes, harekete geçirici gücü bedenin tüm bölümlerine taşır. Nefes alma düzene sokulunca tüm fiziksel sistem ritmik bir şekilde çalışmaya başlar. Nefesin kontrol edilmesi sayesinde yo-gi'ler canlı oldukları halde toprağa gömülerek günlerce hayatta kalmak, çivili bir yatakta yatmak, başkalarındaki ve kendilerindeki hastalıkları iyi etmek, muazzam bir irade gücü yaratmak ve diğerlerine düşünce aktarımında bulunabilmek gibi bazı doğaüstü güçler sergileyebilirler. Ancak, nefesin düzenlenmesi ve diğer yogik egzersizler yetkin bir öğretmenden öğrenilmelidir, aksi takdirde insanın bedeni, zihni ve sinir sistemi zarar görebilir.

Yoga'nın beşinci kolu olan pratyahara zihnin iradeyle kendini herhangi bir duyu organından ayırması için eğitmekten oluşur. Bir nesneye ait izlenimi, ancak zihin bir duyu organı aracılığıyla bu nesneye bağlandığı zaman koruyabiliriz. Dolayısıyla gün içerisinde.binlerce yüz görürüz fakat gece sadece zihnimizin bağlandığı bir tanesini hatırlarız. Pratyahara aracılığıyla, yogi zihnin dışarıya doğru olan eğilimini kontrol altında tutabilir ve daha sonra da onu duyuların köleliğinden azat edebilir. Ortalama bir insanın zihni doğası itibarıyla huzursuz olan ve bir miktar likör alıp daha sonra huzursuzluğu şiddetlenen, sonra bir akrep tarafından sokulan ve en son olarak da bir hayalet tarafından esir alman bir maymunun zihnine benzetilebilir. Tıpkı bunun gibi, doğal olarak huzursuz olan zihin de fazlasıyla dünyasal zevk tattıktan sonra yoğun olarak huzursuzlaşır. Bunun da ötesinde kıskançlık tarafından sokulur ve en son olarak da nefâaniyetin hayaleti tarafından esir alınır. Heyecanlanmış maymun nasıl yatış-tırılabilir? Bir yöntem, yoruluncaya kadar zıplamasına izin vermektir. Aynı şekilde kişi, zihnin istediği yöne hareket etmesine izin vermeli ve kendisi zihninin huzursuz hareketlerini, düşüncelerini bastırmaya çalışmaksızın rahat bir şekilde izlemeli; iyi veya kötü, bu

düşüncelerin yüzeye çıkmasına izin vermelidir. Böylece, içsel doğasını öğrenebilir ve böyle bir bilgi kendisi için büyük bir kazançtır. Daha sonra zihin, kontrol altına alınabilir ve herhangi bir duyu organından koparılabilir. Başka bir yöntem de zihinsel huzursuzluğu saf irade gücü ile kontrol etmektir.

Yoga'nın altıncı kolu olan dharana zihni bedenin belirli bir yerine yönlendirmek, sadece o kısmı hissetmesine izin vermek ve diğerlerini dışlamaktır. Örneğin yogi, sadece burnunun ucunu fark ederek kalabilir.

Yoga'nın yedinci kolu dhyana, yani meditasyondur. Bu aşamada zihin hiç kesintiye uğramaksızm bir nesneyi düşünecek gücü kazanır. Yogi'nin zihninin nesneye akışı, bir sopayla vurulan gongun sesinin kesintiye uğramaması gibidir.

Yoga'nın sekizinci ve sonuncu kolu olan samadhi veya dikkatin tümüyle bir noktaya verilmesidir. Bu hal, yogi'nin meditasyon nesnesinin dış bölümünü, adım ve formunu reddettiği ve sadece özü üzerine tefekküre daldığı bir ruh halidir. Dolayısıyla yogi normalde dıştaki ad ve formun arkasında saklı olan ve artık görüntüler yoluyla aldatılamayan nesnenin gerçek doğasıyla yüz yüze gelir.

Son üç kol, yani dharana, dhyana ve samadhi bir arada samyama olarak adlandırılır. Zihin ilk olarak bir nesne üzerine konsantre olur, daha sonra bu konumda bir süre devam eder ve en son olarak da, devam eden konsantrasyon nesnenin özüne inebilir. Çeşitli nesnelere başvurmak suretiyle samyama uygulayan yogi doğaüstü güçler kazanır. Yüce bir ayrıştırma gücüyle, bu güçleri kurtuluşa ulaşmakta bir engel olarak görüp de kendisine gelen tüm güçleri reddedince mükemmel bir arzusuzluğa ulaşır ve yogi kaivalya veya soyutlanmayı elde eder. Daha sonra, beden ve zihinden tamamıyla ayrı olan ve herhangi bir zaman, yer ve sebepten bağımsız olan ruhun maddi olmadığının farkına varır. Ruh saf şuurdur, değişmez ve ölümsüzdür. Kaivalya'ya ulaşan yogi, çekirdeğin kabuktan ayrı olduğu taze fındığa benzetilebilir. Ruhunu, bedeninden ayırır ve onun içerisinde kendini faal olarak hisseder; öyledir de. Sıradan bir insan yeşil nohut gibidir; çekirdek, kabuğa bağlıdır.

Raja yoga'nın dayandığı Samkhya felsefesine göre, kişinin doğaya olan bağlılığı ruhun tutsaklığının sebebidir ve doğadan ayrılmak ise özgürleşmesidir. Doğa, nihai amacını idrak etme arayışmdaki kişinin düşmam değil, tam tersine yardımcısıdır, insan, şu anki gibi, özgürleşmek için dünyaya bağlanmış halde olduğundan doğal kendini fedakar bir şekilde ona yardımcı olmaya adar ve bu

amaçla insanın değişik bedenlerle daha yüksek veya daha alçak birçok deneyimden geçmesini sağlar. İnsan uzun zaman sonra, bu deneyimlerden tatmin olmayarak kendini doğadan ayırır ve yitirdiği eski mutluluğuna kavuşur; doğanın, sözü edilen bu kendini unutmuş ruhla ilgili görevi tamamlanmıştır ve böylece yaşamın ıssız yolunda aynı şekilde yolunu yitirmiş başka bir ruhun yardımına koşar. Dolayısıyla, insanın lütufkar kardeşi tabiat ana mutlulukta ve üzüntüde, iyilikte ve kötülükte, huzur ve özgürlüğe doğru bir ruhtan diğerine rehberlik ederek durmaksızın iş başındadır. Upanişadlarida, başlangıcı olmayan prakri-ti'nin[2] sattva, raja ve tama olmak üzere üç guna'dan veya doğadan oluştuğundan söz edilir. Bunların bileşimi birçok fiziksel bedeni oluşturur. "Maddenin (doğanın) içindeki yaşamı tamamlandıktan sonra bir doğumsuz ruh prakri-ti'yi terk ettikten sonra diğer bir doğumsuz ruh prakriti'ye bağlanır." Hem Samkhya hem de yoga felsefeleri, temel kategorilerde, sonsuz sayıda pruşa'lardan veya ruhlardan ve bir prakriti'den veya doğadan söz ederler. Doğa sezgi ve duygulardan yoksunken, ruhlar şuurludurlar.

Patancali, kişinin samadhi aracılığıyla her şeyi bilen haline geleceğini vurgular. Bilginin gerçek kaynağı ruhtur. Beyin hücreleri bilgi yaratmaz ancak bu bilginin dışarıya vuran ifadesi olarak kanal işlevi görürler. Beyinin bir bölümüne zarar vererek bir insana ait bilginin kesintiye uğ-ratılabileceği söylendiğinde aslında ifade edilmek istenen şey, bilginin açığa çıkması için gerekli olan kanalların bloke olduğudur. Bu çalışma veya gözlemin amacı beyin hücrelerini açmaktır. Beyinde işlev görmekte olan hücrelerin sayısı ne kadar fazla olursa, insan o kadar fazla bilgiye ulaşır. Bazı büyük hücreler sıradan eğitim yoluyla açılabilirken, doğası itibarıyla daha süptil olan diğer hücreler yoga disiplinleri aracılığıyla açılırlar. Samadhi sırasında beyindeki tüm hücrelerin açıldığı ve böylece mükemmel duruma getirilen yogi'nin her şeyi bilen olduğu söylenir.

Samadhi, egonun tamamıyla aşıldığı bir üst şuurluluk düzeyidir; bunu deneyimledikten sonra bir insan kutsal kişi veya peygamber olur. Bu hem içgüdü, hem de aklın üzerinde olan daha üst bir şuurluluk düzeyidir. İçgüdüler aleminde, hayvanlarda olduğu gibi Ben-şuuru yoktur ve çok az hata yapılır. Ancak içgüdünün alanı çok kısıtlıdır. Akıl daha geniş bir alanda işlev görür fakat akıl yoluyla kesinlik elde edilmez. Bunun da ötesinde duyularla beslenen veriler aracılığıyla çalışıldığında akıl Tanrı'nm, ruhun ve ölümsüzlüğün doğaüstü deneyimleriyle başa çıkmakta yetersiz kalır. Akim dışında, üst şuur alemi olan ve ancak akıldan daha yüksek bir yeti ile bilinebilen sezgi, ilham veya doğrudan ve ani algılama adı verilen büyük bir alan vardır. Doğru disiplinler yoluyla içgüdü akla dönüştürülebilir ve akıl da

sezgi veya doğrudan algılamaya dönüştürülebilir. Tüm derin dinsel deneyimler şuurüstü alanla ilintilidir. Peygamberler ve mistikler bilgilerini buradan alırlar. Daha yüksek dinler, şuurüstü deneyimin elde edilmesi için disiplinler ortaya koyarlar fakat kişi bu disiplinden geçmeksizin de şuurüstü deneyimlere rast gelebilir. Genellikle böyle bir insan dogmatik bir hale gelir ve gerçeği bulmuş olduğuna dair fanatik iddialarda bulunur. Veya tıpkı meteliksiz bir dilencinin birdenbire rüyasında bile göremeyeceği bir servet kazanması halinde zihinsel dengesini kaybetmesi gibi, bu yüce deneyim o insanın üzerine zorla empoze edilirse, bu insanın aklı yerinden oynar. Sıradan bir refah düzeyinde olduğu gibi, bir ruhsal deneyim de bir insamn üzerine yüklenmek yerine o insanın kendisi tarafından kazanılırsa, bu ruhsal deneyimden çok daha fazla bir haz almır. Tüm ruhsal deneyimlerin kaynağı aklı aşar. Akıl, aklı aşan gerçeklerin arayışı içinde olan insanları götürebildiği kadar götürür ve sonra bükü-lüverir. Ancak şuurüstü deneyimler doğrudan akü yoluyla elde edilmese de akılla çelişmemelidir. Ve yine bu aklı aşan gerçekler dünyaya sunulurken, bu sunum akla uygun bir şekilde ifade edilmelidir.

Samadhi tüm insanlar tarafından doğru adımlar yoluyla elde edilebilir. Bu adımların her biri akıl süzgecinden geçirilmiş ve bilimsel olarak da sınanmıştır.

Yoga uygulamasmın zihni doğal bir öze dönük olma yetisiyle ve konsantrasyon gücüyle doğanlar için kolay olduğu söylenir. Fakat bu kadar şanslı olmayan ve raja yoga uygulaması yapmak isteyenlere ilk başta hatha yoga tavsiye edilir; bu iki yoga birbiriyle yakından ilintilidir. Hatha yoga, raja yoga'ya hazırlık niteliğindedir. Beden ve zihin arasında yakın bir ilişki söz konusu olduğundan, kişinin hatha yoga'da yapılan fiziksel egzersizler yolu ile zihinsel halleri kontrol etmesi kolay olur. Hatha yoga uygulaması yapmak için nitelikli bir öğretmen gereklidir.

Vücut duruşu ve nefesin kontrol edilmesi hatha yo-ga'ya ait iki büyük disiplindir. Vücudu sıkı, hafif, hastalıklardan uzak tutan ve aynı zamanda konsantrasyona, cinsel arzunun bastırılmasına ve bedenin keyifli olmasına yardım eden seksen dört vücut duruşu tarif edilmiştir. Zihin ve nefes arasında sıkı bir bağlantı olduğu herkesçe gözlemlenmiştir. Nefes düzensiz olduğunda zihin başıboş dolanır ve nefes kontrol edildiği zaman zihin huzur içindedir. İnsanlar yanlış nefes kontrolü yaparak ciddi fiziksel rahatsızlıkları davet ederler. Bu yoganın öğretmenleri vücudun içsel anlamda temizlenmesi için daha başka egzersizlerden de söz ederler. Hatha yoga'mn temel amacı, birçok fiziksel rahatsızlığı gidermek olduğu kadar direnci, canlılığı ve hazım gücünü artırmaktır. Sağlıklı bir vücut ve uzun bir yaşam, bu yaşamda ruhsal amacın

yerine getirilmesi açısından önemli etkenlerdir.

Hindistan'ın dinsel tarihi üzerinde yapılan çalışmalar, değişik zamanlarda değişik ruhsal deneyimlerin vurgulandığını göstermektedirler. Dolayısıyla örneğin, Vedik çağlarda cennette mutluluğa değer verilirken, Upanişad-lar zamanında Vedantik disiplinler yoluyla düal olmayan Brahman'ın deneyimlenmesine, Purana'lar zamanında ise aşk aracılığıyla Tanrı ile sohbete değer verilmiştir. On dokuzuncu yüzyılda Ramakrişna ve öğrencisi Vivekananda, Tanrı'mn insanda tezahür etmesine özel olarak önem vermişlerdir. Ramakrişna tüm yoga'larm meyvelerinden en iyi şekilde yararlanmış ve Tanrı'yla birçok şekilde sohbet etmiştir fakat en sonunda kendisini en fazla Tanrı'mn insanda tezahürü konusunun çektiğini söylemiştir. Öğrencilerinden, insanların ıstıraplarını yatıştırmak için Tanrı'mn görünen bir tezahürü olarak hizmet etmelerini istemiş fakat insanlara acıma fikrini reddetmiştir. Genç Vivekanan-da, günlerce samadhi'de kaldığı sırada bir gün çok az bir miktar gıda almak için gözlerini araladığında, kendisine Tanrı'yla sohbet edebilmenin lütfedilmesi için Ramakriş-na'ya yalvarmıştır. Ramakrişna, ona yaklaşmış ve şöyle demiştir: "Niçin Tanrı'yı gözlerin kapalı olarak görmeyi bu kadar çok istiyorsun? Onu, gözlerin açık olarak göremez misin?" Ramakrişna ona, Tanrı' nın varlığının sadece gözler kapalı olduğunda hissedilmeyeceğini anlatmıştır. Tanrı aynı zamanda etrafa bakıldığında da görülebilir. Aç, hasta ve cahillere doğru bir şekilde yardım edilmesi de herhangi bir ruhsal disiplin kadar etkilidir. Ramakrişna birçok defalar, başkalarına hizmet edebilme ayrıcalığına sahip olmak için dünyaya bir köpek olarak bile yeniden gelebileceğini söylemiştir.

Öğretmeninin ölümünden sonra Vivekananda manastır yaşamının şerefli öğretilerinin ardından yoğun biçimde nefsine hakim olma disiplinleri uygulamış ve günlerini bir mağarada meditasyonla geçirmeye karar vermiş fakat her defasında sanki görülmeyen bir güçle dışarıya atılmıştır. En sonunda, görevlerinden birinin insanların yoksulluklarını, hastalıklarını ve cehaletlerini ortadan kaldırmak suretiyle onlara yardım etmek olduğunu anlamıştır. Bu amaca hizmet etmek amacıyla Amerika'ya gitmiş, orada bilimsel ve teknolojik bilgi edinmeye çalışmıştır. Diğer bir görevi ise, Batılı insanların ruhsal şuurlarım ve dinsel bakış açılarını derinleştirmek için onlara Vedanta'nın mesajını aktarmaktı. Daha sonra, üyeleri insanlığa hizmet etme ve kişisel özgürleşme yemini eden keşişlerinden oluşan Ramakrişna Derneğini kurmuştur. Bu organizasyonda ibadet ve hizmet ard arda gelir. Bir arkadaşına yazmış olduğu şiirin sonuç bölümünde Swami şöyle demiştir:

Sayısız şekillerde tezahür etmiş olan,

Tanrı şimdi, burada senin önündedir;

Onu inkar edip varlığını nerelerde aramaktasın?

O, Tanrı'ya gerçek anlamda hizmet eden Tüm canlı varlıklarla aşkını paylaşır.

Vivekananda ölümünden önce şöyle demiştir: "Tüm ruhların toplamı olan, var olan ve inandığım biricik Tan-n'ya ibadet etmek için defalarca yeniden doğayım ve binlerce acıya katlanayım."

1

Sannyasin (ya da samnyasin): Dünya nimetlerinden tamamıyla feragat eden ve özgürleşmeye ulaşmak için hiçbir mülkiyeti olmaksızın yaşayanlar. Sannyasin, sadece maddi anlamda değil, ruhsal anlamda da fakirdir. O iyi ve kötü, arzu ve nefret, korku ve açgözlülük gibi tüm zıtlıklardan azat olmuştur. (Ç.N.)

2

Prakriti (Sanskrit; Pradhana da denilir): Doğa, madde; evreni oluşturan ilksel madde (Ç. N.)

TANTRA: GERÇEĞİ ALGILAMANIN BİR YOLU

Modem araştırmalar dinsel felsefenin Tantra[1] sistemiyle Vedalar arasındaki yakın benzerliğini ortaya koymaktadır. Tantra'nın kendisi, Vedik kökeninden söz eder; gelişimi sırasında Upanişadlarim, yoganın ve puranalariın etkilerini ortaya koymaktadır. Modern Hinduizmin ritüellere dayalı ibadet şekli büyük ölçüde tantralar ile renklendirilmiştir ve bu olgu özellikle Bengal, Kaşmir, Gujarat ve Mala-barida kayda değer bir şekilde göze çarpar.

Tantra'ya göre gerçeklik, chit veya saf şuurdur ki, bu da sat veya varlık veya ananda veya cennetteymişçesine mutlulukla özdeştir. Dolayısıyla hem Vedanta, hem de Tantra, gerçeğin doğasıyla ilgili olarak ortak kanıya sahiptirler, ancak, şu önemli farklılık söz konusudur: Sat, varlık, şuurluluk, cennetteymişçesine mutluluk veya satçidananda maya aracılığıyla kısıtlanır ve'aşkın doğası da terim ve kategoriler yoluyla ifade edilir.

Biraz önce söylendiği gibi Vedalaria göre, satçidananda veya Brahman, gerçek doğasında saf ruhtur ve içinde doğuştan var olan maya yaratılış, koruma ve yok etme zamanında sadece göreli düzlemde işlev görür. Nihayetinde ne yaratılış ne de yaratılmış olan varlıklar gerçektir zira gerçek bilgi sadece ayrıştırılmamış şuurda aşikar olur. Diğer yandan, Tantra'ya göre, Satçidananda tire işareti ile birleştirilmiş bir sözcük olan Şiva-Şakti olarak adlandırılır ki bu da, Şiva veya Mutlak'm ve Şakti'nin veya onun yaratıcı gücünün bir kelime ve onun anlamı gibi ezelden beri birbirleriyle bağlı olduğu anlamına gelir. Bunlardan bir tanesi diğeri olmadan düşünülemez. Şakti'yi veya varoluşun gücünü reddeden bir saf şuur veya varlık anlayışı Tantra'ya göre gerçeğin sadece yarısıdır. Satçidananda esasen kendi kendini dışarı açmak evrimleştirme ve kendi kendini içe kapama gücüyle donanmıştır. Dolayısıyla mükemmel deneyim, bütünün deneyimidir, yani varlık olarak şuurluluğun ve varoluşun gücünün deneyimidir. Şiva ve Şakti'nin ayrı ayrı bağımsız birimler olarak düşünüldüğü yer yalnızca göreli dünyadır. Bunun da ötesinde Tant-ra hem dünya sürecinin, hem de jiva'mn veya ruhun gerçek olduğunu ve sadece Brahman üzerine bir bindirme olmadığını kabul eder. Jiva'mn en sonunda gerçek haline geldiğini söylemekle Tantra, hem nitelikli düalist olmayan görüşten, hem de saf düalizmden ayrılır.

Tantra'ya göre, maya gerçeği peçeler ve onu şuurlu ve şuurlu olmayan, var olan ve var olmayan, hoş olan ve hoş olmayan şeklinde kutuplara ayırır.

Kutuplaşma yolu ile sonsuz sonluya, ayrıştırılamayan ayrıştırılana ve ölçülemeyen ölçülene dönüşür. Aynı nedenle, düalite içermeyen gerçek -bu oluşum gerçektir ve Vedanta'daki gibi sadece görünüşte değildir- birbirine bağlı birçok "merkezler" veya farklı tabiatlarda ayrı ayrı birimler halinde evrimleşir; bunlar birbirlerini çok farklı yollarla etkilemektedirler. Kimi merkezler, tıpkı insanlar gibi, duyguları algılamayı ve iradenin gücünü evrimleştirirken diğerleri böyle bir güçten yoksundur, elbette güç veya güçsüzlüğün çeşitli dereceleri vardır. Yine bazı merkezler bilendir, bazıları bilgi nesnesidir, bazıları sadece deneyimleyen ve bazıları da bu deneyime konu olan nesnelerdir. Bir merkezi oluşturan ve devamını sağlayan belirleyici etkenler; örneğin jiva, onun hareketleri ve reaksiyonları olarak aym zamanda bu merkezi kısıtlar veya sınırlandırır. Bu belirleyici etkenler, ji-va'nın görüngüsel yaşamının kumaşmı ören "bağlar"dır (pasa). Bu bağlar yoluyla jiva bağlanır ve bir "hayvan" gibi hareket etmesi sağlanır.

Gerçeklik, kendi gizemli gücüyle, canlı ve cansız merkezler çokluğuna doğru tekamül etmesine rağmen, gerçek doğası itibarıyla her zaman saf şuur, varlık ve cennetteymişçesine mutluluk olarak kalır. Tekamül olgusu ve tekamül olayı, Tantra tarafından reddedilmese de gerçeklik, kendisi olmaktan vazgeçmez.

Dolayısıyla, tekamül, "eğrisinin" herhangi bir yerindeki sonlu bir merkez, sayesinde sonsuzluğun kendini açtığı ve sayesinde sonsuzluğa ulaşılabilen saf gerçekliğin bir noktası olmayı asla kesmez. Bir jiva bu noktayla yüzyüze geldiği zaman ve noktadan geri döndüğü ve maya'nm peçesi ile yüz yüze geldiği zaman sonlu ve koşulludur ve bağlarla bağlıdır. Dolayısıyla her jiva merkezinde, hem bireyselliğin ve sonsuzluğun hem de görüngüselliğin ve gerçekliğin unsurları vardır. Maya'mn işlev gördüğü yönlerden biri "dışarı akan ırmak" olarak adlandırılır ve bu ırmak, bağlarıyla birlikte jiva merkezini oluşturur. Bu yönün tersi "geriye akan ırmak" olarak adlandırılır ve sonsuz olanı aşikar eder. Tantra (özellikle de "sol el" yolunda tarif edilen öğretileri), dışarı akan ırmağı geriye akan ırmağa dönüştürmenin ve böylece jiva'nın bağını bir "serbest bıraktırıcı" veya "özgürleştirici" gibi işletmenin yolunu göstermek suretiyle yapar. Tantra'nın dediği gibi: "Kişi, düştüğü şey aracılığıyla yükselmelidir"; "öldürücü zehir, akıllı birisi tarafından kullanıldığında yaşam iksiri haline gelir." Dışarı akan ırmakla ilintili olan çeşitli dürtü ve arzular, jiva'nın yakalandığı görüngüsel dünya ağıdır. Bu dürtülerin bazıları, bu ağın, en temel veya birincil düğümleri olarak ortaya çıkar. Buradaki soru, maddi hazların (ıbhoga) bu temel dürtülerinin ruhsal hazlara (yoga) nasıl dönüştürüleceğidir. Eğer bu yapılabilirse, jiva'yı bağlayan şey her neyse işleyişinde tersine çevrilir ve sonlu jiva, sonsuz gerçeklikle olan özdeşliğinin

farkına varır.

Dışarı akan ırmağa yakalanmış olan jiva, ikiliği algılar; haz ve acı, kabul ve red, beden ve ruh, ruh ve madde gibi nosyonları içine alır. Fakat, Tantra tarafından vurgulandığı haliyle, eğer Şakti-Şiva'nın düal olmayışı tek başına mevcutsa, tüm bu ayrımlar göreli olmalıdır. Dolayısıyla, beden ve ruh arasında uzun ömürlü bir çatışmanın varsa-yıldığı ve jiva'nın da ortak eğilimlerin bağlarıyla bağlanan bir hayvan gibi davrandığı durumda, kadın ve erkek arasındaki ayrım, birbirlerine duydukları ve en başta gelenlerden olan arzu ve onların arasındaki fiziksel birleşme göreli düzeydedir. Jiva'nın göreli düzeyde kalması halinde bu ayrım geçerli bir ayrımdır ve değerli bir ayrım bile olabilir. Bu düzeyde ne kadar arzulanır olursa olsunlar ahlaki ve sosyal geleneklerin yerine getirilmesi, jiva'yı hayvandan başka bir şey yapmaz. Jiva'nın, kendisinin gerçekte Şiva (Mutlak) olduğunu bilmesi için her çeşit ikiliği çözmesi, fiziksel ve ruhsal düzeyde işlev gören ve var olan her şeyin bunun ayrılamaz gerçekliği ve gücü olan Şiva-

Şakti olduğu gerçeğinin farkına varması gerekir. Kişi yaratış, koruyuş ve yok ediş sürecinin tümünün lila'nın veya sportif hazzm tezahürü olduğunu gördüğünde, evrende bedensel veya kaba olan hiçbir şey görmez çünkü böyle birisi için her şey Şiva-Şakti'nin bir ifadesidir. Tantrik öğretinin özel tekniği, çeşitliliğin dışarı doğru akan ırmağını, ayrılmayı, kutuplaşmayı ve hatta özdeşleşmeye karşı koymayı uyum ve huzurda bir araya getirmek için kademeli birleşmenin geriye akan ırmağına dönüştürme disiplinidir. Ancak bu iki akım, biri diğerini dışlamak suretiyle tek başına işlev görmez; vurgulama ikisi arasında gidip gelmekteyse de bu ikisi aynı anda akarlar. Dolayısıyla ikilik ve farklılığın tüm doğrulamalarında, ikiliksizlik ve özdeşlik içkin olarak doğrulanır ve kişi, dışarı doğru akmakta olan ırmağın evrenin yaratılışında ve korunuşunda işlev görmesinde sırf çarpışan parçacıkların karmaşasını değil teklikleri, eşitlikleri ve benzerlikleri de görür. Bu sistem bize kısıtlı ve koşullu özdeşlikleri verse de, bizim sıradan deneyimimiz de bu sistemi ortaya koyar. Özetle, ayrıştırma; dışarı doğru akan ırmağın hüküm sürmekte olan özelliği olsa da, özdeşlik ya bunun içerisinde üstü kapalı olarak mevcuttur ya da koşullu olarak gözle görülebilir.

Bir erkek ve bir kadm örneğini ele alalım. Bazı kısıtlama ve koşullara tabi olan bu kadm ve erkek, bir şekilde eşitlenebilirler. Bu ikisi arasındaki fark açıktır ancak ortadan kaldırılabilir. Ancak bu farklılıklar üzerindeki vurgulama, ortak deneyimlerimizde görüldüğü üzere kadın ve erkeğin bağlarını oluşturur. Bu bağlar, onların işlevsel eşitliklerinin değil de gerçek özdeşliklerinin farkına

varıldığında ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla buradaki soru, üzeri örtülmüş olan özdeşliğin doğrulanması daha doğrusu yeniden doğrulanmasıdır.

Düalist olmayan Vedanta'mn yöntemi, gerçek dışı olarak adlandırdığı tüm kısıtlamaları, kişinin erkek ve kadında Brahma'dan veya saf ve ayrıştırılmamış şuurdan başkasını artık göremeyinceye dek reddetmesine dayanır. Tekliğin doğrulanmasına ulaşmak için, ikiliğin her türlü işaretinin şiddetli bir şekilde dışlanması gereklidir. Vedan-ta, bu yolda hevesli olan kişilerin ad ve formlar dünyasını reddetmelerini ister. Fakat bunu söylemesi yapmasından kolaydır çünkü böyle bir terk ancak çok az kişi tarafından gerçekleştirilebilir.

Tekniği farklı olan tantra, "yüceleştirme" disiplinini önerir. Kozmik sürecin dışarı akan ırmağında yüzmekte olan erkek ve kadın, kuşkusuz birbirlerinden farklı değildirler fakat geriye akan ırmak aracılığıyla arındırma suretiyle kozmik ilkelere dönüştürülebilir ve bir bütün olarak algılanabilirler ki bu da Şiva-Şakti'dir. Dışarı akan ırmağı tersine döndürmek suretiyle kişi, özdeşleşmelerini sağlamak amacıyla birbirini tamamlayanları veya kutupları "bir araya getirir" ve böylece erkek ve kadmın fiziksel birleşmesi Şiva-Şakti'nin yaratıcı birleşmesine dönüşür. Tant-ra'nm sol-el yolu çok sıkı bazı koşullar altında, daha sonra anlatacağımız "kahraman" tiplemesine uyan ve bu yolda hevesli olan kişiye veya sadhaka'ya kadına uyarlanmanın ritüele dayalı ruhsal öğretilerini anlatır ve bu sözümo-na "şehvani" işlemin nasıl giderek mükemmel cennetsel mutluluğa erişmiş yüce, ikiliksiz Şiva-Şakti,'ye ulaşmcaya kadar yüceleştirilebileceğini gösterir. Bu teknik, hayvani insamn en kuvvetli bağını oluşturan şehvani arzuyu, Sat-çidanada'nm deneyimlenmesine "açan" kanal haline getirin Doğru yoldan gidilirse ve tüm koşullar yerine getirilirse, bu yolda hevesli olan kişi çabasında başarılı olur.

Yüceleştirmenin Tantrik yöntemi üç aşamadan oluşur:

Arınma, yükselme, özdeşliğin saf şuur düzleminde yeniden doğrulanması. İlk olarak kişi, dışarı akan ırmağı geriye akan ırmağa dönüştürmek suretiyle saf olmayan kaba kütleden kurtulmalıdır. Tantra'ya göre, tekamül sürecinde saf kozmik ilkeler (tatva'lar) belirli bir aşamada aradaki çizginin öteki tarafına geçerler ve saf olmayan ilkelere karışırlar ki, bu taraf "büklümler[7]' şeklinde olan tabiat alemini oluşturur; jiva burada hapis durumdadır ve kaçışı mümkün olmayan bu yerde, doğal determinizm ağma yakalanmış olarak dolaşmaya devam eder, ta ki büklümler şeklindeki eğri, hapis durumdaki jiva'nın dışarıya çıkıp saf kozmik ilkeler alemine yükselmesi için açılıncaya kadar. Bu oluncaya kadar jiva dışarı akan ırmağın yüzeyinde yüzer, onunla beraber hareket eder

ve kaba ve bedensel olan arzularını yerine getirir. Acıya veya mutluluğa neden olan bu arzulara daha başka halkalar eklemek suretiyle jiva'nın üzerindeki zinciri sıkılaştırır. Jiva'nın tek ümidi, üzerine kapanmış olan "büklüm" şeklindeki tabiat aleminin açılmasıdır. Bu, teknik Tantra dilinde Kundalini'nin[2] veya çöreklenmiş yılan gücünün "uyanışı" olarak adlandırılır; kişi bu güçle saf olmayan ilkeler düzleminden saf ilkeler düzlemine geçer. Bu çöreklenmiş yüanın başı aşağıya doğrudur; bu baş yukarıya doğru döndürülmelidir. Ji-va'yı tekamül ettirdikten sonra onun içinde kalan yılan gücünün yönündeki bu değişiklik arınma olarak adlandırılır. Bundan sonraki aşama yükselmedir. Dışarı akan ırmak boyunca ilerleyen kozmik ilkelerin sırası, geriye akan ırmağın devreye sokulmasıyla tersine döndürülmelidir.

Yükseliş, alçalışın yapıldığı sıranın tersinde yapılmalıdır. Kişi, Şiva-Şakti'ye ulaşıncaya kadar kendini daha kaba ve kısıtlı elementlerden daha süptil ve genel elementlere yükseltmelidir. En son aşama, kişinin şuurunun Şiva-Şak-ti ile özdeşliğinin yeniden doğrulanmasıdır. Bu, düalistler veya düalist olmayanlar veya diğer düşünce sistemlerini benimseyenler tarafından tüm yüceleştirme yöntemlerine uyarlanabilecek olan bir yüceleştirme yönteminin genel çerçevesidir.

Sadhaka'nm ruhsal uyanışı, Tantra'da uyanışın sembolü ve Kundali gücünün yükselişi aracılığıyla anlatılır. Kun-dalini nedir? Doğru olarak algılandığında sadece Tant-ra'ya özgü, mistik veya ezoterik bir şey değildir; tüm dinler ve inançlar tarafından anlatılan ruhsal deneyimlerin temelini oluşturur. Bir ışığın veya bir görüntünün görülmesi veya İlah ile sohbet şeklindeki her hakiki ruhsal deneyim, Kundalini'nin yükselişinin bir tezahürüdür. Kundalini'yi, klasik fizikten bir benzetme yardımıyla anlamaya çalışalım. Bir madde parçası ile ilintili olan iki tür enerji vardır: potansiyel ve kinetik, bunların toplamı sabittir. Toplam enerjinin çok küçük bir kısmı olabilecek kinetik enerji, bedenin hareketinde iş görür. Tantra'ya göre, kozmik enerji şeklindeki Kundalini her şeyde, hatta bir maddenin en küçük bir parçasında bile mevcuttur, ama kinetik enerjide olduğu gibi sadece bir bölümü işlev görmektedir; ölçülmeyen miktardaki geri kalan kısmı ise, potensiyel enerjide olduğu gibi "tabanda" kullanılmamış olarak "büklüm" şeklinde durmaktadır. Kundalini engin bir güç deposudur ve bir parçacığın kinetik enerjisinde olduğu gibi işleyen enerji bunun sadece bir parçasıdır. Aynı şekilde jiva merkezinde de Kundalini'nin hem bu potansiyel enerjisi, hem de ji-va'nın aksiyon ve hareketlerini sağlayan aktif enerjisi mevcuttur. Kundalini'nin potansiyel enerjisi, (fiziksel, süptil ve kozal) vücudun enerjisinin deposudur. Büklüm şeklindeki Kundalini bedenin

ve zihnin tüm karmaşık sisteminin (aygıtının) üzerinde hareket ettiği ve işlediği kilit taşıdır. Kun-dalini'nin aktif ve toplam enerjilerinin arasındaki özel bir oran bu beden sisteminin (aygıtının) mevcut durumunu ve tutumunu belirler. Bu aygıtm mevcut işleyiş etkinliğinde bir değişim yapabilmek için bu oranda bir değişiklik olması gerekir; bu ise kaba elementlerin ince elementlere dönüştürülmesi yoluyla olur. Fiziksel, zihinsel ve yaşamsal değerdeki bu aygıtm transformasyonu, dinamikleştirilmesi (harekete geçirilmesi) ve yüceleştirilmesi sadece Kundalini'nin uyandırılması ve "aşağıya bakar" durumdan "yukarıya bakar" duruma getirilmesiyle olasıdır. Kundalini'nin uyandırılmasıyla fiziksel beden, özellikleri itibanyla sınırlı, fonksiyonları ve olasılıkları itibarıyla ise kısıtlı olan büklüm şeklinde bir eğri haline getirilmiştir. Kundalini'nin aşağıya bakar durumdan yukarıya bakar duruma getirilmesiyle de beden bu bağlardan kurtulur ve kısıtlamalarını aşar. Bu genel prensiptir. Ancak, bu potansiyel güç deposunun aktive edilebileceği değişik ruhsal disiplin şekilleri vardır. Raja yoga ve jnana yoga öğretilerinde olduğu kadar, aşk ve inanç da büklüm şeklindeki Kundalini enerjisinin yükseltilmesi için kaldıraç görevi görür. Efendi'nin adının veya kutsal bir mantra'mn tekrarlanması hatta bir müzik parçası bile bu süreç sırasında yardımcı olabilir. Tantra, tüm bunları kabul eder. Tantra öğrencisi, artırılmış ve daha yüksek bir gücün mekanik olarak devreye girmesinden daha çok, şuurun açılması, genişlemesi ve yükselmesinden ibaret olan Kundalini' nin yükseltilmesinin psikolojik yönü üzerinde durmalıdır. Kundalini'nin uyandı-nlmasmın amacı mucize gösterileri yapmak veya maddi hazlar tatmak değil, Satçidananda'nın elde edilmesidir.

Uyandırılan Kundalini, sinir sistemindeki temel sinir olan Suşunına boyunca ilerler. Bir cins içi boş kanal olan Suşumna omurilik boyunca ilerler ve bel kemiğinin tabandaki merkezini (şakra), beynin düşünmeyle ilgili olan kısmındaki merkeze bağlar. Tantra, Suşumna'dan geçen altı merkezden söz eder. Bu merkezler, Tantra'da değişik sayıda taç yaprakları olan, farklı renklerdeki lotüsler (nilüferler) olarak anlatılan birçok düzlem veya kürelerdir. Sıradan bir dünya insanında bu merkezler kapalıdır ve lotüs çiçeklerinin tomurcukları aşağıya bükülmüştür. Kundalini, Suşumna kanalı boyunca yükselip bu merkezlere dokundukça, bu tomurcuklar tamamıyla açılmış çiçeklerde olduğu gibi yukarıya doğru döner ve kişi de ruhsal deneyimler elde etmeye başlar. Bu ruhsal deneydeki amaç, Kundalini'nin daha aşağıda olan ve gerçeklerin peçelendi-ği bu merkezlerden daha yüksek şuurluluk düzeylerine yükselmesini sağlamaktır. Kundalini'nin yukarıya doğru olan bu yolculuğu sırasında, katışıksız ve mükemmel gücün "açılması" olan altıncı merkeze veya düzleme ulaşıncaya dek jiva, göreli halden tam anlamıyla azat

olmamıştır. Bu altıncı merkezde (kaşların birleştiği yerde bulunan iki yapraklı beyaz lotüs) jiva egosundan sıyrılır, ikilik çekirdeğini yakar ve daha yüksek düzeydeki özü, kendi daha aşağıdaki özünün küllerinden yükselir. Jiva burada, saf şuurda yaşamak üzere fiziksel olarak ölür. Altıncı merkez, uçsuz bucaksız bir okyanus gibi olan beynin düşünme ve karar verme ile ilgili olan üst kısmındaki bin taç yapraklı lotüs'teki gücün anahtarıdır ve kişiye ait olan küçük depodan harekete geçirilerek taşmasını ve bu küçük deponun boşalmasını sağlar. En son olarak Kundalini, beynin düşünme ve karar verme ile ilgili ön kısmındaki lotüs'e kadar yükselir, Şiva veya Mutlak ile bir olur ve bu deneyimi yaşama isteğinde olan kişi, aşkın bir ruh halinde Şiva-Şak-ti ile birliğinin farkına varır. Her şeyi bilen, aydınlanmış insanı temsil eden bin yapraklı lotüsün taç yapraklarının açılması, bir önceki bölümde anlatıldığı gibi, yogi'nin sa-madhi halindeyken tüm beyin hücrelerinin açılmasına eş değerdir.

Tantra, tantra öğretilerinin uygulanmasında tümü de önemli olan, öğretmen ve öğrencinin sahip olmaları gereken özellikler ve aynı zamanda mantara'lar, kutsal kelimeler, şekiller, tanrılar, ritüeller ve zihinsel durumlar üzerinde durur.

Guru veya nitelikli bir öğretmen lekesiz, saf ve iyi niteliklerle dünyaya gelmiş bir insan olmalıdır. Dingin ve merhametli olması gereken bu öğretmen, Tantrik ve diğer kutsal yazılar hakkında bilgili olmalı, Tanrı'nm adını sürekli olarak tekrarlamak ve kutsal ateşe adaklar adamalı-dır. Dahası, öğrencisinin dileklerini yerine getirebilecek bir konum ve güce sahip olmakdır. Bir Tantra öğrencisi için guru'nun yardımı kaçınılmazdır. Kundalini yükseldikçe ve zihniyle bedeninde var olan saf olmayan unsurlar saf hale geldikçe öğrencide çok önemli bazı değişimler meydana gelir. Ruhsal disiplinlerin deneyimlenmesi sırasında öğrenci, bir dizi krizle karşılaşır ve yardıma ihtiyacı vardır. Kundalini'nin kendisinden başka bir şey olmayan Kutsal Ana'nın lütuflar şeklinde yardım bağışladığı doğrudur ama Tanrı ile arasında kendisine yardımcı olacak olan bir insana da ihtiyaç vardır. Guru, Tantrik deneyimler konusunda uzmandır, Tantra öğretilerini deneyimle-miştir ve sonuçlarını bizzat kendisi doğrulamıştır. Öğrenci, guru'suna fiziksel bir varlık olarak değil de Tanrı nın vücut bulmuş hali olarak bakar. Ruhun hekimi olan guru son derece büyük bir sorumluluk taşır, öğrencisine zorlu öğretiler sırasında rehberlik eder ve her anlamda onun rahatını gözetir.

Öğretmen gibi, öğrenci de iyi bir soydan gelmeli, iyi bir karaktere sahip, dürüst ve saf bir insan olmalıdır. Zeki, iyi kalpli ve kutsal yazılar konusunda bilgili olan öğrenci ölümden sonra yaşama inanmalı, anne babasına karşı olan görevlerini

yerine getirmeli, soyu, eğitimi veya refah düzeyi ile ilgili olarak kibir sahibi olmamalıdır. Bunlarında ötesinde, inanç sahibi olmayan insanlarla yakınlık kurmamalı ve öğretmenine tüm alçakgönüllülüğüyle hizmet etmeye hazır olmalıdır. Tantra öğrencisinin üç tipini daha sonra ele alacağız.

Sorumluluk sahibi bir öğretmen, öğrencisini inisiye etmek konusunda aceleci davranmamalı ve öğrenci olmaya niyetli kişi de kendisine çekici gelmeyen bir kişiyi öğretmen olarak kabul etmemelidir. İnisiyasyonun şekli, öğretmenin yeterliliğine ve öğrencinin niteliklerine göre değişir. Sıradan bir inisiyasyon, ayrıntılı ritüellerle yapılır. Ancak, öğrencinin kısa bir zaman sonra deneyimlemeye başladığı derin ruhsal egzersizlerle bunlar, önem açısından ikincil bir konuma düşerler.

Mantra'lar, tıpkı Veda ve Purana öğretilerindeki adak adama ve ritüellerde olduğu gibi, Tantrik öğretilerde de önemli bir rol oynarlar. Mantra, "o ki, üzerinde düşünüldüğünde özgürleşmeye götürür" anlamına gelir. Mantra, tanrısallığın ses eş değeri olan chit veya şuurdur, bunun dışsal yönü ise mantra'nın maddi şeklidir. Sesin titreşimi, chit'in ilk ve ona en yakın olan tezahürüdür. Mantra gerçekten de, saf şuur ve fiziksel nesne arasında bir aracıdır ama ne saf şuur gibi tam olarak manevi, ne de fiziksel nesne kadar yoğundur. Tantra, titreşimi; kozmik enerji veya

Şakti'nin titreşimi olarak kabul eder ve kişiyi, bu titreşim olmazsa en zeki insanın bile yakalayamayacağı chit'in algılanmasına götürür. Mantraİar sadece sözcüklerden ibaret olmayıp olağanüstü güce sahip olan güçlü düşüncelerin ürünleridir. Bu sözcükler, aydınlanma deneyimleri sırasında peygamberlere aşikar edilmişlerdir. Bu mantra'yı uygulayan kişi, söz konusu mantra ile ilintili olan ilahın aynı olduğunun ve ilahın mantranm vücut bulmuş hali olduğunun farkına varır. Cahil kişiye göre, mantra tarafından çıkarılan titreşim sadece fiziksel bir olaydır ve mant-ranın kendisi de sesten başka bir şey değildir ama bu mantra'yı uygulamakta olan uzman kişiye göre mantra hem aydınlatıcı, hem de yaratıcıdır. Aydınlanma, tıpkı ağacm çekirdekte saklı olması gibi, mantra'nm içinde saklıdır. Aydınlanma deneyimlendiği anda, mantra muhteşem bir güçle donanır ve kendisinde potansiyel olarak mevcut olan kozmik enerjiyi açığa çıkartır. Tantra, bazı temel mantra'larm insan beyni tarafından yaratılmadığına, ezeli olarak var olduklarına ve bu sözcüklerin tekrarlanması yoluyla bu yolda hevesli olan kişinin mükemmeliyete ulaşacağına inanır.

Tantrik ritüeller sırasında "yantra" adı verilen mistik şekiller kullanılır. Tıpkı

mantra'nın ses olarak ilahın eşdeğeri olması gibi, yantra'lar da ilahın biçimsel eşdeğeridirler. Yantra, bir kimyacının kullandığı türden bir molekülün şematik çizimi olmayıp, bu konuda uzman olan kişiye aşikar edildiği gibi bir tapınma nesnesinin temel gücünü tam anlamıyla temsil eder. Bir yantra'ya gerçek bir güç verildiğinde ilah oradadır. Tantrik ritüelde yantra tapınma nesnesidir ve resim de onun elle tutulur bir sembolüdür. Mantra ve yantra arasında çok temel bir ilişki vardır.

Kişinin sayesinde yüce gerçek ile sohbet ettiği ilahın resmi sadece bir figür, bir tahta parçası veya bir taş olmayıp aynı zamanda şuurun vücut bulmuş halidir. Eğer ibadet doğru olarak yerine getirilirse, Hristiyaıı aleminde şarap ve ekmeğin Hz. İsa'nın kanı ve bedeni işlevi görmesi gibi, ilahın resmi (görüntüsü), mantra, yantra ve diğer çeşitli araçlar da şuurun ifade ediliş şekli yerine geçer.

İnisiyasyondan geçmemiş bir kişi için tantrik ibadet sırasında kullanılan mantra ve yantra'lar, anlamsız bir kalabalık ve sihirli şekiller olarak görünebilirler. Bilgisiz insanlar aynı şeyi karmaşık formül ve eşitlikler, fizikçilerin ve kimyacıların kullandığı işaretler için düşünürler. Örneğin, $E = mc^2$ cahil bir insana Om veya Hring mantrasmın ifade ettiğinden daha fazla bir şey ifade etmez. Aynı şey Tantra'da kullanılan mistik formüller için de geçerlidir. Bu formüller gerçekten, belirli temel deneyimlerin kısa olarak ifade edilmiş şekilleridir. Fizik bilimlerde öğrencide aranan yeterliliğin aynısı, Tantra öğrencisinden ritüelle ilgili olarak kesin sadakat şeklinde beklenir. Fizik bilimler öğrencisine görecelik teorisi veya kuantum fiziğiyle ilgili bazı temel bilgilerin verilmesi gibi, tantra öğrencisine de Kundalini veya diğer temel prensiplere ait genel bilgiler verilmelidir ama gerçek kanıtlar, her iki durumda da olduğu gibi, ortalama insanın anlayabileceği ve ulaşabileceği düzeyin çok üzerinde olan hassas deneyimlere dayanır. Tantra; mantraTarın etkili olduğu, tapınma sırasında kullanılan şekillerin güçlü olduğu, ilah ve tanrıların şuurlu olduğu, doğaüstü güçlerin elde edildiği ve içten olan kişinin değişik ruhsal merkezlerden geçmek suretiyle Kundalini'yi uyandırdığı ve en sonunda Satçidananda ile özdeşleştiği konusunda ısrarlıdır.

Şimdi kısaca, tapınma sırasında uygulanan Tantrik bir rütüel üzerinde duralım. Tantra'nın amacı, bu yolda hevesli olan kişilere yüce kurtuluş yolunda rehberlik etmektir. Rehberlik etmeyi amaçladığı ikincil amaçlar ise, kişiyi içsel eğilimlerine göre refaha duyumsal hazlara ve doğruluğa ulaştırmaktır. Dolayısıyla Tantra değişik zamanlara, yerlere, kişisel yeterliliklere uygun sonsuz sayıda ritüeller sunar. Genellikle Tantrik bir ritüel, vücudun çeşitli

bölümlerine değişik ilahlar atar. Bu ilahlar vücutta bulunan elementleri arıtır, nefesin kontrolünü sağlar, meditasyon yaptırır, görüntüye (resme, ibadet nesnesine) yaşam vermek, zihinsel ve fiziksel olarak ibadet etmek gibi özelliklerden oluşur. Bunlar özlerinde bir olan tapan kişiyi, tapılan nesneyi, diğer araçları ve tapma eylemini dönüştürmeyi amaçlar. Ritüelin doruk noktasında kişi tüm bunlarla birliğinin farkına varır. Bu ibadette başarılı olabilmek için hem fiziksel, hem de zihinsel düzeyde uyum içinde olmak gereklidir. Bu uyum, tarif edilen duruş şekilleriyle yaratılan kaba fiziksel elementlerde, nefes kontrolüyle sağlanan yaşamsal nefeslerde, mantra'larm doğru söylenmesiyle beynin düşünme ve karar verme ile ilgili ön kısmında meditasyondaki zihinsel durumlarda oluşur.

Dinsel kurallara uygun olarak bedenin belirli yerlerinin yıkanması (snmıa), fiziksel bedeni temizler ve bu arınmayı içsel bir tatmin izler. Doğru meditatif ritüeller aracılığı ile fiziksel, süptil ve kozal bedenler lekelerinden arınır (bhutasuddhi). Meditasyonun (dhyana) amacı, meditasyonu yapan kişinin ilahla olan birliğinin farkına varmasını sağlamaktır. Tantrik tapınmanın bir olma üzerine yapılan bu meditasyonu, Tanrı ve inanan arasında fark gözeten düal dinlerinkinden çok farklıdır. "İnanan ilahi olana ancak ilahileşerek tapabilir," Ritüelin son kısmı, inananın kendini tümüyle ilaha teslim ettiği, onunla birleştiği ve onda kendi kimliğini yitirdiği bir kurban olma ritüelinden (soma) oluşur. Bu aşamada ibadet eden ve edilen, sonsuz ve sonlu ve kişi ve Mutlak arasında en ufak bir ayrım yoktur.

Tantra'nm deneysel bir bilim olduğu ve tantra'nın vaat ettiği algılama düzeyinin deneysel olarak kanıtlanmış bir gerçek olduğu iddia edilir. Teori ve spekülasyonlar sadece deneme niteliğinde olup, tantra'nın temel ilkesi, "gerçekten kanıtlayabileceğin ve doğruluyabileceğin şeyle birlikte yaşa"dır. "Ve, Efendi dedi ki" şeklinde bir cümleye dayanarak hiçbir şey kabul edilemez fakat tüm bilimlerde olduğu gibi sadhaka'dan en başta, kendisinden önce bu deneylerden geçmiş bir öğretmeninin izinden gitmesi istenir.

Tantra'da Kundalini'nin uyandırılması için birçok yol anlatılmıştır. Bunlardan bir tanesi Vamaçara[3] veya "sol-el yolu" olarak adlandırılır ve kısmen uygulanması gereken ilkeler ve kısmen de sorumsuz insanların kötüye kullanmaları yüzünden tüm Tantra bilimini suçlu yerine koymuştur. Diğer gerçek ruhsal deneyimlerde olduğu gibi bu yoldaki ritüel de "geriye akan ırmak" prensibine dayanır ve hayvani insanın bağlarını yaratan süreci tersine döndürmeyi amaçlar. Bu yolu izleyenler tarafmdan kullanılan beş madde tahıllar, balık, ekmek, şarap ve cinsel birleşmedir. Ancak değişik sınıftan

insanlar tarafmdan bunlara değişik anlamlar verilir. Vamaçara'nın en önemli prensibi şudur: İnsan, ruhsal yaşamda kendisini alteden şeylerden korkakça kaçarak değil de ona sarılarak ve onu dönüştürüp arıtarak, özgürleştirmeye götüren bir araç yaparak, ilerleme sağlar. Hevesli öğrencilerin "Kahraman" olarak adlandırılan belirli bir tipi için şarap içmesi ve cinsel deneyim edinmesi tavsiye edilir ve öğretmen, bunların ortaya çıkardığı haz ve uyancılığın, zihnin fiziksel düzeyin üzerine çıkarılması için kullanılabileceğine işaret eder. Örneğin, öğrenciden önce ilaha şarap vermesi, daha sonra bu şarabın bir bölümünü kutsal bir sunu olarak içmesi istenir. Aynı şey tahıllar, balık ve et için de söz konusudur. Bunlardan alman Jıaz kademeli olarak yüceleştirilir. Öğrenciye, amacı yeni bir yaşam yaratmak olan cinsel birleşmenin kutsal bir şey olduğu ve dolayısıyla sorumsuz bir şekilde suiistimal edilmemesi gerektiği öğretilir. Tantra, hiçbir zaman şehvetin tatmin edilmesi amacıyla cinselliğin abartılmasına veya düzensiz bir şekilde kullanılmasına izin vermez. Cinsel masumiyetin ortadan kaldırılmasının, yaşamın kaybedilmesi veya kısaltılması anlamma geldiğini söyler. Üstelik, cinsel birleşmenin öylesine derin bir ruhsal bir anlamı vardır ki içinde, düalizmin arkasında, tüm gö-rüngüsel deneyimlerde var olan birliğin saklı olduğunu açığa vuran bir özellik vardır. Fiziksel düzeyde bile, bir çift cinsel olarak birleştiğinde, Şiva-Şakti'nin birliği ve bunun ortaya çıkardığı haz sadece özgürleşmiş ruhlar tarafından deneyimlenebilir. Tantra'da, erkeği dünya nimetlerinden feragat etmeye götürecek olan, Tantrik deneyimlerle ilintili olan kadın, tüm Tantra okullarında bir hürmet nesnesidir. Kadın, Şakti'nin vücut bulmuş hali olarak veya evreni yansıtan ve evrene nüfuz eden güç olarak kabul edilir. Bir kadına hakaret etmek çok ciddi bir günahtır. Öğrenci, öğretmeninden, sözü edilen bu beş unsuru ruhsal uyanışı için nasıl kullanacağını öğrenir. Mantra'lar, ritüeî-ler, dualar, samimiyet ve İlahi Ana ve guru'nun lütufları-nın gücü sayesinde öğrenci giderek olağan yaşamında yaptığı her şeyin bir ibadet haline gelebileceği ve Sankara-çarya'nm ezeli Şakti için ilahilerinden birinde yazdığı şeyi algılamasını sağlayabileceği bir anlayışa sahip olur. İlahideki ilgili mısra şu şekildedir: "Ey Yüce Hanımefendi, zihnimin tüm fonksiyonları bana Seni hatırlatsın; tüm sözlerim sana övgüler yağdırsın ve tüm hareketlerim başımı sana saygıyla eğmemi sağlasın!"

Tantra, sadhaka'ları veya ruhsal yolda ilerlemeye hevesli olan kişileri zihinsel eğilimlerine göre üç gruba ayırır: Hayvan konumunda olan insan {pasu) "dışarı akan ırmak" boyunca ilerler ve dünyasal faaliyetleri aracılığıyla iyi ve kötüyü öğrenir. Kendini henüz genel inançlar ve uygulamalar düzeyinden yukarıya yükseltememiş ve "nefret, korku ve utanç" bağlarından henüz kurtulamamıştır. Sahip olduğu şeylerin egemenliği altında olan bu kişi, altı

düşmanca dürtünün tutsağıdır: şehvet, açgözlülük, kibir, öfke, gaflet ve düşmanlık. Bu kişinin "sol-el" ri-tüelinin beş unsuruna dokunmasına bile izin verilmez.

Daha önce sözü edilen bu beş unsuru içeren tehlikeli ri-tüele uygun düşen öğrenci, "kahraman" (vira) olarak adlandırılır; o "ateşle oynayabilecek" ve bu ateşin yardımıyla dünyasal bağlarını yakabilecek içsel güce sahiptir. Tamamıyla kendine egemen olabilen bu kişi, en zorlu ve ayartıcı durumlarda bile kendini kaybetmez. Korkusuz yaratılışa sahip olan bu kişi hayvani eğilimleri olanlara korku salar. İyi amaçları olan bu kişi şefkatli sözler söyleyen, güçlü bir bedene sahip olan, becerikli, cesur, zeki, maceracı ve alçakgönüllü olan bu kişi, sadece iyi olan şeyleri bağrına basar.

Tanrısal sadhaka (divya), tüm bağların ve arzuların üzerine çıkmıştır ve arınacak olan hiçbir özelliği yoktur. Tant-rik kutsal yazılardan biri, böyle bir kişiyi az konuşan, herkesçe sevilen, kendi içini gözlemleyebilen, dengeli, bilge ve diğerlerinin iyiliği için çabalayan bir kişi olarak anlatır.

Bu kişi doğru yoldan hiçbir zaman sapmaz ve asla kötü bir şey yapmaz. Her bakımdan iyi olan bu kişi Şiva'nın be-denlenmiş hali olarak kabul edilir. Onun ibadet sırasında ruhsal duygularını uyandırmak için fiziksel yardımcılara ihtiyacı yoktur. Meditatif ruh hali onda kendiliğinden mevcuttur. O her zaman vecd halindedir, "içsel kadının ve şarabın tadım çıkarır". Kahramanın kullandığı beş unsurun yerine şuurluluğu (chit), cennetteymişçesine mutluluğu (ananda) ve coşkusunu (bhava) kullanmaktadır.

Tantra, öğretilerinin evrensel uygulama alanı olduğunu ileri sürer. Vedalar'daki ritüelleri, UpanişadlaıMaki ayrıştırma ve dünya nimetlerinden feragat etmeleri, raja yo-ga'nın armdırıcı disiplinlerini ve PuranalaıMa anlatılan ilahlara duyulan tutkulu aşkı doğru olarak kabul eder. İradesini kullanması, kendini kontrol edebilmesi, nefsine hakim olması ve Tanrı'dan kendisine tanrısal güzellikler niyaz etmesini dilemesi için Sadhaka'yı teşvik eder. Tantra kendisine inananlara sadece dünyasal mutlulukları vaat etmekle kalmaz, Kundalini gücünün tüm büyük dünya dinleri tarafından önerilen ruhsal öğretilerin uygulanması ile ortaya çıkarılabileceğini de bildirir.

Çağımızda, Ramakrişna Tantra öğretilerinin izinden gitmiş ve bu öğretilerin gerçeğe ulaşmayı sağladığını ortaya koymuştur. Bir kadın öğretmenin rehberliği altında, değişik Tantrik okullara ait ritüelleri deneyimlemiş ve üç gün içerisinde tüm bu okullar tarafından vaat edilen sonuca ulaşmıştır. Tanrısal

Şakti'nin şekillerinden biri olan tanrıça Kali'yi ideal olarak seçmiştir. Ramakrişna birtakım ruhsal özelliklere sahip olarak dünyaya gelmesinden ötürü Tantrik ibadet şeklince öngörülen fiziksel nitelikteki beş unsura ihtiyacı yoktu. Kendisi, Kali'nin adını söyledikçe ilahi bir sarhoşluk içine girer ve insanlar onu sarhoş gibi sendeleyerek yürürken ve anlamsız sözler söylerken görürlerdi. Hazırlık niteliğinde birkaç ritüeli yerine getirdikten sonra genellikle derin bir samadhi haline ve ruhsal bir coşkunun etkisi altına girerdi. Onun için kötü olan bir şey yoktu ve "şehvani" sözcüğü onun için tüm anlamını yitirmişti. Ramakrişna bir fahişeyi veya barda sendeleyerek yürüyen sarhoşlan gördüğünde de vecd haline girerdi. Tüm dünya Şiva-Şakti'nin bir oyunu olarak ona aşikar olur ve her yerde İlahi Ana'nın gücünü ve güzelliğini seyrederdi. Ramakrişna Vedantik bir bilginin aksine, dünyayı maya olarak yadsımaz ancak onu chit ve ananda'nm tezahürü olarak görmek suretiyle ona ruhsal bir anlam yüklerdi. Ramakrişna'nın yaşam öyküsü Tantrik deneyimlerden türemiş olan birçok deneyiminden söz eder. Onun için madde ve enerji arasındaki bariyer yıkılmıştı, Ramakrişna bir kum tanesini veya bir çim parçasını bile enerji içinde titreşirken görürdü. Evren ona, cıvadan veya gümüşten bir göl olarak görünürdü ve Ramakrişna evreni oluşturan yüce nedenin her an sonsuz sayıda evrenler doğuran büyük parlak bir üçgen olduğu görüşüne sahipti. Ramakrişna yoga'nın çeşitli doğaüstü güçlerine sahip olmakla beraber bunları hiçbir zaman ruhsal bir dürtü olarak kullanmamıştır. Bir maya görüntüsü sırasında, olağanüstü güzellikte bir hamile kadının Ganj nehrinin sularından çıktığını görmüştür. Ramakrişna, Kundalini'nin yükselişini doğrudan algılamış ve daha sonra bunu izleyicilerine balığa benzer, kuşa benzer, maymuna benzer şeklinde anlatmıştır. Kendisinin Tantra deneyimin sonuçlarından bir tanesi, kadınlara olan saygısının artmasıdır. Ona göre her kadın İlahi Şakti'nin bedenlenmiş haliydi ve Ramakrişna rüyada bile hiçbir kadını başka bir şekilde hayal edemezdi. Kendi eşiyle olan ilişkisi tamamıyla ruhsal düzeyde idi. Ramakrişna öğrencilerine, bir kadına karşı olan şehvani arzunun üstesinden gelmenin en etkin yolunun onu, İlahi Ana'nm tezahürü olarak görmek olduğunu öğretirdi. Ancak, takipçilerine sadhaka için "kahraman" konumunda önerilmiş olan ritüelleri uygulamayı yasaklamıştı.

HİNDUİZMİN GÜNLÜK YAŞAMA UYARLANMASI

Şimdiye kadar Hinduizm'in felsefi yönlerini tartıştık. Ancak günlük yaşamda ortalama bir Hindu tarafından dene-yimlenen din, dışarıdan göründüğü haliyle

Upanişad-laı'da ve Bagavatgita'da öğretilerinden farklıdır. Bu din resim veya diğer şekillerdeki görüntülere ve sembollere tapmakla, müzikle, dansla, törenler, dualar, şölenler, oruçlar ve bunlar gibi birçok şeyle ilintilidir. Her yerde yaygın olan din düalisttir. Tapınma nesnesi, değişik ritüeller yoluyla gönlü alman Kişisel Tanrı veya onun tezahürlerinden biridir.

Şimdi, Kişisel Tanrı'ya ilişkin Vedantik kavramı anlamaya çalışalım. Vedanta, daha önce de görmüş olduğumuz üzere, nitelikli düal olmayan ve mutlak düal olmayan şeklinde bir düalizmi içerir. Düalizm yüce gerçeği antropomorfik[4] bir şekilde ele alır ve dışında kalmasna rağmen evreni yaratan, koruyan ve yok eden Kişisel Tanrı olarak kabul eder. Bir insanın özgürleşmeye ulaşması O'nun lütfü sayesindedir.

Nitelikli düal olmayan akıma göre, Vişnu veya her yere nüfuz eden ruh, yaratılış sırasında her yerde mevcuttur ve kişisel bedenlerin, zihinlerin ve ruhların tümünün toplamını temsil eder. Fakat aynı zamanda Kişisel Tanrı olarak kendi özel cennetinde yaşar. Bu, sadece bir bedenle değil fakat aynı zamanda sayısız canlı hücreyle ve tüm bunların yanında bir de ruhla donatılmış olan bir insanı örnek alarak gösterilebilir. Ruh, bedenin her yerinde işlev görmekle birlikte, varlığı özellikle kalpte hissedilir. Bu, tıpkı bir evin sahibinin büyük bir evin her yerinde olabilmesi fakat genellikle belirli bir odasında bulunması gibidir. Gerçeklik veya Tanrı hem fiziksel evreni, hem de yaşayan ruhları içerir. Fiziksel bedenlerin tümünün toplamı onun bedeni, tüm ruhlar onun yaşayan hücreleri ve kendi özü ise Kişisel Tanrı'dır. Bir insan kolunu veya bacağını kaybedebilir veya yaşayan hücrelerinin bir kısmını kaybedebilir ancak hala yaşamaya devam eder. Aynı şekilde, eğer fiziksel dünyanın veya yaşayan varlıkların bir kısmı zarar görürse, Tanrı'ya hiçbir şey olmaz. Dolayısıyla, nitelikli düalist olmayan akıma göre, düal olmayışı tüm farklılıkları reddetse de Tanrı, İkincisi olmayan tektir. Lütfü tüm ruhları özgürleşmeye kavuşturmak olan kişisel yönüne tüm inananlar tarafından tapılır.

Mutlak düal olmayan akıma göre, saf şuur maya aracılığı ile İçkin Brahman olarak görünür ve görüngüsel dünyadaki inananların iyiliği için değişik şekil ve adlar alır. Tüm bu şekiller -Vişnu veya cennetteki Baba, Yehova veya Allah- kendilerine inananlar tarafından Kişisel Tanrı olarak kabul edilir. Ramakrişna'nın dediği gibi şekil ve şekilsizlik, tek ve aynı Gerçekliğin tezahürleridir. Kişisel Tanrı'ya ritüeller ve inanç yoluyla tapmak suretiyle inanan kişi eğer isterse, Kişisel Olmayan Mutlak'ın bilgisine erişebilir. Sankaraçarya kendi manastırlarında Şakti veya gerçekliğin dişil yönüne

tapılmasını kurumsallaştırmıştır. Ramakrişna ruhsal öğretilerinin ilk başlarında Kali'ye tapmış ve en sonunda Brahman'ı algılamıştır. Tanrı aşkı, Brahman'ın bilgisine götürür.

Yaygın Hinduizm'in ilahları Kişisel Tanrı'mn sembolleridir. Onların resimlerine veya diğer şekillerdeki görüntülerine tapınak ve türbelerde rastlanabilir. Hindistan'da halk arasında yaygın olan bir deyiş, üç yüz milyon insanın üç yüz milyon otuz üç bin ilaha taptığından söz eder. Buna rağmen Hindu dini, esasında tektanrıcıdır. Hangi ilaha veya gerçeğin hangi yönüne tapılırsa tapılsın, inanana göre, yüce Tanrı bir olup diğer ilahlar onun sadece birer parçasıdırlar. Dolayısıyla Hinduizm'in tektanrıcılığı diğer tanrıları dışlamayıp onların tümünü içerir. Upanişadlaı'da şöyle denir: "Rudra gerçekten tektir çünkü Brahman'ı bilenler bir İkincinin varlığını kabul etmezler. O, sahip olduğu güçlerle tüm dünyalara hükmeder. Her canlı varlığın içindeki özdür. Tüm dünyaları yarattıktan sonra, onların Koruyucusu olan O, zaman son bulduğunda onları tekrar üzerine alır. Upanişadlaı'da Rudra, sözcüğü, Kişisel Olmayan Mutlak'ı işaret eder. Daha sonra Puranalaı'da, Brahman'ın yok edici yönüyle kişiselleştirilmiş hali olan Şiva halini alır." Aynı Upanişad'da şu sözleri okumak olasıdır: "Her şeyi Bilen Rudra, tanrıların yaratıcısı ve onları güçle donatan o, evrenin koruyucusudur. En başta İçkin Brahman'ı yaratan O, bizi parlak bir zekayla donat." TümUpa-nişadlar, Tanrı'nın ikici olmadığını savunur.

Bir ilaha iki nedenden ötürü tapılır; ya dünyasal arzu ların yerine getirilmesi için ya da dünyasal bağlardan tamamıyla kurtulmak için. Yüce Ruh'la tefekkür halinde olmak konusundaki yetersizliklerinin bilincinde olan kimi inananlar, ruhsal disiplin olarak daha somut bir ibadet şeklini tercih ederler ve en sonunda düal düşünceden kurtulmak için dua ederler. Dolayısıyla onlar Kişisel Tanrımdan kişisel olmayan gerçekliğe, ritüelden tefekküre, sesli duadan iç huzuru ve sessizliğe yönelirler. Ancak diğer bazı inananlar, Tanrı ve kendileri arasındaki farkı korumayı tercih eder ve Tanrı ile değişik şekillerde sohbet etmenin mutluluğunu tadarlar.

Hindistan'da yaygın olan ibadet şekli, neşe ve keyif içinde yapılır. Tapmağın atmosferi karanlık değildir, içinde ilahiler, şarkılar ve neşeli çığlıklar yankılanır. Bunun nedeni Hindu'nun tapmakta veya türbede, mutluluğun vücut bulduğu ilahın varlığını hissetmesidir. Aynı zamanda Hindular, insanlar ne kadar kötü olurlarsa olsunlar, eğer TanrTya sadakat ve tövbekarlık ile yaklaşırlarsa Tanrı'nm onları hiçbir zaman bırakmayacağına güçlü bir şekilde inanırlar. "Tanrı kendisine inananlara, gereksinim duydukları şeyleri her zaman verir ve

zaten sahip oldukları şeyleri de onlar için korur." "En kötü günahkar bile eğer, zihnini tamamıyla bana vererek taparsa, onu bir kutsal kişi olarak kabul ederim çünkü onun bu çabası yürektendir. Bu kişi kısa zaman içerisinde dinin ruhunu kavrar ve ebedi huzura ulaşır. Bana inananın ve tapanın hiçbir zaman zarar görmeyeceğine söz veririm/' Bir Hindu mistik, İlahi Ana'mn merhameti ile ilgili olarak şöyle demiştir: "Kötü çocuklar olabilir ama kötü Ana asla." İnanan bir kişi, ümitsiz olduğu anlarda kendisini koruyacak İlahi bir Ana olduğu için rahatlar. Fakat tüm dua ve ibadetlerde altı çizilmeye değer en önemli unsur, görüngüsel dünyanın ölme ve yeniden dünyaya gelme çarkının verdiği acılardan kurtulma arzusudur.

Yaygın olan bir deyişe göre bir Hindu, on iki ay içerisinde on üç kutsal gün kutlar. Bunlar şenlikler, topluluk halinde söylenen şarkılar, haclar, kutsal suyla yapılan banyolar ve tapmakları ziyaret şeklindedir. Bu ritüeller sayesinde günlük yaşamın sıkıcı görevlerinden uzaklaşılarak rahatlama sağlanır. Dolayısıyla maddi anlamda rahat içerisinde olmamalarına rağmen Hindu halkının şaşılacak kadar büyük bir kısmı hoşnutluk içerisindedir. Onlar dini bağlılığı olmayan toplumlardaki insanların yaşamını lekeleyen kaygı ve gerginliklerden arınmışlardır.

Kaynağını Vedalaı'daki ritüellerden alan çağımızda yaygın olan ibadet şekli, bakti veya Tanrı aşkını ve akıldan çok inancı vurgular. Bakti'nin tohumları, Vedalaşın ritü-elistik kısmında atılmış ve daha sonra Ağama[5] ve Pura-na'larda geliştirilmiştir. Dışarıya ifade ediliş şeklindeki önemli değişikliklere rağmen en eski Vedik çağlardan beri dinsel düşüncelerde günümüze kadar süren bir devamlılık olmuştur. Dolayısıyla Vedalar üzerine yapılacak kısa bir tartışma, okuyucunun ritüelistik ibadet ile ilgili Hindu görüşünü ve bunun insanın en yüce amacma ulaşmaktaki önemini anlamasına yardımcı olacaktır.

İlahların yatıştırılması için onlara kurbanlar adanmasından oluşan birçok kurban ritüelinden, Vedalar'ın dört bölümünde söz edilmiştir. Mantra bölümü kurban edilmeler sırasında kullanılan birçok ilahi ve dualardan söz eder. Brahmana bölümü kurban adamalar ile ilgili kurallara yer verir, bunlarla ilgili ayrıntılara değinir ve mantra ve kutsal cümlelerin anlaşılması güç anlamlarını açıklar. Aranyaka bölümü sembolik kurban etmelerden ve aynı zamanda somut bir kurban etme işleminde kullanılan araçların yerine geçebilecek çeşitli aletlerden söz eder.

Upanişadlar, Brahman'ın bilgisiyle ilgili olmakla beraber ruhsal gelişimin belirli bazı aşamalarında ritüelistik medi-tasyona yer verir.

Hindu felsefesinin altı sisteminden biri olan Purva-Mi-mamsa, kurban adama işlemlerini Vedala/m bir eklentisi olarak kabul eder. Bu kurban adama işlemleri yoluyla inanan bu dünyada varlığa, cennette ise mutluluğa erişir. Kurban adama işlemlerinin yararcı yönü, Hindu inancındaki tanrılar ve insan arasındaki birbirlerine bağlılığı temel alır. Bagavatgita, Brahman'ın insanı yarattığını ve onlardan kurbanı "bereket ineği" olarak görmesini istemiştir. Tanrılar ve insanlar birbirlerini sevgiyle bağırlarına basmalıdır. Kendilerine adanan kurbanlar aracılığıyla kutsal kabul edilen tanrılar, insanlara arzuladıkları şeyleri bağışlayacaktır çünkü insan, tanrıların karşılığında hiçbir şey almaksızın bağışladıkları mutlulukların tadmı çıkaran bir hırsızdır. Bu karşılık veriş, Vedik kurban adama işlemlerin temelini oluşturur. Eğer insan bu tanrılardan birtakım lütuflar talep edecekse lütufkar tanrılar memnun edilmelidir. Kötülük yapabilen ilahlar herhangi bir şekilde zarara uğramamak için yatıştırılmalıdır. Kurban adamanın anlamı kişinin ilahlara en fazla değer verdiği şeyi kurban olarak sunmasıdır. Bu sunum, inanç ve samimiyet ile yapılmalıdır. Vedik çağlarda insanların teskin etmeye çalıştığı ilahlardan bazıları şunlardır: İndra, Mitra, Varuna ve Agni, Ateş tanrısı olan Agni diğer tüm tanrılar içerisinde en önemli olanıydı çünkü kurbanlar, tanrılar ve insan arasındaki aracı olarak kabul edilen ateşe adanmaktaydı. Ancak şu noktaya özellikle dikkat edilmelidir ki, ilahlar ve ritüeller yalnızca görüngüsel dünya için geçeriidir.

Vedalaş da bazıları isteğe bağlı, bazıları zorunlu olan çeşitli ritüellerden söz edilir. Bu ritüeîlerin bazıları özel durumlarda uygulanmak için, bazıları ise geçmişte işlenmiş bazı günahların bedelini ödemek içindir. Yerine getirilmesi isteğe bağlı olan ritüeller, bazı dileklerinin yerine gelmesini isteyenler içindir, örneğin bir erkek evlat veya bir imparatorluk dileyenler içindir. Bu ritüeller, ritüeli yerine getirecek olan kişinin isteğine bağlı olarak yerine getirilebilir veya getirilmeyebilir. Günlük dinsel ibadetler gibi yerine getirilmesi zorunlu olan ritüeller çok özel bir sonuç doğurmamakla birlikte yerine getirilmemeleri zarar verebilir. Bu ritüellerin dolaylı sonucu, zihnin arındırılması ve iç gözlem sağlamasıdır. Özel bazı durumlarda uygulanan ritüellerin derin dinsel önemleri vardır ve doğumdan ölüme kadar yaşamın bazı önemli olaylarını ruhsallaştırır. Bazı özel durumlar şöyle sıralanabilir: insanın doğumu, ona ad verilmesi, ilk kez katı besin ile beslenmesi, kendisine Vedalar üzerine çalışma yapmasına izin veren kutsal bir ipliğin verilmesi, evlenmesi ve cenaze töreni. Kişinin ruhsal anlamda doğumu anlamına gelen, kutsal ipliğin verilmesi veya inisiyasyon töreni, bir insanın yaşamındaki en önemli olaydır. Bir günahın karşılığını ödemek için yapılan ritüeller sayesinde kişinin geçmişte yaptığı günahlar bağışlanır ve bu sayede ruhsal ritüellerini daha huzurlu bir şekilde yapması

sağlanır.

Şimdi, UpanişadlaıMa ritüellere verilen önemden söz edeceğiz. Upanişadlar'daki öğretilerin amacı Brahman'ın birleştirici bilgisine erişmektir. Bu bilgi davranışı yerine getiren, bu işlemin yapılmasını sağlayan araç ve sonuç arasında bir farklılık öngören ritüellerle uyuşmaz. Brahman'ın gerçek bilgisine erişebilmek tüm dünyasal arzulardan ve bağlardan arınmış olan ve dünya nimetlerinden feragat etmiş çok az sayıdaki kişi için söz konusudur. Ortalama insanların zihni henüz huzura kavuşmamıştır ve dünyaya bağlıdır. Giderek artan bir huzura erişebilmenin araçlarından bir tanesi ritüellere dayalı ibadettir. Vedanta öğretmenlerine göre, etkin olabilmeleri için ritüellere meditasyon eşlik etmelidir. Upasana adı verilen meditasyona dayalı ibadet, Saguna Brahman'a, yani İçkin Brahman'a veya kutsal yazılarca onaylanmış olan diğer başka bir tanrıya yönlendirilmiştir. Upasana'dan zihinsel bir faaliyet olarak söz edilir. Burada, bu ritüeli yerine getiren kişinin zihni hiçbir kesintiye uğramaksızm tapılan nesneye doğru akmalıdır.

Upasana'dan iki tür sonuç elde edilir: görülen ve görülmeyen. İlahlar hakkında bilgi edinmek ve maddi mutluluk elde etmek olasıdır. Aynı zamanda, içsel gözlem ve en sonunda da özgürleşmek olasıdır. Upasana'nın ruhsal değeri bu ibadeti yapan kişinin amacına göre değişir. Zihin ne kadar az bencilse, konsantrasyon o kadar mükemmel olur ki bu durumda ruhsal gerçeklere ulaşılabilir.

Bazı Vedik bilginlere, örneğin, Sayanaçarya'ya göre upasana sıfatlan olan Brahman'a veya pratika adı verilen bir sembole yönlendirilebilir. Sıfatları olmayan Mutlak halen anlaşılabilecek düzeyin çok üstünde olduğundan ileri düzeyde öğrenci, sıfatlara sahip olan, Brahman üzerine meditasyon yapar. Bu Brahman, Upanişadla/dan birinde şöyle anlatılmıştır: "Tüm evreni yaratan, tüm arzulan yerine getiren, tüm kokulan içeren, tüm tatlarla donanmış olan ve tüm bunlan kucaklayan O." Maddi sembollerle ilintili olan upasana, meditasyon nesnesine olan kuvvetli bağlılıkları yüzünden sıfatlan olmayan Brahman'ı düşü-nemeyen daha az deneyimli olan öğrenciler için tavsiye edilir. Bu sembollerden bir tanesi kurban adanması sırasında kullanılan aletlerden biridir. Ancak, Vedik kurban törenlerinin ortadan kalkmasından ötürü bu tür sembollerin artık modası geçmiştir. Diğer bir sembol, Brahman veya başka bir ilahın düşüncesinin üzerine bindirildiği fiziksel nesnedir. Bu fiziksel nesneye Brahman'ın veya ilahın temsilcisi gözüyle bakılır. Upanişadlar zihin, güneş, rüzgar ve Om sözcüğü gibi Brahman'ın diğer bazı sembollerinden de söz eder.

Meditasyon olmaksızın ritüellerin mekanik olarak yerine getirilmesinin çok az bir ruhsal değeri vardır fakat daha önce de söylendiği gibi ritüeller, gerçek ruhsal bir önemi olan derin konsantrasyona yardımcı olurlar. Upasa-na'nm (meditasyon ile yapılan ritüel) en yüksek elle tutut-lur sonucu, kişinin görüngüsel mutluluğun en yüce şeklini deneyimlediği durum olan Brahmaloka'ya ulaşılmasıdır. Ancak upasana'nın yardımı ile içten bir inanan arzularını kaba nesnelerden giderek arındırmayı başarabilir. Upasana, doğal olarak sınırlı olan şeylerle kısıtlı olan zihni sonsuzu anlamak yoluna da eğitir. Dolayısıyla amacı Brahman'ın bilgisini zihinlere aşılamak olan Upanişadlar, böyle bir bilginin elde edilmesi için gerekli olan meditas-yonla ilgili birçok ritüelden söz eder.

Vedik ritüeller Hindistan'da artık ortadan kalkmış olmalarına rağmen bu ritüellerin temel ilkeleri korunmuş, hatta daha çok bakti veya etkin bir disiplin olarak Tanrı aşkını ele alan daha sonraki kutsal yazılarda genişletilmiştir. Bakti öğretisinin kaynağı, Vedik upasana'da bulunabilir; her ikisinin de nihai amacı teslimiyettir.

Modem Hindistan'da yaygın olan din anlayışında kullanılan fiziksel nesneler iki gruba ayrılır; bunlar ya ağaç, güneş, nehir, ateş veya özel bir taş parçası gibi doğal nesnelerdir ya da görüntüler veya resimler olabilir. Bu semboller inanana Tanrı'nın belirli yönlerini, güçlerini veya özelliklerini hatırlatır. Sembol, Tanrı değildir. Kişi bu sembol aracılığıyla Tanrı üzerine tefekkürde bulunur. Tüm bunlar zihinsel faaliyetler olduğu sürece tüm tefekkür işlemi veya ibadet de semboliktir. Tanrı'yı her yerde görmek ve onun varlığını her yerde deney imlemek yeni başlayan birisi için mümkün değildir. Dolayısıyla yeni başlayan kişiden Tanrı'yı onun gücünün, güzelliğinin, görkeminin, aşkının tezahürü her nerede ise orada görmesi istenir.

Hindu öğretmenler ruhsal yaşamın sembolik ibadetle başladığına ancak daha sonra bu şekilde bir ibadetin üzerine çıkıldığına inanırlar. Puranalaria göre Tanrı'yı her yerde doğal olarak ve kendiliğinden, görmek ruhsallığın en yüksek düzeyidir. Meditasyon ikinci, semboller aracılığıyla ibadet üçüncü, dördüncü olarak ise ritüeller ve kutsal yerlere yapılan hac yolculukları gelir. Başka bir metne göre, görüntüler (resimler) yoluyla yapılan ibadet en aşağı seviyededir. Bundan sonra mantra ve dualaın okunması, daha sonra zihinsel olarak ibadet etmek gelir. En üst seviyede ise Mutlak üzerine tefekkürde bulunmak vardır. Ruhsallıkta yüksek seviyeye ulaşmış kişi Tanrı'yı her yerde görür, ancak daha aşağı seviyede olan inanan somut bir desteğe ihtiyaç duyar. Hacı, bu yolda ilerledikçe, en aşağı seviyedeki ibadetten en yüksek seviyedekine doğru

ilerler. Amacına ulaştıktan sonra, aynı Tann'yı her yerde resimlerde, taşlarda, doğada, tüm canlı varlıklarda ve kendi yüreğinde görür.

Hindular arasında en yaygın tapınma nesnesi, yüce ruhun insan olarak temsil edilmiş resimleridir. İbadet eden kişi kendini bir insan olarak kabul ettiği sürece, insan şeklinde temsil edilmiş bir Tanrı ile sohbet etmek ona kolay gelir. Böyle bir Tanrı duaları dinler, onlara cevap verir ve onun ibadetlerini kabul eder. İnsan onu sevebilir ve karşılığında onun sevgisini kazanır. İbadet eden kişiler genellikle bir ilahla onu Efendi, Baba, Anne, Dost, Çocuk veya Aşık olarak görmek suretiyle ilişki kurar. İnsan olarak temsil edilmiş olan Tanrı'nm iki ana türü vardır: dişi ve erkek. Brahma, Vişnu ve Şiva en önemli erkek ilahlardır. Rama, Krişna ve Nrisimha (yarı arslan yarı insan) Hindular tarafından tapılan tanrısal enkarnasyonlardan bazılarıdır. İlahi Ananın oğullarından biri ve kahramanlığın vücut bulmuş hali olan Kartikeya'ya Güney Hindistan'da tapılır. Bunların yanı sıra fil başı olan Ganeşa, maymun kabile reisi Hanuman gibi erkek ilahlar vardır. Kali ve Durga gibi dişi ilahlar, Şakti'yi veya Brahman'ın yaratıcı gücünü temsil ederler. Brahman ve gücü birbirinden ayrılamaz. Ruhun çeşitli özelliklerinin ve güçlerinin vücut bulduğu ilahlar çok çeşitlidir. İbadet bu sembollerden herhangi birine yapılabilir çünkü yapılan bu ibadetler en sonunda Yüce Tanrı'ya ulaşır ve onun tarafından inananlara dünyasal mutluluk veya yüce kurtuluş bağışlanır.

Ritüeller dinsel havanın yaratılmasına yardım ederler ve inananın ruhsal gelişiminin özel bir aşaması olan coşkun duygularmı ifade ederler. Bu ritüeller insanın Efen-di'ye olan bağlılığını yükseltirler. Ritüeller Hindistan'ın bölgelerine, tanrı ve tanrıçalara göre değişmelerine rağmen aralarında dikkati çekecek bir benzerlik vardır. Resimlere, böyle bir ibadeti yapabilecek olan insanların evlerinde ve tapınaklarda tapılır. İlaha, özellikle evde ve Kralların kralının tapınağında şerefli bir konuk gibi muamele edilir. Bundan sonraki paragraflarda, Hindistan'ın her yerinde görülebilecek olan ritüelistik ibadet şekli anlatılacaktır.

Hinduizm zihinsel ibadet şeklini vurgulamakla birlikte, özellikle yeni başlayanlar için, fiziksel nesneler içeren, dışarıdan ibadet şeklini de aynı oranda teşvik eder. Zihinsel ibadet şekline inanan kalbini parlak bir bedeni olduğuna inandığı ilahın koltuğu olarak algılar. Çiçekler, ışıklar, tütsüler, yiyecekler, su gibi tüm ibadet nesneleri zihinseldir. Dışarıdan ibadet şeklinde inanan, İlahın ruhunu alır, onu çelenklerle süslenmiş olan ve tam önünde duran ilahın resmine yerleştirir ve resme, yaşayan Tanrı olarak bakar. Bu durumda ibadetin ruhu, sevilen bir konuğa veya bir krala sunulan hizmete

benzer. İnanan, karşısındaki görüntünün (resmin) ayağını yıkar ve saygısının bir göstergesi olarak sandal ağacı hamurundan ve pirinç tanelerinden yapılan ikramlarda bulunur. Resmin üzerine kutsal bir iplik koyar, sandal ağacı kokan çiçekler sunar, tütsü yakar, üzerinde lamba sallar, yiyecek sunar ve altından bir armağan verir. İlaha veda etmeden önce yakılmış kafur (ağaçlardan elde edilen keskin kokulu beyaz bir madde), salyangoz kabuğu, çiçek ve lamba ve yelpazeyle özel bir ritüel yapar. Ritüel bittiğinde inanan, ruhu resimden geri alır ve onu esas yaşadığı yer olan kalbine yeniden yerleştirir.

Tapmaklarda rahip, İlahla konuğuyla ilgileniyormuş gibi ilgilenir. Sabah erkenden İlahı müzikle uykusundan uyandırır ve ona törensel bir banyo yaptırdıktan sonra kral giysileri giydirir, onu biblo ve çiçeklerle süsler. Önünde lambalar sallar, ona yiyecek ve içecek verir. Daha sonra İlah, inananları çevresine toplar, onları dinler, şikayetlerine kulak verir ve onlar için dua eder. Festivallerde İlah imparator giysileriyle tören alayı içerisine alınır.

Dindar bir Hindu tarafından deneyimlenen yaygın din anlayışı böyledir. Ancak tüm bu ritüeller sırasında inanan, ruhu ikramlar yoluyla memnun etmenin tuhaflığını akimdan hiç çıkarmaz. Dolayısıyla ilaha şu şekilde dua eder: "Ey Efendim, şekilsiz olduğun halde, ibadetim sırasında sana şekiller atfettim. Ey dünyanın öğretmeni, ilahilerimle senin tarif edilmesi mümkün olmayan doğana ters düştüm. Hac yolculuklarına çıkmakla, senin her yerde var olma halini inkar ettim. Ey evrenin Efendisi, beni ihlal ettiğim durumlardan ötürü bağışla ve benim için dua et."

Bir Hindu'nun alışılagelmiş dinsel hayatını anlatmayı tamamlamak için festivallerden, arınma oruçlarından, kutsal kişilerin doğum günlerinden ve kutsal yerlere yapılan hac yolculuklarından söz etmek yerinde olacaktır.

Dinsel festivaller Hindistan'da sık sık yapılır. Bu tür günlerde Hindular oruç tutar ve özel ibadetlerde bulunurlar. Bunlardan birçoğu kötü güçlerin iyiler tarafından yok edilmesini sembolize eden Hindu mitolojisindeki özel olayları anmak içindir. Kuzey Hindistan'da yaygın olan ve Ramalila adı verilen bir festival, lanetli canavar kral Ra-vana'mn Rama tarafından yok edilişini temsil eder. Festivaller insana masum zevkler ve mutluluklar veren ve onları yaşamm günlük tekdüzeliklerinden uzaklaştıran renkli olaylardır. Oruç içsel arınmayı sağlar, şenlik ve festivaller ise sosyalleşmeyi sağlar. Bu amaçla değişik akımlara mensup olan kişiler için değişik günler organize edilir. Bazen inananlar, kutsal yazıları okuyarak ve Tanrı'ya ibadet ederek tüm geceyi uyumadan geçirirler.

Hindistan'ın ruhsal yaşamının yaratıcıları olan büyük dinsel öğretmenler ve mistiklerin doğum günlerinde değişik ibadetler yapılır. Kutsal yerlere hac yolculukları yapılır. Bu yolculuklar sırasmda hacılar, ulaşılması zor olan bölgelere yürüyerek olağandışı bir yolculuk gerçekleştirirler. Hac yolculukları inananın ruhsal yaşamını hızlandırır. Ruhsal kişiler bu yolculuklar sırasında Tanrı'yı görmek gibi çok güç ve olağandışı deneyimler geçirir ve atmosferi, daha yoğun bir kutsallık içine sokarlar.

Ritüel ve efsaneler, Hindularm ruhsal yaşamını hızlandırmanın yanı sıra, Hindistan'da resim, mimari ve edebiyatın zenginleşmesine de katkıda bulunmuştur. Tapmaklar, rahipler ve hac yolculukları, tarihin karanlık dönemleri süresince Hinduizm'in canlı kalmasını sağlamıştır. Somut ibadetlerin yardımı ile birçok kişi ruhsal derinliklere ulaşmıştır. Yaygın ibadet şeklinde tuhaf ve olağandışı olarak kabul edilen şeyler bile genellikle ibadet eden kişinin gerçek coşkularım açığa vurmasını sağlar. Bir Hristiyan misyoner, Bombay yakınlarındaki Elephanta mağarasında ilkel bir adamı ibadet ederken görmüştü. Kaba saba birisi olan bu adam bir fallik Şiva sembolünün önünde yol kenarında oturmaktadır.[6] Tiksinen misyoner adama yaklaştığında onun yüzünde aniden bir ışık görür ve çığlık atarak şöyle söylenir: "Aman Tanrım, tüm tuhaflığına rağmen onun yüzünde bir ışık var. Oysa ben bunca eğitimli olmama rağmen hala karanlıktayım," Tümü, ritüel ve mitolojiler bakımından zengin olan Hinduizm, Katolik Roma ve Mahayana Budizmi'nin ne kadar çok kutsal kişi yetiştirdiğini görmek gerçekten şaşırtıcıdır.

Dinsel festivaller, hac yolculukları, yeminlerin yerine getirilmesi ve ritüele dayalı ibadet yoluyla, bir Hindu yüreğini arındırır, Tanrı ile olan iletişimini yeniler ve ruhsal hedefine doğru ilerler. Mükemmel insan kuşkusuz her anı kutsal, her hareketi TanrTya hizmet ve her düşünceyi Tanrı ile sohbet olarak görür. Ancak bu amaca çok sıkı bir disiplinden geçmeden ulaşılamaz. Ruhsal yolda ilerleme arayışı içinde olan kişi ancak görüngüsel dünyayı aşıp yüce gerçekle bir olduğunda ritüelleriıı ve somut ibadet şekillerinin üzerine çıkar. Bu durum aşağıdaki Hindu ilahisinde gözlenebilir.

İnsan, her yeri saran Mutlak'a nasıl yalvarabilir?

Her şeyin biricik desteği olana nasıl yer verebilir?

Doğası tamamıyla farkındalıktan oluşana nasıl ikramlar sunabilir?

Niçin tamamıyla tüm lekelerden arınmış suyla yıkanmalı?

Veya niçin kendisi tamamıyla tüm evreni sarana elbiseler sunmalı?

Beden gibi bir şekle sahip olmayanın üzerine niçin iplikler konmalı?

Kokuya karşı kayıtsız olana niçin hoş kokulu çiçekler sunmalı?

Her şeyden tamamıyla bağımsız olanın, parfüm, nasıl olur da hoşuna gider?

Veya bizzat kendisi güzelliğin kaynağı olanın mücevherlerle süslenmesi ona ne ifade eder?

Her zaman tatmin içinde olana sunulan armağanların ve yiyeceklerin hiçbir anlamı ve yararı yoktur.

Hiçbir yöne bağlı olmayanın etrafını niçin dönmeli?

İkincisi olmayan tek'i selamlamayı nasıl düşünürüz?

Vedalar'ın bile aşikar edemediği bir şeyi, ilahiler nasıl olur da dile getirebilir?

Kendi aydınlık olan Efendi'nin etrafında lambalar sallamak niye?

Bir görüntünün tamamıyla içinde ve dışında olanın görüntülerinin karşısına geçmek niye?

Brahman'ı tam anlamıyla bilenler, her zaman ve tüm koşullar altında

Efendi ile bütünüyle bir olduklarım bilmek suretiyle ona ibadet ederler.

1

Tantra (Sanskrit): İçerik, kapsam. Vedalar, Upanişadlar, puranalar ve Bagavatgita ile birlikte, Hinduizmdin en temel unsurlarından biridir. Ana teması, birçok ilahın dişi yönüyle temsil edilen ilahi enerji ve yaratıcı güçtür. (Ç N.)

2

Kundalini (Sanskrit): Yılan; "yılan gücü" olarak da anılır. Bunun nedeni, her insanda olan uyumakta olan bu ruhsal giicun, bel kemiğinin tabanında büklüm şeklinde olmasıdır. Bir kez uyandığında şakralar-dan geçmek suretiyle yükselir ve kendini ruhsal bilgi ve mistik görüntüler olarak ifade eder. (Ç. N.)

3

Vamaçara (Sanskrit): "Sol-el yolu" olarak da adlandırılan, tehlikelerle dolu ve cinsel ritüellere dayanan iki Tantrik okuldan biridir. Diğeri, Dakşinaçara veya "sağ-el yolu"dur. (Ç. N.)

4

Antropomorfik: İnsanbiçimci. Tanrıları, hayvanları, nesneleri insan biçiminde veya beşeri niteliklere sahip olarak tasarlayan görüş. (RM)

5

Ağama: Daha çok Şiva ve Şakti'ye yapılan mistik tapınmayla ilgili olan Tantra veya benzeri kutsal bir çalışma. (Ç. N.)

6

Buradaki fallik sembolünün yanlış anlaşılmaması için şu noktaya dikkati çekmekte yarar vardır. Tıpkı,, Tanrı ile kutsal bir sohbet içinde olan bir Hristiyanm bir yamyam gibi davranmaması gibi, Şiva'ya tapan bir Hindu da cinselliği veya cinsel birleşmeyi aklına getirmez. (Svvami Nikhilananda)

DİNLER ARASI İLİŞKİLERDE HİNDU TUTUMU

Hindistan'ın ruhsal kültürünün en eski yazılı tarihi Veda çağlarından, modern Hindistan'ın peygamberi Ramakriş-na'nm zamanma kadar Hinduizm diğer dinlere karşı iyi niyet ve saygı beslemiştir. Çok az sayıda olan hizipçi hoşgörüsüzlüklerine rağmen Hindistan'ın tarihi, dinsel sürtüşmelerden uzak kalmıştır. Hristiyan döneminden bile önceleri, Hindistan Yahudi gruplara kucak açmış ve onlara kendi ibadetlerini yapabilmeleri özgürlüğünü tanımıştır. Hz. İsa'nın havarilerinden olan Thomas, öğretmeninin kutsal kitabını öğretmek üzere Hindistan'a gelmiş ve Güney Hindistan'da hala hizmet vermekte olan bir kilise kurmuştur. Kendi vatanlannda zulme uğrayan birçok Parsi (Hint Zerdüştü) bugün, eski ve büyük bir inanç sistemi olan Zerdüştçü bir grubun birliği altında azınlık olarak yaşamaktadır. Hindu krallar genellikle Müslümanların camilerini inşa etmelerine yardım etmişlerdir. Hindu ve Müslümanlar arasındaki dinsel sürtüşmeler genellikle politik etkenlerden kaynaklanmakta olup din, bahane olarak kullanılmıştır.

Hinduizm'in diğer dinlere karşı saygılı tutumu en iyi felsefi temeli aracılığıyla anlaşılabilir. Daha önce de söylendiği gibi, Vedalar'a göre yüce gerçek, ad, form ve sıfatları olmayan Brahman veya ruhtur ve göreli evrende Brahman'ın en yüce tezahürü Hindular, Yahudiler, Hristi-yanlar ve Müslümanlar tarafından değişik ad ve şekillerde tapılan Kişisel Tanrı'dır. Kutsal Hindu yazılarından birinde şöyle denilmektedir: "Hiçbir şekli veye özelliği olmadığı halde Brahman, ruhsallık arayışı içinde olanların iyiliği için formlar ve adlar alır." Budizm, Kişisel Tanrı kavramım resmen kabul etmese de uygulamada Budistle-rin Buda'ya karşı olan tutumları, diğer dinlerin inananlarının peygamber ve velilerine karşı olan tutumlarından farklı değildir.

Yüce gerçekliği kişisel olmayan hakikat olarak kabul eden ve aynı zamanda onun somut tezahürlerini de inananlarının iyiliği adına kabul eden bir din, tüm dinsel ideallerin geçerliliğini kabul eder ve onlara saygı duyar. Kişisel Tanrının yüce gerçek olduğu dinler için durum oldukça farklıdır. Onlar için kişiye özgü bir özgürleşme ya da "o veya bu" kavramını geliştirmek doğaldır. Hinduizm hiçbir zaman kıskanç bir Tanrı veya kişiye özgü özgürleşme kavramım geliştirmemiştir. Seçilmiş insanlar fikri Hinduizm'e yabancıdır. Hindu tektanrıcılığında tüm ilahlar yüce Tanrı'nm içinde yok olur veya onun bir parçası olarak kabul edilir, oysa Sami tektanrıcılığında buna izin verilmez. Bagavatgita'da, arzuların baskısı altında olan ve kendi doğalarının izinden

giden insanların diğer ilahlara uygun ritüeller aracılığıyla tapamayacağı belirtilir. Arzular, nihayetinde, ibadetin meyvelerinin asıl dağıtıcısı olan O'nun tarafından yerine getirilir yalnızca. Bir Hindu mezhebinin kuşku götürür ritüellerini sorgulayan bir öğrencisine Sri Ramakrişna, şöyle demiştir: "Eğer o mezhebin üyeleri samimi olsalar, arka kapıdan da olsa Tanrı'nın köşküne girerlerdi." Hz. Isa, Baha'sının evinde birçok köşkler olduğunu söylemiş ve bunu vurgulamak için de eğer böyle olmasa bunun gerçek olduğunu iddia etmeyeceğini eklemiştir. Vivekananda bir insanın hatadan gerçeğe değil de hakikatten hakikate veya daha aşağı seviyedeki bir hakikatten daha yukarı seviyedeki hakikate daha doğru bir şekilde ilerleyeceğini söylemiştir. Tanrı'ya yürekten inanan insanların bazılarının tamamıyla hatalı, bazılarının ise tamamen doğru olması mümkün değildir. Bir insanın ruhsal yaşamı ve ibadet şekli kendi içsel tekamülü tarafından belirlenir. Bagavatgita'da, akıllı insanların cahil insanların akıllarını karıştırmamaları fakat onların seviyesine inmek suretiyle onları eğitmeleri gerektiğini belirtilir.

Bir kilisede doğmak güzel bir şeydir fakat bir kilisede ölmemelidir. Beşeri kurumlar olan dinler mutlak anlamda mükemmel olamazlar, ancak Tanrı mükemmeldir. Din, Tanrı değildir fakat, Tanrı'ya giden yolu gösterir. Herhangi kurumsallaşmış bir dinin öğretileri, şu veya bu şekilde, kurucusunun getirdiği halinden sapmıştır. Bir zamanlar, Şeytana gerçeğe sahip olan bir insana nasıl davranacağı sorulduğunda şu şekilde karşılık verdiği söylenir: Gerçeğe sahip olan o kişinin, bu gerçeği organize bir hale getirmesi için akimı çelerdim. Tıpkı saatlerin zaman zaman güneşe göre ayarlanması gibi, dinlerde de zaman zaman düzeltmeler yapılmalıdır. Bu düzeltmeler, kutsal yazıların yorumcuları olan teologlar tarafından değil, sadece kutsal kişiler tarafından yapılabilir.

Daha önce de söylendiği gibi, Hinduizm hem başlangıç yıllarında hem de bu yılları izleyen gelişme süreci içerisinde dikkate değer bir şekilde evrenselliğin ruhunu yansıtır.

Rig-Veda çağlarından beri şöyle denir: "Gerçek, bir tanedir; bilgeler, bunu farklı adlarla çağırırlar." Upanişad-lar'da şöyle yazılıdır: "İkincisi olmayan tek, kendisi şekilsiz olduğu halde çeşitli güçleri yoluyla, kendine ait hiçbir amacı olmadan çeşitli şekiller yaratır. Evren yaratılışın en başında O'ndan ortaya çıkar ve en sonunda da O'na geri döner. Bizi güzel düşüncelerle donat." Ve yine şöyle yazılıdır: "Akan nehirlerin, kendi ad ve formlarını kaybetmek suretiyle denize dökülüp yok olması gibi, ad ve formlardan azat olmuş akıllı adam, büyükten de büyük olan Brahman'a ulaşır." Ebedi ruh ile donandıkları anda bir Hindu'yu bir Müslüman'dan, bir Hristiyan'dan veya bir Yahudi'den ayırmak

mümkün değildir. Kişi sadece, aşağı seviyelerde farklar görür ama zirvede, tüm farklılıklar yok olur.

İkici olmayan ruha değişik adlar altında tapılmasından Hinduizm'de tekrar tekrar söz edilir. Bir Hindu kutsal yazısından yapılan alıntı şöyledir: "Şiva'ya inananların Şiva, Vedantacılaı'ın Brahman, Budistleı'in Buda (buraya Hristiyanların cennetteki Baha'sını, Yahudilerin Yehova'sını ve Müslümanların Allah'ını ekleyebiliriz), mantık açısından gelişmiş olan Nyaya felsefesine inananların İlahi Olan, Cayna öğretisine inananların Arhat, Mimamsa okulunun ritüellerinin karma adı altında taptığı evrenin efendisi, kötülüklerin yok edicisi, bize yüreğimizin tüm dileklerini bağışla."

Tüm yolların aynı amaca götürdüğü şu ilahide de vurgulanmaktadır: "Vedalar'da, Samkhya'da, Yoga'da, Saiva ve Vaişnava kutsal yazılarında ortaya konulan yollar farklıdır. Bunların içinden kimi insanlar bazılarını, diğerleri bir başkasını en iyisi olarak seçer. İnananlar kendi kişisel eğilimlerine göre dosdoğru veya kıvrımlı olan bu çeşitli yollardan giderler. Fakat, Ey Efendim, yalnızca Sen, tüm insanların biricik amacısın. Tıpkı, tüm nehirlerin nihai hedefinin okyanus olması gibi."

Daha önceki bölümde de belirtildiği gibi, Hinduizmin kendisi, birden fazla tanrısal enkarnasyondan söz eder. İyi bir Hindu, bunların tümüne ve aynı zamanda diğer dinler tarafından inanılanlara da saygı duyar. Arcuna, siyah tenli olan Krişna'yı biricik avatar olarak yüceltmiştir. Krişna öğrencisine kendisini izlemesini söylemiş ve bir ormana girmişlerdir. Krişna, Arcuna'ya büyük bir ağaç göstermiş ve ona bunun ne ağacı olduğunu bilip bilmediğini sormuştur. Ağacı inceledikten sonra Arcuna, bunun dallarında böğürtlen salkımları olan bir böğürtlen ağacı olduğunu söylemiştir fakat Arcuna ağacın yakınma geldiğinde bunların böğürtlen değil de Mutlak ağacının dallarında sallanan sonsuz sayıda Krişna olduğunu görmüştür. Krişna, Buda, Hz. Isa ve diğer enkarnasyonlar; varoluşun bilgisi, mutlak bahtiyarlık okyanusundaki birçok dalgalardır.

Bir gün, Buda'nın en önemli izleyicisi Ananda öğretmeni Buda'ya geçmişin, şimdiki zamamn ve geleceğin en büyük peygamberi olduğunu söylemiştir. Bunun üzerine Buda öğrencisine yaratılıştan bu yana dünyaya gelmiş olan ve dünyanın sonu gelinceye kadar dünyaya gelecek olan tüm peygamberleri bilip bilmediğini ve hatta dünyanın değişik bölgelerinde o anda yaşamakta olan tüm tanrıya benzer insanları tanıyıp tanımadığım sorduğunda Ananda içine düştüğü tutuculuktan ötürü çok utanmıştır.

Hinduizm'e göre hiçbir peygamber tümünün en büyüğü olacak kadar büyük değildir. Tüm peygamberler mesajlarını aynı kaynaktan alırlar ve bunu, insanlara onlann ihtiyaçlarına en uygun olacak şekilde sunarlar. Hz. İsa, Buda, Hz. Muhammed, Krişna ve Hz. Musa'nın öğretüe-rinde insanların kendilerine özgü ihtiyaçlarına göre bazı değişiklikler görmek mümkündür ancak gerçekle sohbetlerinde bu yüce kişilerin tümü aynı tanrısallığı, aynı güzelliği ve aynı gerçeği deneyimlemişlerdir. Peygamberlerin izlerinden giden insanlar, bu peygamberlerin ortak içsel deneyimlerinin farkına varamamakta ama bu öğretilerdeki dışarıdan gözlenebilecek farklılıklar, dinsel tartışmalar ve karşıtlıklara konu oluşturmaktadır.

Dinler arasındaki uyum özellikle Ramakrişna'nın ruhsal deneyimlerinde canlı olarak görülebilmektedir. Modem Hindistan'ın bu kutsal kişisi, Hinduizm'in tüm düal ve düal olmayan disiplinlerini deneyimlemiş ve her zaman aynı Tanrısal şuurluluk haline ulaşmıştır. Onun ruhsal deneyimlerinde dikkat edilmeye değer olan etken şudur: Ramakrişna belirli bir yolda ilerlerken kendini tamamıyla bu yola verir ve onun dışında her şeyi unuturdu. İs-lami öğretileri deneyimlediği sırada kendisi, tıpkı bir Müslüman gibi yemiş, giyinmiş ve davranmıştır. Odasındaki Hindu ilahlara ait resimleri kaldırmış ve Hindu tapmaklarına gitmeyi bırakmıştır. Dolayısıyla Ramakrişna, kitabi bilgiye dayanarak değil de kendi deneyimine dayalı olarak tüm dinlerin, aynı hedefe ulaşan değişik yollar olduğunu öğretmiştir. Kendisi aynı zamanda herhangi bir inanca sahip olan bir kişinin, kendi ritüelleri ve inançlarını terket-memesi gerektiğini çünkü bu inançlarında samimi ise bunların yardımıyla Tanrı'ya ulaşabileceğini öğretmiştir.

Ramakrişna'nın en ünlü şarkılarından biri şöyledir:

Ben kalbimi Seninle birleştirdim. Orada sadece Sen varsın.

Orada sadece Seni buldum, çiinku orada var olan tek şey Şensin.

Ey Efendim, kalbimin tek sevgilisi! Herkesin tek barınağı Şensin; Senin yaşamadığın bir kalp gerçekte nerededir?

Sen her kalbe girdin. Var olan tek şey Şensin.

İster bilge veya aptal, ister Hindu veya Müslüman olsun,

Sen onları nasıl istersen öyle yaparsın. Var olan tek şey Şensin.

Senin varlığın her yerde, Kabe'de veya cennette;

Senin önünde herkes eğilmeli çünkü

Yerden en yüksekteki cennete kadar, cennetten en aşağıdaki yere kadar Varolan tek şey Şensin.

Baktığım her yerde Seni görüyorum. Varolan tek şey Şensin Düşündüm taşındım ve şunu anladım ve Hiç kuşkusuz şunu gördüm ki,

Seninle karşılaştırılabilecek tek bir şey yoktur.

]af ar'a şu aşikar edilmiştir ki, varolan tek şey Şensin.

Ramakrişna, genellikle değişik dinsel deneyimleri değişik müzik melodilerine benzetirdi. Bir gün kendisi bir konseri dinlerken, kendi dininden başka dinlere karşı hoşgörülü olmayan bir dini lidere şöyle demiştir: "Bu müzik parçasının ne kadar melodik olduğunu biliyor musun? Virtüözlerden bir tanesi flütü ile sadece tek bir ton seslendirirken diğeri değişik melodiler yaratmakta. Yedi tane deliği olan bir enstrümanım varken niçin tek bir tonda çalayım? Niçin ben O'yum diyeyim? Yedi tane deliği olan enstrümanım ile değişik melodiler çalmak istiyorum. Niçin sadece Brahma, Brahma diyeyim? Bazen kendimi O'nun bir hizmetçisi gibi, bazen bir arkadaşı, bazen annesi ve bazen sevgilisi olarak kabul ederek O'nunla değişik ilişkiler yoluyla sohbet etmek istiyorum."

Başka bir durumda, sadece şekilsiz bir Tanrı'ya inanan bir dini mezhebin üyelerine hitap ederek şöyle demiştir: "Biz hepimiz aynı Tanrı'ya sesleniyoruz. Kıskançlık ve düşmanlık olmamalıdır. Bazıları Tanrının şekilsiz olduğunu, bazıları ise Tanrı'nın şekli olduğunu söylerler. Ben şöyle diyorum: Eğer o kimse şekle inanıyorsa, bırakınız bir şekli olan Tanrı üzerine meditasyon yapsın. Eğer herhangi bir şekle inanmıyorsa, bırakınız, şekli olmayan Tanrı üzerine meditasyon yapsın. Sadece benim dinim doğrudur, diğer dinler yanlıştır şeklinde bir şeye inanmak doğru değildir. Doğru tutum şudur: Benim dinim doğrudur fakat, diğer dinlerin doğru olup olmadığını bilmiyorum. Ben bunu söylüyorum çünkü insan Tanrı'yı algılamadığı sürece O'nun gerçek doğasını bilemez.

"Hindular, Hristiyanlar ve Müslümanlar, hepsi de aynı şeyin arayışı içindedirler. Bir anne çocuklarının midesine uygun yemekler hazırlar. Bu annenin beş tane çocuğu olduğunu ve bu aile için bir adet balık aldığını

varsayalım. Anne onlara pilav veya körili balık yahnisi hazırlamıyor. Çocukların hepsi aynı sindirim gücüne sahip değil. Ama tüm çocuklarını aynı ölçüde sevmektedir. Benim tutumum ne olurdu biliyor musunuz? Ben balığın her şekilde pişirilmişini severim. Kızarmış, körili, salamura. Bunun da ötesinde, aynı ölçüde pilavı da severim.

"Hakikat nedir, biliyor musunuz? Tanrı değişik insanlara, değişik zamanlara ve ülkelere göre değişik dinler yaratmıştır. Tüm öğretiler birçok yol içerir. Ancak yol, hiçbir şekilde Tanrı'mn kendisi değildir. Aslında, kişi eğer yollardan bir tanesini tüm kalbiyle inanarak izlerse Tanrı'ya ulaşabilir. Bir kişinin inandığı dinde bazı hatalar olduğunu düşünelim. Eğer kişi samimi ve dürüst ise, Tanrı'mn kendisi bu hataları düzeltecektir.

"Eğer diğer dinlerde hatalar varsa, bu sizi hiç ilgilendirmez. Tüm dünyanın sahibi olan Tanrı bunun gereğini yapar. Aslında sizin görüşünüz iyi bir görüştür. Siz Tanrı'yı şekilsiz olarak tanımlıyorsunuz. Bu iyi. Bir kişi keki dondurmayla birlikte veya sade yiyebilir. Her iki şekilde de kek tatlıdır.

"Fakat dogmatizm iyi bir şey değildir. Eminim bukalemunun hikayesini duymuşsunuzdur. Bir adam bir ormana girmiş ve bir ağacın üzerinde bukalemun görmüştür. Arkadaşlarına şöyle der: 'Kırmızı bir kertenkele gördüm/ Gördüğü şeyin kırmızı olduğundan kesinlikle emindir. Gidip ağaca bakan başka bir adam, 'Yeşil bir kertenkele gördüm' der. Gördüğü şeyin yeşil olduğundan kesinlikle emindir. Ancak ağacın altında yaşayan adam şöyle der: 'Her ikinizin dediği de doğru. Ancak, gerçek şudur ki, bu yaratık bazen kırmızı, bazen yeşil, bazen sarıdır. Bazen de hiç rengi yoktur.'

"Tanrı, Vedalar'da hem şekilli hem şekilsiz olarak anlatılmıştır. Siz Tanrı'yı şekilsiz olarak anlatıyorsunuz. Bu, tek yönlüdür. Fakat önemli değil. Siz Tann'mn yönlerinden bir tanesini gerçek anlamda biliyorsanız, O'nun diğer yönlerini de bilmeniz mümkündür. Tanrı bizzat kendisi size o yönlerinin hepsini teker teker söyleyecektir."

Ramakrişna tarafından vaaz edildiği gibi, dinlerin uyumu, zamanımızın acil ihtiyaçlarından birine yanıt verecektir. Bilim ve teknoloji yüzünden dünya daralmış ve insanlar birbirlerine daha yakın bir duruma gelmişlerdir. Din insanların yaşamında yaşamsal bir önem taşıdığından, değişik dinler, insanlığın iyiliği için karşılıklı saygı göstermedikçe ve birlikte çalışmadıkça dünyada barış nasıl söz konusu olabilir? Geçmişte dinler hem iyi, hem kötü olaylara vesile olmuşlardır. Diğer yandan hastaneler ve yardım kuruluşları inşa ederek, sanat ve edebiyatı teşvik ederek ve insanlık üzerine birçok güzellikler

bağışlayarak barış ve ilerlemeye büyük ölçüde katkıda bulunmuşlardır. Diğer taraftan din adı altında insanlar savaşmış, hemcinslerini katletmiş, kültür hâzinesi olan kutsal yerlere zarar vermişlerdir. Bugün insanların birbirlerinden nefret etme-

İtrini sağlayacak olan yeterince din vardır. Ancak, onların birbirlerini sevmelerini sağlayacak yeterince din yoktur. Gerçekten de dinlerin birbirlerine karşı olan hoşgörüsüzlükleri, bu insanların dine sırtlarını çevirmelerine ve manevi yaşamda, hayırseverlik veya bilim ya da insanlıkla ilgili çalışmalarda avuntu aramalarına neden olmuştur. Ancak bununla birlikte, kin ve kabalıktan sorumlu olan din değil bağnazlık ve dar görüşlülüktür. Ve tüm bu hoşgörüsüzlüklere rağmen, her zaman dinler arası dostluğu teşvik etmek için insanların içinde gizli bir istek olmuştur. Bu konuda Hindu tutumunu tartışırken, kısaca şu soru üzerinde durabiliriz. Niçin bu kadar çok din var? Bu dinler hangi konuda uyuşmuyorlar? Hangi konuda uyuşuyorlar? Evrensel din nedir?

Önce ilk soruyu ele alalım. Niçin bu kadar çok din var? Değişik dinler, hepsi insanlığın iyiliği için çalışan Tanrı' mn değişik güçleridir. Bundan ötürü bu ruhsal güçlerin hiçbirine zarar veremeyiz. Değişik mizaçtaki insanlara uygun değişik inançlar gereklidir. Bazı insanlar duygusal, bazıları akılcı, bazıları kendi içini gözlemleyebilen, bazılarıysa aktiftir. Ve yine soyut bir ideal üzerine tefekkürde bulunmak isteyen bazıları vardır. Kimileriyse somut semboller aracılığıyla ibadet etmeyi arzular. Sadece tek bir dinsel disiplin olsaydı, bu dinsel disipline uymayanlar için hiçbir ümit olmazdı. Dolayısıyla, bir tek yerine birçok dinsel disiplin olması bir şanstır çünkü birçok insan böyle olmasmı dilerdi. Ne kadar çok din olursa, insanların ruhsal açlıklarım doyurması olasılığı o kadar fazladır. Eğer bir şehirde birçok restoran varsa, herkesin kendi istek ve ihtiyaçlarına uyan yiyeceği seçmesi şansı olacaktır. İnsanlar pirinçten, ekmekten, patatesten aynı besini alabilir. Aynı aydınlık, değişik şekillerde olan birçok lambadan ve aynı beyaz süt değişik renkteki birçok inekten gelebilir. Her insan kendi dini aracılığı ile tekamülünü gerçekleştirip bu din aracılığıyla kendini Yaratan ile kendine özgü ilişkisini kurmadıkça, din, misyonunu yerine getirmiş sayılmaz. Eğer dünyada tek bir din olsaydı, din ölmüş olurdu. Değişim yaşamın göstergesidir ve her zaman da öyle olacaktır. Düşünen varlıklar farklı olmalıdırlar, değişiklik düşüncenin ilk işaretidir. Düşünen bir insan diğer düşünen insanlar arasında yaşamak ister çünkü düşüncelerin çatışması, düşünceyi harekete geçirir. Büyük dinlerin günümüze kadar gelmiş olmaları, bu dinlerin yararlarının hala ortadan kalkmadığını gösterir. Dünya dinleri gerçekte birbirleriyle çelişmezler veya birbirlerine düşmanlık

beslemezler. Gerçekte senin dinin, benim dinim, benim ulusal dinim, senin ulusal dinin, diye bir şey yoktur. Sadece, değişik inançların değişik şekillerde tezahür ettiği bir tek evrensel din vardır. Tanrı, Hinduizm'de genellikle arzuları yansıtan bir mücevher olarak anlatılır. Onda, herkes kendi ideal gerçeğinin, tanrıçasının ve güzelliğinin yansımasını bulur.

Değişik dinler değişik yüce gerçeğin değişik yüzlerini vurgular. Müslümanlık belki de diğer herhangi bir dinden daha fazla biçimde, inananları arasında kardeşliği temsil eder. Müslümanlıkta sosyal ayrılıklar yoktur. Müslümanların Mekke'ye yaptıkları hac yolculuğu son derece etkileyicidir. İster prens, ister sıradan bir vatandaş, isterse dilenci olsun aynı dikişsiz, bol, beyaz elbiseyi giyerler. Bu giysi bir kabile reisini bir çobandan farksız kılar. Tüm bu insanlar, her şeye kadir Allah'a teslim olmak için kutsal Kabe'ye doğru ilerlerler. Tanrı önünde tüm Müslümanlar eşittir. Hristiyanlıkta temel fikir şudur: Dua et çünkü cennetin krallığı ellerinin arasındadır. Bu, şu demektir: Zihninizi arındırın ve Baha'nın gelmesi için hazır olun. Ve sayısız

Hristiyanın insanlara sevgi göstermek, onlara hizmet etmek, zaman, enerji ve maddi kaynaklarım vermek suretiyle gösterdikleri tanrı aşkına özenmemek mümkün değildir. "Paylaşmak" fikri, Hristiyanlığm belki de en çarpıcı özelliğidir. Yahudilik, Tanrı'nın gücü ve adaleti fikrine önem vermiştir. Yahudiler iki bin yıl boyunca Tanrı'nın gücüne ve adaletine olan inançlarını hiç yitirmeksizin, sıkıntı ve çilelere hiç yılmayan bir şekilde sabır göstermişlerdir. Budizm, dünya nimetlerinden feragat ve sabır yoluyla nasıl huzura ulaşılacağını öğretir. Bu bencil ve rekabete dayalı günlerde, Budist keşişlerin Buda tarafından kendilerine öğretilen sevgi ve merhametle insanlara nasıl hizmet ettiklerini görmek büyük bir zevktir. Hinduizm, Tann'yı hem içimizde, hem de dışımızda nasıl algılayabil-meyi, yaşamın en temel gerçeği olarak ortaya koyar. Binlerce Hindu, bugün bile Tanrı'nın gerçekliğini deneyimle-yebilmek için dünyanın kendisi de dahil olmak üzere her şeyden vazgeçmeyi göze alabilir. Dolayısıyla değişik dinler, aynı binanın değişik açılardan çekilmiş değişik fotoğrafları gibidir ve bu resimlerin hepsi de gerçek resimlerdir. Yani, değişik boyutlarda kovalar taşıyan insanlar su taşımak üzere göle giderler ve bu kovalara doldurulan suların tümü de bu gölden alınmış gerçek sudur. Ve tüm kovalar dolduktan sonra bile göl yine aynı miktarda su içermeye devam eder. Hiç kimse Tanrı'nın sınırsız gücünü, güzelliğini, aşkını ve tanrısallığını tüketemez.

Dinler hangi noktada birleşirler? Dinler, insanların içindeki ruha ait olmalarından ötürü onlar arasında göze çarpacak benzerlikler vardır. İçsel

deneyim her yerde aynıdır. Sadece, zaman ve yere göre bu içsel deneyimlerin dışarıya karşı ifade edilişleri farklıdır. Tanrı'yı algılamanın yöntemleri farklı olsa da tüm dinlerin nihai amacı Tanrı'yı algılamaktır. Değişik dinlerin kutsal yazıları, özgürlük ve evrensel aşka ulaşmak için değişik amaçlara dikkati çekerler. Vivekananda'nın sözlerine göre, en aşağı fetişist ibadet şeklinden tutun da Mutlak'm tefekkürüne kadar tüm dinler Sonsuzu yakalamak ve algılamak için birçok girişimlerde bulunmuşlardır. Bu çabaların her birini, bu dinlerin doğuşu ve bağlantıları belirlemiştir ve her biri de bir aşamayı belirler. Her ruh, parlak güneşe ulaşıncaya kadar giderek yükselen ve güçlenen genç bir kartaldır.

İster Arabistan'ın çöllerinde, isterse Ganj nehrinin verimli kıyılarında ortaya çıkmış olsun tüm büyük dinler çarpıcı benzerlikte prensipler dahilinde kurulmuşlardır. Tüm bu dinler, bedenin ortadan kalkmasıyla yok olmayan bir ruha, bir sonu ve bir başı olmayan doğanın çok üstündeki bir Tanrı'nm varlığına inanırlar. Hem Hinduizm hem de Sami kökenli dinler, ruhun mükemmelleştirilmesine ve insanların kendi davranışlarıyla kendilerini kusurlu yaptıklarına inanırlar. Ancak bu dinlerin tümü, Tann'yı bilmek yoluyla ruhların mükemmeliyete ulaşacaklarına inanırlar. Azizler ve kutsal kişiler ibadet ve tapınmanın araçlarıdır ve Altın Kural hepsinde hem üstü kapalı hem de açık olarak aynıdır. Tüm dinler Tanrı'nm kutsal adını yüceltirler ve bu dünya hapishanesinden çıkma yolunu gösterdiklerini iddia ederler. Dinlerin hepsi inananlarına inanç, dua kendini kontrol ve tefekkür gibi yollan tavsiye ederler. Fikir tüm peygamberlerin öğretilerinde üstü kapalı olarak ima edilmiştir: İnsan zihni bazı özel anlarda kısıtlı duyular ve aklın ötesine geçer ve gerçek ile yüz yüze gelir. Dolayısıyla birçok temel konuda tüm dinler çarpıcı benzerlikler gösterirler.

O zaman dinler hangi konularda aynı görüşte değildirler? Burada organize olmuş bir dini oluşturan bazı temel etkenleri göz önünde bulundurmalıyız. Tanrı'nın algılanması veya mükemmeliyet ve özgürlüğün elde edilmesi nihai amaç olsa da, buna ancak belirli bazı aşamalardan geçtikten sonra ulaşılabilir. Din bir aşamada ritüeller üzerinde dururken başka bir aşamada mitoloji ve üçüncü bir aşamada da kendisinin felsefesini oluşturan öğretiler ve disiplinler üzerinde durur. Ritüel, mitoloji ve felsefe, iyi bir şekilde organize olmuş bir dinin üç önemli parçasıdır. Mitoloji, felsefenin somutlaştırılmış halidir; felsefeyi, insanların veya doğaüstü güçlerin efsanevi yaşamları yolu ile anlatmaya çalışır. Ritüel daha da somuttur; çanlar, müzik, çiçekler, ışıklar, resimler veya diğer somut nesneler ritüel sırasında serbestçe kullanılır ancak felsefe mitoloji ve ritüeller açısından dinler arasında bir uyuşma söz

konusu değildir

Ritüeller Protestan Hristiyanlar ve Müslümanlar tarafından kmanırken Hinduizm, Budizm, Mahayana Budiz-mi ve Katolik Hristiyanlar tarafından, özellikle başlangıç seviyesinde olanlar tarafından önemli kabul edilir. Bir sembol, inanan kişinin, ilinti kurmasını sağlamak suretiyle, temsil ettiği soyut ideali çağrıştırır. Çok iyi bilindiği gibi, müzik zihnin konsantre olmasını sağlar. Bir önceki bölümde anlatıldığı gibi ritüele dayalı tapınma, inananın kendini vermesini kolaylaştırır. Dünyanın en büyük kutsal kişilerinin bazıları, ritüel ve mitoloji bakımından zengin dinler tarafından yetiştirilmiştir ki bunlar da resim, edebiyat ve müziğin gelişimine katkıda bulunmuştur. Adem ve Havva ile Nuh Tufanı hikayelerinin önemli felsefi mesajları vardır. Kutsal yazılar çeşitli efsaneler yoluyla anlaşılması güç gerçekleri açıklamaya çalışırlar. Her yerde var olan, ebedi ve her şeyi bilen Tanrı, bir dine yeni başlayan bir kişi tarafından çok nadiren kavranabilir ve zihinsel başarılarımıza rağmen birçoğumuz bu anlamda sadece yeni başlayanlar düzeyindeyiz.

Ritüel, mitoloji ve felsefe dinsel gelişim açısından önemli etkenlerdir. Bunlar tıpkı bir meyvenin kabuğunun çekirdeğini koruduğu gibi dinsel gerçeklerin çekirdeğini korurlar. Çekirdek tohumun en önemli kısmıdır fakat kabuk olmaksızın filizlenemez. Meyve filiz verdiğinde kabuk düşer. Bir kimse Tanrı'yı derinden araştırmaya başladığında ritüel, felsefe ve mitolojinin gerekli olmayan kısımları atılır.

Ancak saf din şeklinde bir şey yoktur. Tüm dinler biraz önce sözü edilen üç etken tarafından belirlenmiştir ve tüm dinler arasındaki uyuşmazlık bu üç etkenden ortaya çıkar. Tüm dinler tarafından kabul edilebilecek evrensel bir felsefe yoktur. Bir dinin inananlan kendi öğretilerini evrensel olarak kabul ettiği ve diğerlerinin de bunu kabul etmesini arzu ettiği zaman, karşı taraf bunu hastalıklı bir şekilde reddeder ve bazen insanlar vahşi hayvanlar gibi davranırlar. Aynı şey mitoloji için de söz konusudur. Bir din sadece kendi efsanelerinin tarihi gerçekler olduğunu ve diğerlerinin gerçek dışı olduğunu iddia ettiği zaman, karşılıklı anlayışsızlık ve sürtüşmeler başlan Ritüeiler söz konusu olduğunda da anlaşmazlıklar biraz önce sözü edildiği gibidir. Bir dine inanan, özellikle kendi ritüelini kutsal olarak kabul ederken diğerlerininkinin son derece anlamsız olduğunu iddia eder. Dolayısıyla dinlerin fanatikleri, bir sepetin içindekiler sepetin dibindeki yarıktan dökülüp gitmişken sepetin içindeki gereksiz şeyler için münakaşa etmektedirler. Değişik mizaçlar ve ihtiyaçlar olduğu sürece evrensel bir felsefe, evrensel bir mitoloji veya evrensel bir ritüel bulmak olanaksızdır. Ancak evrensel din,

dinsel sürtüşmeleri ortadan kaldırmak isteyen insanların rüyasıdır. Evrensel din nedir? İnsan bunu nerede bulabilir?

Geçmişte evrensel dini yaratmak için atılmalarda bulunulmuştur. Hristiyanlık ve Müslümanlık burada örnek olarak verilebilir. Bu dinlerin gayretli liderleri, kendi inançlarını evrensel din yapmayı arzu etmişlerdir. Tarih, evrensel bir dinin ne yaratılabilmesinin ne de insanlara empoze edilmesinin olası olmadığını kanıtlamış olsa da şu veya bu şekilde bir arzu halen mevcuttur. Bunun üzerine insanlar değişik inançlardan çelişmeyen, manevi unsurları bir araya getirerek ve sürtüşmeye neden olanları da ayıklamak suretiyle derleme bir evrensel din yaratmaya çalışmışlardır. Bu akla dayalı yöntem de başarısız olmuştur çünkü din, aklın bir ürünü olmayıp peygamber ve ileriyi gören aziz kişilerin Tanrı'yı doğrudan deneyimleme-siyle çıkmıştır. Herhangi bir kökten yoksun olan akla dayalı din, tıpkı değişik bitkilerden toplanmış değişik renklerde bir buket çiçek gibi kısa zamanda solup gider. Dinsel bir iyi niyet oluşturmak amacıyla, sık sık kahvaltılar, öğlen yemekleri veya sempozyum ve tartışmalar düzenlenmektedir. Tüm bu faaliyetler zihni harekete geçirir ancak daha ileriye gidemez.

Daha önce belirttiğimiz gibi evrensel din zaten mevcut olup sadece keşfedilmeyi beklemektedir. Biz bunu görememekteyiz çünkü ritüeller, mitoloji ve felsefeyle uğraşmaktayız. Bu evrensel kardeşlik gibidir. Biz bu evrensel kardeşliğin kolaylıkla farkına varamayız çünkü önceliğimizde ırk ve milliyet gibi önyargılar bulunmaktadır. Eğer bunları kontrol altında tutabilirsek, kardeşlerimizi her yerde görebiliriz. Ama bu önyargılarla evrensel kardeşliği teşvik etmeye çalışırsak, sadece daha büyük karışıklıklara neden oluruz. İnsanlar boyut, şekil, ten rengi olarak birbirlerinden farklıdırlar ancak insanlık hepsinde ortaktır.

Kişi buna parmak basmakta yetersiz kalabilir, ama bu böyledir. Aynı şekilde, Tanrı şuuru olarak evrensel din ilkel, manevi veya fazlasıyla mistik olsun tüm inançlarda mevcuttur. Bagavatgita'da Efendi şöyle demektedir: "Ben, tüm incilerin bir kolyedeki gibi üzerine dizildiği ipim. Her din bu incilerden biridir." Yüksek veya aşağı düzeyde felsefe, en yüceltilmiş mitoloji veya en ilkel ve doğaüstü inançlar yoluyla veya en aptalca fetişizm yoluyla olsun her mezhep, her ruh, her din bilinçli olarak veya olmayarak yukarıya, Tanrı'ya, özgürlüğe doğru bir mücadele vermektedir. Bir insanın gözlemlediği her gerçek, Tanrı'nm görüntüsünden başka birşey değildir. Incil'de, Vedaîa/da, Kuran'ı Kerim'de evrensel din konusunda yazılmış olan birçok sayfa vardır ve sayısız sayfa da açılmak üzere beklemektedir.

Evrensel din ne evrensel öğretiler yumağı, ne evrensel mitoloji, ne de evrensel ritüeller topluluğudur. Böyle bir din olanaksızdır çünkü insanlar değişik doğalara sahiptir. Evrensel dinin bir yeri ve zamanı da yoktur. Evrensel din, tıpkı Tanrı gibi, sonsuzluk alanında işlev görür. Krişna, Hz. Muhammed, Hz. İsa, Hz. Musa ve Buda'nm, tüm bu kutsal kişilerin evrensel dinin içinde şerefli yerleri vardır. Evrensel dinin güneşi Hindu olsun, Hristiyan olsun, Müslüman veya Budist olsun tüm ruhsallık arayışı içinde olanların üzerine parlar. Evrensel din evrensellik özelliğiyle sayısız kollan sayesinde hem yabani, hem uygar insanlan, hem kutsal kişileri, hem günahkarları, hem filozofları, hem Tann aşıklarını, hem aktif insanlan, hem de kendini tefekküre adayanları kucaklar. Evrensel din zulum ve hoşgörüsüzlüğe yer vermez. Hem erkeklerde, hem kadınlardaki tanrısal potansiyelin farkında olan evrensel din tüm gücünü insanlara yardım etmeye ve onların gerçek tabiat-larırun farkına varmalarına yardım etmeye adamıştır. Gerçek evrensel din bir inanç sistemi veya bir öğreti değildir. Gerçek evrensçl din bir deneyimdir, Tanrı şuurudur.

Evrensel dini nasıl teşvik edebiliriz? İlk önce şunun farkına varmalıyız ki dinler, birbirlerinin rakipleri olmayıp, birbirlerini tamamlarlar. Kutsal kişileri ve mistikleri tüm dinlerde bulmak olasıdır. Bunlardan bazıları belirli bir dinsel kuruma bağlı bile değildi. Tanrı'nın sadece veya özellikle din ile ilgili olduğunu düşünmek çok anlamsızdır. İlk önce, bir tür üstünlük taşıyan hoşgörülü olma fikrini bir yana bırakalım. Diğer dinler hakkında saygılı ve olumlu olalım. Evrensel dine inanan bir kişi kendini bir kilisede, bir camide, bir sinagogda veya bir tapmakta eşit ölçüde evinde hisseder. O bir Müslüman'da da, bir Hristi-yan'da da, bir Budist'te de, bir Yahudi'de de, bir Hindu'da da kardeşinin yüzünü görür. O geçmişin tüm peygamberlerini selamlar, bugün insanlığı yüceltmek için çalışan tüm tanrısal insanlar önünde başını eğer ve geleceğin tüm peygamberlerine saygı duyar.

Her insanı kendi dininin gizemleri içine dalması için teşvik edelim ki bu kişi samimi ve dürüst olursa, kendi evrensel dinini keşfedebilsin.

Birçok çapı olan bir daire varsayalım. Merkezden ne kadar uzaklaşırsak bir çap, diğerinden o kadar uzakta olacaktır. Merkeze doğru yaklaştıkça bu mesafe kısalacak ve merkezde tüm çaplar birleşecektir. Çaplar değişik dinleri temsil etmektedir ve merkez de Tanrı'dır. Biz Tanrı'dan ne kadar uzaklaşırsak bir din ile diğeri arasındaki fark da o kadar büyüyecektir. Tann'ya yaklaştıkça diğer dinlere kendimizi daha yakın hissedeceğiz ve Tanrı'da buluşacağız. Dinler arasında birlik ve ahengi teşvik etmek için din konusundaki şuurumuzu derinleştirmemiz gereklidir.

Kendi inancımız yoluyla Tanrı'ya yaklaşalım ve bir inanç-tan diğerine koşmayalım. Hem Hindu, hem Müslüman, hem Hrıstiyan, hem Budist kendi kutsal yazılarının ruhunu yansıtmalıdır, yoksa bu yazıların kendisini değil. Eğer bunu başarırsak dinsel tartışmalar son bulacaktır. Kendimize ait görkemli dinsel binamızın tüm pencereleri açık olmalıdır ki içeriye temiz hava girsin. Ancak rüzgarın bu binayı sarsmasına izin vermemeliyiz. Müslümanlığın düşmanı Hinduizm değildir. Hristiyanlığm düşmam Yahudilik değildir. Bugün tüm dinleri ortak bir düşman tehdit etmektedir: kuşkuculuk ve dinsizlik. Eğer dinler birbirlerine tutunmazlarsa yaşayamazlar. Toynbee'nin dediği gibi Bir Hristiyan kendi dinine inanabilir ama bunu yaparken sadece kendi dininin, gerçeklerin toplandığı yer olduğunu düşünmemelidir. Kendi dinini sevebilir. Fakat onun, özgürleşmeye giden tek yol olduğunu düşünmemelidir. Hristiyanlığa bağlı olduğu halde Buda'nın sözlerine yürekten inanabilir, ancak yüreğini Hz. İsa'ya karşı güçlü tutmadan Krişna'ya karşı güçlü tutamaz.

Evrensel dini teşvik etmek istiyorsak diğer inançlara zarar vermemeliyiz. Sözde uygar din, aydınlanma adı altında, ilkel insanların inançlarını ve deneyimlerini zedelediğinde onların ruhundan bir parçayı zedeler. Din onların ruhunun bir parçasıdır. Ne kadar ilkel olursa olsun, hiçbir inanca zarar vermemeliyiz veya kendi inancımızı diğer insanlara empoze etmeye çalışmamalıyız, İnsanları kendi dinimize çevirmeye çalışmamalıyız. Kendi içtenliğimiz ve şevkimizle, insanların kendi dinlerine olan inançlarını derinleştirmelerine yardımcı olabiliriz. Bir insanı olduğu gibi kabul edelim ve ona yol verelim.

Emin olun, dinlerin ayrıntılarında farklar her zaman olacaktır. Dünya, girift çarkları olan bir makinedir. Onun yumuşak bir şekilde çalışmasına izin verelim. Çarkları yağlamak suretiyle sürtüşmeyi azaltalım. Bu nasıl yapılabilir? Farklılığın doğal bir gereksinim olduğunun farkına vararak. Gerçek, yüzbinlerce şekilde anlatılabilir ve bu yolların tümü de doğrudur ve gerçeğin bu ifadesi sadece geleneksel, teolojik Tanrı anlayışıyla olmayıp bilim, sanat, kutsanma veya görev gibi aracılar da kullanabilir.

Din konusunda vaaz verenlerin ve dini yetkililerin dinlerin uyumu yoluyla dünya barışına katkıda bulunmak konusunda çok büyük sorumlulukları vardır. İnsanların bu kişilerin rehberliğine ihtiyacı vardır. Her kilise, diğer inançların kutsal günlerini de kütlaşa ne kadar yüreklendirici olurdu! Eğer bir ülkenin başbakanı kendi konuşmasında kendi dininden başka ulusların, dinlerin kutsal yazılarından pasajlar okusa diğer dinler için ne kadar büyük bir saygı uyanırdı!

Bu başbakan kendi konuşmasındaki bir noktayı kanıtlamak için kendi dininden başka bir dinin peygamberin sözlerine yer verseydi ne kadar etkileyici olurdu! Bunlar yapılsaydı, insanlar dinsel deneyimin herhangi bir dine özgü bir şey değil fakat evrensel bir olgu olduğunun farkına varırlardı. Bu özgünlük fikri her zaman kuşku yaratmıştır. Altı ayak parmağı olan bir insan tipik olabilir, fakat şüphesiz bu insan normal değildir. Kendi dinimizin üstün olduğunu iddia etmeye başladığımızda, kendi yorumumuzun üstün olduğunu vurgulamakla sınırlı kalırız. Dr. Radhakrişnan'm dediği gibi, Hristiyanlı-ğın dinlerin en iyisi olduğu cümlesi ile başlarsak bunun arkasından, Protestanlığın Hristiyanlığm en mükemmel olduğu cümlesi gelir, daha sonra Yüce Kilisenin gerçek Protestan Kilisesi olduğu cümlesi gelir. Ve en son olarak da, kendimize ait Yüce Kilise yorumunun Hristiyan dininin en iyi yorumu olduğu cümlesi...

İnsanlık bugün ciddi bir hastalığın pençesindedir. Bu hastalık aslında ruhsal kökenlidir. Siyasi sürtüşme, ekonomik huzursuzluk ve ahlaki kargaşa sadece dışarıdan görünen belirtilerdir. İnsan komşularıyla, doğayla ve kendisiyle veya Yaratan ile barışık değildir. Açgözlülük, hırs ve öfke bunun dışarıya yansıyan görüntüleridir. Kötü niyet ve kuşku, toplumlar ve uluslararası ilişkileri zehirlemektedir. İnsanlığın temelini sarsmakta olan kötü hırs, iyi niyetli hırs ile yenilebilir. Düşünce şeklimizde sarsıcı bir değişiklik yapmak ümit verici olacaktır. İnsan doğası dönüştürülmelidir. Ancak bu dönüşüm ne psikoterapi, ne bilim, ne teknoloji, ne askeri, siyasi ve ekonomik paktlar yoluyla olabilir. Bu değişikliğe büyük ölçüde katkıda bulunabilecek şey dindir. Bunu, insanlık adına sağlamak büyük dünya inançlarının vazifesidir.

İnsanlığı yutacak birçok tehlike olduğu kadar, parlak bir dünya yaratacak kadar fazla olasılık da mevcuttur. Bu anlamda büyük mesafeler katedilmiş olup insanlar kendi hataları ve başarılarını karşılaştırabilmektedir. Herkes doğru bilgiye ulaşabilir ve bunu özgürce kullanabilir. Bu kutsal anda dinlerin görevi, özgürlük ve barışa giden yolu işaret etmektir. Bırakınız bu dinler yorgun insanlara söylemeleri için bir şarkı versin ve onların bayraklarında şu özdeyiş gözümüze çarpsın: "Yok edici değil, yapıcı olalım. Kınamayalım, hoşgörülü olalım. Uyuşmazlık değil, uyum içinde olalım..."

Yazar Hakkında

Swami Nikhilananda, 1895'te küçük bir Hint köyünde dünyaya geldi. 1924'te Ramakrişna Derneğinde keşiş oldu. Himalayalaı'daki çeşitli manastırlarda, Hinduizm'in yanı sıra öteki felsefi ve dinsel sistemleri inceleyerek geçirdiği uzun yıllardan sonra’1931'de ABD'ye gitti ve burada, 1933'te Ramakrişna-

Vivekananda Merkezi'ni kurdu. 1973'teki ölümüne değin bu merkezin liderliğini yürüttü. Başlıca çevirileri arasında "The Gospel of Sri Ramakrishna" ('Sri Ramakrişna'nm Öğretisi), "Upanişadlar", "Bagavatgi-ta" ve "Self-Knoıvledge" (Kendini Bilmek) sayılabilir. Ayrıca “Holy Mother" (Kutsal Ana), “Vivekananda: A Biography" (Vivekananda: Bir Yaşam Öyküsü) ve "Man in Search oflm-mortality " (Ölümsüzlüğün Peşinde İnsan) adlı kitapları bulunmaktadır.

hinduizm

İnsanlığın en eski inanç sistemlerinden biri olan Hinduizm öteki büyük öğretiler gibi, en ilkelinden en şuurlusuna dek yeryüzündeki tüm canlılığa dair sevgiyi, hoşgörüyü öne çıkaran ve Nihai Hakikat'e doğru insanlığı birleştirici yüksek nitelikler taşımaktadır. Antikçağ'dan bu yana insanlığın en temel felsefi arayışları olan Tanrı ve yaratılış, ruh ve ruhun kaderinin yanı sıra, Hinduizm'in en temel kavram ve uygulamalarının ayrıntılı biçimde incelendiği bu kitap şu konuları kapsamaktadır:

- Hindu ahlakı
- Karma Yoga
- Bakti Yoga
- Jnana Yoga
- Raja Yoga
- Tantra
- Günlük yaşamda Hinduizm
- Dinler arası ilişkilerde Hinduizm

ISBN 975-8007-96
9 789758 007967
BİLİM VAKFI
KURULUŞ 1996